

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för utgiftsområde 16, som totalt uppgår till ca 72,4 miljarder kronor för 2017, och vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Därmed avstyrker utskottet oppositionspartiernas alternativa budgetförslag.

Utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet i olika avseenden. Utskottet har vidare gjort en uppföljning av vissa riktade statsbidrag och satsningar inom skolområdet.

Samtliga motionsförslag som behandlas i betänkandet avstyrks. Utskottet hänvisar i flertalet av dessa frågor till vidtagna åtgärder, pågående arbete och gällande rätt.

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har inte deltagit i anslagsbeslutet. Dessa partier redovisar i stället sina ställningstaganden i fem särskilda yttranden (M, SD, C, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Budgetprocessen i riksdagen	8
Betänkandets disposition	10
Bakgrund	10
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden.....	13
1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning m.m.	13
2 Anslag inom utgiftsområde 16	24
3 Barn- och ungdomsutbildning	27
Inledning.....	27
Resultat.....	27
Politikens inriktning	35
Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning	41
1:1 Statens skolverk.....	41
1:2 Statens skolinspektion	43
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	44
1:4 Sameskolstyrelsen	44
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	45
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	48
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	49
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	50
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	50
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	51
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer.....	52
1:16 Fler anställda i lågstadiet	53
1:17 Skolforskningsinstitutet.....	53
1:18 Praktisknära skolforskning.....	54
1:19 Bidrag till lärarlöner	54
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	55
Motionerna	56
Utskottets ställningstagande	64
4 Vuxenutbildning	84
Inledning.....	84
Resultat.....	85
Politikens inriktning	91
Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildningen	93
Motionerna	97
Utskottets ställningstagande	98
5 Universitet och högskolor.....	100
Inledning.....	100
Resultat.....	100
Politikens inriktning	103
Anslag och bemyndiganden för universitet och högskolor	105
2:1 Universitetskanslersämbetet	105
2:2 Universitets- och högskolerådet	105

Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor	106
Anslag för forskning, konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor	108
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	109
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	110
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	112
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	113
Motionerna	115
Utskottets ställningstagande	118
6 Forskning	123
Inledning	123
Resultat	123
Politikens inriktning	126
Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur	130
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	130
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	133
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	134
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	134
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	135
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	135
3:7 Institutet för rymdfysik	136
3:8 Kungl. biblioteket	136
3:9 Polarforskningssekreteriatet	137
3:10 Sunet	137
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	138
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	138
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	139
Motionerna	140
Utskottets ställningstagande	141
7 Gemensamma ändamål	142
Inledning	142
Resultat	143
Anslag och bemyndiganden	144
4:1 Internationella program	144
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	144
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	145
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	145
Motionen	146
Utskottets ställningstagande	146
Särskilda yttranden	147
1. Anslag inom utgiftsområde 16 (M)	147
2. Anslag inom utgiftsområde 16 (SD)	150
3. Anslag inom utgiftsområde 16 (C)	156
4. Anslag inom utgiftsområde 16 (L)	160
5. Anslag inom utgiftsområde 16 (KD)	165
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	169
Propositionen	169
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	169

<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionens anslagsförslag	179
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionens förslag till beställningsbemyndiganden	185
<i>Bilaga 4</i>	
Utskottets anslagsförslag	186
<i>Bilaga 5</i>	
Utskottets förslag till beställningsbemyndiganden	191
<i>Bilaga 6</i>	
Regeringens redovisning av resultaten för utgiftsområde 16 i korthet	192
<i>Bilaga 7</i>	
Särskild uppföljning av mål och indikatorer för utgiftsområde 16 och verksamhetsområdet Forskning	197
<i>Bilaga 8</i>	
Regeringens särskilda redovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet i korthet	203
<i>Bilaga 9</i>	
Utskottets uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet 2015	213
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Mål och indikatorer för utgiftsområde 16	14
Tabell 2 Mål och indikatorer för verksamhetsområdet Forskning	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Anslag inom utgiftsområde 16

a) Anslagen för 2017

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 enligt utskottets förslag i bilaga 4.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:1 utgiftsområde 16 punkt 4 och avslår motionerna

- 2016/17:194 av Margareta Cederfelt och Lars-Arne Staxäng (båda M),
2016/17:351 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 1,
2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 10,
2016/17:832 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 5,
2016/17:833 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2,
2016/17:834 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3, 4 och 6–9,
2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 2–4, 6, 16, 19, 23, 24, 37, 39 och 40,
2016/17:906 av Krister Örnfjäder och Laila Naraghi (båda S),
2016/17:1068 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,
2016/17:1069 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 3, 7, 9 och 11,
2016/17:1375 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2016/17:1382 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2016/17:1384 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2016/17:1386 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2016/17:1387 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD),
2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 12,
2016/17:2489 av Linus Bylund m.fl. (SD),
2016/17:2493 av Mikael Oscarsson (KD),
2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 9, 19, 20, 23 och 26,
2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 8,
2016/17:2954 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 3, 4 och 30,
2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 11,
2016/17:3040 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5,
2016/17:3044 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1,
2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1, 3, 5–9 och 14–17,

2016/17:3070 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkandena 3 och 4,
2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 10,
2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1, 5, 6, 8, 21, 32, 33,
37, 40, 43 och 45,
2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 23–25,
2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 34,
2016/17:3349 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5,
2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 1–3, 10, 11, 13, 14,
19, 23 och 37,
2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) och
2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtgärderna

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2017 besluta om medlemskap i en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och under 2017–2024 för anslaget 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor,

2. under 2017 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag på högst 600 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS),

3. under 2017 för anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet,

4. under 2017 ingå ekonomiska åtgärderna som inklusive tidigare åtgärderna medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i utskottets förslag i bilaga 5.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:1 utgiftsområde 16 punkterna 1–3 och 5 samt avslår motion

2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 2.

Stockholm den 6 december 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L)*, Camilla Waltersson Grönvall (M)*, Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M)*, Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M)*, Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C)*, Elisabet Knutsson (MP), Erik Bengtzboe (M)*, Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD)*, Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD)*, Roza Güclü Hedin (S) och Crister Spets (SD)*.

* Avstår från ställningstagande under punkt 1, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2016/17:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2017. Utskottet behandlar även 96 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2016/17 som gäller anslagen eller som bedöms ha anslagseffekt budgetåret 2017.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

En sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2017 och oppositionspartiernas avvikelser i förhållande till regeringens förslag finns i bilaga 2. En sammanställning av regeringens förslag till beställningsbemyndiganden för 2017 och oppositionspartiernas avvikelser i förhållande till regeringens förslag finns i bilaga 3. Utskottets förslag – som överensstämmer med regeringens förslag – till beslut om anslagsfördelning för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 4. Utskottets förslag – som överensstämmer med regeringens förslag – till beslut om beställningsbemyndiganden för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 5.

Resultaten för utgiftsområdet återges kortfattat i bilaga 6. Utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning (vissa mål och indikatorer) finns i bilaga 7. Regeringens särskilda redovisning av lärar- och forskollärsituationen i skolväsendet återges kortfattat i bilaga 8. Utskottets uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet finns i bilaga 9.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i första steget i budgetprocessen fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Riksdagen har, med bifall till regeringens förslag, bestämt utgiftsramen för 2017 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till 72 381 263 000 kronor (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:FiU1, rskr. 2016/17:49). I detta ärende ska utbildningsutskottet föreslå för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag för utgiftsområdet ska göras genom ett beslut (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21). Av riktlinjerna framgår att riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet.

Utskottet har mot den bakgrunden analyserat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 i budgetpropositionen. Analysen har syftat till att vara ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Pris- och löneomräkning av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål

Antalet anslag som pris- och löneomräknas har minskat till följd av att regeringen har omkategoriserat vissa pris- och löneomräknade anslag så att de fr.o.m. 2017 fastställs med ett bestämt nominellt belopp. De berörda anslagen används nästan uteslutande till annat än förvaltningsutgifter. Omläggningen ger en mer ändamålsenlig och enhetlig anslagskategorisering. De berörda verksamheterna kompenseras fullt ut för utebliven pris- och löneomräkning 2017 och 2018 samt i vissa fall även 2019 och 2020. Omläggningen innebär dock att utgifterna för pris- och löneomräkningen 2017 revideras ned. På sikt uppstår en besparing (prop. 2016/17:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor s. 523).

Inom utgiftsområde 16 finns ett antal anslag som tidigare pris- och löneomräknats men som i budgetpropositionen för 2017 har omkategoriserats och som hädanefter därmed fastställs med ett nominellt belopp.

Minskning av anslag för att finansiera nationell digital infrastruktur

Den nationella digitala infrastrukturen är en förutsättning för digitalisering av det offentliga Sverige. En väsentlig del i detta arbete är införande och vidareutvecklingen av nationella digitala tjänster, såsom Mina meddelanden, e-legitimation och sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd samt e-handel i staten. För 2017 bör enligt regeringen 38,9 miljoner kronor avsättas för detta ändamål. Finansiering bör ske genom en omfördelning av medel från de statliga myndigheternas förvaltningsanslag till de anslag som disponeras av Skatteverket, E-legitimationsnämnden, Försäkringskassan och Ekonomistyrningsverket (ESV), dvs. de myndigheter som har ansvar för att

tillhandahålla de nationella digitala tjänsterna. Förändringen innebär även att visst utbyte av grunddata mellan myndigheter, t.ex. folkbokföringsdata, blir avgiftsfritt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 s. 116).

För utgiftsområde 16 innebär detta exempelvis att anslag för universitet och högskolor berörs av förslaget med sammanlagt 11 miljoner kronor (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 238).

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att inledningsvis behandlas utskottets uppföljning av budgetpropositionen för 2017 i olika avseenden, bl.a. i fråga om regeringens resultatredovisning till riksdagen (avsnitt 1). Därefter följer utskottets ställningstagande till anslagen m.m. och motioner inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2017 (avsnitt 2). Utskottets närmare skäl till sitt ställningstagande till anslag m.m. och motioner i avsnitt 2 tas sedan upp i nedanstående avsnitt. Under varje avsnitt sammanfattas även regeringens redovisning av resultaten för verksamhetsområdet.

- 3 Barn- och ungdomsutbildning
- 4 Vuxenutbildning
- 5 Universitet och högskolor
- 6 Forskning
- 7 Gemensamma ändamål.

I bilaga 1 redovisas behandlade förslag, i bilaga 2 och 3 redovisas regeringens och oppositionens förslag. I bilaga 4 och bilaga 5 redovisas utskottets anslagsförslag respektive förslag om bemyndiganden. I bilaga 6 återges regeringens redovisning av resultaten för utgiftsområdet, och i bilaga 7 finns utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning. I bilaga 8 återges regeringens redovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet. I bilaga 9 finns utskottets uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet.

Bakgrund

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning omfattar utbildning inom skolväsendet¹, viss annan utbildning, eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning, forskning och rymdverksamhet. Inom utgiftsområdet varierar huvudmannaskap och finansieringsformer mellan och inom olika verksamheter.

¹ Skolväsendet omfattar skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem. Obligatoriska skolformer är grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

Inom skolväsendet är staten huvudman för specialskolan och sameskolan. Kommunerna är huvudmän för den kommunala vuxenutbildningen (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särsvux). I komvux ingår utbildning i svenska för invandrare. För övriga skolformer kan kommunerna, i vissa fall landstingen och enskilda vara huvudmän (förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och fritidshemmet). Verksamheterna finansieras dels med kommunala skatteintäkter, dels med generella statsbidrag inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna och med riktade statsbidrag inom bl.a. utgiftsområde 16. De kommunala skatteintäkterna utgjorde 2015 ungefär drygt två tredjedelar av de totala intäkterna på 958 miljarder kronor. Statsbidragen (generella och riktade) uppgick 2015 till 162 miljarder kronor, varav 63 miljarder kronor var riktade statsbidrag (prop. 2016/17:1 utg.omr. 25 s. 18 och 25). Drygt 9 miljarder kronor fanns inom utgiftsområde 16, bl.a. ca 3,7 miljarder kronor för maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m., och ca 1,3 miljarder kronor för karriärstegsreformen för lärare (skr. 2015/16:102 s. 48 och s. 54). Under anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 25 s. 40–45) framgår vilka medel som tillförs för att kompensera för ökade kostnader till följd av reformer inom utbildningsområdet och som betalas ut till kommunsektorn i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Statsbidragen kan på motsvarande sätt minska om kommunerna frångår skyldigheter eller får möjlighet att bedriva en effektivare verksamhet.

Med eftergymnasial yrkesutbildning avses främst utbildning inom yrkeshögskolan som anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting eller enskilda huvudmän, men även utbildning utanför yrkeshögskolan som anordnas av enskilda huvudmän, s.k. kompletterande utbildningar.² Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statsbidrag till dessa utbildningar och utövar tillsyn över dem. Det är myndigheten som beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan.

Staten är huvudman för flertalet universitet och högskolor, men det finns även ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet. Högskoleutbildning finansieras i huvudsak genom direkta statliga anslagsmedel inom utgiftsområde 16.

Utöver medel från utgiftsområde 16 finansieras forskningen vid statliga universitet och högskolor med medel från andra utgiftsområden (bl.a. utg.omr. 6 Försvar och samhällets krisberedskap, utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och socialomsorg, utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård, utg.omr. 21 Energi, utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och utg.omr. 24 Näringsliv), stiftelser, kommuner, landsting, privata företag och EU.

² Förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphörde att gälla den 25 december 2013. Den upphävda förordningen gäller fortfarande för de utbildningar som beviljats stöd enligt förordningen, dock endast för den tid som beslutet om stöd gäller. En stor del av utbildningarna har fasats ut under 2015.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Vidare föreslås ett antal bemyndiganden för olika anslag. I propositionen lämnar regeringen också en resultatredovisning för utgiftsområdet och respektive verksamhetsområde.

Utskottets överväganden

1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning m.m.

Bakgrund

Som en del i beredningen av budgetpropositionen följer utbildningsutskottet upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för utgiftsområde 16. Uppföljningen genomförs av utskottets styrgrupp för uppföljning och utvärdering och är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Riksdagen har beslutat om mål för utgiftsområde 16 (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Regeringen har delat in utgiftsområdet i sex verksamhetsområden med ett mål för varje område: Förskola och grundskola, Gymnasieutbildning, Kommunernas vuxenutbildning, Eftergymnasial yrkesutbildning, Universitet och högskolor samt Forskning.

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. I budgetpropositionen presenterar regeringen mål och en resultatredovisning för utgiftsområde 16 och för varje verksamhetsområde inom utgiftsområdet.

I resultatredovisningen beskriver regeringen de resultatindikatorer som har valts ut för att mäta resultaten mot målen. Resultaten redovisas, och regeringen analyserar dem och bedömer måluppfyllelsen.³ Resultaten för utgiftsområdet sammanfattas under avsnitt 2 i detta betänkande och återges kortfattat i bilaga 6. Resultaten för verksamhetsområdena sammanfattas under respektive avsnitt i betänkandet.

Utskottets uppföljning har tidigare år haft budgetpropositionens struktur och resultatredovisningens utformning i fokus. Styrgruppen har beslutat att flytta fokus till resultatindikatorerna. Indikatorerna följs upp i två avseenden:

- vilka indikatorer som regeringen har valt för att mäta måluppfyllelsen och skälen för dessa val

³ Regeringen använder resultatindikatorer och s.k. andra bedömningsgrunder för att följa upp måluppfyllelsen. En resultatindikator mäter en avgränsad del (en aspekt) av målet och är kvantitativ till sin karaktär. Andra bedömningsgrunder är information från andra källor, framför allt olika rapporter eller studier av relevans för området, och de kan innehålla mer kvalitativ information. Därutöver presenterar regeringen ofta kvantitativa uppgifter som inte har någon direkt koppling till målet utan kompletterar bilden av läget eller beskriver verksamheten i något avseende, t.ex. omfattning eller kostnader.

- om regeringen använder indikatorerna i sin resultatanalys och bedömning av målpuffyllelsen.

I år har denna uppföljning gjorts för utgiftsområde 16 och för verksamhetsområdet Forskning. Denna särskilda uppföljning sammanfattas nedan och finns i sin helhet i bilaga 7.

Utskottet har ett fokusområde som det följer med särskilt intresse sedan förra valperioden, nämligen skolpersonalens behörighet och utbildning. För att tillgodose utskottets tidigare önskemål om en samlad redovisning av skolans personalsituation redovisar regeringen lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet i ett särskilt avsnitt i anslutning till resultatredovisningen för utgiftsområdet. Denna redovisning sammanfattas nedan och återges kortfattat i bilaga 8.

Inom ramen för utskottets uppföljning av riktade statsbidrag till skolan har förra årets fördjupningsstudie följts upp med en särskild genomgång av de statsbidrag och satsningar som ingick i studien. Denna genomgång sammanfattas nedan och finns i sin helhet i bilaga 9.

Efter sammanfattningarna följer utskottets ställningstagande till de olika uppföljningarna och vissa delar av budgetpropositionen. Ställningstagandet är indelat i flera rubriker.

Sammanfattning av utskottets särskilda uppföljning av mål och indikatorer för utgiftsområde 16 och verksamhetsområdet Forskning

Utskottets särskilda uppföljning av mål och indikatorer för hela utgiftsområdet och verksamhetsområdet Forskning finns i sin helhet i bilaga 7.

Utgiftsområde 16

Riksdagens mål för utgiftsområdet och de åtta indikatorer som regeringen har valt ut för att följa målpuffyllelsen för utgiftsområdet återges i tabell 1.

Tabell 1 Mål och indikatorer för utgiftsområde 16

Mål	Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet
Indikatorer	Befolkningens uppnådda utbildningsnivå Unga vuxnas deltagande i utbildning (ny indikator) Olika ålderskohorters uppnådda utbildningsnivå (ny indikator) Könsfördelningen bland högskoleexaminerade inom olika utbildningsinriktningar (ny indikator) Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen i högskolan (ny indikator) Andelen professorer som är kvinnor (ny indikator) Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten Riktmärkena i EU:s utbildningspolitiska samarbete

Källa: Prop. 2016/17:1 utg.omr. 16.

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. För att följa upp hur framstående Sverige är som kunskaps- och forskningsnation anser regeringen att jämförelser behöver göras med andra länder. Huvuddelen av de åtta indikatorer som regeringen har valt ut bygger därför på internationell statistik från OECD, Eurostat, EU-kommissionen och en internationell tidskriftsdatas, Elsevier. I de fall det finns tidsserier att tillgå beskriver regeringen utvecklingen under flera år bakåt i tiden. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön, om dessa uppgifter är tillgängliga.

Regeringen menar att en framstående utbildningsnation bör erbjuda många, i synnerhet unga, personer god tillgång till utbildning. Detta följs upp genom indikatorerna *Befolkningens uppnådda utbildningsnivå*, *Unga vuxnas deltagande i utbildning* och *Olika ålderskohorters uppnådda utbildningsnivå*. Enligt regeringen bör en framstående kunskaps- och forskningsnation med hög kvalitet ha ett jämställt utbildningssystem. Regeringen följer därför upp jämställdheten genom indikatorerna *Könsfördelningen bland högskoleexaminerade inom olika utbildningsinriktningar*, *Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen i högskolan* och *Andelen professorer som är kvinnor*. I bedömningen av hur Sverige står sig som kunskapsnation är det enligt regeringen viktigt att även följa upp *riktmärkena i EU:s utbildningspolitiska samarbete*. Det är följaktligen också en av regeringens resultatindikatorer.

Ett vanligt sätt att mäta forskningens kvalitet är enligt regeringen att följa upp *publiceringar och citeringar av forskningsartiklar*, som också är en av regeringens indikatorer. Indikatorn kan mätas som antalet artiklar med svenska författare. Ett annat mått på indikatorn är s.k. fältnormaliserade medelciteringar av vetenskapliga artiklar.⁴ Ytterligare ett mått på indikatorn är andelen artiklar som är bland de 10 procent mest citerade artiklarna i världen. Sverige jämförs här med några andra europeiska länder och Singapore. Jämförelsen görs för 2014. Datakälla är det nederländska företaget Elseviers databaser. Enligt regeringen syftar forskningssamarbeten med andra länder och företag till att bidra till kvalitet och till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Regeringen mäter indikatorn *Forskningssamarbete* som andelen publicerade artiklar som var resultatet av ett internationellt forskningssamarbete eller företagssamarbete.

När det gäller analysen och slutsatserna för utgiftsområdet går regeringen igenom alla indikatorer som valts ut för att mäta måluppfyllelsen, först de indikatorer där resultatet enligt regeringen visar att Sverige kan sägas vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet och därefter de indikatorer där resultatet enligt regeringen visar att Sverige är mindre framstående. Sammantaget konstaterar regeringen att de indikatorer

⁴ Det vill säga ett medelvärde för alla områden av antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje forskningsfält.

som används för att bedöma om Sverige är en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet visar en blandad bild.

Verksamhetsområdet Forskning

Regeringens mål för forskningspolitiken och de fyra indikatorer som regeringen har valt ut för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet återges i tabell 2.

Tabell 2 Mål och indikatorer för verksamhetsområdet Forskning

Mål	Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft
Indikatorer	Antal vetenskapliga artiklar, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder Antal vetenskapliga artiklar, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel, för Sverige och jämförbara länder Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar för olika vetenskapsområden i Sverige

Källa: Prop. 2016/17:1 utg.omr. 16.

Indikatorn *Antal vetenskapliga artiklar* är enligt regeringen ett vedertaget mått på vetenskaplig produktivitet. För denna indikator utgår regeringen från en internationell tidskriftsdatabas för att mäta publiceringsdata, Web of Science, och tidsserien är 1999–2015. Indikatorn *Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel* är enligt regeringen ett vedertaget mått på vetenskaplig kvalitet. För denna indikator utgår regeringen från en annan internationell tidskriftsdatabas för att mäta publiceringsdata, Scopus, och tidsserien är 1997–2015. För båda indikatorerna jämförs Sverige med andra europeiska länder och länder som USA, Japan och Kina.

Universitetets och högskolors samverkan med det omgivande samhället, nyttiggörande av forskningsresultat samt innovation följer regeringen upp på ett annat sätt, nämligen genom de indikatorer som rapporteras till regeringen av lärosätenas innovationskontor och holdingbolag. Indikatorerna beskriver de idéer som tas emot och på olika sätt sedan tas vidare.

Regeringen sammanfattar utvecklingen över tid när det gäller antalet publicerade artiklar och antalet fältnormaliserade citeringar för Sverige i jämförelse med andra länder och drar slutsatsen att den ökade forskningsfinansieringen inte har lyckats öka svensk forsknings konkurrenskraft i samma takt som i Sveriges konkurrentländer. Regeringen kommenterar också innovationskontorens och holdingbolagens indikatorer.

Sammanfattning av regeringens särskilda redovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen att riksdagen har efterfrågat en samlad redovisning av skolans personalsituation. För att tillgodose detta önskemål ger regeringen en särskild redovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet i ett eget avsnitt i anslutning till resultatredovisningen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Denna särskilda redovisning återges kortfattat i bilaga 8.

Inledningsvis beskrivs de indikatorer som används i resultatredovisningen. Indikatorerna avser personalens utbildning, lärares legitimation och behörighet samt lärar- och förskollärarytbildningarna. *Personalens utbildning* mäts, liksom tidigare år, som andel av lärarna i de olika skolformerna som har pedagogisk högskoleexamen, respektive andel av personalen i förskola och fritidshem som har pedagogisk högskoleutbildning. *Lärares legitimation och behörighet* mäts som andel tjänstgörande lärare i de olika skolformerna med legitimation och behörighet per ämne och nivå, respektive andel tjänstgörande lärare och förskollärare i förskoleklass med legitimation. Dessa indikatorer är nya. För *lärar- och förskollärarytbildningarna* redovisas söktryck (dvs. antal behöriga förstahandssökande per antagen), antalet nybörjarstudenter och antalet examinerade. Dessa uppgifter har även redovisats tidigare år.

Därefter redovisas resultaten för indikatorerna. Först redovisas resultaten per skol- och verksamhetsform för de indikatorer som avser personalens utbildning samt lärares legitimation och behörighet. De ger en bild av den nuvarande personalsituationen och den historiska bakgrunden. Sedan redovisas resultaten för de indikatorer som avser lärar- och förskollärarytbildningarna. De ger en bild ur ett personalförsörjningsperspektiv. Resultatredovisningen utgår från de senaste uppgifterna från Skolverket, Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Därpå beskrivs pågående och beslutade statliga insatser för att påverka tillgången på utbildade lärare och förskollärare. Regeringen redovisar insatser för att stärka attraktiviteten i läraryrket, generella statliga fortbildningsinsatser, olika utbildningsvägar till en behörighetsgivande examen, insatser som ska förbättra villkoren under studietiden och utbildningsinsatser för utökad behörighet.

Avslutningsvis redovisas regeringens analys och slutsatser. Regeringen konstaterar att det svenska skolväsendet står inför en betydande personalbrist och pekar på flera bidragande faktorer, såväl kommande pensionsavgångar som antal examinerade från landets lärarutbildningar och demografiska förändringar i elevunderlaget. Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) senaste beräkning gjordes efter Statistiska centralbyråns befolkningsprognos från maj 2016 och baseras på Skolverkets prognos från 2015. Prognosen visar att det totala rekryteringsbehovet kan komma att uppgå till 79 000 heltidstjänster perioden 2015–2019. Resultatredovisningen visar genomgående att snabba ökning av antalet elever sammanfaller med en

sjunkande andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning. Det är oroande att det i resultatredovisningen finns tecken på vissa skillnader i skolors tillgång till legitimerade och behöriga lärare. Det finns dels vissa regionala skillnader, dels skillnader mellan skolor som kan härröras till socioekonomiska faktorer i elevsammansättningen. Antalet nybörjarstudenter på lärar- och förskolläraryr utbildningarna har ökat med 23 procent sedan läsåret 2011. Trots detta visar resultatredovisningen att antalet examinerade från lärar- och förskolläraryr utbildningarna endast täcker halva examinationsbehovet.

Sammanfattning av utskottets uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet 2015

Mot bakgrund av att de riktade statsbidragen inom skolområdet ökat i antal och omfattning har utskottet beslutat att inom ramen för utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 särskilt följa upp sådana riktade statsbidrag över tid (bet. 2015/16:UbU1). Denna uppföljning finns i sin helhet i bilaga 9.

I utskottets budgetbetänkande från riksmötet 2015/16 identifierades elva riktade statsbidrag och två uppdrag inom fem olika anslag inom skolområdet: inom anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.*, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*, 1:18 *Lågstadielyftet (nuvarande 1:16 Fler anställda i lågstadiet)* och 1:19 *Bidrag till lärarlöner* (bet. 2015/16:UbU1, bil. 5). Samtliga statsbidrag är s.k. stimulansbidrag. Denna typ av statsbidrag syftar till att påverka huvudmännens prioriteringar. De är av mer tillfällig karaktär och avser insatser som syftar till att stimulera skolutveckling, t.ex. undervisningen i vissa ämnen, lärarfortbildning eller personaltäthet.

Några av de statsbidrag eller satsningarna där statsbidrag är en del som redogörs för är Läslyftet, En förstärkt elevhälsa, Mindre barngrupper i förskolan och Lärarlyftet II. De två uppdragen Nationella skolutvecklingsprogram och Samverkan för bästa skola återfinns inom anslaget 1:5. Genomgången fokuserar på statsbidragens syfte och utformning samt utfallet för 2015. Syftet med statsbidragen enligt förordning alternativt enligt uppdragens utformning kartläggs inför utskottets uppföljning av regeringens bedömning av måluppfyllelsen. En slutlig uppföljning bör göras först när en satsning är avslutad. En förstärkt elevhälsa är den enda av satsningarna som avslutades 2015. Denna satsning följs upp avseende regeringens bedömning av måluppfyllelsen. För denna satsning redovisas även den uppföljning som gjorts.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar de förändringar av redovisningen som regeringen har gjort med anledning av de iakttagelser som utskottet har fört fram i de senaste

budgetbetänkandena. Utskottet ser positivt på att Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fortsätter arbetet med att utveckla mål- och resultatredovisningen i budgetpropositionen och sätter stort värde på en fortsatt dialog. I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av budgetpropositionen för 2017.

Inledningsvis vill utskottet framhålla att de förändringar som gjorts i den övergripande presentationen av hela utgiftsområde 16 i budgetpropositionen ger en ökad förståelse av utgiftsområdets karaktär och därmed förutsättningarna för medelstilldelningen. Utskottet beklagar samtidigt att informationen om ett antal pågående satsningar inom framför allt skolområdet är alltför knapphändig i årets budgetproposition. Den totala medelstilldelningen för 2017 för ett antal stora satsningar, t.ex. Samverkan för bästa skola och Barnomsorg på kvällar, nätter och helger går inte att utläsa vare sig av avsnittet om politikens inriktning eller inom det aktuella anslaget. Utskottet vill understryka att det är absolut nödvändigt att informationen i budgetpropositionen är tillräckligt utförlig när det gäller såväl resurser som verksamhetens utformning för att man ska kunna förstå och kunna ta ställning till budgetförslaget. Tabelluppställningar med uppgifter om resursutvecklingen över tid kan underlätta. När det gäller satsningar som avser utbildningsplatser är tabellen över satsningen Kunskapslyftet ett bra exempel.

Mål och indikatorer för utgiftsområde 16 och för verksamhetsområdet Forskning

I förra årets budgetproposition följde regeringen för första gången upp måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet, vilket utskottet också hade efterfrågat och således såg mycket positivt på. Regeringen redovisade då ett antal indikatorer. I år har några förändringar gjorts i denna del, bl.a. har indikatorn *Övergången mellan olika utbildningsnivåer* tagits bort. Utskottet menar att den gav en bra bild av hur det svenska utbildningssystemet fungerar och önskar därför att den även redovisas framöver. Ett antal nya indikatorer har också införts, bl.a. för att mäta jämställdheten i utbildningssystemet. Utskottet välkomnar dessa nya indikatorer och kommer att följa deras utveckling med intresse.

För utgiftsområde 16 kan utskottet konstatera att regeringen har angett skälen för sina val av indikatorer som mäter målet att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Regeringens uppföljning av målet utgår i huvudsak från internationella jämförelser, och indikatorerna bygger därför på internationell statistik. I resultatanalysen går regeringen igenom samtliga indikatorer och redovisar sin bedömning av måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Utskottet anser att regeringen har motiverat sina val av indikatorer för utgiftsområdet på ett tydligt sätt och också har använt dem i sin resultatanalys och måluppfyllelsebedömning.

Även för verksamhetsområdet Forskning kan utskottet konstatera att regeringen har angett skälen för sina val av indikatorer som mäter målet att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Enligt regeringen mäter indikatorerna den vetenskapliga produktiviteten och kvaliteten. För andra aspekter av målet redovisar regeringen t.ex. information om universitetens och högskolornas nyttiggörande av forskningsresultat. Resultatanalysen utgår från resultatindikatorerna och den information som regeringen har redovisat i övrigt.

Utskottet kan också konstatera att regeringen använder måtten antalet publiceringar och citeringar av forskningsartiklar som indikatorer både för hela utgiftsområdet i den del som avser forskning och för verksamhetsområdet Forskning. Som datakälla används dock olika tidskriftsdatabaser, och i det ena fallet görs jämförelsen för ett år, medan långa tidsserier används i det andra fallet. Sverige jämförs också med delvis olika länder. För hela utgiftsområdet benämns indikatorn *Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar* och mäts som antalet artiklar med svenska författare, fältnormaliserade medelciteringar av vetenskapliga artiklar och andelen artiklar som är bland de 10 procent mest citerade artiklarna i världen. För verksamhetsområdet Forskning används indikatorer som mäts som antalet vetenskapliga artiklar i Sverige och några andra länder samt genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel för Sverige och några andra länder och för olika vetenskapsområden i Sverige. Utskottet önskar att regeringen antingen tydliggör skillnaderna mellan de båda resultatredovisningarna eller samordnar resultatredovisningarna mer. I sammanhanget kan nämnas att regeringen även använder samma mått för verksamhetsområdet Universitet och högskolor för att följa upp sitt mål att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt.

Redovisningen av lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet

Utskottet har i tidigare budgetbetänkanden efterfrågat en samlad redovisning av skolans personalsituation i en särskild resultatskrivelse. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet den samlade och utförliga redovisning av lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet som regeringen gör i årets budgetproposition.

Regeringen redovisar personalsituationen för varje skolform i skolväsendet. För grundskolan och gymnasieskolan redovisas också skillnader i lärares behörighet mellan regioner, skolor och mellan ämnen (per årskurs). Utskottet ser mycket positivt på att det nu finns tillgänglig statistik om lärares legitimation och behörighet per ämne, nivå och skolform och att regeringen presenterar nya indikatorer för detta, även om den bild som ges är nedslående i flera avseenden. Det är också värdefullt, anser utskottet, att det nu finns uppgifter att tillgå om andelen rektorer som har genomgått den obligatoriska

befattningsutbildningen. Indikatorerna för lärar- och förskollärarytbildningen ger en bild över antalet studenter och examinerade och visar också på skillnader mellan olika utbildningsinriktningar. Det är en viktig del i att förstå de kommande personalbehoven, anser utskottet.

Utskottet välkomnar den gedigna sammanställningen över de statliga insatser som har initierats över tid. Utskottet har särskilt efterfrågat information om fortbildningen av den pedagogiska personalen och satsningen på karriärvägar för lärare, liksom om fortbildningen för förskolechefer och rektorer. Utskottet har därför med särskilt intresse tagit del av informationen om detta.

Regeringen redovisar de beräkningar av personalbehovet som Regeringskansliet har gjort samt huvudmännens bedömning av personalsituationen och Skolverkets första analys av huvudmännens rekryteringsstrategier. Utskottet har med stort intresse tagit del av dessa redovisningar.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att regeringens redovisning väl motsvarar de önskemål som utskottet tidigare har framfört.

Avslutningsvis kan utskottet konstatera att personalläget i skolan fortsätter att vara bekymmersamt. Utskottet följer frågan särskilt, bl.a. inom ramen för sin årliga uppföljning av regeringens resultatredovisning. Utskottet har också haft en öppen utfrågning om lärarbristen och har fått information om lärarförsörjningen i skolan av ministern för högre utbildning och forskning. Utskottet känner en tilltagande oro över situationen och önskar en fortsatt samlad redovisning av indikatorerna och bedömning av läget i budgetpropositionen. Utskottet följer utvecklingen noga.

Resultatredovisningen i övrigt

En nyhet i resultatredovisningen i övrigt är att regeringen, som den tidigare aviserat, nu har tydliggjort sina ambitioner avseende jämställdhet i målen för verksamhetsområdena Förskola och grundskola respektive Gymnasieutbildning. Utskottet ser positivt på dessa preciseringar och välkomnar att en ny indikator också har införts för verksamhetsområdet Gymnasieutbildning för att kunna följa upp denna nya aspekt av målet. Det är också positivt att indikatorerna för yrkeshögskolan har omformulerats till att avse andelen examinerade kvinnor och män i yrkeshögskolan, anser utskottet.

Att eleverna känner sig trygga i skolan är en självklar förutsättning för deras lärande. Utskottet ser därför positivt på att två nya indikatorer om elevers trygghet, i enlighet med regeringens tidigare aviseringar, nu har införts för både grundskolan och gymnasieskolan. Utskottet ser även positivt på att två nya indikatorer har införts som avser sysselsättning efter avslutade studier inom kommunal vuxenutbildning (komvux) respektive utbildning i svenska för invandrare (sfi) och ser gärna en fortsatt utveckling av sådana indikatorer även för andra utbildningsverksamheter där det finns information om detta men inte någon indikator.

Utskottet noterar att regeringen bedömer måluppfyllelsen för endast en myndighet, Universitetskanslersämbetet (UKÄ), under myndighetens anslag. För övriga myndigheter finns det information om deras verksamhet, men inte någon bedömning av deras måluppfyllelse, vilket utskottet tidigare har önskat.

Budgetförslaget

Utskottet har tidigare uppmärksammat att det för anslagen i budgetförslaget används olika principer för redovisningen av vilka medel som ingår i respektive anslagsbeslut (nya medel, tidigare beräknade eller aviserade medel, omfördelningar av medel). Utskottet vidhåller att det försvårar förståelsen av förslaget till anslagsbeslut när olika principer för medelsredovisning används inom samma utgiftsområde. En rimlig utgångspunkt är att det för varje anslagsbeslut ska gå att förstå vad som är förslag till nya medel, vad som är tidigare beräknade eller aviserade medel och vad som är omfördelningar av medel. Så är inte fallet i dag, vilket utskottet beklagar djupt. Varje förslag till anslagsbeslut *måste* vara transparent, anser utskottet.

Utskottet har tidigare också uppmärksammat att det finns anslag som finansierar ett stort antal statsbidrag och att det då kan vara svårt att överblicka hur medel inom anslaget fördelas på de olika statsbidragen. Utskottet vidhåller därför sitt önskemål om att få en samlad bild i en tabelluppställning av vilka statsbidrag som finansieras inom anslaget i de fall det är ett flertal statsbidrag som finansieras via anslaget. Det gäller t.ex. anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

En nyhet i årets budgetproposition är den tabelluppställning över beställningsbemyndiganden som finns i regeringens förslag till riksdagsbeslut. Utskottet anser att förslaget blir mer överskådligt med denna uppställning.

En samlad presentation av forskningsmedlen

Utskottet har välkomnat att det i budgetpropositionerna för 2013–2016 har funnits en samlad presentation av förslaget till anslagsökningar som hänför sig till de satsningar som presenterades i 2012 års forsknings- och innovationspolitiska proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30). För kommande års satsningar inom utgiftsområde 16 och andra utgiftsområden finns det emellertid inte en sådan samlad presentation i budgetpropositionen, utan satsningarna presenteras endast inom respektive utgiftsområde, vilket utskottet beklagar. Utskottet önskar att få en sådan samlad presentation i fortsättningen.

Uppföljningen av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet 2015

Eftersom de riktade statsbidragen inom skolområdet har ökat i antal och omfattning har utskottet inlett ett arbete med att följa upp sådana riktade statsbidrag över tid. Avsikten är att denna uppföljning ska göras inom ramen

för utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16.

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att resultaten av utvärderingarna av de riktade statsbidragen redovisas och att arbetet med att utveckla lämpliga metoder fortsätter (bet. 2015/16:UbU1 s. 21). Finansutskottet har gjort liknande uttalanden i samband med behandlingen av den årliga skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn (bet. 2010/11:FiU34, bet. 2011/12:FiU28, bet. 2012/13:FiU34, bet. 2013/14:FiU34, bet. 2014/15:FiU17 och bet. 2016/17:FiU8). Utskottet har också betonat vikten av att regeringen som en del av utformningen av statsbidragen överväger hur bedömningen av måluppfyllelsen ska genomföras så att det finns ett bra underlag för resultatredovisningen och resultatanalysen i budgetpropositionen.

Utskottet är av uppfattningen att det är viktigt att riksdagen ska kunna följa upp satsningar på skolområdet när det gäller medelsanvändning och regeringens bedömning av måluppfyllelsen. Utskottet ser därför positivt på att planerade utvärderingar av satsningar redan från början är ett inslag i flera av de senare beslutade satsningarna.

Utskottet konstaterar att regeringen i regel följer upp satsningarna och redovisar utfall och medelsanvändning bl.a. i budgetpropositionen, men – i likhet med tidigare år – mer sällan uttalar sig om måluppfyllelsen. Det finns enligt utskottets mening därför inte tillräcklig tydlighet i fråga om regeringens bedömning av måluppfyllelsen för avslutade satsningar.

Regeringen redovisar i budgetpropositionen bl.a. de uppföljningar eller utvärderingar som gjorts av en viss satsning. Utskottet önskar emellertid att regeringen utvecklar sin bedömning av måluppfyllelsen för en viss satsning så att den på ett tydligt sätt framgår. Ett exempel är satsningen En förstärkt elevhälsa. Satsningen pågick 2011–2015 och var den enda av de satsningar som utskottet följt upp som avslutades 2015. Statsbidraget till personalförstärkningar inom elevhälsan har enligt huvudmännen själva haft positiva effekter och bidragit till att stärka elevhälsans verksamhet. Närmare 90 procent av huvudmännen som har tagit del av statsbidraget bedömer att eleverna har kunnat få mer stöd i syfte att nå kunskapsmålen. Utskottet finner det positiva resultatet av satsningen glädjande. I budgetpropositionen för 2017 redovisar regeringen på ett tydligt sätt utfallet för satsningen och medelsanvändningen men uttalar sig enligt utskottets mening inte direkt om sin bedömning av måluppfyllelsen (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 106–107).

2 Anslag inom utgiftsområde 16

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i enlighet med regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden som regeringen begärt. Oppositionspartiernas alternativa förslag till anslagsfördelning och övriga förslag med anslagspåverkan avslås.

Jämför särskilda yttrandena 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Propositionen

Budgetförslag m.m.

Regeringen föreslår 103 anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2017 om sammantaget ca 72,4 miljarder kronor (punkt 4 i propositionen). Förslaget finns i betänkandets bilaga 2. Utgiftsområdet omfattar därmed cirka en femtedel av antalet anslag i budgetpropositionen och utgör drygt 7 procent av de föreslagna utgifterna för hela statsbudgeten.

Av de 103 anslagen föreslår regeringen 16 anslag för barn- och ungdomsutbildning om totalt nästan 18 miljarder kronor, 4 anslag för vuxenutbildning om totalt närmare 3,8 miljarder kronor, 66 anslag för universitet och högskolor om sammantaget drygt 42,5 miljarder kronor, 13 anslag för forskning m.m. om totalt drygt 7,9 miljarder kronor samt 4 anslag för gemensamma ändamål om sammantaget drygt 140 miljoner kronor. Av dessa 103 anslag inom utgiftsområdet är 16 förvaltningsanslag om sammanlagt nästan 5 procent av de föreslagna medlen.

Regeringen har också lämnat förslag om 18 bemyndiganden av olika slag (punkterna 1–3 och 5 i propositionen). Förslagen finns i betänkandets bilaga 3.

Resultat för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). I budgetpropositionens inledande avsnitt om utbildning och universitetsforskning (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 avsnitt 2 s. 45 f.) redovisar regeringen resultat för utgiftsområdet. Denna redovisning av resultat sammanfattas nedan och återges kortfattat i bilaga 6.

I resultatredovisningen för utgiftsområdet redogör regeringen för indikatorer som jämför Sveriges utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden, såsom befolkningens utbildningsnivå i internationell jämförelse, svenska publiceringar och citeringar av forskningsartiklar och forskningssamarbeten samt överenskomna indikatorer

inom EU:s strategiska ramverk för europeiskt utbildningssamarbete Utbildning 2020. Regeringen konstaterar att indikatorerna ger en blandad bild över hur Sverige står sig som kunskaps- och forskningsnation. Sverige har uppnått goda resultat när man ser till befolkningens utbildningsnivå och presterar bra i mätningar av den vuxna befolkningens kunskaps- och kompetensnivå. Sverige står sig också bl.a. väl i mätningar av omfattningen och kvaliteten på den forskning som bedrivs. Samtidigt konstaterar regeringen att Sverige är mindre framstående när det i synnerhet gäller prestationsnivåerna i läsförståelse, matematik och naturvetenskap bland svenska 15-åringar. Dessutom ökar inte den svenska befolkningens utbildningsnivå längre, utan tenderar i stället att minska något. Sverige har enligt regeringen i vissa avseenden också långt kvar innan vi når ett jämställt utbildningssystem. Regeringen konstaterar sammantaget att den negativa resultatutvecklingen i skolan är oroande och kan, om inte vidtagna åtgärder får avsedd effekt, innebära att Sveriges position som framstående kunskaps- och forskningsnation hotas. När det gäller svensk forskning i internationell jämförelse konstaterar regeringen att antalet publicerade vetenskapliga artiklar från Sverige, är högt i förhållande till de offentliga avsättningarna.

Utöver ovanstående övergripande resultatredovisning för utgiftsområdet presenterar regeringen i budgetpropositionen även en samlad resultatredovisning om lärar- och forskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f.). Denna sammanfattas under avsnitt 1 och återges kortfattat i bilaga 8.

Motionerna

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har i sina motioner för vissa anslag föreslagit alternativ till regeringens förslag.

I förhållande till regeringens förslag till budget föreslår Moderaterna en ökning av anslagsnivån för utgiftsområdet med 11 miljoner kronor. Sverigedemokraterna föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet minskas med närmare 1 350 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Centerpartiet föreslår en minskning av anslagsnivån för utgiftsområdet om drygt 2,7 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag. Liberalerna föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet minskas med nästan 640 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Kristdemokraterna föreslår en ökning av anslagsnivån för utgiftsområdet om drygt 640 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

En sammanställning av oppositionspartiernas alternativa förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i betänkandets bilaga 2.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av förslagspunkten i utskottets förslag till riksdagsbeslut tillstyrker utskottet punkterna 1–5 i propositionen om anslag och bemyndiganden och avstyrker motionerna. Utskottets förslag till anslag – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2017 inom utgiftsområde 16 finns i betänkandets bilaga 4. Utskottets förslag till beställningsbemyndiganden – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2017 inom utgiftsområde 16 finns i betänkandets bilaga 5.

Nedan redogörs närmare i avsnitten 3 Barn- och ungdomsutbildning, 4 Vuxenutbildning, 5 Universitet och högskolor, 6 Forskning och 7 Gemensamma ändamål för innehållet i propositionen och motionerna när det gäller anslagen m.m. och för bakgrunden till utskottets ställningstagande.

3 Barn- och ungdomsutbildning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Barn- och ungdomsutbildning för budgetåret 2017 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Målet för verksamhetsområdet Förskola och grundskola är att svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt oberoende av kön. Nytt i budgetpropositionen för 2017 är det som anges i slutet av målet om att alla ska ges de beskrivna förutsättningarna oberoende av kön. Detta är ett resultat av det arbete som beskrevs i budgetpropositionen för 2016 med att se över mål och indikatorer för att integrera ett jämställdhetsperspektiv (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 avsnitt 9.2.3).

Målet för verksamhetsområdet Gymnasieutbildning är att svensk gymnasieutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla unga kvinnor och män i gymnasieskolan ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Gymnasieskolan ska ge unga kvinnor och män en god grund för yrkesverksamhet eller för vidare studier.

Resultaten för verksamhetsområdena Förskolan och grundskolan samt Gymnasieutbildning (inklusive resultatanalysen) sammanfattas nedan för de verksamheter där regeringen använder resultatindikatorer för att bedöma måluppfyllelsen (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 91 f. och 117 f.). Indikatorerna belyser de delar av måluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också övergripande indikatorer om svensk utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden i ett inledande avsnitt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 45 f.), som sammanfattas under avsnitt 2 och återges kortfattat i bilaga 5. I budgetpropositionen presenterar regeringen även en samlad

resultatredovisning om lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f), som sammanfattas under avsnitt 1 och återges kortfattat i bilaga 8.

Förskolan

Omfattning och kostnader

Hösten 2015 var ca 493 600 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarade 83 procent av gruppen ett–femåringar. Under den senaste tioårsperioden har andelen inskrivna barn ökat i alla åldersgrupper. Under 2015 gick det i genomsnitt 5,2 barn per årsarbetare och 16,7 barn per grupp, vilket är en minskning sedan 2014 då det var 5,3 barn per årsarbetare och 16,9 barn per grupp. Den totala kostnaden för förskolan uppgick till 68,2 miljarder kronor 2015 (en ökning med 4,7 procent jämfört med 2014). Kostnaden per barn beräknas ha uppgått till i genomsnitt 139 200 kronor 2015, vilket var en ökning med 4,3 procent.

Resultat

Förskolan är en frivillig skolform inom skolväsendet. Indikatorn *Deltagande i förskola* beskriver i vilken utsträckning barn i åldern tre till fem år deltar i förskola. Andelen barn i åldern tre till fem år som är inskrivna i förskolan ökade fram till 2013, men har därefter minskat. Enligt regeringen beror nedgången på förändringar i statistikinsamlingen fr.o.m. 2014. För 2015 var andelen barn i åldern tre till fem år som var inskrivna i förskola 93,4 procent. Andelen pojkar respektive flickor som var inskrivna i förskolan 2015 var 93,6 procent respektive 93,3 procent.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys konstaterar regeringen att andelen inskrivna barn i förskolan fortfarande är stor och att Skolinspektionens delrapport 1 om förskolans kvalitet och måluppfyllelse 2015–2017 visade att föräldrar har en i huvudsak positiv bild av förskolan. Regeringen framhåller därutöver att den svenska förskolan i mångt och mycket är ett internationellt föredöme, men att det även fortsättningsvis finns anledning att genomföra insatser för att öka likvärdigheten, höja personalens kompetens och för att säkerställa att verksamheten bedrivs enligt gällande styrdokument.

Förskoleklassen

Omfattning och kostnader

Läsåret 2015/16 gick 116 300 elever i förskoleklass, vilket är det största antalet sedan början av 2000-talet. Den totala kostnaden för förskoleklass uppgick till ca 6,4 miljarder kronor 2015, vilket var en ökning med 8,7 procent jämfört

med föregående år. Kostnaden per elev var i genomsnitt ca 56 100 kronor, vilket var en ökning med 5,2 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Förskoleklassen är en frivillig skolform inom skolväsendet. Indikatorn *Delta i förskoleklassen* beskriver i vilken utsträckning sexåringar deltar i förskoleklassen. Andelen sexåringar som var inskrivna i förskoleklassen var 96,5 procent läsåret 2015/16, vilket var den största andelen sedan 2008 då 95,1 procent var inskrivna i förskoleklassen. Av de inskrivna läsåret 2015/16 var 51 procent pojkar respektive 49 procent flickor.

De sexåringar som inte var mottagna i förskoleklassen återfanns i bl.a. förskolan eller grundskolans årskurs 1. Andelen av alla sexåringar som var mottagna i förskolan var 1,2 procent 2015. I grundskolans årskurs 1 var 1,1 procent av eleverna sex år eller yngre läsåret 2015/16. Detta innebär att ca 2 procent av alla sexåringar varken återfanns i förskoleklassen, förskolan eller årskurs 1 i grundskolan.

Regeringens analys och slutsatser

I resultatanalysen konstaterar regeringen att de allra flesta sexåringar är inskrivna i en förskoleklass, men att kunskapen om varför vissa barn inte deltar i förskoleklass är bristfällig. Regeringen bedömer att det finns en risk att de barn som i störst uträkning behöver förskoleklassens verksamhet inte tar del av den.

Grundskolan

Omfattning och kostnader

Elevantalet i grundskolan minskade kontinuerligt mellan läsåren 2001/02 och 2010/11. Därefter har elevantalet ökat och uppgick läsåret 2015/16 till ca 985 600 elever, vilket var en ökning med nära 35 200 elever jämfört med föregående läsår. Av alla elever i grundskolan läsåret 2015/16 var andelen flickor 48,5 procent och andelen pojkar 51,5 procent. Den totala kostnaden för grundskolan uppgick 2015 till drygt 93,9 miljarder kronor, vilket var en ökning med 6,7 procent jämfört med 2014. Kostnaden per elev var i genomsnitt 97 800 kronor 2015, vilket var en ökning med 3,5 procent jämfört med föregående år. Därtill uppgick kostnaden för skolskjuts till 2,9 miljarder kronor.

Resultat

Regeringen använder nedanstående indikatorer för att redovisa centrala delar av målpuppfyllelse och resultat för grundskolan.

Nationella prov genomförs i årskurs 3, 6 och 9. Indikatorn *Resultat på nationella prov* beskriver andelen elever som nådde kravnivån eller fick minst provbetyget E (Godkänd) läsåret 2014/15. Indikatorn ger regeringen underlag för en analys av i vilken utsträckning målen för utbildningen nås. I årskurs 3 nådde 72 procent av eleverna kravnivån i matematik, i svenska 79,7 procent och i svenska som andraspråk 52,5 procent. I svenska och svenska som andraspråk uppnådde flickorna kravnivåerna i betydligt högre utsträckning än pojkarna medan det var jämnt fördelat bland dem som klarade alla sju delproven i matematik. I årskurs 6 nådde 91,6 procent av eleverna kravnivån i matematik, 94,8 procent i engelska, 95,6 procent i svenska och 77,4 procent i svenska som andraspråk. För samtliga ämnen var det en större andel flickor än pojkar som uppnådde kravnivåerna. I årskurs 9 nådde 81,2 procent av eleverna kravnivån i matematik, 96,4 procent i engelska, 96 procent i svenska och 75,4 procent i svenska som andraspråk. Flickor i årskurs 9 hade bättre resultat i samtliga ämnen där det finns nationella prov. Läsåret 2014/15 hade flickorna bättre resultat även i matematik där pojkarna tidigare år har haft marginellt bättre resultat än flickorna.

Indikatorn *Betyg* beskriver andelen elever som fick minst betyget E (Godkänd), dvs. uppnådde målen, i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9. Från och med läsåret 2012/13 har betyg från årskurs 6 införts, vilket nu gör det möjligt att följa och avläsa trender över måluppfyllelsen för elever som lämnar denna årskurs. Regeringen använder indikatorn för att följa den del av målet som anger att alla barn och elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen för utbildningen. Andelen elever som fått minst E i betyg i årskurs 6 ligger högre i svenska, matematik och engelska (91–95 procent) än i svenska som andraspråk (66 procent). Betygen ligger på en relativt jämn nivå för de tre år betyg har lämnats i årskurs 6. Flickor har bättre resultat än pojkar i samtliga ämnen. Andelen elever som vårterminen 2015 fick minst betyget E i alla ämnen i årskurs 9 uppgick till 77 procent, vilket är en svag minskning jämfört med föregående år. Förändringarna mellan åren har över huvud taget varit små de senaste åren. Det finns skillnader i måluppfyllelse mellan olika ämnen. Ämnena där störst andel elever uppnår kunskapskraven är svenska, slöjd, bild samt moderna språk, såväl elevens val som språkval. Flickor presterar bättre än pojkar i samtliga ämnen som redovisas. Skillnaden mellan pojkar och flickor har varit i stort sett oförändrad de senaste åren.

Indikatorn *Meritvärde* beskriver det genomsnittliga meritvärdet⁵ i årskurs 9. Våren 2015 var det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 16 ämnen 217,1 meritpoäng, vilket är en ökning med 2,3 poäng jämfört med våren 2014. Från och med läsåret 2013/14 kan de elever som fått slutbetyget A–E i ett modernt språk få ytterligare 10–20 meritpoäng, vilket innebär att dessa elever kan få ett meritvärde på maximalt 340 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet

⁵ En elevs meritvärde beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen samt fr.o.m. läsåret 2013/14 även betygsvärdet i moderna språk inom ramen för språkval i elevens slutbetyg. Betygsskalan som infördes 2012/13 ger poäng enligt följande: A 20 poäng, B 17,5 poäng, C 15 poäng, D 12,5 poäng och E 10 poäng.

beräknat på 17 ämnen var 224,7 meritpoäng våren 2015. Flickor har ett högre genomsnittligt meritvärde än pojkar. År 2015 var skillnaden mellan flickor och pojkar 24 meritpoäng (16 ämnen) respektive 26 meritpoäng (17 ämnen). Denna skillnad har varit i stort sett oförändrad de senaste åren.

Indikatorn *Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program* beskriver andelen elever i årskurs 9 som var behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Regeringen anser att det är en viktig indikator på resultat och måluppfyllelse i grundskolan. Våren 2015 var 85,6 procent av eleverna som gick ut grundskolan behöriga till yrkesprogrammen, vilket kan jämföras med 86,9 procent våren 2014. Av eleverna i årskurs 9 läsåret 2014/15 var 82,3 procent behöriga till gymnasieskolans naturvetenskaps- och teknikprogram, vilket var något färre än läsåret 2013/14 då 82,9 procent var behöriga.⁶ Flickor var i högre grad än pojkar behöriga till något av gymnasieskolans nationella program. Våren 2015 varierade skillnaden mellan flickor och pojkar i andelen behöriga till de olika programmen mellan 3,4 och 4,5 procentenheter. Skillnaden var liksom tidigare störst för behörighet till naturvetenskaps- och teknikprogrammen.

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2017 för första gången indikatorn *Elevers trygghet i grundskolan*, som beskriver de resultat som framkommer i Skolinspektionens skolenkät där elever i årskurs 5 och årskurs 9 får ta ställning till påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”. Andelen elever i årskurs 5 som vårterminen 2016 svarade att påståendet stämmer helt eller ganska bra uppgick till 90 procent, vilket är i nivå med tidigare års undersökningar. Motsvarande andel för årskurs 9 var 83 procent, vilket är något lägre än tidigare års undersökningar.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys över grundskolan konstaterar regeringen bl.a. att det är bekymmersamt att nästan 3 av 10 elever inte når kravnivån på samtliga delprov i matematik, att 2 av 10 elever inte uppnår denna nivå inom svenska samt att resultaten inom svenska som andraspråk har försämrats. Samtidigt framhåller regeringen att en större andel elever uppnår kravnivån i dessa ämnen på de nationella proven i årskurs 6 och 9 och att det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 har ökat successivt. Parallellt har dock andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program minskat över tid.

Regeringen konstaterar även att elevers bakgrund fortsätter att ha stor betydelse för skolresultaten. Elever som invandrat efter sju års ålder har som grupp lägre meritvärde än övriga elever, och för alla elever har föräldrarnas utbildningsbakgrund betydelse för i vilken grad gymnasiebehörighet uppnås.

Regeringen lyfter vidare fram att Skolverkets uppföljningar visar att tillgången till och användningen av digitala verktyg har ökat i förskolan och

⁶ Enligt information från Regeringskansliet saknas samlad statistik för behörighet till samtliga nationella program eftersom behörighetskraven skiljer sig mellan de olika programmen. Det mest närliggande måttet för behörighet till samtliga nationella program är behörighet till naturvetenskaps- och teknikprogrammen.

grundskolan. Fördelningen är emellertid ojämn mellan huvudmän och skolor, och betydande andelar av rektorer, lärare i skolan och personal i förskolan uttrycker ett fortsatt kompetensutvecklingsbehov.

I resultatanalysen framhåller regeringen även att skillnaderna i skolresultat mellan flickor och pojkar fortsätter att vara tydliga. Regeringen konstaterar att det sannolikt finns flera samverkande förklaringar till att de genomsnittliga könsskillnaderna i skolprestationer består. Bland dessa nämner regeringen samhällets förväntningar på hur pojkar och flickor ska uppträda och brister i skolans förmåga att utforma undervisningen utifrån elevers olika förutsättningar för att ge alla flickor och pojkar lika möjligheter att uppnå målen för utbildningen.

Gymnasieskolan

Omfattning och kostnader

Hösten 2015 gick ca 323 100 elever i gymnasieskolan, vilket är en minskning med drygt 500 elever eller knappt 0,2 procent jämfört med året innan. Skolverkets prognos visar att elevminskningen kommer att stanna upp efter 2015/16. Läsåret 2015/16 var andelen kvinnor i gymnasieskolan 47 procent och andelen män 53 procent. De totala kostnaderna för gymnasieskolan med kommunal eller enskild huvudman 2015 uppgick till drygt 35,3 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,4 procent jämfört med 2014. Kostnaden per elev uppgick till i genomsnitt 110 500 kronor 2015, vilket är en ökning med 1,3 procent jämfört med föregående år. Därtill uppgick kostnaderna för skolskjuts, reseersättning och inackordering till drygt 1,3 miljarder kronor.

Resultat

Nationella prov finns för ett urval av ämnen. Indikatorn *Resultat på nationella prov* beskriver andelen elever som fått minst godkänt provbetyg (minst betyget E) i kursproven i engelska 5 och 6, matematik 1a, 1b och 1c, 2a, 2b och 2c, 3b och 3c och 4 samt svenska 1 och 3 och svenska som andraspråk 1 och 3. Proven är en indikator på måluppfyllelse men prövar inte samtliga delar och mål i ämnena. Andelen elever som klarade de inledande kursproven i matematik var större våren 2015 än våren 2014. Störst andel elever med godkänt provbetyg fanns bland de elever som läst matematik 1c (den inledande kursen på de tekniska och naturvetenskapliga programmen). Av de elever som skrev det provet våren 2015 fick 97 procent minst godkänt provbetyg, att jämföra med 95 procent våren 2014. Andelen elever med minst godkänt provbetyg på matematik 1a (den inledande matematikkursen på yrkesprogrammen) våren 2015 var 71 procent, vilket är en liten ökning jämfört med våren 2014 då 70 procent av eleverna fick godkänt provbetyg. Andelen elever med minst godkänt provbetyg i matematik 1b (den inledande matematikkursen på samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, humanistiska

programmet och estetiska programmet) våren 2015 var 85 procent, att jämföra med 83 procent våren 2014. I engelska 5 och svenska 1 fick 97 respektive 96 procent av de elever som gjorde proven våren 2015 minst provbetyget E, vilket är lika stora andelar för båda ämnena jämfört med våren 2014. Provresultaten är i stort sett desamma både för kvinnor och för män när det gäller kursproven i matematik och engelska som gjordes våren 2015. Skillnaderna är dock större på kursproven i svenska 1 och svenska som andraspråk, där kvinnor har högre provresultat än män.

Indikatorn *Genomsnittlig betygspoäng* beskriver den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens slutbetyg om minst 2 500 betygsatta gymnasiepoäng. Den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan var 14 av maximalt 20 poäng för samtliga elever som fick slutbetyg läsåret 2014/15. Det är i nivå med utfallet de senaste tolv läsåren. Våren 2015 var den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor 14,6 poäng och för män 13,4 poäng, vilket är samma genomsnittliga betygspoäng för både kvinnor och män jämfört med föregående år.

Indikatorn *Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år*⁷ visar att av de som började i gymnasieskolan hösten 2012 hade knappt 72 procent slutfört utbildningen våren 2015, dvs. efter tre år. Andelen elever som fått slutbetyg inom tre års studier i gymnasieskolan har varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren. Kvinnor som började i gymnasieskolan hösten 2012 slutförde utbildningen inom tre år i högre grad än männen, 74 procent jämfört med 69 procent.

Indikatorn *Andel elever som uppnått grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år* beskriver andelen elever som kan antas till en högskoleutbildning. Av alla elever som började gymnasieskolan hösten 2012 hade 53,4 procent uppnått grundläggande behörighet inom tre år. Det är en ökning med 1,8 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen. Kvinnor hade ett bättre resultat än män, då 61,4 procent uppnådde sådan behörighet inom tre år, att jämföra med 45,8 procent av männen. Elever med utländsk bakgrund lyckades i lägre grad än övriga elever att uppnå den grundläggande behörigheten, 39,2 procent jämfört med 57,5 procent, vilket är en ökning för båda elevgrupperna. Av nybörjarna på högskoleförberedande program 2012 uppnådde 75,1 procent grundläggande behörighet inom tre år. Motsvarande andel av nybörjarna på yrkesprogram var 30,6 procent.

Indikatorn *Övergång från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program på gymnasieskolan* beskriver andelen elever som byter till ett nationellt program från en preparandutbildning eller ett programinriktat individuellt val.⁸ Hösten 2014 började 1 484 elever i

⁷ Med elever som har slutfört utbildningen avser regeringen elever som har avslutat gymnasieskolan med examensbevis eller studiebevis som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng.

⁸ Preparandutbildningen är till för att elever från grundskolan som saknar behörighet till ett visst nationellt program i gymnasieskolan ska få sådan behörighet. Programinriktat

årskurs 1 på introduktionsprogrammet preparandutbildning och 2 144 elever på programinriktat individuellt val som nybörjare i gymnasieskolan. Av eleverna i årskurs 1 på en preparandutbildning 2014 hade 51,9 procent bytt till ett nationellt program hösten 2015. Motsvarande andel för elever på programinriktat individuellt val var 41,8 procent. Det innebär att andelen nybörjare som har bytt till ett nationellt program har minskat med ca 2 procentenheter jämfört med föregående läsår avseende preparandutbildningen respektive programinriktat individuellt val. Det var vissa skillnader mellan kvinnor och män; en något större andel av männen hade hösten 2015 bytt till ett nationellt program från preparandutbildning respektive programinriktat individuellt val, 53,3 procent respektive 43,3 procent. Motsvarande andelar för kvinnorna var 50,3 procent respektive 40,2 procent.

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2017 den nya indikatorn *Elevers trygghet i gymnasieskolan*, som återger de resultat som framkommer i Skolinspektionens skolenkät där elever som läser på det andra året i gymnasieskolan får ta ställning till påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”. Andelen elever som vårterminen 2016 svarade att påståendet stämmer helt och hållet eller ganska bra var 89 procent, vilket är i nivå med tidigare års undersökningar.

I redovisningen av resultaten presenterar regeringen även en andra ny indikator: *Andelen unga kvinnor och män från det underrepresenterade könet som fullföljer utbildningen på program med ojämn könsfördelning*. Regeringen beskriver att könsfördelningen på gymnasieskolans nationella program är ojämn och att endast programmen Naturvetenskap, Ekonomi samt Restaurang och livsmedel hade jämn könsfördelning bland nybörjare 2012. Bland nybörjare 2012 var det 74,3 procent av kvinnorna och 69,1 procent av männen som inom 3 år hade slutfört sina studier med studiebevis eller gymnasieexamen. På de kvinnodominerade programmen var skillnaden mellan kvinnors och mäns genomströmning ofta större. Det gäller t.ex. Vård- och omsorgsprogrammet där 78 procent av kvinnorna och 68 procent av männen slutförde studierna inom 3 år. Det omvända gäller dock ofta på mansdominerade program. På fyra av programmen där män dominerar bland nybörjarna, t.ex. Fordon och transport och VVS och fastighet, var genomströmningen bland kvinnor lägre än bland män.

Regeringens analys och slutsatser

I regeringens resultatanalys lyfter regeringen fram att utvecklingen av elevernas intresse i valen mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram visar att det sedan flera år har skett en trendmässig minskning av andelen elever som söker yrkesprogram, till förmån för andelen elever som söker högskoleförberedande program. Regeringen bedömer att denna

individuellt val är till för att en elev som saknar behörighet till ett visst yrkesprogram ska få sådan behörighet och bli antagen till det programmet.

utveckling kan bero på en kombination av olika faktorer, såsom attityder till olika slags utbildningar och yrken samt bristfällig information om olika utbildningsalternativ. Regeringen lyfter fram att givet dagens tudelade struktur för gymnasieskolan förordar bl.a. Skolverket att eleverna behöver ges förbättrade förutsättningar för medvetna studie- och yrkesval.

Regeringen lyfter vidare i resultatanalysen fram att yrkesutbildningens kvalitet kan värderas ur flera perspektiv, t.ex. elevernas fullföljandegrad, elevernas kunskapsnivåer i form av resultat på nationella prov, betygsnivåer, andel elever som tar examen eller likvärdighet vad gäller tillgång till utbildning och utbildningarnas innehåll. Skolinspektionen har i en granskning av skolors arbete med att förebygga studieavbrott på yrkesprogram identifierat ett antal framgångsfaktorer för att förebygga studieavbrott (rapport 2015:04). Bland dessa finns förtroendefulla relationer mellan elever och lärare samt att lärare arbetar tillsammans i högre grad för att identifiera elevernas behov och gemensamt definiera lämpliga stödinsatser.

Regeringen betonar även att yrkesutbildning på gymnasial nivå har stor betydelse för den nationella och regionala kompetensförsörjningen och att det minskade intresset även kan leda till att ungdomars etablering på arbetsmarknaden försvåras. I resultatanalysen lyfter regeringen även in andra underlag i bedömningen, såsom rapporter från Svenskt Näringsliv, Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen, som pekar på bristen på yrkesutbildad personal.

När det gäller frågan om det ökade antalet nyanlända elever i gymnasieskolan konstaterar regeringen i resultatanalysen att det är en stor utmaning för huvudmän att utöka sin kapacitet att undervisa fler elever och ha beredskap för att ge nyanlända elever förutsättningar att klara sina gymnasiestudier. Regeringen nämner i sammanhanget bl.a. att hur huvudmannen väljer att bygga upp sin organisation kring språkintröduktion får stor betydelse för utbildningens kvalitet och för vilka förutsättningar varje elev får för sina studier.

Politikens inriktning

Regeringens utbildningspolitik strävar efter att utjämna socioekonomiska skillnader och att ge alla människor möjlighet att utvecklas. Alla barn, unga och vuxna ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättning. De reformer som regeringen föreslår berör flera områden inom skolväsendet.

Regeringens investeringar i skolan syftar till att vända utvecklingen med de fallande kunskapsresultaten. Det är en prioritering i tre delar:

- investeringar för att tidigt ge elever det stöd de behöver
- att stärka läraryrkets attraktivitet så att fler vill bli lärare, fler lärare stannar i yrket och fler vill återvända till läraryrket

- en jämlik skola för alla elever, exempelvis genom riktat stöd till de skolor som har lägst resultat och svårast förutsättningar.

Tidiga insatser

Förskola, fritidshem och förskoleklass

Förskolan spelar en viktig roll för barns allsidiga utveckling och bidrar till att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten.

För att möjliggöra kompetensutvecklingsinsatser för förskolepersonal föreslår regeringen en utvidgning av de nationella skolutvecklingsprogrammen, t.ex. för att öka personalens kompetens när det gäller att ta emot och undervisa barn med ett annat modersmål än svenska samt kring det pedagogiska uppdrag som förskolan har.

Regeringens ambition är att alla ska gå i förskoleklass. Den är en viktig brygga mellan förskola och grundskola. Regeringen avser att återkomma i frågan.

Läsning

Regeringen avser att utvidga satsningen Läslyftet till att även omfatta förskollärare och skolbibliotekarier samt satsa på utbildning för språk-, läs- och skrivutvecklare med inriktning mot förskolan.

Utvärderingar från Skolverket visar att svenska grundskolor generellt sätter in särskilt stöd relativt sent. För att öka likvärdigheten och förebygga problem krävs lärare med rätt kompetens, inte minst lärare med specialpedagogisk kompetens. Regeringen har därför avsatt betydande medel för att utbilda och säkerställa tillgången till fler speciallärare och specialpedagoger för att utveckla det specialpedagogiska arbetet. Detta är ett viktigt steg mot den läsa-skriva-räkna-garanti som regeringen avser att påbörja införandet av från 2017. Ett led i införandet är att resurser avsätts för 2017 till insatser för att möjliggöra förankringen om bl.a. förskoleklassens förtydligade pedagogiska uppdrag. För att kompensera skolhuvudmännen för ökade utgifter med anledning av garantin beräknas fr.o.m. 2018 130 miljoner kronor tillföras utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Lärare

Nationell samling för läraryrket

För att stärka yrkenas attraktivitet har regeringen tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket som bl.a. resulterat i Lärlönelyftet, en investering i höjda löner för ca 60 000 lärare och förskollärare. Från och med 2017 beräknas 3 miljarder kronor per år avsättas för detta ändamål. På sikt, när modellen etablerats, är avsikten att medlen ska fördelas till kommunerna via det generella statsbidraget.

I arbetet inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket har ett antal insatser föreslagits för att stärka lärare, förskollärare och fritidspedagoger i sina professioner och att ge bättre förutsättningar för rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag. Regeringen kommer att återkomma om hur arbetet med dessa frågor ska fortsätta.

Vidare föreslår regeringen att resurser tillförs för att möjliggöra ett införande av en webbutbildning för lärare och förskollärare som återvänder till yrket. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att fortsätta den redan påbörjade lärar- och förskollärarkampanjen samt säkerställa ett gott kunskapsunderlag i form av prognoser av behovet av förskollärare och olika lärarkategorier. Regeringen bedömer dessutom att ytterligare satsningar krävs inom bl.a. lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna, såsom en ytterligare utbyggnad av dessa.

Jämlikheten i skolan

Segregationen och kunskapskillnaderna mellan skolor har ökat över en längre tid. Regeringen har därför kraftigt ökat investeringarna i skolan. Regeringen har bl.a. satsat på höjda lärarlöner och stärkt fortbildning, bättre möjligheter till utveckling i skolor med störst utmaningar samt fler anställda i lågstadiet så att lärare får mer tid för sitt arbete och klasserna kan bli mindre. Regeringens generella reformer syftar till att skapa en jämlik kunskapsskola och berör på så sätt alla elever. I vissa fall krävs dock ytterligare insatser för att säkra en god kapacitet att ta emot nyanlända elever.

Skolkommissionen

Regeringen har tillsatt 2015 års skolkommission (dir. 2015:35) som ska lämna förslag som syftar till höjda kunskapsresultat, förbättrad kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet i skolan. Skolkommissionens delbetänkande, som lämnades den 18 maj 2016 (SOU 2016:38), liksom kommissionens kommande förslag, utgör viktiga bidrag till regeringens fortsatta reformarbete. Regeringen bedömer att det i ett första skede bör avsättas medel för vissa insatser för att genomföra kommissionens förslag.

Gymnasieutredningen

Alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att i dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (dir. 2015:31). Utredaren har även haft i uppdrag att utreda möjligheterna att införa ett system där betyg sätts för ett helt ämne, dvs. ämnesbetyg, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Utredningens slutsatser och förslag har presenteras under hösten 2016 i betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77).

Utvidgad Samverkan för bästa skola

Regeringen har lanserat ett långsiktigt reformprogram för minskad segregation. Som en del av detta förstärker regeringen satsningen Samverkan för bästa skola genom att beräkna mer medel för detta ändamål. Utsatta bostadsområden ska särskilt uppmärksammas.

En förskola av hög kvalitet är av stor vikt. Satsningen Samverkan för bästa skola bör därför utökas till att även omfatta förskoleklassen och förskolan.

Efter den stora ökningen av nyanlända elever i gymnasieåldern under hösten 2015 ser regeringen ett behov av att vidga målgruppen för Skolverkets insatser för nyanlända. Regeringen vill därför bredda insatsen genom att inkludera gymnasieskolan som helhet och gymnasiesärskolan så att Skolverkets insatser också ska kunna omfatta dessa skolformer.

En skyldighet att erbjuda lovskola

Regeringen avser att föreslå att det ska införas en skyldighet för huvudmännen att erbjuda lovskola till de elever i grundskolans årskurs 8 och 9 som riskerar att inte uppnå kunskapskraven för betyget E i ett eller flera ämnen och därmed riskerar att inte nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Lovskola ska även erbjudas de elever som har avslutat årskurs 9 utan att ha blivit behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Vidare avser regeringen att se över lovskolans omfattning och inriktning.

Stadieindelad timplan och mer matematik

För att bl.a. säkerställa att alla elever får den garanterade undervisningstid de har rätt till i grundskolan avser regeringen att under 2017 föreslå en stadieindelad timplan där benämningarna låg-, mellan- och högstadiet återinförs i skollagen. För att öka grundskoleelevernas kunskaper i matematik avser regeringen att föreslå att antalet timmar i detta ämne ökar med 105 timmar i högstadiet fr.o.m. den 1 juli 2019, samtidigt som antalet timmar i elevens val minskar i motsvarande grad.

Medel föreslås fr.o.m. 2017 överföras till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner för att kompensera kommunerna för en kostnadsökning med anledning av att betyg ska sättas i moderna språk varje termin fr.o.m. årskurs 6.

Mer resurser till teckenspråksutbildning

Teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) medför att fler föräldrar får bättre förutsättningar att kommunicera med sina barn. Regeringen vill öka resurserna för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar beroende på ett ökat söktryck.

Utredningen om nationella prov

Utredningen om nationella prov överlämnade sitt betänkande (SOU 2016:25) till regeringen den 31 mars 2016. Utredningen föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i tre delar: nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Bland annat föreslås ökade inslag av extern bedömning och att proven ska genomföras digitalt. Utredningens betänkande har remitterats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition med utgångspunkten att skapa en rättvis och likvärdig bedömning av elevlösningar av proven. Regeringen ställer sig bl.a. positiv till utredningens förslag om en digitalisering av nationella prov och ökade inslag av extern bedömning samt att antalet nationella prov ska minska. Med anledning av regeringens kommande proposition och den möjliga effektivisering som förslagen medför beräknas anslagsnivån under utgiftsområde 25 att påverkas.

Läxhjälp även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Regeringen bedömer att den satsning där ideella föreningar kan få statsbidrag för att erbjuda elever hjälp med läxor eller annat skolarbete som sedan 2014 finns för grundskolan och motsvarande skolformer bör utvidgas till att även omfatta gymnasieskolan och gymnasiesärskolan fr.o.m. 2017.

Förstärkt kapacitet att ta emot nyanlända elever

Ytterligare medel bör enligt regeringen avsättas för att öka antalet lärare i svenska som andraspråk och förlänga försöksverksamheten med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan.

Gymnasieskolans yrkesutbildning

Regeringen föreslår fortsatta långsiktiga satsningar på utveckling av kvalitet och attraktivitet när det gäller yrkesutbildning i gymnasieskolan.

År 2016 var utnämnt till Yrkesutbildningens år. Satsningen syftade till att öka intresset för yrkesprogrammen, visa på de goda chanserna till arbete efter utbildning och förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Regeringen bedömer därför att det arbete som bedrivs under parollen Yrkesutbildningens år ska fortsätta kommande år för att fortsätta att lyfta fram betydelsen av yrkesprogrammen.

Regeringen har sedan tidigare inlett ett arbete med att främja att det i fler branscher utvecklas former för samverkan mellan skola och arbetsliv, bl.a. genom införandet av statsbidrag för utveckling av regionala stödfunktioner, t.ex. för s.k. yrkescollege. Regeringen kommer att fortsätta arbetet och bedömer att satsningen ska förstärkas.

I november 2015 lämnade Yrkesprogramsutredningen sitt betänkande Välja yrke (SOU 2015:97). Utredningen föreslår ett antal insatser som ska

stärka yrkesutbildningen i Sverige och underlätta olika branschers kompetensförsörjning, bl.a. genom att på försök inrätta s.k. branschskolor och att införa krav på praktisk arbetslivsorientering (prao) i grundskolan och specialskolan. Förslagen har remitterats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag när det gäller dessa frågor.

Vidare bedömer regeringen att satsningen på Tekniksprånget bör förlängas t.o.m. 2019 och beräknar att 11 miljoner kronor per år 2018 respektive 2019 ska avsättas för det ändamålet. Medlen bör även kunna omfatta insatser som riktas till nyanlända.

Fler insatser

Stärkta utbildningsmöjligheter för nationella minoriteter

Samhällets insatser för minoritetsspråken är av stor vikt för bevarandet och utvecklandet av såväl språket som respektive minoritets identitet. Mot bakgrund av detta vill regeringen förlänga det befintliga statsbidraget för att förstärka tillgången på lärare i minoritetsspråk. Regeringen vill även, bl.a. mot bakgrund av den pågående utvecklingen av fjärrundervisningen, öka Sameskolstyrelsens anslag.

Utvecklad styrning på skolområdet

Regeringen avser att på flera sätt utveckla styrningen av myndigheter. Bland annat bör detaljstyrningen minska till förmån för en mer strategisk styrning som kännetecknas av tillit och förtroende. Inriktningen är att skapa bästa möjliga förutsättningar för den offentliga förvaltningen att förverkliga regeringens politik.

För att förbättra den finansiella styrningen av Skolverket föreslås att merparten av förvaltningsmedlen på de anslag som myndigheten ansvarar för samlas på myndighetens förvaltningsanslag. Detta gäller medel för befintliga permanenta satsningar. Överföringen innebär bl.a. betydande överföringar i fråga om satsningarna Samverkan för bästa skola samt de nationella skolutvecklingsprogrammen. Den föreslagna förändringen ökar transparensen i anslaget och ger Skolverket förbättrade förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Generella statsbidrag bör enligt regeringen vara utgångspunkten när staten förmedlar pengar till kommunerna, även om det finns tillfällen när riktade bidrag är lämpligt att använda. Läget inom skolväsendet är enligt regeringen för närvarande sådant att det finns behov av riktade statsbidrag. De riktade statsbidragen är i sig ett symptom på den oklara styrkedja som bl.a. OECD identifierat. Därför har regeringen tillsatt 2015 års Skolkommision som kan bidra till att långsiktigt minska behoven av de många riktade statsbidrag som finns i dag på området. Regeringen arbetar också kontinuerligt för att uppnå en strategisk användning av statsbidragen. I propositionen blir det genom välfärdsmiljarderna ett stort tillskott till de generella statsbidragen till kommunerna, vilket bl.a. möjliggör ökade satsningar inom skolområdet. De

skolspecifika reformerna domineras även av satsningar där kommunerna kompenseras för nya uppgifter genom generella statsbidrag, t.ex. genom att ett riktat statsbidrag minskas samtidigt som ett generellt åtagande införs såsom i fallet med lovskola.

Regeringen avser att fortsätta förbättra styrningen inom skolans område. Detta bedöms öka den samlade effekten av statens satsningar och på så sätt bidra till en bättre skola för alla elever.

Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning

1:1 Statens skolverk

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 055 963 000 kronor till anslaget 1:1 *Statens skolverk* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 10 506 000 kronor (1,7 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolverkets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Utvecklad styrning

Statskontoret genomförde 2015 en myndighetsanalys av Skolverket (rapport 2015:16). Myndighetsanalysen visade på en rad utvecklingsområden, bl.a. den finansiella styrningen. Under hösten 2015 fick Ekonomistyrningsverket i uppdrag att se över omfattning, inriktning och detaljeringsgrad när det gäller den finansiella styrningen av Skolverket. Skolverket hemställde i sitt budgetunderlag för 2017–2019 (U2016/00999/S) om en ny finansieringsmodell mot bakgrund av Ekonomistyrningsverkets förslag. Förslaget syftar bl.a. till att resurserna ska användas mer effektivt för att åstadkomma en ökad verksamhetsnytta.

För att öka transparensen i anslaget samt ge Skolverket förbättrade förutsättningar att utföra sitt uppdrag föreslår regeringen att förvaltningsutgifterna i större utsträckning samlas på Skolverkets förvaltningsanslag. En överföring av medel föreslås därför för 2017 från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 421 300 000 kronor, från anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 4 000 000 kronor, från anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 8 000 000 kronor, från anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* med 3 000 000 kronor samt från

anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 27 000 000 kronor. Ett avdrag görs med 8 400 000 kronor för att kompensera för att de överförda medlen kommer att räknas upp med pris- och löneomräkning. Såväl överföringen som avdraget beräknas till samma nivå 2018 och framåt. En justering om 20 000 000 kronor 2017 föreslås med anledning av den effektivisering som bedöms möjliggöras med anledning av myndighetens förändrade finansieringsmodell. Från och med 2018 beräknas denna justering uppgå till 15 000 000 kronor.

Satsningar inom anslaget

Utbildning för lärare och förskollärare som återvänder till läraryrket

Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas med 10 000 000 kronor 2017 för en utbildning för lärare och förskollärare som återvänder till läraryrket och 2 000 000 kronor årligen 2018–2020.

Kompetensutvecklingsinsatser för förskolepersonal

För att möjliggöra kompetensutvecklingsinsatser för förskolepersonal beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 15 000 000 kronor 2017 och därefter 15 000 000 kronor per år.

Utvärdering av satsningen på personalförstärkningar i skolbibliotek

För utvärdering av satsningen på personalförstärkningar i skolbibliotek som inleddes 2016 beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 2 000 000 kronor 2017.

Vissa insatser för att genomföra Skolkommisionens förslag

För vissa insatser för att genomföra Skolkommisionens förslag beräknas anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2017. För att möjliggöra förankringen om bl.a. förskoleklassens förtydligade uppdrag beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 5 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018.

En utökning av satsningen Samverkan för bästa skola

För en utökning av satsningen Samverkan för bästa skola, bl.a. i fråga om förskola och förskoleklass, beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 5 000 000 kronor 2017, 18 000 000 kronor 2018, 28 000 000 kronor 2019 och 38 000 000 kronor årligen 2020–2025.

Utredningen om nationella prov

Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen med anledning av det betänkande (SOU 2016:25) som utredningen om nationella prov lämnat. För att möjliggöra genomförande av delar av utredningens förslag beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 34 000 000 kronor 2017, 56 000 000 kronor årligen 2018–2021, 71 000 000 kronor 2022, 64 000 000 kronor 2023 och 45 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2024.

En utvidgad rätt till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

För att finansiera en utvidgad rätt till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå föreslår regeringen att anslaget ökas med 2 700 000 kronor för 2017 och beräknar därefter att anslaget ökas med 7 000 000 kronor för 2018, 7 000 000

kronor för 2019 och 5 000 000 kronor för 2020. Anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* föreslås och beräknas minskas med motsvarande belopp för samma ändamål.

En kostnadsökning med anledning av att betyg ska sättas i moderna språk
Regeringen föreslår att medel avsätts för att kompensera kommunerna för en kostnadsökning med anledning av att betyg ska sättas i moderna språk varje termin fr.o.m. årskurs 6. Anslaget föreslås därför minskas med 4 000 000 kronor för 2017 och beräknas minskas med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2018. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner föreslås ökas med motsvarande belopp för 2017 och beräknas ökas med motsvarande belopp fr.o.m. 2018 för samma ändamål.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sedan den 1 juli 2011 tar Skolverket ut avgifter som ersättning av den enskilda läraren eller förskolläraren för att utfärda legitimationer. Målet är att avgifterna på sikt ska ge full kostnadstäckning. De lärare och förskollärare som avlade behörighetsgivande examen före den 1 juli 2011 och har arbetat minst ett läsår eller motsvarande undantas dock från avgiftsskyldigheten. Myndigheten får inte disponera intäkterna.

1:2 Statens skolinspektion

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 409 644 000 kronor till anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 5 928 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolinspektionens förvaltningsutgifter. Det får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 712 572 000 kronor till anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 10 879 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Delar av Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhet är avgiftsfinansierad. Myndigheten disponerar intäkter från tillgängliggörande av läromedel och från ersättning från kommuner för elever i specialskola.

Myndigheten disponerar även intäkter från kommuner för elever i förskoleklassen och fritidshem vid en skolenhet med specialskola samt från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor.

För 2017 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 273 300 000 kronor.

1:4 Sameskolstyrelsen

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 41 249 000 kronor till anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 425 000 kronor (1,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Sameskolstyrelsens verksamhet.

Regeringens överväganden

Mot bakgrund av den pågående utvecklingen av fjärrundervisningen, behovet av att stärka myndighetens ekonomiadministrativa kompetens samt för att säkerställa en i övrigt väl fungerande verksamhet föreslår regeringen att Sameskolstyrelsens förvaltningsanslag ökas med 4 800 000 kronor för 2017 och beräknas öka med 3 000 000 kronor för 2018.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Avgifterna avser ersättning från kommuner för elever i sameskolor samt förskoleklassen och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas efter samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola eller förskoleklass eller sitt eget fritidshem. Dessutom avser avgifterna intäkter från kommuner för vilka Sameskolstyrelsen efter avtal bedriver samisk förskola.

För 2017 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 36 600 000 kronor.

1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 868 670 000 kronor till anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Regeringens överväganden

Satsningar inom anslaget

Anslaget finansierar en rad satsningar inom det ändamål som är angett för anslaget. Några av de mest omfattande satsningarna är Samverkan för bästa skola, bidrag för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år, insatser för nyanlända elever m.fl., läxhjälp, befattningsutbildning för rektorer, personalförstärkning inom elevhälsan, undervisning under skollov, anordnarbidrag för lärlingsutbildning i gymnasieskolan och specialpedagogiska insatser.

En utvidgning av Läslyftet

Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas med 5 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018 för en utvidgning av Läslyftet.

Satsning på språk-, läs- och skrivutvecklare

För en satsning på språk-, läs- och skrivutvecklare beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 1 000 000 kronor 2017 och 1 000 000 kronor 2018.

Förskoleklassens förtydligade uppdrag m.m.

För att möjliggöra förankringen om bl.a. förskoleklassens förtydligade uppdrag beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 15 000 000 kronor 2017, 30 000 000 kronor 2018, 30 000 000 kronor 2019 och 15 000 000 kronor 2020.

En utökning av satsningen Samverkan för bästa skola

För en utökning av satsningen Samverkan för bästa skola, bl.a. i fråga om förskola och förskoleklass, beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 5 000 000 kronor 2017, 18 000 000 kronor 2018, 28 000 000 kronor 2019 och 38 000 000 kronor årligen 2020–2025.

Ersätta kommunerna för ett utökat åtagande vid införande av lovskola

För att ersätta kommunerna för ett utökat åtagande vid införande av en skyldighet för huvudmännen att erbjuda lovskola föreslår regeringen att anslaget minskas med 30 000 000 kronor för 2017 och beräknar att anslaget minskas med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2018. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner föreslås ökas med motsvarande belopp för 2017 och beräknas ökas med motsvarande belopp fr.o.m. 2018.

Förslag som lämnas i Utredningen om nationella prov

Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen med anledning av det betänkande (SOU 2016:25) som Utredningen om nationella prov lämnat. För att möjliggöra genomförande av delar av utredningens förslag beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 14 000 000 kronor 2018 och 14 000 000 kronor årligen 2019–2021.

En förlängning av försöksverksamheten med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk

Regeringen beräknar vidare att anslaget behöver ökas med 80 000 000 kronor 2017 för en förlängning av den pågående försöksverksamheten med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk.

En försöksverksamhet med s.k. branschskolor

För att genomföra en försöksverksamhet med s.k. branschskolor beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 11 000 000 kronor 2018, 33 000 000 kronor 2019, 43 000 000 kronor årligen 2020–2021, 32 000 000 kronor 2022 och 11 000 000 kronor 2023.

Arbete som bedrivs under parollen Yrkesutbildningens år

För att fortsätta det arbete som bedrivits under parollen Yrkesutbildningens år beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 13 000 000 kronor 2017 och 13 000 000 kronor 2018.

Förstärka arbetet med utveckling av regionala stödfunktioner

För att förstärka arbetet med utveckling av regionala stödfunktioner, bl.a. för s.k. yrkescollege, beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 5 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018.

Statsbidraget för att förstärka tillgången på lärare i minoritetsspråk

För att förlänga det befintliga statsbidraget till en förstärkning av tillgången på lärare i minoritetsspråk beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 1 200 000 kronor 2017.

Den samiska ungdomsföreningen Sáminuorra

För att kunna tillföra medel till den samiska ungdomsföreningen Sáminuorra beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 1 000 000 kronor 2017.

Anslagets föreslagna nivå

Satsningarna för bättre kvalitet i skolan finansieras inom såväl utgiftsområde 25 som utgiftsområde 16. I propositionen föreslår regeringen att vissa medel omdisponeras från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* till satsningar inom skolområdet på andra anslag och utgiftsområden. Detta får tillsammans med tidigare satsningars utgiftsprofil till följd att den föreslagna anslagsnivån 2017 och kommande år föreslås bli lägre än anslagsnivån 2016. Omdisponeringen används helt till satsningar inom skolans område.

Regeringen föreslår bl.a. att förvaltningsutgifterna för Skolverket i större utsträckning samlas på myndighetens förvaltningsanslag. En överföring av medel för förvaltningsutgifterna i fråga om merparten av satsningarna på nu aktuellt anslag föreslås för 2017 till anslaget 1:1 *Statens skolverk* med 421 300 000 kronor och beräknas fr.o.m. 2018 med 421 300 000 kronor.

Vidare bedöms anslaget för 2018 och framåt vara högre än den verksamhet som tidigare har planerats för. Regeringen beräknar därför att 26 700 000 kronor 2018, 72 400 000 kronor 2019 samt 150 300 000 kronor fr.o.m. 2020 omdisponeras för nya satsningar inom skolans område, bl.a. inom andra anslag och utgiftsområden. Omdisponeringen bedöms inte påverka befintliga eller planerade satsningar som finansieras via anslaget.

Vidare föreslås en omfördelning av vissa bidrag inom gymnasieskolans område i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig användning av medel. För att bidra till att finansiera andra prioriterade insatser beräknar regeringen att statsbidrag där nyttjandegraden inte fullt ut motsvarar tilldelade medel, samt där tilldelade medel kan användas mer effektivt inom närliggande områden, behöver minska med 54 000 000 kronor för 2017 och beräknas minska med 33 000 000 kronor för 2018 och med 9 000 000 kronor fr.o.m.

2019. Anslaget föreslås vidare ökas genom en överföring av medel för speciallärarutbildning från anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*. Nu aktuellt anslag föreslås därigenom ökas med 32 000 000 kronor för 2017 och beräknas ökas med 32 000 000 kronor för 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 780 000 000 kronor 2018–2023.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna sluta fleråriga ekonomiska avtal inom sin verksamhet. Vidare behöver myndigheten kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 263 077 000 kronor till anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 8 444 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning som är mottagna vid någon av de riksrekryterande utbildningarna i Göteborgs kommun, Kristianstads kommun, Linköpings kommun, Stockholms kommun och Örebro kommun. Anslaget får vidare användas för förvaltningsutgifter i samband med Utredningen om kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar (U 2013:02).

Regeringens överväganden

I syfte att renodla ändamålen för de anslag som bidrar till finansieringen av riksgymnasieutbildning för rörelsehindrade, döva och hörselskadade samt särskilda insatser inom skolområdet skapas anslaget 1:20 *Särskilda insatser inom skolområdet*. Regeringen föreslår att 153 561 000 kronor för 2017 överförs från nu aktuellt anslag till det nya anslaget för att finansiera särskilda insatser inom skolområdet. Regeringen beräknar att 157 060 000 kronor överförs fr.o.m. 2018. Nyttjandegraden på anslaget motsvarar inte fullt ut tilldelade medel. I syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig användning av

medel föreslår regeringen att anslaget minskas med 42 000 000 kronor för 2017 och beräknar en minskning med 10 000 000 kronor för 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning. Bidraget beviljas per läsår.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 4 630 000 000 kronor till anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget används för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för ökad personaltäthet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet samt för utgifter för att stimulera kvalitetsförbättringar av fritidshemmet.

Regeringens överväganden

Skolverket har tidigare haft möjlighet att använda delar av anslaget för finansiering av administration av statsbidrag och uppföljning. I enlighet med den finansieringsmodell som införs för Skolverket fr.o.m. 2017 föreslås 4 000 000 kronor överföras för administration från nuvarande anslag till anslaget 1:1 *Statens skolverk* för 2017 och beräknas överföras fr.o.m. 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 665 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket i vissa fall behöver lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 177 355 000 kronor till anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar och riksinternatskolor
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 90 692 000 kronor till anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 1 784 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Skolverkets utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal⁹

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 295 226 000 kronor till anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för fortbildning av lärare, förskollärare, rektorer, förskolechefer och viss annan personal.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att förvaltningsutgifterna för Skolverket i större utsträckning samlas på myndighetens förvaltningsanslag. En överföring av medel för administration och uppföljning av fortbildningsinsatserna för lärare och förskolepersonal på nu aktuellt anslag föreslås därför för 2017 till anslaget 1:1 *Statens skolverk* med 8 000 000 kronor och beräknas till 8 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Regeringen föreslår också en överföring av medel för speciallärarutbildning från nuvarande anslag till anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Anslaget föreslås därför minskas med 32 000 000 kronor för 2017 och beräknas minskas med 32 000 000 kronor för 2018.

Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas med 35 000 000 kronor 2017 i syfte att öka antalet lärare i svenska som andraspråk.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska

⁹ Anslagen 1:11–1:14 redogörs för under avsnittet 4 Vuxenutbildning.

åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kronor 2018–2020.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket ingår fleråriga avtal med lärosätena om uppdragsutbildning och lämnar förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 480 000 000 kronor till anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag för renovering av skollokaler och för upprustning av utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem. Anslaget får även användas för Boverkets administration av statsbidraget för renovering av skollokaler och för upprustning av utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem.

Regeringens överväganden

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 2015/16:100, bet. 2015/16:KU23, rskr. 2015/16:290) om indelning i utgiftsområde (fördelning av ändamål och verksamheter inom utgiftsområden) överförs 480 000 000 kronor 2017, vilket innebär hela anslaget, från utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Regeringen föreslår att 480 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* för 2017. För 2018 beräknas anslaget till 680 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 680 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att för att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd för upprustning av skollokaler och utemiljöer är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år.

1:16 Fler anställda i lågstadiet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 300 000 000 kronor till anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att öka antalet anställda i förskoleklassen och lågstadiet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att Skolverkets förvaltningsutgifter i större utsträckning finansieras genom myndighetens förvaltningsanslag. När det gäller anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* föreslås därför att 3 000 000 kronor för administration och uppföljning för 2017 förs från anslaget till anslaget 1:1 *Statens skolverk*, och regeringen beräknar att 3 000 000 kronor överförs fr.o.m. 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 152 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för arbetet med satsningen på fler anställda i lågstadiet. Vidare kan Skolverket i vissa fall behöva lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:17 Skolforskningsinstitutet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 23 146 000 kronor till anslaget 1:17 *Skolforskningsinstitutet* för budgetåret 2017. Jämfört med 2016 ökar anslaget med 474 000 kronor (1,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår en överföring av medel från nuvarande anslag till anslaget 1:18 *Praktiknära skolforskning*. Anslaget föreslås därför minskas med 18 000 000 kronor för 2017 och beräknas minskas med 18 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

1:18 Praktiknära skolforskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 18 211 000 kronor till anslaget 1:18 *Praktiknära skolforskning* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas till finansieringsbidrag inom den praktiknära skolforskningen. Anslaget disponeras och fördelas av Skolforskningsinstitutet.

Regeringens överväganden

I syfte att renodla ändamålen för de anslag som finansierar praktiknära skolforskning föreslår regeringen att anslaget 1:17 *Skolforskningsinstitutet* delas upp och att anslaget 1:18 *Praktiknära skolforskning* införs. Regeringen föreslår därmed en överföring av medel från anslaget 1:17 Skolforskningsinstitutet med 18 000 000 kronor för 2017 och en beräknad överföring med 18 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:18 *Praktiknära skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 000 000 kronor 2018 och 2019.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att för att kunna utlysa och fördela medel för praktiknära forskning behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden.

1:19 Bidrag till lärarlöner

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 4 442 000 000 kronor till anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem samt utbildade fritidspedagoger eller motsvarande i förskolan, förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Anslaget får även användas för utgifter för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att förvaltningsutgifterna för Skolverket i större utsträckning samlas på myndighetens förvaltningsanslag. En överföring till anslaget 1:1 *Statens skolverk* av medel för administration, uppföljning och utvärdering på det aktuella anslaget föreslås därför för 2017 med 27 000 000 kronor. Motsvarande överföring beräknas till 27 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 235 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:20 Särskilda insatser inom skolområdet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 156 420 000 kronor till anslaget 1:20 *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov.

Regeringens överväganden

I syfte att renodla ändamålen för de anslag som bidrar till finansieringen av riksgymnasieutbildning för rörelsehindrade, döva och hörselskadade samt särskilda insatser inom skolområdet skapas anslaget 1:20 *Särskilda insatser inom skolområdet*.

Regeringen föreslår att 153 561 000 kronor för 2017 överförs till anslaget från anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* för att

finansiera särskilda insatser inom skolområdet. Regeringen beräknar att 157 060 000 kronor överförs för samma ändamål fr.o.m. 2018.

För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 163 418 000 kronor årligen.

Motionerna

Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna

I kommittémotion 2016/17:3070 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 3 begärs att regeringen ska rikta en del av karriärtjänsterna för lärare till utanförskapsområden.

I yrkande 4 föreslås att förskollärare ska ges möjlighet att vidareutbilda sig så att de kan bli behöriga att undervisa i en föreslagen tioårig grundskola.

Moderaterna

I kommittémotion 2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag minskningar på anslagen 1:1 *Statens skolverk* med 3 000 000 kronor, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 58 000 000 kronor och 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 130 000 000 kronor. Motionärerna avvisar regeringens förslag om att inrätta anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* och föreslår en minskning av anslaget med 480 000 000 kronor. Motionärerna föreslår en ökning av anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 212 000 000 kronor.

I yrkande 3 i kommittémotionen begär motionärerna en förlängning av Förskolelyftet och avsätter 35 000 000 kronor per år för ändamålet. Även i kommittémotion 2016/17:3044 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 behandlas frågan om en förlängning av Förskolelyftet.

I yrkande 5 vill Moderaterna införa en nolltolerans mot skolor som inte ger tillräckliga kunskaper till eleverna. Bedömer Skolinspektionen att en skola har kvalitetsbrister ska en åtgärdsplan upprättas. Därefter ska Skolverket erbjuda dessa skolor ett särskilt kunskapskontrakt med nationella resurser kopplade till vissa åtgärder. Motionärerna anser att en skola oavsett huvudman som trots hjälp inte lyckas förbättra resultaten ska övergå till statligt huvudmannaskap. Det innebär att Skolverket blir ansvarigt för driften av skolor som tidigare omfattats av åtgärder i ett kunskapskontrakt men inte lyckats förbättra resultaten. Motionärerna föreslår för ändamålet 1 200 000 000 kronor fr.o.m. 2017. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 1–3 och i kommittémotion 2016/17:3040 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5 behandlas frågor om nolltolerans mot dåliga skolor, kunskapskontrakt och att Skolverket ska kunna ta över huvudmannaskapet för skolor med bristande utbildningskvalitet.

I yrkande 6 föreslår motionärerna 200 000 000 kronor per år för att utöka antalet lärarassistenter i skolan och för att ge lärare mer tid för att exempelvis förbereda lektioner och fokusera på undervisningen. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13 behandlas frågan om lärarassistenter.

I yrkande 7 föreslår motionärerna 2 000 000 kronor till att Skolverket i samråd med Skolinspektionen, Brå och Folkhälsomyndigheten ska utarbeta en webbaserad pilotmodell, liknande Matematiklyftet, för att kunna erbjuda ett digitalt kompetenslyft i frågor om att förebygga mobbning, våld och kränkningar i skolan. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 23 behandlas motsvarande fråga om en webbaserad modell. Vidare vill motionärerna i motion 2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 10, som behandlar hbtq-frågor i skolan, att det utarbetas en sådan webbaserad pilotmodell.

I yrkande 8 framhåller motionärerna att OECD i sin granskning av den svenska skolan bl.a. lyfter fram vikten av goda karriärvägar för att höja läraryrkets status. Motionärerna vill fortsätta bygga ut antalet karriärtjänster så att de uppgår till 22 000 tjänster och föreslår för ändamålet 186 000 000 kronor 2017. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 10 behandlas frågan om karriärtjänster.

I yrkande 9 vill motionärerna förstärka sin tidigare satsning på fler karriärtjänster i utanförskapsområden genom att avsätta dubbelt så mycket medel som tidigare för ändamålet, vilket innebär en ökning från 26 000 000 kronor till 36 000 000 kronor. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 11 behandlas frågan om karriärtjänster i utanförskapsområden.

I yrkande 14 framför motionärerna att fritidsverksamheten länge har hamnat i skymundan och att man avsätter 10 000 000 kronor på ett aktivitetslyft för fritidshemmen för att stimulera till rörelse och ge alla elever chans att utöva en idrott även efter skoltid. Även i partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 37 behandlas frågan om att genomföra ett aktivitetslyft för mer idrott och rörelse i fritidshemmen.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) i denna del föreslår motionärerna i jämförelse med regeringens förslag en ökning av anslagsnivåerna på anslagen 1:1 *Statens skolverk* med 25 000 000 kronor, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 103 000 000 kronor och 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* med 250 000 000 kronor. Motionärerna föreslår även en minskning av anslagsnivåerna i förhållande till regeringens förslag för anslagen 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* med 2 300 000 000 kronor och 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 4 422 000 000 kronor.

Dessutom föreslår motionärerna att åtta nya anslag införs. Anslaget 99:1 *Tidigare förslag Förskolan* föreslås tillföras 810 000 000 kronor. Vidare förordar motionärerna att anslaget 99:2 *Tidigare förslag Skolan* tillförs 2 175 000 000 kronor. Anslaget 99:4 *Teknikbrygga* föreslås tillföras 300 000 000 kronor för en satsning på att ungdomar ska få möjligheten till utbildning och praktik hos en lokal industri. Motionärerna förordar vidare att anslaget 99:5 *Teknikcollege* tillförs 75 000 000 kronor för satsningar på teknikgymnasium, s.k. teknikcollege. Anslaget 99:6 *Kommittémotioner förslag* föreslås tillföras 860 000 000 kronor, som när det gäller barn- och ungdomsutbildning bl.a. ska användas för satsningar på jourkolor för elever som inte fungerar i den vanliga skolan, förberedelseskolor för nyanlända elever och ökad personaltäthet på fritids. Anslaget 99:7 *Övriga nya förslag* föreslås tillföras 580 000 000 kronor och innebär för barn- och ungdomsutbildning bl.a. satsningar på skolreoveringar och statligt stöd till landsbygdsskolor.

I kommittémotion 2016/17:832 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 5 föreslår motionärerna att matkvaliteten i den svenska förskolan ska förbättras genom främst införandet av tillagningskök och användandet av närodlade råvaror. Denna fråga behandlas även i kommittémotion 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 20, i vilken det föreslås att ett särskilt stimulansbidrag införs för att höja matkvaliteten inom barnomsorgen.

I kommittémotion 2016/17:833 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2 anför motionärerna att personaltätheten på fritidshemmen bör öka, samtidigt som man ger fritidshemmen kompensatoriska uppgifter gentemot de elever som av någon orsak kommer efter i skolarbetet.

I kommittémotion 2016/17:834 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 föreslår motionärerna att gymnasieskolan bör utveckla ett nära samarbete med det lokala näringslivet. Motionärerna menar att detta inte minst ska gälla yrkesprogrammen. I yrkande 4 begär motionärerna vidare en satsning på yrkesgymnasium. Motionärerna anför att de är positivt inställda till dagens system med en tydlig uppdelning mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program, vilket enligt motionärerna förhoppningsvis leder till att fler elever lämnar gymnasieskolan med fullständiga betyg. I yrkande 6 föreslår motionärerna att det ska införas teknikgymnasium, s.k. teknikcollege, i det svenska skolsystemet. Teknikgymnasier ska enligt motionärerna vara skolor där företagen är med och utbildar den arbetskraft de kommer att behöva. Vidare begär motionärerna i yrkande 7 att det ska genomföras en satsning på studie- och yrkesvägledning i den svenska gymnasieskolan. Motionärerna menar att studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas och effektiviseras för att skapa en så effektiv matchning av arbetskraft och arbetsmarknad som möjligt. Även i kommittémotion 2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 39 behandlas denna fråga.

I kommittémotion 2016/17:834 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9 föreslår motionärerna en satsning på en s.k. teknikbrygga, som innebär att

ungdomar som inte blivit anställningsbara genom sitt första gymnasieval ska få en andra chans genom att erbjudas två terminers gymnasiestudier och en termins betald praktik hos en lokal industri. Syftet med satsningen är enligt motionärerna att generera gymnasieingenjörer som kan anställas och vidareutbildas inom industrin.

I kommittémotion 2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2 föreslår motionärerna att lärare ska fortbildas enligt ett certifieringssystem med två olika nivåer, en basnivå och en mer avancerad nivå. Efter avslutad utbildning blir läraren certifierad på en ny högre nivå i en s.k. utbildningstrappa.

I yrkande 3 föreslår motionärerna att det införs en utbildningstrappa med ett certifieringssystem, inom vilken det ställs tydliga krav på att enskilda lärare agerar mentor för både andra lärarkollegor och andra skolor med sämre resultat.

I yrkande 4 anför motionärerna att det bör införas en tydlig individuell lönetrappa som följer ansvar och utbildningsnivå.

I yrkande 6 föreslår motionärerna att det införs ett stimulansbidrag för digital kompetensutveckling av lärare och rektorer.

I yrkande 16 begär motionärerna att regeringen skyndsamt utreder hur ett system med s.k. joursskolor ska kunna införas i samtliga svenska kommuner, dit elever som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan för en kortare eller längre tid. Enligt motionärerna syftar dessa åtgärder till att den som ägnar sig åt mobbning ska få hjälp att komma ur sitt destruktiva beteende och att övriga elever ska ges en rimlig möjlighet till en trygg och lugn tillvaro med studier i skolan.

I yrkande 19 föreslår motionärerna att man ska verka för att värna landsbygdsskolorna, inte minst de bygdeskolor som fortfarande finns kvar. Detta bör enligt motionärerna ske genom att det införs ett särskilt statligt stöd för landsbygdsskolor med tillfälligt lågt elevunderlag. Denna fråga behandlas även i motion 2016/17:1387 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD).

I kommittémotion 2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 23 anför motionärerna att det ska genomföras en satsning på barn med särskilda behov för att ge dessa barn en chans att lyckas i skolan. Motionärerna förklarar att den pedagogik som präglar skolan i dag, där barn t.ex. ska söka information på egen hand och genomföra grupparbeten med ett stort eget ansvar, har gjort att elever med särskilda behov hamnat i kläm.

I yrkande 24 förordar motionärerna att det ska införas en obligatorisk förberedelseklass för nyanlända. Enligt motionärernas förslag ska förberedelseskolan ligga i egna lokaler avskilt från skolans ordinarie verksamhet och inkludera såväl förberedelseklasser som kompletterande stödundervisning.

I yrkande 37 föreslår motionärerna att det genomförs en matreform i den svenska grundskolan. Matreformen ska enligt motionärerna bl.a. innebära att

all skolmat tillagas på plats i skolan och att maten i möjligaste mån är lokalt producerad.

I yrkande 40 vill motionärerna att det ska genomföras en satsning på skolmiljön i den svenska grundskolan. Motionärerna anför att inomhusklimatet i många av landets skolor har blivit alarmerande dåligt och att staten därför behöver ta ett större ansvar för landets skollokaler.

I kommittémotion 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 19 föreslår motionärerna att anslaget för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan höjs med 250 000 000 kronor per år.

I yrkande 23 anför motionärerna att anslagen till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bör höjas för att möjliggöra för SKL att ta fram en handlingsplan för särskilt begåvade barn i förskolan.

I yrkande 26 föreslår motionärerna att anslagen för barnomsorg på kvällar, nätter och helger ökas och att samtliga kommuner åläggs att tillhandahålla barnomsorg på kvällar, nätter och helger, om efterfrågan finns. Frågan om att öka anslagen för barnomsorg under kvällar, nätter och helger behandlas även i motion 2016/17:2489 av Linus Bylund m.fl. (SD).

I motion 2016/17:1375 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) föreslås det att en nationell plattform för dem som arbetar med studie- och yrkesvägledningsfrågor inrättas. Syftet med plattformen är enligt motionärerna att varje studie- och yrkesvägledare ska kunna söka stöd och bilda kontaktnät i en bredare kontext.

I motion 2016/17:1382 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) anför motionärerna att man bör utreda möjligheterna att införa gemensam skolklädsel på frivillig basis. Motionärerna menar att denna skoluniform förslagsvis bör vara avgiftsfri.

I motion 2016/17:1384 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) begär motionärerna att staten inför och driver en nationell databank över inspelade lektioner. Syftet med denna databank är enligt motionärerna att lärare runt om i landet ska kunna ta del av och lära sig av kollegors misstag och framgångar.

I motion 2016/17:1386 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) anför motionärerna att möjligheter till förlängd utbildning för alla som läser idrottsutbildningar på gymnasial nivå bör utredas.

Centerpartiet

I kommittémotion 2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslås i förhållande till regeringens förslag minskningar av anslagsnivåerna på anslagen 1:1 *Statens skolverk* med 64 150 000 kronor, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 255 400 000 kronor, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 1 410 000 000 kronor, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 35 000 000 kronor och 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* med 480 000 000 kronor. Motionärerna föreslår även en ökning

av anslagsnivån i förhållande till regeringens förslag för anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 212 000 000 kronor. Motionärerna föreslår dessutom en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån på ytterligare nio anslag inom området Barn- och ungdomsutbildning.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. att 16 000 000 kronor avsätts för ett genomförande av ett förfarande med externt rättade nationella prov, 16 000 000 kronor för en satsning på organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan (exempelvis Ung Företagsamhet), 30 000 000 kronor för en satsning på organisationen Teach for Sweden, 475 000 000 kronor för en satsning på ökad undervisningstid i svenska för nyanlända elever, 186 000 000 kronor för att bygga ut karriärtjänstreformen för lärare och 26 000 000 kronor för en ökning av antalet karriärtjänster i utanförskapsområden.

I kommittémotion 2016/17:351 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 1 begärs att kursen Entreprenörskap, t.ex. genom Ung Företagsamhet, ska göras tillgänglig inom fler nationella program inom gymnasieskolan.

I kommittémotion 2016/17:2954 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 3 efterfrågas ett transparent och tydligt karriärsystem för förskollärare, lärare och skolledare. Motionärerna vill därför utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare. Motionärerna vill även att det inrättas tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå liksom arbete inom näringslivet.

I yrkande 4 begärs att skickliga lärare och skolledare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska premieras.

I yrkande 30 föreslås att de nationella proven i skolan hanteras och rättas av fristående examinatorer, att proven digitaliseras och att proven äger rum kontinuerligt under skolåren för att skapa ett ökat fokus på elevernas kunskapsprogression. Förslaget syftar även till att stärka likvärdigheten, rättssäkerheten och stävja betygsinflationen.

Liberalerna

I kommittémotion 2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1 i denna del föreslås i förhållande till regeringens förslag ökning av anslagsnivån på anslagen 1:2 *Statens skolinspektion* med 8 814 000 kronor, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 2 318 000 000 kronor och 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 468 000 000 kronor. Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens förslag minskningar av anslagsnivåerna på anslagen 1:1 *Statens skolverk* med 17 101 000 kronor, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 602 935 000 kronor, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med

1 330 000 000 kronor och 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* med 480 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. att 200 000 000 kronor avsätts för utbildningsinsatser för förskollärare och lärare med en prioritering av utbildning i specialpedagogik, 50 000 000 kronor för riktade insatser för specialpedagogik, 10 000 000 kronor till Skolinspektionen för att förstärka tillsynen genom att genomföra regelmässiga stickprov på ett antal förskolor i varje kommun, 830 000 000 kronor för en satsning på kvaliteten i förskolor, 500 000 000 kronor för en satsning på kvaliteten i fritidshem, 68 000 000 kronor för fortbildningsinsatser för att de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklass ska bli lågstadielärare vid införandet av en tioårig grundskola, 50 000 000 kronor för tillfälliga kostnader som uppstår vid införandet av en tioårig grundskola, 150 000 000 kronor för inrättandet av en skolkommission för ökad studiero, 170 000 000 kronor för en utbyggnad av karriärtjänst-reformen, 298 000 000 kronor för karriärtjänster i utanförskapsområden, 2 000 000 000 kronor för vidareutbildning av lärare i ämneskunskaper vid universitet och 310 000 000 kronor för att förstärka statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning.

Motionärerna föreslår även en nedjustering av pris- och löneomräkningen med 20 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivåerna på ytterligare två anslag inom området Barn- och ungdomsutbildning.

I yrkande 2 begärs att riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att under 2017 för anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 680 000 000 kronor 2018. Motionärerna framhåller att de motsätter sig att statsanslag används för kommunala uppgifter som att rusta upp skolgårdar och skollokaler i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag.

I partimotion 2016/17:1069 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 föreslås att en kommission för studiero i skolan ska inrättas som ska få i uppdrag att fördela bidrag och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan. Motionärerna betonar att det är viktigt att det tas ett samlat grepp för att skapa ordning, studiero och trygghet i den svenska skolan.

I yrkande 9 efterfrågas en fortsatt ökning av antalet förstelärare, särskilt i utanförskapsområden. För de elever som har de sämsta förutsättningarna ska det finnas mer ekonomiska resurser. Dessa elever ska också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa enligt motionärerna ges bättre löne- och arbetsvillkor.

I yrkande 11 begärs att huvudmännen efter en viss tids tjänstgöring ska erbjuda alla lärare inom grund- och gymnasieskolan en längre vidareutbildning. För huvudmännen ska det vara ett krav att erbjuda ett års vidareutbildning i ämneskunskaper eller ämnesmetodik på universitet för alla legitimerade lärare inom grundskolan och gymnasiet som har minst tio års

tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning ska lärarna få 80 procent av ordinarie lön.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag bl.a. ökning av anslagsnivåerna på anslagen 1:1 *Statens skolverk* med 181 848 000 kronor och 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 212 000 000 kronor och minskningar av anslagsnivåerna på anslagen 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 261 403 000 kronor, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 250 000 000 kronor, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 85 000 000 kronor, 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* med 480 000 000 kronor. Dessutom föreslår motionärerna att två nya anslag införs. Motionärerna förordar att anslaget 99:8 *Elevhälsogaranti* tillförs 380 000 000 kronor och anslaget 99:9 *Barnomsorgspeng* 1 100 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. 250 000 000 kronor för att minska barngruppernas storlek i förskolan, 230 000 000 kronor till ett speciallärarlyft, 200 000 000 kronor till en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen hos nyanlända och 212 000 000 kronor för en förstärkning av karriärläraryrket.

I partimotion 2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 23 föreslås att kommunerna inför ett tak för barngruppernas storlek i förskolan, om högst tolv barn för åldern 1–3 år och högst 15 barn för åldern 4–5 år. I yrkande 24 anges att statsbidraget till de kommuner som minskar barngrupperna i förskolan bör ha ett tydligt mål om högst tolv barn i småbarnsgrupperna och endast ges till dem som har uppnått eller som visar att de arbetar mot detta mål. Av yrkande 25 framgår att Kristdemokraterna avsätter ytterligare 250 000 000 kronor för att minska barngrupperna i förskolan. Med en ökad kvalitet är det enligt motionärerna rimligt att höja taket i maxtaxan för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m. för hushåll med högre inkomster, och därför föreslås att maxtaxan höjs med 5 procent. Motsvarande framförs i kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 37.

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5 anslår motionärerna 230 000 000 kronor mer än regeringen per år fram till 2020 på ett speciallärarlyft där lärare erbjuds att komplettera sin grundutbildning med en speciallärarutbildning med 80 procent av lönen.

Av yrkande 6 framgår att motionärerna anser att elever med behov av särskilt stöd bör få en bättre anpassad klassrumsmiljö och undervisning av lärare med rätt utbildning i specialpedagogik.

I yrkande 8 anges att karriärlärartjänsterna behöver bli fler, inte färre, samt att det behövs fler förstelärare i utanförskapsområden. Motionärerna vill

förstärka karriärstegsreformen, vilket innebär ett tillskott med 212 000 000 kronor 2017, 352 000 000 kronor 2017, 540 000 000 kronor 2018 och 548 000 000 kronor 2019.

I yrkande 21 begärs en kompetenssatsning för att fortbilda svensklärare inom svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen och möjligheterna för nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk att nå kunskapsmålen. Motionärerna vill att närmare 3 000 personer ska få behörighet som lärare i svenska som andraspråk och föreslår 200 000 000 kronor årligen 2017–2020 för ändamålet.

I yrkande 32 anförs att en väl utvecklad elevhälsovård främjar såväl en god kunskapsutveckling som det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa hos barn och unga. Motionärerna föreslår därför en förstärkning på elevhälsovården jämfört med både dagens nivå och regeringens förslag för 2017 och tillför elevhälsovården 380 000 000 kronor 2017. Vidare föreslås i yrkande 33 att en elevhälsogaranti införs. Motsvarande framförs i kommittémotion 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 34.

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 40 föreslår motionärerna att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn och anhörigas barn i hemmet i åldern 1–3 år. Barnomsorgspengen ska uppgå till 6 000 kronor per barn och månad och betraktas som inkomst samt vara skattepliktig. Motionärerna avsätter 1,1 miljarder kronor för att införa en sådan barnomsorgspeng. Också motion 2016/17:2493 av Mikael Oscarsson (KD) behandlar frågan om införandet av en barnomsorgspeng.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att regeringens utbildningspolitik strävar efter att utjämna socioekonomiska skillnader och att ge alla människor möjlighet att utvecklas. Alla barn, unga och vuxna ska också ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av ålder, könstillhörighet eller funktionsnedsättning. Utskottet delar regeringens oro för den negativa resultatutvecklingen i skolan (se avsnittet Resultat för utgiftsområdet) och ser positivt på de reformer som regeringen nu genomför inom skolväsendet.

Utskottet redovisar nedan sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag m.m. och att avstyrka motionerna.

Förskola och fritidshem

I över 40 år har den svenska förskolan genom medvetna politiska satsningar utvecklats och blivit en central del i det svenska utbildningssystemet och berör de flesta barn och familjer i Sverige.

Utskottet anser att förskolan och annan pedagogisk verksamhet ska hålla hög kvalitet och att förskolans pedagogik ska vara tillgänglig för alla barn. En

bra förskola lägger grunden för barnets fortsatta lärande. Utskottet vill understryka betydelsen av förskolans roll i att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Forskning visar att barn som har gått i förskolan lyckas bättre i skolan än de som inte deltagit. Detta gäller särskilt de barn som har föräldrar med en kort utbildning och de barn som av olika skäl lever i en utsatt situation.

Det finns, som utskottet uttryckt tidigare (bet. 2015/16:UbU11 s. 11), flera faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan, bl.a. det pedagogiska ledarskapet, personalens utbildning och möjligheter till kompetensutveckling, personaltäthet och barngruppernas storlek. Motsvarande gäller för fritidshemmen.

Minskade barngrupper i förskolor m.m.

Utskottet vill anföra följande när det gäller yrkanden om minskade barngrupper i förskolor, införande av ett tak för barngruppernas storlek, om ändringar i villkor för statsbidrag, om satsningar på kvaliteten i förskolor och fritidshem och om förstärkt tillsyn över förskolan. Forskningen visar sammantaget, enligt Skolverkets rapport Barngruppernas storlek i förskolan (rapport 433, 2016), att barngruppernas storlek har betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande.

Regeringen genomför sedan 2015 en stor satsning för att stimulera huvudmännens arbete med att se till att förskolans barngrupper har en lämplig sammansättning och storlek. Skolverket har fått i uppdrag att fördela statsbidrag till huvudmän för att minska barngruppernas storlek i förskolan (U2015/03229/S). Huvudmännen ska prioritera barngrupper med de yngsta barnen. Av budgetpropositionen framgår att 830 miljoner kronor är avsatta för detta ändamål 2016 och fr.o.m. 2017 beräknas motsvarande belopp årligen (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 104).

Skolverket har i enlighet med ett uppdrag från regeringen återinfört ett riktmärke för barngruppernas storlek i förskolan (U2015/01495/S). Riktmärket är satt till 6–12 för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 för barn i åldern 4–5 år. Riktmärket ska relateras till ett antal faktorer såsom personalens utbildning och kompetens, personaltäthet, barngruppens sammansättning samt förskolans fysiska miljö. Riktmärket har införts i Skolverkets kommentar till allmänna råd om förskolan. Vidare har Skolinspektionen fått i uppdrag av regeringen att under åren 2015–2017 granska förskolornas kvalitet och måluppfyllelse.

Utskottet kan därmed konstatera att det pågår ett omfattande arbete för att förskolans barngrupper ska ha en lämplig storlek och för att stärka kvaliteten i förskolan.

Utskottet anser att dessa åtgärder och satsningar som redogörs för ovan är viktiga för att nå och hålla god kvalitet i förskolor.

När det gäller yrkanden om införande av en s.k. barnomsorgspeng som innebär omsorg om enbart egna barn och anhörigas barn i hemmet i åldern 1–3 år med en viss ersättning, ser inte utskottet skäl för att införa denna modell. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att det i dag finns ett regelverk som

ger personer, anhöriga eller inte, möjlighet att bedriva godkända former av pedagogisk omsorg. När det gäller bidrag till pedagogisk omsorg, t.ex. familjedaghem där dagbarnvårdarens egna barn ingår i barngruppen, får bidrag lämnas för vård av egna barn om de inte är fler än andras barn.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkanden om bl.a. minskade barngrupper, ett tak för barngruppernas storlek, om ändringar i villkor för statsbidrag, förstärkt tillsyn över förskolan och införande av en s.k. barnomsorgspeng.

Barnomsorg på kvällar, nätter och helger

Vad gäller yrkanden som handlar om ökade statliga resurser till barnomsorg på kvällar, nätter och helger, s.k. nattis, anser utskottet att det i ett modernt samhälle bör finnas tillgänglig barnomsorg av god kvalitet på de tider föräldrarna faktiskt arbetar. I december 2012 beslutade den dåvarande regeringen om en förordning (2012:994) om statsbidrag för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Syftet med statsbidraget är att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning erbjuda omsorg under kvällar, nätter och helger. Statsbidrag lämnades för andra kalenderhalvåret 2013 och lämnas för ett kalenderår i sänder under åren 2014–2016.

Förordningen tillkom med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen. I samband med sitt förslag om tillkännagivandet till den dåvarande regeringen uttalade utskottet bl.a. att det faktum att man inte kan få barnomsorg som motsvarar ens möjliga arbetstider inte får vara ett hinder för föräldrar, och inte heller för ensamstående föräldrar, att ta ett jobb. Föräldrar som arbetar, eller skulle kunna arbeta, på kvällar, nätter och helger ska under trygga former få sitt behov av barnomsorg tillgodosett (bet. 2011/12:UbU13 s. 21, rskr. 2011/12:215).

Av budgetpropositionen för 2017 framgår att antalet kommuner som erbjuder omsorg under kvällar, nätter och helger fortsätter att öka. Hösten 2015 var ca 5 500 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under obekvämt arbetstid, dvs. vardagar klockan 19–6 och på helger. Detta innebär en ökning under den senaste tioårsperioden. Drygt 3 000 barn var inskrivna i omsorg under obekvämt arbetstid 2005. Det var 204 kommuner som erbjöd sådan omsorg hösten 2015, vilket är en ökning med 10 kommuner jämfört med 2014 och nästan en fördubbling jämfört med 2005 då drygt 100 kommuner erbjöd denna form av omsorg (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 93). Utskottet finner denna utveckling positiv inte minst ur jämställdhetssynpunkt i och med att denna omsorg förbättrar i synnerhet kvinnors möjlighet till förvärvsarbete.

Vad gäller yrkandet om att göra kommuner skyldiga att tillhandahålla nattöppen förskola om rimlig efterfrågan finns föreskrivs det i 25 kap. 5 § skollagen (2010:800) att kommunerna ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete och familjens situation i övrigt. Utskottet ser inte skäl till att ändra bestämmelsen.

Mot bakgrund av ovanstående ser inte utskottet skäl att vidta ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena.

Särskilt begåvade barn i förskolan

I fråga om yrkandet om insatser för särskilt begåvade barn i förskolan vill utskottet hänvisa till 8 kap. 2 § skollagen. I bestämmelsen anges att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande och erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Vidare ska förskolan främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning. I förskolans läroplan (Lpfö98) framhålls att barngruppen ska ses som en viktig del i barns utveckling och lärande. Barn behöver utvecklas i socialt samspel, kunna utveckla relationer med andra barn och vuxna samt känna trygghet och kontinuitet i barngruppen.

Det är enligt utskottet bl.a. viktigt att minska barngruppernas storlek när grupperna är för stora för att alla barn ska kunna ges möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar, också de särskilt begåvade barnen. Utskottet ser därför, som framgår ovan, positivt på regeringens fortsatta satsningar för att minska barngrupperna och stärka kvaliteten i förskolan, bl.a. genom fortbildningsinsatser för förskolans personal och förskolechefer.

Mot denna bakgrund ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkandet om insatser för särskilt begåvade barn i förskolan.

Idrott på fritidshemmen

När det gäller yrkanden som behandlar frågor om idrott inom fritidshemmets verksamhet vill utskottet inledningsvis anföra att enligt 14 kap. 2 § skollagen är fritidshemmets uppgift att komplettera skolan och stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Vidare framgår av läroplanerna för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. Det ska vidare bl.a. anordnas friluftsverksamhet under lärares ledning i den omfattning som rektorn bestämmer (5 kap. 6 § skolförordningen [2011:185]).

Utskottet noterar i sammanhanget att sedan 2007 pågår satsningen Idrottslyftet som organiseras av Riksidrottsförbundet (RF). Satsningen finansieras med medel från utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Idrottslyftets syfte är att utveckla verksamheten så att barn och unga i åldern 7–25 år väljer att idrotta i förening och stimuleras till ett livslångt idrottande i föreningsidrotten. I utvecklingsarbetet eller som ett resultat därav kan samverka med andra aktörer, t.ex. skolor, fritidsgårdar och fritidshem, vara aktuellt. Hur idrottsrörelsen arbetar med dessa frågor är dock en fråga för idrottsrörelsen att bestämma.

Regeringen gav i december 2015 uppdrag till Centrum för idrottsforskning (CIF) vid Gymnastik- och idrottshögskolan att genomföra en fördjupad analys av idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet (S2015/08201/FS, delvis). Analysen ska i första hand inriktas på den grupp barn och ungdomar som inte alls eller i begränsad utsträckning är aktiva inom idrottsrörelsen och orsakerna till detta. I uppdraget ingår även att analysera grundskolans arbete med daglig fysisk aktivitet och undervisning i ämnet idrott och hälsa. CIF ska peka på goda exempel samt belysa metoder och arbetssätt inom idrottsrörelsen och grundskolan som leder till att fler barn och ungdomar idrottar eller annars är fysiskt aktiva. Senast den 15 maj 2017 ska CIF lämna en samlad rapport av uppdraget.

Vidare noterar utskottet att Skolverket den 17 november 2016 fått i uppdrag av regeringen att se över behovet av mer rörelse under skoldagen och lämna förslag som syftar till mer rörelse under skoldagen för alla elever, såväl flickor som pojkar, i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan och sameskolan (U2016/04956/S). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2017.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkandena om idrott inom fritidshemmens verksamhet.

Lärare

Utskottet kan konstatera att ett flertal yrkanden behandlar lärares karriärutveckling och behovet av lärarassistenter och fortbildning.

Svenskt skolväsende har under flera år haft problem med att rekrytera tillräckligt många utbildade lärare och förskollärare. Många insatser har genomförts för att stärka lärar- och förskolläraryrkenas attraktivitet i syfte att locka fler studenter till utbildningarna men också för att få fler yrkesverksamma att stanna i yrket. Utskottet instämmer med regeringen i att en viktig del i att motverka lärarbristen är att utbildade lärare väljer att fortsätta att arbeta som lärare. Personer med en behörighetsgivande utbildning som inte arbetar i skolväsendet är en outnyttjad resurs. Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) uppgick antalet personer med en lärarutbildning som arbetade i yrken utanför skolan till nästan 40 000 personer 2013 (SCB 2016, 40 000 lärare arbetar inte med undervisning, artikel 2016:4). Utskottet vill även understryka att de kommande pensionsavgångarna bland Sveriges lärare är den största orsaken till den befintliga och prognostiserade lärarbristen.

För att göra läraryrket mer attraktivt behöver lärarna ges tid att ägna sig åt undervisningen och möjligheter att göra karriär och utvecklas i yrket. Även förskollärare och fritidspedagoger behöver ges bättre möjligheter att utvecklas i sina professioner. Utskottet instämmer med regeringen i att det inte finns några snabba lösningar som löser lärar- och förskolläraryrkenbristen och vänder utvecklingen i skolan. Utskottet anser därför att det samtidigt som det är av yttersta vikt att på kort sikt tillgodose det akuta behovet av lärare i

skolväsendet finns ett behov av att stärka läraryrkets status och attraktivitet för att kunna säkra tillgången till kompetenta lärare på längre sikt. Ett sådant arbete behöver ske på såväl nationell som lokal nivå.

Utskottet vill därför uppmärksamma de beslutade och pågående insatser som regeringen har tagit initiativ till för att stärka läraryrkets attraktivitet och samtidigt påminna om att ansvaret för frågor om läraryrkets attraktivitet är delat mellan stat och skolhuvudmän.

Insatser för läraryrket

Utskottet vill inledningsvis framhålla att regeringen har initierat Lärarlönelyftet och vidareutvecklat karriärtjänstsystemet för att göra en lärarkarriär attraktiv. Regeringens arbete fortsätter också inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket som regeringen tagit initiativ till i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16 avsnitt 9.1) och i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100 s. 53). Den nationella samlingen för läraryrket har ett tydligt fokus på att stärka läraryrkets attraktivitet, bl.a. genom statliga insatser för en höjning av lärares löner, kvalitetssatsningar på lärarutbildningarna, kompetensutveckling för lärare, investeringar i mer personal i grundskolan och andra åtgärder som ger läraren bättre förutsättningar att ge varje elev en undervisning av god kvalitet.

Genom Lärarlönelyftet har det skett en investering i höjda löner för ca 60 000 lärare och förskollärare. Modellen för Lärarlönelyftet togs fram av regeringen under våren 2015 i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer: Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Almega, Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet. Från och med 2017 beräknas 3 miljarder kronor avsättas per år för detta ändamål. Lärarlönelyftet bygger på att huvudmännen fattar beslut om lönehöjningar lokalt. Arbetsgivarna bestämmer hur många lärare som uppfyller de fastställda kriterierna i förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personal-kategorier, och hur mycket de ska få i höjd lön. Den sammanlagda löneökningen hos varje huvudman ska överstiga den lön som annars skulle ha utgått enligt den ordinarie lönerevisionen med i genomsnitt minst 2 500 kronor och högst 3 500 kronor per månad och person. Lärarlönelyftet ska fördelas så att det premierar skicklighet och utveckling i yrket. Det ska bidra till en långsiktig löneökning till de lärare som kommer i fråga, utöver den ordinarie lönerevisionen. Regeringen följer noggrant hur modellen implementeras, fungerar och hanteras av parterna. Utskottet kan konstatera att Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning, den 10 november 2016 träffade representanter för Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas Riksförbund och Almega för att samtala om implementeringen av Lärarlönelyftet (pressmeddelande den 10 november 2016). Regeringen har även uppdragit åt

Statskontoret att följa upp, analysera och utvärdera hur satsningen Lärarlönelyftet och bestämmelserna i förordningen om statsbidrag för höjda lärarlöner har implementerats, fungerat och nyttjats av skolhuvudmännen samt om satsningen har uppfyllt sitt syfte. Statskontoret ska delredovisa uppdraget i december 2017 respektive 2019 och slutredovisa uppdraget i juni 2021 (U2016/02466/UH).

När det gäller yrkanden om karriärtjänster vill utskottet framhålla att skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare sedan 2013 har möjlighet att ansöka om statsbidrag från Skolverket. Syftet med karriärstegsreformen är att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen och därigenom bidra till yrkets attraktivitet och till förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat. En lärare kan göra karriär genom att utses till förstelärare eller lektor med därtill kopplat statsbidrag som innebär ett genomsnittligt lönepåslag med 5 000 kronor per månad för en förstelärare och 10 000 kronor per månad för en lektor.

Sedan 2014 kan skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden också ansöka om extra statsbidrag, så att minst dubbelt så många förstelärare kan anställas i skolor i dessa områden. Skolhuvudmän som gör insatser enligt särskilda överenskommelser inom ramen för bl.a. Skolverkets uppdrag om samverkan för bästa skola (U2015/03357/S) kan också sedan 2016 få ytterligare statsbidrag för att inrätta karriärsteg i form av förstelärare och lektorer. I detta fall kan statsbidrag även lämnas för insatser för personer i ledande befattning. Under 2015 betalade Skolverket ut drygt en miljard kronor i statsbidrag för förstelärare och lektorer. För hösten 2015 rekviderade 773 huvudmän statsbidrag för drygt 14 000 förstelärare och ca 170 lektorer. Motsvarande siffror för våren 2015 var drygt 12 000 förstelärare och ca 140 lektorer.

Med anledning av ovanstående anser utskottet att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden om lärares karriärutveckling och behov av lärarassistenter.

Fortbildning m.m.

När det gäller yrkanden om att säkerställa lärares behov av fortbildning inom olika områden och nya vägar till fortbildning m.m. kan utskottet inledningsvis konstatera att det är huvudmannen som ansvarar för att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling (2 kap. 34 § skollagen [2010:800]).

Utskottet kan även konstatera att i arbetet inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket har ett antal insatser föreslagits för att stärka lärare, förskollärare och fritidspedagoger i sina professioner och att ge bättre förutsättningar för rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag. Regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2017 att den kommer att återkomma om hur arbetet med dessa frågor ska fortsätta (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 196). Utskottet vill i sammanhanget upplysa om att utredningen

Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (U 2016:06) har i uppdrag att lämna förslag som syftar till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag och ska se över hur lärare och förskollärare kan stärkas i sin profession, bl.a. hur en god introduktion i lärar- och förskolläraryrkena kan säkras. Utredaren ska arbeta i dialog med de som medverkar i den nationella samlingen för läraryrket. Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 1 juni 2017 (se dir. 2016:76).

Utskottet vill även framföra att insatserna inom de nationella skolutvecklingsprogrammen, som har fokus på grund- och gymnasieskolan, ska bestå av olika kompetensutvecklings- och stödsatser (se regeringens uppdrag till Skolverket U2015/03844/S). Skolverket redovisade hösten 2015 en plan för åren 2016–2019 avseende utformning, innehåll och genomförande av uppdraget. Skolverket har presenterat en genomförandeplan med sju olika program: systematiskt kvalitetsarbete, värden och kunskaper, betyg och bedömning, nyanländas lärande, skola och arbetsliv och högre studier, elevhälsa samt styrning och ledning. Skolverket har även i en delredovisning från februari 2016 angett att merparten av insatserna för att stärka den digitala kompetensen i undervisningssituationen samt för en effektivare administration med syfte att minska lärares och rektorers administrativa arbete kommer att ligga inom ett eget program, digitalisering. I redovisningen presenteras förslag på tre kompetensutvecklingsinsatser som kommer att finnas tillgängliga från hösten 2016: Säker och kritisk användning av nätet, Digitala verktyg för lärande, Leda och lära i tekniktäta klassrum, och på en kompetensutvecklingsinsats som kommer att finnas tillgänglig från januari 2017: Digitala verktyg för inkludering och särskilt stöd. Utöver dessa presenteras två förslag på insatser som kan komma att bli aktuella i samband med ändringar i styrdokument och författningar: Programmering och digital kompetens och fjärrundervisning i skolan (dnr 2015:899). En utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen avseende 2016 och 2017 ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 13 april 2018 (U2015/03844/S).

Regeringen genomför för närvarande flera satsningar på kompetensutveckling och behörighetsgivande fortbildning för lärare och förskollärare, bl.a. i form av specialdestinerade statsbidrag som huvudmän kan ansöka om. Exempelvis pågår satsningar som Matematiklyftet (fortbildning i didaktik för lärare som undervisar i matematik) och Läslyftet (kompetensutveckling i språk-, läs- och skrivdidaktik). Vidare omfattar de nationella skolutvecklingsprogrammen såväl riktade som generella kompetensutvecklingsinsatser. Även Lärarlyftet II (behörighetsgivande fortbildning för lärare och förskollärare) har förlängts och förstärkts. Huvudmän kan få statsbidrag om 500 kronor per högskolepoäng för de lärare som deltar i Lärarlyftet. Vidare lämnas ett högre belopp per högskolepoäng för att särskilt locka till utbildningar i matematik, svenska som andraspråk och viss speciallärarutbildning. Under 2016 förbättrades villkoren ytterligare för lärare och förskollärare som deltar i utbildning till speciallärare och

specialpedagog samt i utbildning i svenska som andraspråk då det sökbara statsbidraget täcker delar av deltagarens lönekostnad under utbildningstiden.

Det pågår också eller har genomförts generella statliga fortbildningsinsatser för vissa yrkesgrupper i skolväsendet genom Förskolelyftet, bidrag för kompetensutveckling av yrkeslärare, kompetensutveckling för lärare i nationella minoritetsspråk och fortbildning för förskolechefer och rektorer.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att regeringen har avsatt betydande medel för att utbilda och säkerställa tillgången till fler speciallärare och specialpedagoger för att utveckla det specialpedagogiska arbetet. Detta är ett viktigt steg mot den läsa-skriva-räkna-garanti som regeringen avser att börja införa från 2017. Ett led i införandet är att resurser avsätts för 2017 till insatser för att möjliggöra förankringen av bl.a. förskoleklassens förtydligade pedagogiska uppdrag. För att kompensera skolhuvudmännen för ökade utgifter med anledning av garantin beräknar regeringen att fr.o.m. 2018 tillföra 130 miljoner kronor till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (se prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 197).

När det gäller yrkandet om att vidareutbilda förskollärare så att de kan bli behöriga att undervisa i den nya tioåriga grundskolan vill utskottet uppmärksamma att Grundskoleutredningen i sitt slutbetänkande Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola (SOU 2015:81) förordar att det ska införas en obligatorisk förskoleklass med skolplikt. Utredningen konstaterar i betänkandet att grundlärare med inriktning mot förskoleklassen och årskurs 1–3 samt förskollärare är behöriga att undervisa i förskoleklassen enligt 2 kap. 2 § förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (2011:326, kallad behörighetsförordningen). Sedan 2011 finns det i högskoleförordningen (1993:100) bilaga 2 examensordningen en inriktning mot förskoleklassen och årskurs 1–3 inom grundlärarutbildningen. Vidare framhåller utredningen att en obligatorisk förskoleklass enligt utredningens direktiv inte ska medföra någon förändring i behörighetsreglerna för förskollärare och lärare i förskoleklassen. Utskottet kan i sammanhanget konstatera att regeringen i budgetpropositionen för 2017 uttalar att den har som ambition att alla ska gå i förskoleklass och att den avser att återkomma i frågan. Grundskoleutredningens slutbetänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Utbildningsdepartementet. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkanden som rör lärares fortbildning.

Elever

Elevhälsan

I fråga om yrkanden om en förstärkt elevhälsovård och en elevhälsogaranti anser utskottet att det är av stor vikt att alla elever mår bra för att kunna lära och utvecklas i skolan. Utskottet vill därför uppmärksamma regeringens satsningar för att öka tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan. Regeringen har bl.a. vidtagit åtgärder för att öka den genomsnittliga

personaltätheten inom elevhälsan och beslutade i maj 2016 om en förordning (2016:400) om statsbidrag för bl.a. personalförstärkningar inom elevhälsan. Vidare beslutade regeringen i juni 2016 att ge Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra det förebyggande och främjande arbetet inom elevhälsan i syfte att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 106).

Utskottet vill även upplysa om att Skolverket under åren 2011–2015 har haft ett regeringsuppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa (U2011/5947/S). I uppdraget ingick bl.a. att sprida information om och fördela statsbidrag, utbildningsinsatser till elevhälsans personal samt utveckling av stödmaterial. Av Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget (U2015/3324/S) framgår att statsbidraget till personalförstärkningar enligt huvudmännen själva haft positiva effekter och bidragit till att stärka elevhälsans verksamhet. Totalt har statsbidraget resulterat i 2 164 heltidstjänster inom elevhälsan, varav de största antalen är specialpedagoger och kuratorer. I genomsnitt har 660 000 elever omfattats av satsningen årligen. Inom ramen för uppdraget har Skolverket enligt redovisningen vidare genomfört utbildningsinsatser i form av seminarier och tagit fram stödmaterial och kunskapsstöd. Utskottet vill också uppmärksamma den uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet 2015 som utskottet genomfört och som presenteras i bilaga 9. Uppföljningen inkluderar bl.a. ovanstående statsbidrag för en förstärkt elevhälsa.

Utskottet är av uppfattningen att de nyligen avslutade insatserna för en förstärkt elevhälsa var positiva och att regeringens nya satsningar för att öka tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan är väl avvägda. Utskottet ser således inga skäl att tillstyrka yrkanden som behandlar ovanstående frågor.

Studiero och mobbningsförebyggande arbete m.m.

När det gäller yrkanden om studiero, diskriminering och mobbningsförebyggande arbete vill utskottet inledningsvis understryka att skolan ska vara en trygg och lugn plats för alla elever och att ingen elev ska behöva utsättas eller känna oro för kränkande behandling eller trakasserier.

Utskottet vill framhålla regeringens fortsatta satsning på att öka tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsa, som utskottet redogjort för närmare i avsnittet ovan om elevhälsan. Vidare kan utskottet konstatera att regeringens satsning på nationella skolutvecklingsprogram (U2015/3844/S), som har fokus på grund- och gymnasieskolan och motsvarande skolformer, bl.a. innehåller kompetensutvecklings- och stödinsatser riktade till huvudmän och skolor för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. i fråga om trygghet, studiero, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, jämställdhet och normkritik.

Utskottet noterar därutöver att det under senare år har genomförts flertalet insatser för att stärka skolans värdegrund samt förebygga mobbning och diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har t.ex. tagit fram handledningar till skolans personal om det främjande och förebyggande arbetet, t.ex. husmodellen som utgår från de olika diskrimineringsgrunderna. I samarbete med Barn- och elevombudet (BEO) vid Skolinspektionen och Skolverket har DO utvecklat ett internetbaserat verktyg, www.planforskolan.se, som ger vägledning och struktur för hur en likabehandlingsplan kan se ut.

Vidare tillsatte den förra regeringen 2014 Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering (dir. 2014:10, 2014:79). Utredningen har bl.a. i uppdrag att analysera hur samarbetet mellan DO och Skolinspektionen fungerar samt bedöma behovet av förändringar utifrån detta. Utredningen har fått ett tilläggsdirektiv (dir. 2015:129), som bl.a. innebar att man ska analysera och ta ställning till om, och i så fall hur, diskrimineringslagens (2008:567) regler på det skollagsreglerade området bör flyttas till skollagen. I och med tilläggsdirektivet förlängdes utredningstiden till den 16 december 2016.

Utskottet vill också påminna om att enligt 5 kap. skollagen (2010:800) ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 §) och att ordningsregler, som ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet, ska finnas för varje skolenhet (5 kap. 5 §). Enligt 5 kap. 6 § får rektorn eller en lärare vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt de förutsättningar som följer av skollagen (7–23 §§) får det beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns några skäl att vidta ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena om studiero, diskriminering och mobbningsförebyggande arbete.

När det gäller yrkanden om en utredning om gemensam skolklädsel ser utskottet inget behov av att införa en gemensam skolklädsel och därmed inget skäl att utreda frågan.

Skolmaten

I fråga om yrkanden om att förbättra matkvaliteten i skolan och förskolan vill utskottet upplysa om att skollagen, se exempelvis 10 kap. 10 §, ställer krav på att skolmåltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara näringsriktiga. När det gäller förskolan ska enligt 8 kap. 2 § denna stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Enligt förarbeten till skollagen ingår i begreppet omsorg även att barnen serveras varierade och näringsriktiga måltider (prop. 2009/10:165 s. 345).

Utskottet vill även framhålla att Livsmedelsverkets skrift Bra mat i skolan innehåller en beskrivning av måltidens kvalitet ur ett helhetsperspektiv samt förtydliganden om hur skolan kan bedöma och dokumentera näringsriktig skolmat. Skriften riktar sig till kommuner och enskilda skolor som stöd i det viktiga folkhälsoarbetet att främja bra matvanor hos eleverna i skolan.

När det gäller matkvaliteten i förskolan presenterade Livsmedelsverket i september 2016 den reviderade skriften Bra måltider i förskolan. Skriften innehåller uppdaterade mål som syftar till att ge stöd till alla som på ett eller annat sätt påverkar kvaliteten på måltiderna, allt från beslutsfattare och förskolechefer till kockar, måltidspersonal och pedagoger.

I samband med revideringen av råden i skriften Bra måltider i förskolan gjorde Livsmedelsverket även en litteraturgenomgång kring hur förskolan och skolan kan främja goda matvanor bland barn och unga med fokus på barns smakutveckling och måltidspedagogik (se skriften Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv).

Mot denna bakgrund finner utskottet att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden som rör matkvaliteten i skolan och förskolan.

Elever med särskilda behov

I fråga om yrkanden som handlar om elever med behov av särskilt stöd vill utskottet inledningsvis peka på hur viktigt det är att alla former av utbildning tar hänsyn till elevers olika behov.

Utskottet anser i likhet med regeringen att stöd och särskilt stöd måste sättas in redan i tidiga årskurser för att förebygga problem som kan växa under lång tid och försvåra för den enskilda eleven. Utskottet vill i detta sammanhang upplysa om regeringens satsning för att utbilda och säkerställa tillgången till fler speciallärare och specialpedagoger för att utveckla det specialpedagogiska arbetet. Denna satsning uppgår till 32 000 000 kronor för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 220). Utskottet delar regeringens uppfattning om att satsningen är viktig för att öka likvärdigheten och förebygga problem. Utskottet ser även fram emot den läsa-skriva-räkna-garanti som regeringen avser att påbörja införandet av från 2017.

Vidare kan utskottet konstatera att Skolverket avser att genomföra olika kompetensutvecklings- och stödsatser inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen, som beskrivs närmare ovan under avsnittet Fortbildning m.m. Insatserna handlar bl.a. om digitala verktyg för inkludering och särskilt stöd.

Utskottet noterar även att regeringen i budgetpropositionen redovisar att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) under 2015 genomförde eller medverkade i kurser och kompetensutveckling som sammanlagt 29 600 personer deltog i. Vidare genomförde myndigheten drygt 3 900 rådgivningsuppdrag när det gäller specialpedagogiskt stöd, vilket är en markant ökning jämfört med de tre senaste åren (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 110).

Utifrån det anförda ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkanden som handlar om elever med behov av särskilt stöd.

Nyanlända elever

Med anledning av flyktingsituationen har det kommit ett stort antal barn och unga till Sverige som har en mycket varierande skolbakgrund. När det gäller yrkanden om nyanlända elevers skolgång och ökad undervisning i svenska för nyanlända elever vill utskottet inledningsvis framhålla att det är imponerande hur målmedvetet man arbetar i våra skolor varje dag med att ta om hand och undervisa alla nyanlända barn och ungdomar. Nyanlända elever ska ges bästa möjliga förutsättningar för att kunna uppnå kunskapskraven och fullfölja sin utbildning.

Utskottet vill påminna om att den 1 januari 2016 trädde nya bestämmelser i skollagen i kraft om mottagande och skolgång för nyanlända elever (3 kap. 12a–f §§). I de nya bestämmelserna anges det bl.a. att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas och att resultatet av bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp samt för planeringen av undervisningen och tidsfördelningen mellan ämnena. Av 9 kap. 4 a § skolförordningen (2011:185) framgår det vidare att en nyanländ elev i grundskolan, vars kunskaper har bedömts enligt ovan, får ges mer undervisning i svenska eller svenska som andraspråk än övriga elever i samma årskurs hos huvudmannen genom en omfördelning av undervisningstiden, s.k. prioriterad timplan. En elev får omfattas av en prioriterad timplan under högst ett år. Med de nya bestämmelserna om nyanlända reglerades även de s.k. förberedelseklasserna i skollagen.

Utskottet vill även uppmärksamma regeringens satsning Samverkan för bästa skola. Satsningen inkluderar bl.a. uppdrag att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att Samverkan för bästa skola utvidgas, så att bl.a. hela gymnasieskolan och gymnasiesärskolan inkluderas i Skolverkets insatser för nyanlända inom ramen för satsningen. För bl.a. denna utvidgning avsätter regeringen 5 000 000 kronor (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 198 och 214).

Utskottet vill vidare lyfta fram det regeringsuppdrag som Skolverket fick sommaren 2015 (U2015/3356/S), som innebar att Skolverket skulle genomföra systematiska insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända elever en utbildning med god och likvärdig kvalitet. I oktober 2015 redovisade Skolverket en plan för genomförande av insatserna. I planen visar Skolverket på ett antal framgångsfaktorer som identifierats av Skolverket och Skolinspektionen samt inom svensk forskning om nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska. Redovisningen visade bl.a. att man hos huvudmän och skolor som har kommit långt i sitt arbete med nyanlända elevers lärande ser undervisningen av nyanlända elever som en del av den ordinarie verksamheten och låter den omfattas av skolans systematiska

kvalitetsarbete. Inom ramen för uppdraget planerade och påbörjade Skolverket under 2016 insatser riktade till samtliga nivåer i styrkedjan inom ett antal centrala områden.

Utskottet vill därutöver upplysa om den fyraåriga försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska för elever i grundskolan som pågår sedan 2013. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att denna försöksverksamhet förlängs och att det avsätts 80 000 000 kronor för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 109 och 219). Inom försöksverksamheten betalas statsbidrag ut till huvudmän för skolor med elever i årskurs 1–9 och förberedelseklass som får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningen. Enligt Skolverket anser de medverkande skolorna att satsningen ökar de nyanlända elevernas chanser att nå målen, vilket utskottet ser som mycket positivt.

Mot denna bakgrund anser utskottet således att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden som rör nyanlända elevers skolgång och ökad undervisning i svenska för nyanlända elever.

Vissa skolfrågor

Tioårig grundskola

I fråga om yrkandet om att avsätta medel för att täcka de tillfälliga kostnader som uppstår vid införandet av en tioårig grundskola anser utskottet att frågan är för tidigt väckt. Grundskoleutredningen har bl.a. föreslagit att obligatorisk förskoleklass med skolplikt ska införas (SOU 2015:81). Betänkandet har remissbehandlats. Riksdagen har vid två tillfällen beslutat om ett tillkännagivande till regeringen som innebär att regeringen ska återkomma med förslag om en tioårig grundskola, nu senast våren 2016 (bet. 2015/16:UbU4 s. 36 f., rskr. 2015/16:228). Något förslag om obligatorisk förskoleklass med skolplikt eller en tioårig grundskola har ännu inte lagts fram för riksdagen att ta ställning till. Utifrån detta ser utskottet ingen anledning att vidta några åtgärder med anledning av yrkandet om att avsätta medel för att täcka de tillfälliga kostnader som uppstår vid införandet av en tioårig grundskola.

Nationella prov

När det gäller yrkanden om att de nationella proven i skolan ska rättas av externa fristående examinatorer och att proven ska digitaliseras vill utskottet anföra följande. Utredningen om nationella prov överlämnade sitt betänkande (SOU 2016:25) till regeringen den 31 mars 2016. Utredningen föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i tre delar: nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Bland annat föreslås ökade inslag av extern bedömning och att proven ska genomföras digitalt, vilket regeringen ställer sig positiv till. Utredningens betänkande har remitterats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en

proposition (jfr prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 199). Utskottet kan konstatera att förslagen i Utredningen om nationella prov ligger i linje med motionärernas önskemål. Utskottet ser dock inget behov av att föregripa den aviserade propositionen och ser därför inga skäl att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena.

Längden på idrottsutbildningar på gymnasial nivå

I fråga om yrkandet att generellt förlänga tiden för utbildningen vid idrottsutbildningarna på gymnasial nivå med ett år för att eleverna ska hinna med studierna kan utskottet konstatera att det finns två varianter av idrottsutbildningar på gymnasial nivå: riksidrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar. Dessa riktar sig till elever som vill kombinera sin gymnasieutbildning på ett vanligt nationellt program med en elitidrottsutbildning. Riksidrottsgymnasier är riksrekryterande, dvs. elever från hela landet kan söka till dem. De nationellt godkända idrottsutbildningarna är lokala eller regionala. Utbildningarna har tydlig elitidrottskaraktär. Därför får endast riksidrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar ge ämnet specialidrott. Elever som går dessa utbildningar har i vissa fall möjlighet att läsa 700 poäng specialidrott varav 300 poäng utgör utökat program (en gymnasieexamen omfattar 2 500 poäng). Alla dagens nationella program i gymnasieskolan är treåriga. Av gymnasieförordningen (2010:2039) framgår att huvudmannen för en gymnasieskola får besluta att undervisningen på ett nationellt program för en elev i gymnasieskolan får fördelas över längre tid än tre år, om eleven har läst ett reducerat program eller om det med hänsyn till elevens förutsättningar i övrigt finns särskilda skäl för det (9 kap. 7 §). Mot bakgrund av ovanstående ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkandena om att generellt förlänga utbildningen vid idrottsutbildningarna på gymnasial nivå med ett år.

Svagpresterande och utsatta skolor

Ett flertal yrkanden handlar om åtgärder för att stärka svagpresterande skolor för att uppnå ökade kunskapsresultat, bl.a. genom införandet av s.k. kunskapskontrakt och att Skolverket ska kunna ta över huvudmannaskapet för svagpresterande skolor. Andra yrkanden handlar om ett behov av att införa stöd till skolor på landsbygden med ett litet elevunderlag. Utskottet vill därför inledningsvis upplysa om att regeringen investerar i en jämlik skola för alla elever, exempelvis genom riktat stöd till de skolor som har lägst resultat och svårast förutsättningar. Utskottet anser i likhet med regeringen att likvärdigheten i skolväsendet kan förbättras genom riktade insatser till de skolor som har de största utmaningarna. På så sätt kan resultaten i de skolor som har de största utmaningarna förbättras. Utskottet vill i sammanhanget peka på de olika insatser som regeringen genomfört eller nu vidtar inom detta område.

I skollagen finns det bestämmelser som uttrycker skolans kompensatoriska uppdrag. Bland annat har ett tillägg i skollagen från den 1 juli 2014 tydliggjort att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a § skollagen). Det finns även bestämmelser i 5 kap. skollagen om elevers trygghet och studiero.

Utskottet vill också upplysa om att Skolverket på regeringens uppdrag har tagit fram en fördelningsnyckel för bedömningen av hur olika satsningar och riktade statsbidrag ska kunna fördelas mellan skolenheter (dnr U2015/03774/S och 2015:00898). Skolverket ger som exempel att myndigheten skulle kunna använda fördelningsnyckeln för att identifiera alla skolenheters behov utifrån nyckeln. Nyckeln skulle då kunna användas för att välja ut vilka skolor som har möjlighet att söka ett visst statsbidrag. För ett statsbidrag där alla skolor får medel skulle nyckeln kunna användas så att det genomsnittliga statsbidraget per elev varierar mellan olika huvudmän beroende på de behov som finns.

Inom ramen för satsningen Samverkan för bästa skola har regeringen beslutat om två uppdrag till Skolverket och ett uppdrag till Skolinspektionen. Skolverket ska i dialog med huvudmän för skolor med låga kunskapsresultat och tuffa förutsättningar genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor. Insatserna ska baseras på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolverkets bedömning av vilka skolor som ska prioriteras för deltagande samt identifikation av relevanta utvecklingsområden ska främst baseras på underlag från Skolinspektionen, som har fått i uppdrag att lämna ett sådant underlag. Skolverket ska komma överens med varje berörd huvudman om hur insatserna ska utformas och genomföras. I överenskommelserna ska Skolverkets och skolhuvudmannens respektive ansvar och åtaganden klargöras. Skolverket fattar beslut om att genomföra insatserna. Samarbetet mellan Skolverket och respektive skolhuvudman kan pågå i upp till tre år. Fram till 2019 beräknas 180 skolor ha medverkat i satsningen (jfr prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 105 och 106). Regeringen har lanserat ett långsiktigt reformprogram för minskad segregation. Som en del av detta förstärker regeringen satsningen Samverkan för bästa skola genom att beräkna mer medel för detta ändamål. Utsatta bostadsområden ska särskilt uppmärksammas. Efter den stora ökningen av nyanlända elever i gymnasieåldern under hösten 2015 ser regeringen ett behov av att vidga målgruppen för Skolverkets insatser för nyanlända. Regeringen vill därför bredda insatsen genom att inkludera gymnasieskolan som helhet och gymnasiesärskolan så att Skolverkets insatser också ska kunna omfatta dessa skolformer (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 198).

Utskottet vill även hänvisa till ett uppdrag från regeringen till Skolverket att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor. Syftet med de nationella skolutvecklingsprogrammen är att ge eleverna de bästa förutsättningarna för att utvecklas så långt som möjligt (dnr U2015/03844/S och 2015:899). I

budgetpropositionen för 2017 utgiftsområde 16 anges att insatserna ska ha fokus på grund- och gymnasieskolan och motsvarande skolformer. Insatserna i de nationella skolutvecklingsprogrammen ska bestå av olika kompetensutvecklings- och stödinsatser. I enlighet med uppdraget redovisade Skolverket under hösten 2015 en plan för åren 2016–2019 avseende utformning, innehåll och genomförande av uppdraget (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 105).

När det gäller svagpresterande och utsatta skolor är även regeringens satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden en viktig åtgärd som bör framhållas, se mera ovan under rubriken Insatser för läraryrket.

När det gäller yrkandet om att stödja skolor med ett litet elevunderlag på landsbygden kan utskottet inledningsvis konstatera att det framgår av 10 kap. 24 § skollagen att det är hemkommunen som ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt skollagen har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Skyldigheten ska enligt bestämmelsen fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda. Att elever ska ha nära till skolan regleras i 10 kap. 29 § skollagen. I bestämmelsen sägs att varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt för eleverna från kommunikationssynpunkt. Avsteg får dock göras från detta om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen måste ordna skolgång nära hemmet. Utskottet vill även i detta sammanhang lyfta fram den fördelningsnyckel som Skolverket har tagit fram för bedömningen av hur olika satsningar och riktade statsbidrag ska kunna fördelas mellan skolenheter (se den närmare beskrivningen ovan i detta avsnitt).

Mot denna bakgrund anser utskottet således att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden med det ovannämnda innehållet.

Studie- och yrkesvägledning

När det gäller yrkanden om att på olika sätt stärka studie- och yrkesvägledningen i skolan kan utskottet inledningsvis konstatera att enligt 2 kap. 29 § skollagen ska elever i grund- och gymnasieskolan ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

Utskottet vill i sammanhanget särskilt betona vikten av en välfungerande studie- och yrkesvägledning. Med väl underbyggda val minskar risken för avhopp och felval, och fler unga kan gå vidare till högre studier och arbete. Utskottet vill därför uppmärksamma den satsning som riksdagen ställde sig bakom vid behandlingen av budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). Satsningen innebar en förlängning av Skolverkets pågående fortbildningsuppdrag t.o.m. 2018 för att ytterligare förbättra studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan,

gymnasieskolan och vuxenutbildningen. I Skolverkets regleringsbrev för 2016 (s. 5) anges bl.a. att fortbildningsinsatserna framöver ska inriktas mot att utveckla studie- och yrkesvägledningen med särskilt fokus på ökade kunskaper om arbetsmarknaden. Insatserna ska vidare fokusera på att stärka jämställdhetsperspektivet för att bidra till att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av social eller kulturell bakgrund eller kön. Fortbildningen ska främst gälla studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan men kan också omfatta studie- och yrkesvägledningen inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Uppdraget ska slutredovisas den 15 mars 2019. I den senaste delredovisningen från mars 2016 (dnr 2013:00121) anger Skolverket att man har genomfört en rad insatser inom det aktuella uppdraget. Myndigheten har bl.a. upphandlat sju olika högskolekurser vid tre lärosäten för studie- och yrkesvägledare, skolledare och lärare. Totalt deltog ca 250 studie- och yrkesvägledare, skolledare eller lärare i någon av de olika fortbildningskurserna under 2015.

Yrkesprogramsutredningen lämnade i november 2015 sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2015:97). I betänkandet konstaterar utredaren bl.a. att kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen i grundskolan varierar och att elevernas kunskaper om arbetslivet behöver förbättras. Utredaren föreslår bl.a. att grundskolans läro- och kursplaner bör förtydligas när det gäller kunskaper om arbetslivet. Samtidigt konstaterar utredaren att det krävs en grundligare analys för större och mer genomgripande förändringar av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan och föreslår att en ny statlig utredning tillsätts med uppdraget att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan. Utredningens slutbetänkande har remitterats, och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med anledning av det anförda ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkanden om studie- och yrkesvägledning.

Samverkan mellan skola och arbetsliv

När det gäller yrkanden som behandlar frågor om en ökad samverkan mellan skolan och arbetslivet, de gymnasiala yrkesprogrammen, lärlingsutbildningen samt entreprenörskap vill utskottet inledningsvis framhålla att det är allvarligt att ungas intresse för yrkesutbildning har minskat under flera års tid. Utskottet anser i likhet med regeringen att ett väl fungerande system för yrkesutbildning, såväl skolförlagd yrkesutbildning som lärlingsutbildning, bidrar till att trygga kompetensförsörjningen, reducera arbetslösheten och underlätta etableringen på arbetsmarknaden. Utskottet ser därför positivt på regeringens insatser för att stärka yrkesprogrammets kvalitet och attraktivitet.

Regeringen föreslår att det arbete som under 2016 bedrivs under parollen Yrkesutbildningens år ska fortsätta även kommande år för att fortsätta att lyfta fram betydelsen av yrkesprogrammen och den yrkesskicklighet de ger. Kostnaden för denna fortsatta satsning föreslås uppgå till 13 000 000 kronor 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 199 och 219). Regeringen avser även att

fortsätta och förstärka det pågående arbetet med att främja att det i fler branscher utvecklas former för samverkan mellan skola och arbetsliv, bl.a. genom införandet av statsbidrag för utveckling av regionala stödfunktioner, t.ex. för s.k. yrkescollege. För detta arbete föreslår regeringen att det avsätts 5 000 000 kronor för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 200 och 219).

Utskottet kan vidare konstatera att Yrkesprogramsutredningen i november 2015 lämnade sitt betänkande till regeringen (SOU 2015:97). Utredningen föreslår ett antal insatser som ska stärka yrkesutbildningen i Sverige och underlätta olika branschers kompetensförsörjning, bl.a. genom att på försök inrätta s.k. branschskolor. Utredningens förslag har remitterats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag när det gäller dessa frågor (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 200).

Den 31 oktober 2016 lämnade utredningen En attraktiv gymnasieutbildning för alla sitt betänkande till regeringen (SOU 2016:77). Utredningen föreslår bl.a. att elevers rätt till högskolebehörighet på yrkesprogrammen ska stärkas och utbudet av inriktningar på nationella program ska justeras så att utbildningarna på ett bättre sätt stämmer överens med elevernas efterfrågan och framtida möjligheter på arbetsmarknaden.

När det gäller statsbidraget för ersättning till arbetsgivare som tar emot gymnasiala lärlingar kan utskottet konstatera att detta 2016 sänktes till 18 750 kronor per elev och termin. Om elevens handledare har deltagit i en handledarutbildning som har godkänts av Skolverket kan arbetsgivaren få ytterligare 5 000 kronor per elev och termin. Riksdagen ställde sig vid behandlingen av budgetpropositionen för 2016 bakom sänkningen av bidraget (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). Utskottet vill påminna om att regeringen i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 99) anförde att den tidigare höjningen av statsbidraget till arbetsgivare som tar emot gymnasiala lärlingar, som genomfördes 2014, inte tycks ha haft någon effekt på antalet lärlingar. Även Stockholms universitets studie av statsbidraget för lärlingsutbildning (Berglund m.fl. 2014), som genomförts på uppdrag av Skolverket, visade att för en majoritet av arbetsgivarna som anställer lärlingar var det bidrag som arbetsgivarna får eller nivån på detta inte avgörande för om de väljer att ta emot en lärling eller inte. Utifrån dessa aspekter anser utskottet att sänkningen av statsbidraget var väl avvägd.

När det särskilt gäller frågor om att göra ungdomar anställningsbara genom ytterligare gymnasieutbildning och praktik kan utskottet konstatera att regeringen föreslår en förlängning av det s.k. Tekniksprånget t.o.m. 2019 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 200). Utskottet vill i sammanhanget även nämna regeringens satsning på ett kunskapslyft, som beskrivs närmare nedan under avsnittet Vuxenutbildning. Inom Kunskapslyftet avsätter regeringen bl.a. medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan.

I fråga om entreprenörskap i skolan vill utskottet uppmärksamma att Skolverket enligt myndighetens regleringsbrev för 2016 har ett pågående uppdrag att stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan. Uppdraget handlar

t.ex. om att främja skolors samarbete med arbetslivet, erbjuda kompetensutveckling och underlätta erfarenhetsutbyte. Skolverket fördelar även statsbidrag för entreprenörskap i skolan (förordning 2011:192). Statsbidraget får bl.a. lämnas till organisationer och huvudmän för verksamhet vid skolor som syftar till att utveckla kunskaper om projekt och företagande samt stimulera entreprenöriella kompetenser och förhållningssätt. Skolverket har också upphandlat tjänster till stöd för entreprenörskap i skolan. Upphandlingen vanns av organisationen Ung Företagsamhet för insatser till gymnasieskolan och organisationen Framtidsfrön för insatser till förskoleklass t.o.m. årskurs 6 samt årskurs 7–9. Enligt Tillväxtverkets regleringsbrev för 2016 fördelas även bidrag från Tillväxtverket till Ung Företagsamhet.

Utskottet anser mot bakgrund av det som anförts och särskilt de pågående insatser som görs eller planeras att det inte finns skäl att tillstyrka yrkanden som behandlar ovanstående frågor.

Skollokaler och utemiljöer

När det gäller yrkandet om att satsa på renovering av skollokaler kan utskottet inledningsvis konstatera att många skollokaler runtom i landet har en undermålig arbetsmiljö, och är inte anpassade utifrån kunskapen om hur inlärning bäst stimuleras. En god arbetsmiljö för elever och lärare är en viktig förutsättning för att alla elever ska nå kunskapskraven i skolan. Mot den bakgrunden har regeringen inrättat ett särskilt statsbidrag för att påskynda renoveringen av skollokaler genom antagandet av vårandringsbudgeten för 2015 (prop. 2014/15:99 s. 126, bet. 2014/15:FiU21 s. 7, rskr. 2014/15:255). Enligt förordningen (2015:552) om statsbidrag för upprustning av skollokaler och utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem, som började gälla den 1 november 2015, får statsbidraget lämnas för att rusta upp skollokaler i syfte att

1. förbättra lärmiljön, exempelvis lokalernas utformning och användbarhet samt upplevelsen av trygghet
2. förbättra arbetsmiljön, exempelvis luftkvalitet, ljudmiljö och förutsättningar för städning
3. minska miljöpåverkan, exempelvis minskad användning av särskilt farliga ämnen eller minskad energi- eller vattenanvändning.

Statsbidraget gäller för förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Utskottet noterar avslutningsvis att regeringens satsning på upprustning av skollokaler och utemiljöer för 2017 om 480 miljoner kronor överstiger de medel motionärerna avsätter för ändamålet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 231).

När det gäller yrkandet om att avstyrka förslaget om att bemyndiga regeringen att under 2017 för anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden

medför behov av framtida anslag på högst 680 000 000 kronor 2018 vill utskottet anföra följande. Utskottet anser i likhet med regeringen att det för att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd för upprustning av skollokaler och utemiljöer är nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Utskottet ser därmed inga skäl till att tillstyrka yrkandet om att avstyrka beställningsbemyndigandet under anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer*.

Övriga minskningar av anslag

När det gäller yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att utskottet har redovisat regeringens satsningar och reformer ovan under avsnittet Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna 2016/17:351 (C) yrkande 1, 2016/17:832 (SD) yrkande 5, 2016/17:833 (SD) yrkande 2, 2016/17:834 (SD) yrkandena 3, 4, 6, 7 och 9, 2016/17:835 (SD) yrkandena 2–4, 6, 16, 19, 23, 24, 37, 39 och 40, 2016/17:1069 (L) yrkandena 7, 9 och 11, 2016/17:1375 (SD), 2016/17:1382 (SD), 2016/17:1384 (SD), 2016/17:1386 (SD), 2016/17:1387 (SD), 2016/17:2228 (SD) i denna del, 2016/17:2489 (SD), 2016/17:2493 (KD), 2016/17:2506 (SD) yrkandena 19, 20, 23 och 26, 2016/17:2954 (C) yrkandena 3, 4 och 30, 2016/17:3040 (M) yrkandena 4 och 5, 2016/17:3044 (M) yrkande 1, 2016/17:3046 (M) yrkandena 1 i denna del, 3, 5, 6–9 och 14, 2016/17:3070 (L, M, C, KD) yrkandena 3 och 4, 2016/17:3146 (M) yrkande 10, 2016/17:3211 (KD) yrkandena 1 i denna del, 5, 6, 8, 21, 32, 33, 37 och 40, 2016/17:3304 (KD) yrkandena 23–25, 2016/17:3305 (KD) yrkande 34, 2016/17:3389 (M) yrkandena 1–3, 10, 11, 13, 23 och 37, 2016/17:3453 (C) i denna del och 2016/17:3464 (L) yrkandena 1 i denna del och 2 (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

4 Vuxenutbildning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Vuxenutbildning för budgetåret 2017 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av

regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). De mål som riksdagen har slagit fast för vuxnas lärande är att alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229).

I skollagen (2010:800) anges att målet för de skolformer som ingår i kommunernas vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. För kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna gäller också att de som fått minst utbildning ska prioriteras.

I målen för yrkeshögskolan anges att det inom yrkeshögskolan ska säkerställas att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd fördelas effektivt, att utbildningarna håller hög kvalitet och att behovet inom smala yrkesområden av eftergymnasiala yrkesutbildningar, som avses leda till förvärvsarbete för de studerande eller till en ny nivå inom deras yrke, tillgodoses. Utbildningarna ska vidare bidra till att bryta traditioner om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

Resultaten för verksamhetsområdena Kommunernas vuxenutbildning och Eftergymnasial yrkesutbildning sammanfattas nedan för de verksamheter där regeringen använder resultatindikatorer för att bedöma måluppfyllelsen: kommunal vuxenutbildning (komvux), särskild utbildning för vuxna (särvox), utbildning i svenska för invandrare (sfi) och yrkeshögskolan (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 105 f. och 115 f.). Indikatorerna belyser de delar av måluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också övergripande indikatorer om svensk utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden i ett inledande avsnitt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 45 f.), som sammanfattas i avsnitt 2 och återges kortfattat i bilaga 6. I budgetpropositionen presenterar regeringen även en samlad resultatredovisning om lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f.), som sammanfattas under avsnitt 1 och återges kortfattat i bilaga 8.

Kommunal vuxenutbildning (komvux)

Kostnader

Den totala kostnaden för komvux uppgick 2015 till knappt 4,4 miljarder kronor. Det innebär att kostnaden för komvux har minskat med 1,3 procent jämfört med 2014. Kostnaden per heltidsstuderande på grundläggande nivå i komvux uppgick 2015 till 44 800 kronor. Denna kostnad har därmed minskat med 3,4 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande på gymnasial nivå i komvux uppgick 2015 till 46 800 kronor, vilket är en ökning med 6,2 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Indikatorn *Antal heltidsstuderande* visar att det fanns totalt ca 94 500 heltidsstuderande elever 2015, vilket var en minskning med 4,3 procent jämfört med föregående år.¹⁰ Totalt fanns det ca 214 800 elever i komvux under 2015, vilket är en minskning med 0,5 procent jämfört med föregående år. Det motsvarade 3,7 procent av befolkningen i åldern 20–64 år, vilket är samma andel som 2014. Av eleverna i komvux 2015 studerade 175 000 elever på gymnasial nivå och 40 000 elever på grundläggande nivå. För 2015 var andelen utrikes födda i komvux 43,9 procent, att jämföra med 2014 då motsvarande andel var 42,4 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män inom komvux var 62,3 procent kvinnor respektive 37,7 procent män. En elev i komvux kan delta i flera kurser. Ett relevant mått på utbildningsvolym och genomströmning är därför, utöver antalet elever, också antalet kursdeltagare. Totalt fanns det ca 757 500 kursdeltagare 2015, vilket är en minskning med drygt 7 procent jämfört med föregående år.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som har slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andel som fortsätter en påbörjad kurs nästa år* visar att av samtliga kursdeltagare på grundläggande nivå 2015 avslutade 60,4 procent sin kurs, medan 15,6 procent fortsatte sina studier under 2016. Andelen kursdeltagare på grundläggande nivå som avbröt sin kurs uppgick 2015 till 24,1 procent, vilket var en något högre andel än föregående år. Andelen avbrott skilde sig mycket åt mellan olika kurser (36,6 procent i svenska jämfört med 20,9 procent i svenska som andraspråk). Av kursdeltagarna på gymnasial nivå avbröt 18,3 procent sin kurs 2015, en något högre andel än 2014. Andelen som slutförde sin kurs 2015 var 71,4 procent, medan 10,3 procent fortsatte under 2016.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som uppnått lägst godkänt betyg* (lägst betyget E) visar att av de kursdeltagare inom komvux på gymnasial nivå som 2015 fick kursbetyg enligt ämnesplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 87 procent lägst betyget E. Av de kursdeltagare inom komvux på gymnasial nivå som 2015 fick kursbetyg enligt kursplaner som gäller för

¹⁰ Flertalet elever inom komvux studerar inte på heltid, varför antalet elever inom indikatorn har omräknats till heltidsstuderande.

kurser som påbörjats före den 1 juli 2012 fick 84,4 procent lägst betyget Godkänt. För kursdeltagare inom komvux på grundläggande nivå som 2015 fick kursbetyg enligt kursplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 89,1 procent lägst betyget E.

För den nya indikatorn *Sysselsättning efter avslutade studier* använder regeringen resultat från Skolverkets rapport om sysselsättning efter avslutade studier inom komvux och sfi, som publicerades i november 2015. Rapporten visar bl.a. att de elever som i högst utsträckning var etablerade på arbetsmarknaden 2012, ett år efter avslutade studier, var de som hade läst motsvarande ett års inriktning mot vård och omsorg. Även elever med inriktning mot el och energi, barn och fritid samt bygg och anläggning hade i hög grad en anknytning till arbetsmarknaden. De elever som hade läst huvudsakligen teoretiska kurser var de som i lägst utsträckning var etablerade på arbetsmarknaden. Däremot var det vanligast i denna grupp att fortsätta med högskolestudier. Totalt sett var etableringsstatusen 2012 bland de komvuxelever som ingick i undersökningen följande: 34 procent hade en etablerad ställning¹¹, 12 procent en osäker ställning¹² och 18 procent en svag ställning¹³ på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Övriga studerade på högskola (18 procent), bedrev övriga studier (7 procent) eller återfanns i kategorin för dem som varken studerar eller arbetar (12 procent).

Särskild utbildning för vuxna (särsvux)

Kostnader

Den totala kostnaden för särsvux 2015 uppgick till drygt 257 miljoner kronor, vilket är en ökning med 3,7 procent jämfört med 2014. Kostnaden per elev uppgick 2015 till 61 700 kronor, vilket är en ökning med 6,4 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Indikatorn *Antal elever* visar antal personer som deltagit i en eller flera kurser under året. Totalt studerade 4 083 elever i särsvux hösten 2015, vilket var 162 färre elever än föregående år. Av eleverna var 49 procent kvinnor och 51 procent män.

¹¹ Etablerad ställning på arbetsmarknaden definieras på följande sätt i Skolverkets rapport: Arbetsinkomst på minst 174 200 kronor, sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition (november 2012), inga händelser som indikerar arbetslöshet och inga händelser som indikerar arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte är att betrakta som sysselsättning.

¹² Osäker ställning på arbetsmarknaden definieras på följande sätt i Skolverkets rapport: Arbetsinkomst på minst 147 400 kronor och upp till 174 200 kronor. Vid inkomst av aktiv näringsverksamhet gäller ingen nedre inkomstgräns.

¹³ Svag ställning på arbetsmarknaden definieras på följande sätt i Skolverkets rapport: Arbetsinkomst upp till 147 400 kronor eller arbetsinkomst på minst 147 400 kronor och under året förekomst av heltidsarbetslöshet eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder som överstiger 274 dagar.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Kostnader

Den totala kostnaden för sfi uppgick till drygt 2,6 miljarder kronor 2015, vilket är en ökning med 11,1 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande var 37 500 kronor, vilket innebär en minskning med 3,8 procent jämfört med 2014.

Resultat

Indikatorn *Antal elever* visar antal personer som deltagit i en eller flera kurser under året. Antalet elever i sfi har ökat kraftigt under 2000-talet och uppgick 2015 till 138 400 elever, vilket är det största antalet elever i sfi någonsin och en ökning med ca 11 procent jämfört med föregående år. Antalet elever har mer än fördubblats sedan 2006. Under 2015 var drygt 53 000 elever nybörjare i sfi. Eftersom en elev kan läsa flera kurser under ett år var det totala antalet kursdeltagare i sfi under året knappt 183 200 elever. Andelen kvinnor var 52 procent och andelen män 48 procent.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som har slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andel som fortsätter en påbörjad kurs nästa år* visar att 22 procent av kursdeltagarna avbröt studierna under 2015 och att 41 procent antogs fortsätta utbildningen. Av kvinnorna hade 21 procent avbrutit studierna och av männen 23 procent. Flest avbrott stod de elever som studerade på studieväg 3, kurs C, för.¹⁴ Där avbröt 26 procent av eleverna sina studier. Uppgifter om betyg finns för ca 68 000 kursdeltagare 2015. Av dessa fick 98 procent godkänt betyg, dvs. lägst betyget E. Resultaten skiljer sig dock åt mellan de olika kurserna. Störst andel kursdeltagare med de högsta betygen, A eller B, fanns på den lägsta kursen på varje studieväg – kurserna 1A, 2B och 3C.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som uppnått lägst godkänt betyg på nationella slutprov* visar att bäst resultat 2015 fick de kursdeltagare som deltog i prov efter kurs B där 92 procent fick lägst betyget E i sammanvägt provbetyg. På C- och D-proven var motsvarande andelar 86 respektive 84 procent. 2 procent av kursdeltagarna fick det högsta betyget, betyg A, i kurs D. Kvinnor och män presterade i stort sett likvärdigt på de nationella slutproven.

Den nya indikatorn *Sysselsättning efter avslutade studier* återger resultaten från Skolverkets rapport om sysselsättning efter avslutade studier inom komvux och sfi, som även används ovan under komvux, och som publicerades i november 2015. I rapporten framkommer det att ett år efter avslutade studier

¹⁴ Utbildningen är kursutformad och består av tre olika studievägar som riktar sig till personer med olika studiebakgrund och förutsättningar. Studieväg 1 vänder sig i första hand till personer med mycket kort studiebakgrund och studieväg 3 till dem med större studievana. Trots att en elev kan avsluta sfi efter respektive kurs eller studieväg är intentionen att alla elever ska ges möjlighet att studera t.o.m. kurs D, som är den högsta kursen. Det krävs dock inte betyg på kurs D för studier inom komvux eller högre utbildning. Den sökande måste däremot ha nödvändiga kunskaper för att klara av sina studier.

inom sfi hade 18 procent av samtliga elever en etablerad ställning på arbetsmarknaden, 12 procent en osäker ställning och 18 procent en svag ställning. I övrigt befann sig 2 procent i högskolestudier, 19 procent i övriga studier och 31 procent befann sig i varken studier eller arbete. Definitionerna för de olika stegen beskrivs ovan under redovisningen av resultaten av komvux.

Regeringens analys och slutsatser för kommunernas vuxenutbildning

I resultatanalysen pekar regeringen på att komvux är en skolform med många uppgifter. En uppgift som enligt regeringen har blivit och kommer att bli allt viktigare för komvux är att finnas tillgänglig för många nyanlända invandrare i behov av utbildning för att etablera sig i Sverige. Regeringen framhåller även att vuxenutbildningens uppgift att ge vuxna möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning på arbetsmarknaden blir allt viktigare mot bakgrund av att allt fler bedöms ha behov att studera.

När det gäller särsvux pekar regeringen på att kommunerna inom särsvux kan erbjuda yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå (yrkesvux) och lärlingsutbildning för vuxna (lärlingsvux). Regeringen återger i sammanhanget delar av Skolverkets årliga rapport om yrkesvux och lärlingsvux, i vilken det bl.a. framgår att kommunerna rapporterar positiva effekter av lärlingsutbildning för målgruppen.

Regeringen konstaterar vidare att sfi är den del av kommunernas vuxenutbildning där elevantalet ökat i snabbast takt under de senaste åren och fortfarande ökar kraftigt. Med anledning av det stora antalet asylsökande som kom till Sverige under hösten och vintern 2015 bedömer regeringen att det finns skäl att tro att denna utveckling kommer att fortsätta. I detta sammanhang framhåller regeringen att bl.a. bristen på behöriga lärare är en viktig fråga.

Yrkeshögskolan

Omfattning och kostnader

Totalt studerade drygt 46 400 elever inom yrkeshögskolan under 2015, vilket var en ökning med 5 700 studerande jämfört med 2012. Myndigheten för yrkeshögskolan betalade totalt ut drygt 1 680 miljoner kronor 2015 i statlig finansiering till utbildningar inom yrkeshögskolan. Totalt lämnades ersättning för drygt 27 000 årsplatser, vilket var en ökning med knappt 1 700 årsplatser jämfört med 2014 (en årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid). Genomsnittskostnaden för en utbildningsplats i yrkeshögskolan 2015 var 62 200 kronor, vilket var en ökning med 1 200 kronor jämfört med 2014 (löpande priser).

Resultat

Indikatorn *Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning* visar att 89 procent av de som examinerades 2014 hade arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad utbildning. Det är en något större andel än föregående år. Det är ingen skillnad mellan mäns och kvinnors sysselsättning året efter avslutad utbildning, men de arbetar inom olika områden.

Indikatorn *Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet* visar att 58 procent av de som examinerades 2014 och som året därefter hade ett arbete angav att de hade ett arbete som helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen. Detta är en minskning med ca 4 procentenheter jämfört med de som examinerades 2013, men 8 procentenheter fler än 2010. De som svarade att arbetet överensstämde till viss del har ökat från 26 till 29 procent mellan 2013 och 2014. Vidare angav 13 procent att arbetet inte stämmer överens med utbildningen, och den andelen har varit relativt stabil sedan mätningarna påbörjades 2011.

Regeringens analys och slutsatser för yrkeshögskolan

Regeringen framhåller i sin resultatanalys att yrkeshögskolans utbildningar visar på samma goda resultat som tidigare år när det gäller andelen examinerade som har ett arbete ett år efter examen. Över hälften av de examinerade 2014 hade ett arbete innan de påbörjade utbildningen. En rapport (2015:12) från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) visar samtidigt att merparten byter arbetsgivare efter slutförd utbildning vilket enligt IFAU kan tyda på att utbildningen har öppnat upp för nya jobbmöjligheter.

Regeringen framhåller även att de studerandes examensgrad i yrkeshögskolan har ökat över tid, men inte tillräckligt. Regeringen anser att det är särskilt bekymmersamt att examensgraden i genomsnitt är betydligt lägre för utrikes födda än för inrikes födda. IFAU:s rapport ovan lyfter även fram att examensgraden påverkar möjlighet att få arbete efter avslutad utbildning. Enligt Myndigheten för yrkeshögskolan är de utrikes föddas brister i det svenska språket en trolig förklaring till deras lägre examensgrad. Utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan kan i dag erbjuda de studerande undervisning i svenska med yrkesinriktning, men insatsen fungerar enligt myndigheten inte på bästa möjliga sätt.

Vidare lyfter regeringen fram att indikatorn som mäter måluppfyllelsen för yrkeshögskolan när det gäller hur väl examinerades arbete stämmer överens med utbildningen visade ett något sämre utfall 2015 än 2014. Samtidigt har andelen som uppgav att arbetet till viss del överensstämmer med utbildningen ökat något. Regeringen poängterar i resultatanalysen att det resultatet till viss del väger upp det försämrade utfallet, men anser samtidigt att det är angeläget att myndigheten fortsätter med att skapa förutsättningar för att andelen som får ett arbete som motsvarar utbildningen ska öka.

En kvalitetsgranskning som Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört inom yrkeshögskolan visar att det även fortsättningsvis finns utvecklingsområden när det gäller lärande i arbete (LIA). Regeringen framhåller att det nya kravet i förordningen om yrkeshögskolan som innebär att utbildningsanordnaren ska se till att det finns LIA-platser och att dessa uppfyller de krav som finns för utbildningen, om LIA ingår i utbildningen, bör kunna leda till att fler studerande får en LIA-plats med högre kvalitet.

I resultatanalysen framhåller regeringen vidare att Myndigheten för yrkeshögskolans metoder för att arbetslivet ska bli mer delaktigt i yrkeshögskolan har förbättrats, bl.a. genom att myndigheten engagerar regionalt utvecklingsansvariga aktörer för att fånga upp det regionala arbetslivets behov. Det är enligt regeringen också viktigt att myndigheten noga följer upp hur utbildningarnas ledningsgrupper arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet.

Politikens inriktning

Ett kunskapslyft

Regeringen genomför ett fortsatt kunskapslyft. Kunskapslyftet omfattar under 2016 ca 44 000 statligt finansierade utbildningsplatser inom yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå (yrkesvux), kommunal vuxenutbildning (komvux) i övrigt, yrkeshögskolan, folkhögskolan samt inom universitet och högskolor. Kunskapslyftet föreslås byggas ut till drygt 68 000 platser fram t.o.m. 2019. Kunskapslyftet innefattar bl.a. en utbyggnad av yrkesutbildningen för vuxna och införandet av en rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux. Kunskapslyftet innehåller även en utbyggnad av yrkeshögskolan och den första större utbyggnaden med permanenta utbildningsplatser på universitet och högskolor på över tio år. Satsningen på ett nytt rekryterande studiestartsstöd som aviseras i propositionen är också en del i regeringens fortsatta satsning på kunskapslyftet (se utg.omr. 15).

Utöver utbildningsplatser inom yrkeshögskolan och kommunernas vuxenutbildning samt högskolan och folkhögskolan (se även utg.omr. 14 och 17) tillkommer även inom ramen för regeringens jobbsatsning utbildning för personer inom vissa arbetsmarknadsreformer, bl.a. avseende traineejobb (se utg.omr. 14).

Yrkesvux och lärlingsvux

Regeringen vill fortsätta att öka satsningarna på ett stadigvarande kunskapslyft med fler permanenta utbildningsplatser inom yrkesvux och lärlingsutbildning för vuxna (lärlingsvux). Regeringen föreslår därför en utbyggnad av yrkesvux till totalt motsvarande ca 27 750 platser 2019 och en utbyggnad av lärlingsvux till ca 3 150 platser 2019.

För att yrkesvux ska kunna erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i olika regioner är det lämpligt att utbildningarna både planeras och genomförs på regional nivå, av flera kommuner i samverkan. Regeringen avser därför att utveckla formerna för en regionaliserad yrkesutbildning för vuxna.

Regeringen avser även att reservera delar av satsningarna på yrkesvux och lärlingsvux för elever inom utbildning i svenska för invandrare (sfi) och svenska som andraspråk inom komvux och särskild utbildning för vuxna (särsvux) på grundläggande nivå.

För att ytterligare utveckla yrkesutbildningen för vuxna på gymnasial nivå avser regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, t.ex. genom införandet av yrkesskolor.

Regeringen föreslår också en utbildningsatsning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Satsningen ska möjliggöra kompetensutveckling och förbättra kompetensförsörjningen inom vård och omsorg och stärka de tidsbegränsat anställdas långsiktiga anknytning till arbetsmarknaden inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård (se vidare utg.omr. 14).

Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux

Riksdagen har nyligen beslutat om en rätt till behörighetsgivande kurser inom komvux (prop. 2016/17:5, bet. 2016/17:UbU6, rskr. 2016/17:65). Rätten innebär att vuxna ges rätt att studera inom komvux i syfte att uppnå grundläggande och särskild behörighet och särskilda kunskaper när det gäller högstskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning. Rättigheten införs fr.o.m. 2017. Rätten till komvux är enligt regeringen en av de största reformerna av vuxenutbildningen på decennier.

Regeringen föreslår att 534 300 000 kronor överförs från anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* till utgiftsområde 25 anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* för 2017 och beräknar att 530 000 000 kronor överförs för 2018 respektive 2019. För 2020 och åren därefter beräknas 532 000 000 kronor överföras för samma ändamål. Regeringen föreslår också att anslaget 1:13 minskas med 2 700 000 kronor för 2017 för att finansiera kostnader förknippade med den föreslagna rätten.

Yrkeshögskolan

Inom ramen för regeringens satsning på ett utvidgat kunskapslyft fortsätter utbyggnaden av yrkeshögskolan såsom tidigare aviserats om motsvarande omkring 6 000 platser permanent fr.o.m. 2017.

Yrkeshögskolan, som alltså ingår i regeringens kunskapslyft, behöver förändras och bli mer långsiktig för att bättre kunna fungera som ett led i yrkesutbildningssystemet för såväl unga som vuxna så att de kan skaffa sig

nya eller fördjupade kunskaper inom yrkesområden där kompetens efterfrågas. Riksdagen har därför nyligen beslutat om en reform för att stärka yrkeshögskolan (prop. 2015/16:198, bet. 2016/17:UbU5, rskr. 2016/17:64).

Validering

För att öka tillgången till validering har Utbildningsdepartementet i promemorian Validering med mervärde (Ds 2016:24) bl.a. föreslagit en ändring av skollagen (2010:800) så att det ska finnas en skyldighet för huvudmannen att erbjuda elever i komvux och särvox validering. I promemorian föreslås även att skyldigheten för utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan att pröva om reell kompetens kan tillgodoräknas för studier på en yrkeshögskoleutbildning ska tydliggöras. Därutöver föreslås bl.a. att Arbetsförmedlingen, Skolverket, Myndigheten för yrkeshögskolan samt Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att främja och samordna utvecklingen och användningen av validering inom sina respektive områden. Promemorian har remitterats.

För att utveckla dagens system för validering tillsatte regeringen i november 2015 en nationell delegation med uppdrag att under perioden 2015–2019 följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på den nationella och regionala nivån. Delegationen, som antagit namnet Valideringsdelegationen 2015–2019, ska bl.a. föreslå en nationell strategi för validering (se även utg.omr. 14).

Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildningen

1:11 Bidrag till vissa studier

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 17 525 000 kronor till anslaget 1:11 *Bidrag till vissa studier* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget minskas med 2 000 000 kronor 2017 för överföring till andra anslag.

1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 107 448 000 kronor till anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 1 667 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas för att finansiera införandet av en möjlighet till behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan och att låta ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan omfatta fler än två utbildningsomgångar. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 2 200 000 kronor för 2017 i förhållande till vad som tidigare beräknats och beräknar för samma ändamål 4 900 000 kronor för 2018, 6 500 000 kronor för 2019, 6 200 000 kronor för 2020, 4 900 000 kronor för 2021 samt 3 500 000 kronor för 2022 och årligen därefter.

1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 453 775 000 kronor till anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget används för utgifter för statsbidrag för kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särvox) samt för motsvarande äldre utbildningar och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning.

Regeringens överväganden

Yrkesvux och lärlingsvux

För att bidra till fler utbildningsplatser i den statligt finansierade yrkesinriktade gymnasiala vuxenutbildningen (yrkesvux) och lärlingsutbildningen för vuxna (lärlingsvux) föreslås att kommunerna tilldelas medel för sådan utbildning. Regeringen föreslår därför att anslaget för detta ändamål ökas med 519 000 000 kronor för 2017. För samma ändamål beräknar regeringen att anslaget ökas med 721 000 000 kronor för 2018, 871 000 000 kronor för 2019 och årligen därefter.

Statsbidrag för yrkesvux

Regeringen föreslår att de medel som tidigare beräknats för statsbidrag för kommunal vuxenutbildning (komvux) för 2017 och åren därefter i stället avsätts specifikt för statsbidrag för yrkesvux. Regeringen föreslår även att statsbidrag för utbildningsplatser inom ramen för satsningen på utbildningskontrakt fr.o.m. 2017 inte längre ska lämnas. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 135 975 000 kronor för 2017 och beräknar motsvarande minskning årligen därefter.

Minskning av medel som tidigare beräknats för traineejobb

Regeringen föreslår också en minskning av de medel som tidigare beräknats för traineejobb, vilket innebär att anslaget minskas med 200 000 000 kronor för 2017. För samma ändamål beräknas anslaget minskas med 118 750 000 kronor för 2018 och 71 000 000 kronor för 2019.

Utbildningssatsning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård

Regeringen föreslår vidare en utbildningssatsning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Regeringen föreslår därför att anslaget för detta ändamål ökas med 50 000 000 kronor för 2017. För samma ändamål beräknar regeringen att anslaget ökas med 200 000 000 kronor för 2018, 200 000 000 kronor för 2019 och 50 000 000 kronor för 2020.

Rätten till komvux

Regeringen har i anslutning till budgetpropositionen lämnat förslag om en rätt till komvux på gymnasial nivå för att uppnå grundläggande och särskild behörighet till högstskoleutbildning samt motsvarande behörighet till yrkeshögskolan (prop. 2016/17:5). Regeringen föreslår därför att 534 300 000 kronor överförs till utgiftsområde 25 anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* för 2017 och beräknar att 530 000 000 kronor överförs för 2018 respektive 2019. För 2020 och åren därefter beräknas 532 000 000 kronor överföras för samma ändamål. Regeringen föreslår också att anslaget minskas med 2 700 000 kronor för 2017 för att finansiera kostnader förknippade med den föreslagna rätten. För samma ändamål beräknas anslaget minskas med 7 000 000 kronor för 2018 respektive 2019 samt med 5 000 000 kronor för 2020 och därefter följande år. Anslaget 1:1 *Statens skolverk* föreslås samtidigt ökas med motsvarande belopp.

En tidigare felbudgetering

För att korrigera en tidigare felbudgetering föreslår regeringen att 30 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* för 2017 och beräknar att samma belopp överförs för ändamålet för 2018 och därefter följande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 335 000 000 kronor 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att införandet av traineejobb och en satsning på utbildning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård innebär att det behövs ett bemyndigande om att ingå ekonomiska åtaganden för tid efter 2017 när det gäller utgifterna för utbildning inom ramen för insatserna.

1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 171 588 000 kronor till anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 21 414 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan
- statsbidrag för kompletterande utbildningar samt konst- och kulturutbildningar
- statsbidrag för förarutbildningar
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslöjd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget minskas för att finansiera införandet av en möjlighet till behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan och att låta ett beslut om att en utbildning som ska ingå i yrkeshögskolan omfatta fler än två utbildningsomgångar. Regeringen föreslår att anslaget för detta ändamål minskas med 5 000 000 kronor för 2017 och beräknar att anslaget minskas med 6 500 000 kronor för 2018, 6 500 000 kronor för 2019, 6 200 000 kronor för 2020, 4 900 000 kronor för 2021 samt 3 500 000 kronor för 2022 och därefter följande år. Minskningen av anslaget för 2017 motsvarar inte ökningen av anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för samma ändamål, eftersom pris- och löneuppräknningen skiljer sig åt mellan de två anslagen.

För att korrigera en tidigare felbudgetering föreslår regeringen att 30 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 1:13 *Statligt stöd till*

vuxenutbildning för 2017 och beräknar att samma belopp överförs för ändamålet för 2018 och därefter följande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 800 000 000 kronor 2018–2024.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om stöd för bl.a. yrkeshögskoleutbildningar. Regeringen har i propositionen En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap (prop. 2015/16:198) bedömt att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan i regel bör omfatta fler än två utbildningsomgångar. Kompletterande utbildningar som fasas ut 2017 kan också pågå under en längre tid, liksom utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar.

Motionerna

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) i denna del föreslås en ökning av anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* med 26 862 000 kronor, en minskning av anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* med 335 000 000 kronor och en ökning med 210 000 000 kronor av anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* i förhållande till regeringens förslag.

Ökningen av anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* avser en satsning på yrkeshögskoleutbildning med 210 000 000 kronor för 2017.

Centerpartiet

I kommittémotion 2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslås minskningar av anslagen 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* med 50 000 000 kronor och av 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* med 173 420 000 kronor.

Anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* minskas med 50 000 000 kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om en utbildningssatsning riktad mot tillfälligt anställda inom äldreomsorg och sjukvård avslås och med 117 000 000 kronor till följd av att motionärerna vill avskaffa traineejobben.

Liberalerna

I kommittémotion 2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1 i denna del föreslås en ökning av anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan*

med 5 000 000 kronor, en minskning av anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* med 912 000 000 kronor och en ökning av anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* med 52 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag.

Anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* anslås medel för en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan.

Av partimotion 2016/17:1068 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 samt kommittémotionen ovan framgår att motionärerna vill att en yrkesskola införs – en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell som liknar yrkeshögskolan och bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Yrkesskolan bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Motionärerna anslår 5 000 000 kronor till anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för att myndigheten ska kunna förbereda inrättandet av en yrkesskola.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annica Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslås en ökning av anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* med 370 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. Av yrkande 43 samma motion och av kommittémotion 2016/17:3349 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5 framgår att motionärerna anslår medel för att skapa fler platser inom yrkesvuxenutbildning. Med en satsning om 537 000 000 kronor utöver regeringens avsatta medel för 2017 skapas enligt motionärerna ytterligare ett stort antal platser inom yrkesvux utöver vad regeringen anslår.

Vänsterpartiet

I kommittémotion 2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 12 framförs att regeringen behöver fortsätta satsningarna på yrkeshögskoleutbildningar så att de kan etableras i fler sektorer och län.

Utskottets ställningstagande

Vuxenutbildningen ska ge den enskilde en möjlighet att komplettera sin grundutbildning, skola om sig och skaffa sig en ny yrkesutbildning, bli behörig till högskolan eller studera för sin personliga eller yrkesmässiga utveckling.

Vuxenutbildningen har också en central roll i det livslånga lärandet. I dagens kunskapssamhälle är det livslånga lärandet en nödvändighet för alla människor. Det är också viktigt för att tillgodose arbetsmarknadens behov av kvalificerad yrkeskompetens.

Det pågående omfattande Kunskapslyftet innebär enligt utskottet en betydande ambitionshöjning när det gäller vuxnas lärande vad avser både fler platser och högre kvalitet inom utbildning för vuxna.

Utskottet redovisar nedan sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och avstyrka motionerna.

Yrkesvux

När det gäller yrkanden om att bygga ut yrkesvuxutbildningar eller motsvarande, såsom införandet av en yrkesskola, kan utskottet konstatera att regeringen fortsätter att kraftfullt bygga ut yrkesvux kommande och nästkommande år. För att ytterligare utveckla yrkesutbildningen för vuxna på gymnasial nivå avser regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, t.ex. genom införandet av yrkesskolor.

Utskottet anser att regeringen gör kraftfulla satsningar på yrkesutbildning för vuxna och ser därmed inte skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Yrkeshögskolan

När det gäller yrkandet om fortsatta satsningar på yrkeshögskoleutbildningar vill utskottet anföra följande. Utskottet välkomnar regeringens fortsatta föreslagna utbyggnad av yrkeshögskolan. Inom ramen för regeringens satsning på ett utvidgat kunskapslyft fortsätter utbyggnaden av yrkeshögskolan med motsvarande omkring 6 000 platser permanent fr.o.m. 2017. Mot bakgrund av att regeringen fortsätter den kraftiga utbyggnaden av yrkeshögskoleplatser ser inte utskottet skäl att vidta ytterligare åtgärder.

I sammanhanget vill utskottet nämna att riksdagen nyligen har beslutat om en reform för stärka yrkeshögskolan (prop. 2015/16:198, bet. 2016/17:UbU5, rskr. 2016/17:64). Enligt utskottet kommer den att höja kvaliteten i yrkeshögskoleutbildningarna och resultaten ytterligare. Utskottet ser fram emot att följa yrkeshögskolan även i fortsättningen.

Övriga minskningar eller öknings av anslag

När det gäller övriga yrkanden om minskningar eller öknings av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att utskottet har redovisat regeringens satsningar och reformer ovan i avsnittet Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildningen. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna

2016/17:1068 (L) yrkande 8, 2016/17:2228 (SD) i denna del, 2016/17:2474 (V) yrkande 12, 2016/17:3211 (KD) yrkande 1 i denna del, 2016/17:3349 (KD) yrkande 5, 2016/17:3453 (C) i denna del och 2016/17:3464 (L) yrkande 1 i denna del (se utskottets förslag om anslag och bemyndiganden inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

5 Universitet och högskolor

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor för budgetåret 2017 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet för verksamhetsområdet Universitet och högskolor är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.

Resultaten för verksamhetsområdet sammanfattas nedan för de indikatorer som används för att redovisa resultat inom området (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 157 f.). Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också övergripande indikatorer om svensk utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden i ett inledande avsnitt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Dessa sammanfattas under avsnitt 2 och återges kortfattat i bilaga 6. I budgetpropositionen presenterar regeringen även en samlad resultatredovisning om lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f.), som sammanfattas under avsnitt 1 och återges kortfattat i bilaga 8.

Omfattning och kostnader

Totalt fanns det ca 294 400 helårsstudenter 2015 (grundnivå och avancerad nivå). Antalet helårsstudenter minskade något jämfört med tidigare år. Andelen kvinnor uppgick till 59 procent och andelen män till 41 procent.

Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett densamma under flera års tid. Antalet doktorander uppgick hösten 2015 till ca 18 400, vilket är något färre än föregående höst då antalet var ca 19 300. Av doktoranderna var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

De totala kostnaderna för verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare uppgick 2015 till 66,7 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,6 procent av Sveriges BNP. Verksamheten omfattar utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning. De direkta statliga anslagen till dessa lärosäten uppgick under 2015 till 40,7 miljarder kronor. Utöver de direkta statsanslagen finansierar staten verksamhet vid statliga universitet och högskolor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget är 80 procent av verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare statligt finansierad.

Resultat

Indikatorn *Resultatet av Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar* beskriver andelen utbildningar som har kvalitetsutvärderats av myndigheten och fått ett omdöme på en tregradig skala. Mellan 2011 och 2014 fattade myndigheten beslut om 2 088 utbildningar, varav ca 14 procent fick det högsta omdömet, mycket hög kvalitet, och 26 procent fick det lägsta omdömet, bristande kvalitet.

Indikatorn *Universitetskanslersämbetets beslut om tillstånd att utfärda examina* beskriver antalet prövningar av tillstånd att utfärda examina som myndigheten har genomfört och antalet tillstånd som har beviljats respektive fått avslag. Under 2015 har myndigheten prövat 27 ansökningar om tillstånd att utfärda examina, en minskning med fem ansökningar från året innan. Av dessa ansökningar beviljades 15 och 12 avslogs.

Indikatorn *Andelen disputerade lärare vid universitet och högskolor* beskriver andelen lärare vid universitet och högskolor som är disputerade, dvs. har en doktorsexamen. År 2015 var andelen disputerade lärare 58 procent, vilket var en ökning med 4 procentenheter jämfört med för tio år sedan. Av de kvinnliga lärarna var 55 procent disputerade lärare. Motsvarande siffra för de manliga lärarna var 60 procent. Ökningen har skett både vid högskolorna, som har gått från 36 procent disputerade lärare 2005 till 47 procent 2015, och vid universiteten, där andelen disputerade har ökat från 54 procent 2005 till 60 procent 2015. Störst andel disputerade lärare bland de statliga universiteten och högskolorna hade Lunds universitet och Södertörns högskola med 66 procent vardera.

Indikatorn *Prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå* beskriver i vilken omfattning studenterna tar de högskolepoäng de varit registrerade för. Om en student tar alla sina registrerade poäng är prestationsgraden 100 procent. Prestationsgrad är alltså ett genomströmningsmått för högskoleutbildning. Under läsåret 2013/14 var prestationsgraden

82 procent för samtliga helårsstudenter, vilket var 0,8 procentenheter högre än föregående år. Detta innebär att prestationsgraden har ökat under de senaste fyra läsåren. Kvinnorna uppvisade en högre prestationsgrad än männen, 84 procent mot männens 79 procent. Skillnaden i prestationsgrad var också stor mellan olika studieformer. Prestationsgraden för program som leder till en yrkesexamen var 90 procent läsåret 2013/14 och för fristående kurser på distans 53 procent.

Indikatorn *Genomströmning i utbildning på forskarnivå* beskriver nettostudietiden i genomsnitt för en doktorsexamen. Den nominella studietiden för en doktorsexamen är fyra år. De som under 2015 avlade en doktorsexamen hade en genomsnittlig nettostudietid på 4,2 år. Det innebär att utfallet nästan stämmer med den nominella studietiden för en doktorsexamen. För doktorander som avlade licentiatexamen under samma period uppgick den genomsnittliga nettostudietiden till 2,7 år. Under 2015 var bruttostudietiden, dvs. den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad, i genomsnitt 5,5 år för doktorsexamen och 3,5 år för licentiatexamen. Den 1 januari 2010 infördes den nya examenskategorierna konstnärliga examina på forskarnivå. De konstnärliga doktoranderna utgör mindre än 0,5 procent av samtliga doktorander och var i regeringens resultatredovisning sammanräknade med övriga doktorander.

Indikatorn *Vetenskaplig produktion* beskriver antalet vetenskapliga artiklar i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder samt i Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder. Resultaten för indikatorn redovisas nedan under avsnitt 6 Forskning, där indikatorn benämns Vetenskapliga artiklar.

Indikatorn *Förmåga att attrahera externa medel för forskning* beskriver lärosätenas tillgång till externa medel. Lärosätenas intäkter för forskning från nationella och internationella forskningsfinansiärer uppgick 2015 till 18,3 miljarder kronor, och intäkterna från uppdragsforskning, avgifter och finansiella intäkter uppgick till 3,8 miljarder kronor. Jämfört med föregående år var detta en intäktsökning med 0,8 miljarder kronor från nationella och internationella forskningsfinansiärer samt en intäktsminskning med 0,1 miljarder från avgifter och finansiella intäkter räknat i 2015 års priser.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys framhåller regeringen att det övergripande målet för verksamhetsområdet under 2015 har varit att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt. Universitetskanslersämbetets utvärderingar av högskoleutbildningar under fyraårscykeln 2011–2014 visar att en majoritet av utbildningarna har fått omdömet hög eller mycket hög kvalitet.

Flertalet universitet och högskolor har under de senaste åren genomfört förändringar av sitt utbildningsutbud, vilket enligt regeringen har medfört att

universitet och högskolor i högre utsträckning erbjuder utbildning där efterfrågan från studenterna och arbetsmarknaden är stor.

När det gäller den del av målet som handlar om att utbildning och forskning ska bedrivas effektivt bedömer regeringen att ett tecken på att effektiviteten har ökat är att de senaste årens trend med fallande prestationsgrader inom utbildningarna på grundnivå och avancerad nivå är bruten och att den genomsnittliga prestationsgraden har ökat.

Regeringen konstaterar därutöver i resultatanalysen att arbetslösheten är lägre för personer med eftergymnasial utbildning jämfört med grupper med lägre utbildningsnivå och att etableringsgraden ökar bland högskoleutbildade. Antalet sökande till universitet och högskolor minskade något under 2015 jämfört med föregående år. Även antalet helårsstudenter och högskolenybjörjare minskade något under 2015. Minskningarna är dock små och kan ha påverkats av en förbättrad konjunktur. Regeringen framhåller samtidigt att efterfrågan på högskoleutbildning alltså bedöms vara större än högskolans nuvarande dimensionering.

Regeringen framför vidare att det fortfarande finns brister i jämställdheten vid universitet och högskolor. I detta sammanhang lyfter regeringen i sin resultatanalys bl.a. fram att skillnaden mellan kvinnors och mäns benägenhet att läsa en högskoleutbildning är stor och dessutom blir allt större. Inom utbildningen är också förekomsten av könsbundna utbildningsval ett fortsatt problem. Regeringen konstaterar sammantaget att kvinnors och mäns olika utbildningsval gör det svårare att uppnå det jämställdhetspolitiska målet om ekonomisk jämställdhet samt målet om en jämn fördelning av makt och inflytande.

Regeringen lyfter även fram att trots att andelen kvinnor är större än andelen män inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå är 74 procent av professorerna män. Andelen professorer som är kvinnor ökar visserligen, men regeringen konstaterar att förändringen är långsam. Regeringens slutsats är att det behövs ytterligare arbete för att målsättningen om jämställda karriärvägar inom universitet och högskolor ska nås.

Politikens inriktning

Regeringen anför att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forskningsländer. Därför investerar regeringen i att bygga ett modernt kunskapssamhälle med högklassig forskning och utbildning i hela landet. Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt. Regeringen framhåller vidare att den högre utbildningen ska finnas tillgänglig i hela landet, t.ex. via distansutbildningar eller via kommunala lärcentrum, och den ska möjliggöra ett livslångt lärande samt bidra till hållbar utveckling, tillväxt och jämlikhet. Universitet och högskolor har en viktig uppgift att utbilda både för dagens och för morgondagens arbetsmarknad. Lärosätena har därför enligt regeringen ett stort ansvar att se till att utbildningarna förnyas, är

långsiktigt hållbara, arbetsmarknadsanknutna, tillgängliga för många samt vilar på vetenskaplig grund.

Regeringen anför att Sverige står inför en omfattande lärar- och förskolläraryrbrist. Därför genomförs en rad insatser på både kort och lång sikt, se vidare nedan i avsnittet om anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor. Regeringen framhåller vidare vikten av bättre etableringsmöjligheter och att alla individers kompetens behöver tas till vara, vare sig de har tillägnat sig den inom landet eller i ett annat land. Regeringen betonar även möjligheten för personer med utländsk utbildning att få utbildningen bedömd, se vidare i avsnitten nedan om anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* och om anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor.

Regeringen framhåller vidare att det är angeläget att anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå ökar. Det gör det möjligt för universitet och högskolor i hela landet att ta ett större ansvar för utvecklingen av den svenska forskningen och det möjliggör ett antal förändringar som förväntas bidra till att svensk forskning kan behålla sin tätposition i världen, se vidare nedan om anslag till forskning, konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor.

Universitet och högskolor behöver förändra sin verksamhet så att jämställdheten ökar och kopplingen till den vetenskapliga grunden inom utbildningen på grundnivå och avancerad nivå stärks. Lärosätena behöver också skapa attraktiva karriärvägar med genomtänkta karriärsystem och bättre villkor för unga forskare. Regeringen återkommer i fråga om Forskarkarriärutredningens betänkande (SOU 2016:29) i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50).

Regeringen avser även att återkomma om fördelningen av resurserna till forskning och utbildning på forskarnivå i kommande budgetpropositioner och i den nyligen överlämnade propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50). För att säkerställa långsiktigheten i forskningspolitiken kommer de ökade anslagen delvis att fördelas med hjälp av de utgångspunkter som presenterades i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Regeringen avser dock att låta universitetens och högskolornas samverkan med det omgivande samhället i högre grad påverka fördelningen av medlen.

Regeringen ser det som betydelsefullt att förstärka forskningsresurserna vid de mindre statliga högskolorna samt vid vissa enskilda utbildningsanordnare för att säkerställa utbildningens anknytning till forskning och för att göra det möjligt för dem att utveckla angelägen forskning.

Regeringen beräknar att universitetens och högskolornas anslag till forskning och utbildning på forskarnivå sammanlagt bör öka med 1 300 miljoner kronor 2018–2020. Anslagen beräknas öka med 500 miljoner kronor 2018, med 250 miljoner kronor 2019 och med 550 miljoner kronor 2020.

I denna proposition föreslås inga förändringar i fördelningen av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå.

Vidare föreslås en försöksverksamhet som syftar till att stärka skolväsendets och lärar- och förskollärarytbildningarnas vetenskapliga grund, se nedan om anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* och politikens inriktning i del 6 om forskning.

Anslag och bemyndiganden för universitet och högskolor

2:1 Universitetskanslersämbetet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 137 398 000 kronor till anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 1 531 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning (1,1 procent).

För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 139 817 000 kronor, 142 614 000 kronor respektive 145 772 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen har kontinuerligt följt verksamheten och bedömer att de mål som har ställts upp för verksamheten kommer att uppfyllas.

2:2 Universitets- och högskolerådet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 146 782 000 kronor till anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 1 543 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning (1,1 procent).

Ändamål

Anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Universitets- och högskolerådet ansvarar för bedömning av utländsk utbildning på gymnasial och eftergymnasial nivå. För att möta det ökade antalet ärenden samt möjliggöra vidareutveckling av bedömningen av

utländsk utbildning föreslår regeringen att anslaget ökar med 15 235 000 kronor 2017.

Regeringen anför att alla individers kompetens behöver tas till vara, vare sig de har tillägnat sig den inom landet eller i ett annat land. En möjlighet för personer med utländsk utbildning att få utbildningen bedömd är viktig för att de ska kunna använda sin kompetens. Merparten av bedömningarna av utländsk utbildning på gymnasial och eftergymnasial nivå görs av Universitets- och högskolerådet. Belastningen på verksamheten har de senaste åren varit hög och handläggningstiderna långa. Det är viktigt att verksamheten ges långsiktiga förutsättningar för att fungera väl.

Universitets- och högskolerådet har fått i uppdrag att vidareutveckla bedömningen av utländsk utbildning, bl.a. för att också personer som har bristande dokumentation över sin eftergymnasiala utbildning ska kunna få utbildningen bedömd, vilket inte är möjligt i dag (U2016/02796/UH). Mot bakgrund av de beskrivna satsningarna anser regeringen att myndigheten bör tillföras ytterligare medel. Anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* föreslås därför öka med 15 miljoner kronor 2017 och beräknas öka med ytterligare 21 miljoner kronor 2018.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Universitets- och högskolerådet har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. Det gäller högskoleprovet, antagning till högskoleutbildning och driften av studiedokumentationssystemet Ladok. För 2017 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 284 700 000 kronor.

Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 21 061 000 000 kronor till de totalt 30 anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor för budgetåret 2017.

Det finns också medel till universitet och högskolor inom anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*, anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* och anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

Ändamål

De 30 anslagen får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Regeringens överväganden

Nedan redovisas övergripande regeringens förslag till satsningar med påverkan på universitetens och högskolornas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. De närmare detaljerna redovisas för respektive anslag i budgetpropositionen.

Fler i lärar- och förskolläraryrket

Regeringen anför att Sverige står inför en omfattande lärar- och förskolläraryrkesbrist och att det därför genomförs en rad insatser på både kort och lång sikt. Antalet behöriga förstahandssökande till lärar- och förskolläraryrket har också ökat kraftigt de senaste åren. Under 2015 och 2016 inleddes en utbyggnad med 2 300 nybörjarplatser, som fullt utbyggd motsvarar ca 6 800 helårsstudenter 2019, men fler insatser krävs för att möta bristen på lärare och förskollärare. Regeringen föreslår därför att ytterligare medel motsvarande ca 970 nybörjarplatser tillförs lärar- och förskolläraryrket. I förslaget till utbyggnad har hänsyn främst tagits till skolväsendets behov, söktryck till utbildningarna och till den pågående utbyggnaden av lärar- och förskolläraryrket som beslutades genom vårandringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99).

Regeringen föreslår att universitet och högskolor tillförs 54 miljoner kronor för detta ändamål. Fullt utbyggd beräknas satsningen omfatta 270 miljoner kronor från 2021, exklusive studiemedel, vilket motsvarar 3 600 helårsstudenter. Fördelningen bygger i stor utsträckning på respektive lärosätets uppgift om vilka möjligheter de har att utöka utbildningarna.

Behovet av lärare i svenska som andraspråk har ökat kraftigt. I utbyggnaden är det därför särskilt viktigt att utbildningar med denna inriktning prioriteras. Det finns fortfarande många som är yrkesverksamma i skolväsendet som saknar en behörighetsgivande examen. Sedan 2007 har sju universitet och högskolor i uppdrag att bedriva vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskolläraryrkesexamen (VAL), och söktrycket till utbildningen är högt. Verksamheten omfattar i dag ca 90 miljoner kronor. Regeringen avser att säkerställa att verksamheten har samma omfattning även kommande år.

Med syfte att skapa fler vägar in i läraryrket och öka rekryteringen av lärare i vissa ämnen pågår försöksverksamheter med särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryrkesexamen (KPU) vid några lärosäten. En av dessa bedrivs av några statliga lärosäten i samarbete med organisationen Teach for Sweden. I projektet ges studenter med en tidigare examen och tidigare goda studieresultat möjlighet att läsa en KPU samtidigt som de arbetar i en skola med låg måluppfyllelse. Söktrycket till utbildningsvägen är högt. Försöksverksamheterna omfattar i dag totalt 24 miljoner kronor. Regeringen avser att säkerställa att verksamheterna har samma omfattning även kommande år. Regeringen har gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att utvärdera försöksverksamheterna.

Bättre etableringsmöjligheter

För att förbättra möjligheterna för personer med utländsk utbildning att snabbare kunna etablera sig på svensk arbetsmarknad förstärktes resurserna till kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning motsvarande en svensk högskoleutbildning genom riksdagens beslut med anledning av förslag i budgetpropositionen för 2016. Inom ramen för satsningen bör även andra typer av insatser inom högskolan, t.ex. språkutbildning, kunna genomföras för personer med utländsk utbildning på högskolenivå för att nå en snabbare etablering. Regeringen avser vidare att ge några statliga lärosäten möjligheter till högre ersättning för vissa ämnen som de har särskilt ansvar för. Dessa omfattar bl.a. språk för vilka behovet av kompetens har ökat i takt med att migrationen har förändrats.

Avgiftsbelagd verksamhet

Universitet och högskolor har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. För 2017 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 3 243 810 000 kronor.

Anslag för forskning, konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 14 569 000 000 kronor till de totalt 30 anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor för budgetåret 2017. Den föreslagna anslagsnivån består av de förändringar som regeringen redovisar för respektive anslag i budgetpropositionen (se nedan för en övergripande redovisning).

Ändamål

De 30 anslagen får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Av de totalt 30 anslagen avser anslagen för Stockholms konstnärliga högskola, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

Regeringen beräknar att universitets och högskolors anslag till forskning och utbildning på forskarnivå sammanlagt bör öka med 1 300 miljoner kronor 2018–2020. Anslagen beräknas öka med 500 miljoner kronor 2018, med 250 miljoner kronor 2019 och med 550 miljoner kronor 2020.

I budgetpropositionen för 2017 föreslår regeringen inte några förändringar i fråga om fördelningen av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 208). Regeringen avser att

återkomma om fördelningen av resurserna till forskning och utbildning på forskarnivå i kommande budgetpropositioner och i den nu avlämnade propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50).

Bemyndigande om medlemskap och medlemsavgift till kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT)

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 besluta om medlemskap i en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och under 2017–2024 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) kommer att etableras under 2017. Lunds universitet avser att ansöka om att ingå i denna. Förutsatt att ansökan beviljas kommer varje deltagande part att betala en årlig medlemsavgift. Eftersom avgiften för medlemskap i KIC Food for Future innebär ekonomiska åtaganden som överstiger ett prisbasbelopp bör regeringen bemyndigas att under 2017 besluta om medlemskap och under 2017–2024 besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor för Lunds universitet.

2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 3 193 384 000 kronor till anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 46 011 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning (1,4 procent).

För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 3 272 335 000 kronor, 3 339 518 000 kronor respektive 3 418 931 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

Den föreslagna anslagsnivån består av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen. Inom anslaget fördelar regeringen resurser till Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Teologiska Högskolan, Stockholm, Evangeliska Frikyrkan, Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut, Ericastiftelsen, Ersta Sköndal högskola AB, Stiftelsen Rödakorshemmet, Sophiahemmet, Ideell förening, Beckmans skola AB och Newmaninstitutet AB. Dessutom omfattas mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 579 243 000 kronor till anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 8 771 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning (1,5 procent).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar 2017

Anslaget föreslås öka med 24 721 000 kronor då resurserna för kompletterande utbildningar ökar. Förslag om medel till studiestöd för denna satsning redovisas inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Anslaget föreslås öka med 63 654 000 kronor när den tillfälliga finansieringen av högskoleutbyggnad från anslaget som inleddes 2012 och 2013 minskar.

Anslaget föreslås öka med 12 364 000 kronor då bl.a. medlen till särskild kompletterande pedagogisk utbildning och vidareutbildning av obehöriga lärare förändras.

I enlighet med vad som kommer att presenteras i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) föreslås anslaget öka med 15 000 000 kronor för en insats som syftar till starkare vetenskaplig grund i skolan (se avsnittet Strategiska satsningar för att möta samhällsutmaningar under avsnitt 6 Forskning).

Anslaget föreslås minska med 60 000 000 kronor genom att medel för kapitaltillskott till European Spallation Source ERIC överförs till anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation. Anslaget föreslås minska med 21 000 000 kronor då medlen för bidrag till teckenspråkutbildning i folkhögskolors regi överförs till anslaget 14:2 *Bidrag till tolkutbildning* inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

Anslaget föreslås minska med 16 000 000 kronor då medel som tidigare fördelats från detta anslag överförs till anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå*.

Anslaget föreslås minska med 8 000 000 kronor då medel överförs till anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse med anledningen av förslaget att flytta utlandsplacerad verksamhet för omvärldsbevakning, analys och främjande på utbildnings-, forsknings- och innovationsområdet från Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser till Regeringskansliet.

Anslaget föreslås minska med 4 500 000 kronor med anledning av att Socialstyrelsen, Tillväxtverket och Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd fått nya och utökade uppgifter till följd av att EU:s direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer (dir. 2005/36/EG och 2013/55/EU) ska genomföras.

Anslaget föreslås minska med 6 000 000 kronor då den tillfälliga satsningen på förinkubation inom området livsvetenskap som inleddes 2016 minskar.

Anslaget föreslås minska med 6 000 000 kronor för att finansiera satsningar på andra anslag.

Resursfördelning

Regeringen avser att under 2017 inom ramen för anslaget använda 114 000 000 kronor för vidareutbildning av obehöriga lärare och särskild kompletterande pedagogisk utbildning. Av anslaget är 44 000 000 kronor avsedda att användas för att utveckla den verksamhetsförlagda delen av lärar- och förskollärarytbildningarna och 12 000 000 kronor för valideringsinsatser i yrkeslärarytbildningen. Av medlen under anslaget avses högst 10 400 000 kronor användas för stöd till waldorflärarytbildning.

Av anslaget är 18 000 000 kronor avsedda att användas för ett kandidatprogram i teckenspråk och tolkning vid Stockholms universitet. Av anslaget är 32 000 000 kronor avsedda att fördelas för insatser för att stärka studentinflytandet. Dessutom ska 100 000 000 kronor fördelas till universitetens innovationskontor och 30 000 000 kronor användas till en särskild satsning på bedömning av reell kompetens inom högskolan.

Av medlen inom anslaget avser regeringen fördela 148 000 000 kronor till insatser för personer med utländsk högskoleutbildning eller en annan utländsk utbildning som motsvarar utbildning enligt högskolelagen. Merparten avser kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Regeringen avser vidare att under 2017 inom ramen för anslaget ändamål fördela medel inom anslaget genom att bl.a. lämna bidrag till internationella forskningssamarbeten, Sveriges förenade studentkårer, Svenska studenthemmet i Paris, Svenska institutet för informationsinsatser i utlandet och svenskundervisning i utlandet samt för vissa stipendier.

Anslagsförändringar 2018 och framåt

Anslaget beräknas öka 2018 med 145 000 000 kronor, för 2019 med 120 000 000 kronor och för 2020 med ytterligare 133 000 000 kronor för att utöka insatserna för personer med utländsk högskoleutbildning. I de beräknade medlen ingår även medel för studiestöd. För 2018 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor med anledning av att medel som tillfälligt avsatts till studiestöd inom utgiftsområde 15 återförs till anslaget. Behovet av studiestöd påverkas av vilka utbildningar som genomförts inom ramen för satsningen och beräknas därför årligen.

I enlighet med vad som kommer att presenteras i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) beräknas anslaget öka med 500 000 000 kronor 2018, med 250 000 000 kronor 2019 och med ytterligare 550 000 000 kronor 2020. Dessa medel avser regeringen att fördela till anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå för universitet och högskolor. Därutöver beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor 2018 och ytterligare 10 000 000 kronor 2019 med anledning av satsningen på starkare vetenskaplig grund i skolan.

Anslaget beräknas minska 2019 med 6 400 000 kronor då satsningen på förinkubation inom området livsvetenskap som inleddes 2016 upphör.

Anslaget beräknas minska 2019 med 31 700 000 kronor när satsningen på särskilda medel för validering inom högskolan som inleddes 2016 upphör.

Anslaget föreslås minska 2017 med 13 300 000 kronor och beräknas öka med 2 600 000 kronor 2018 till följd av tidigare beräknade justeringar av anslaget.

2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 414 532 000 kronor till anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 8 771 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 427 813 000 kronor, 435 198 000 kronor respektive 439 586 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringens överväganden

Anslaget föreslås öka med 6 000 000 kronor till stöd för Umeå universitets decentraliserade läkarutbildning.

Som en följd av de utbyggnader av tandläkarutbildningen vid Malmö högskola som inleddes 2012 och 2013 föreslås anslaget öka med 696 000 kronor.

Som en följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen vid Karolinska institutet som inleddes 2013 föreslås anslaget öka med 1 157 000 kronor.

Anslaget beräknas öka med 1 178 000 kronor 2018 och med 601 000 kronor 2019.

Anslaget föreslås minska med 300 000 000 kronor som en följd av att medel som tidigare använts för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning inte bör fördelas.

Medlen till tandvårdscentralerna vid Karolinska institutet och Malmö högskola föreslås minska med 4 331 000 kronor som en följd av att regeringen avser att låta Karolinska institutet och Malmö högskola själva disponera intäkterna från sina tandvårdcentraler i stället för att inleverera intäkterna till inkomstitel. Minskningen motsvarar intäkterna som inlevererats.

Regeringen avser att för 2017 till ämnesdidaktiska centrum inom naturvetenskap och teknik fördela medel på samma sätt som under 2016. Regeringen avser att återkomma i frågan om hur medel ska fördelas mellan dessa centrum på längre sikt. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 521 132 000 kronor till anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 37 462 000 kronor till följd av pris- och löneomräkning (1,5 procent).

För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 2 579 463 000 kronor, 2 636 674 000 kronor respektive 2 695 952 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landsting om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Regeringens överväganden

Ett avtal om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, slöts under 2014 mellan staten och företrädare för de sju berörda landstingen (Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Västerbottens läns landsting).

Ett avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården slöts 2004 mellan staten, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting.

Resursfördelning läkarutbildningen

Antalet platser ökar vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet och Örebro universitet i enlighet med vad som har presenterats i budgetpropositionerna för 2012 och 2013.

Anslaget föreslås öka med 3 294 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2012. Läkarutbildningen utökas med totalt 50 nybörjarplatser fördelade med 6 platser vardera till Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet respektive Örebro universitet samt 10 nybörjarplatser vardera till Lunds och Umeå universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2017 uppgå till 275 helårsstudenter.

Anslaget föreslås öka med 5 976 000 kronor till följd av utbyggnaden av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013. Läkarutbildningen föreslogs då utökas med totalt 40 nybörjarplatser 2013 och ytterligare 40 nybörjarplatser 2014 som fördelas lika mellan Göteborgs universitet respektive Linköpings universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2019 omfatta 440 helårsstudenter.

Som ett resultat av att Örebro läns landsting ingår i ALF-avtalet som gäller sedan den 1 januari 2015 föreslås att de medel som tidigare anslagits och beräknats för Örebro universitets läkarutbildning inom anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* överförs till detta anslag. För 2017 föreslås anslaget därför öka med 449 000 kronor.

Anslaget föreslås öka med 10 000 000 kronor för ersättning till klinisk forskning med anledning av det nya ALF-avtalet. Anslaget beräknas vidare öka med ytterligare 5 000 000 kronor 2018. I enlighet med avtalet har en omfördelning av medel mellan berörda lärosäten gjorts.

Resursfördelning tandläkarutbildningen

Anslaget föreslås öka med 231 000 kronor med anledning av den utökning av tandläkarutbildningen som presenterades i budgetpropositionen för 2012. Utbildningen utökas med totalt tolv nybörjarplatser per år, fördelade med sex platser vardera till Göteborgs universitet och Malmö högskola. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2016 uppgå till 60 helårsstudenter. Utbyggnaden vid

Malmö högskola påverkar inte detta anslag. Högskolan föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för detta ändamål.

Anslaget föreslås öka med 1 836 000 kronor till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013. Utbildningen har utökats med totalt tolv nybörjarplatser vid Göteborgs universitet från 2013. Från 2014 har utbildningen utökats med ytterligare tolv platser vid Umeå universitet och fem platser vid Karolinska institutet. Totalt beräknas utbyggnaden fullt utbyggd 2018 uppgå till 145 helårsstudenter. Utbyggnaden vid Karolinska institutet påverkar inte detta anslag. Universitetet föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för detta ändamål.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslås i förhållande till regeringens förslag en ökad anslagsnivå för anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* med 120 000 000 kronor för att stärka och påskynda valideringen av utländsk kompetens. Motionärerna behandlar denna satsning även i yrkande 17. I motion 2016/17:194 av Margareta Cederfelt och Lars-Arne Staxäng (båda M) begärs en snabbare validering av migranternas examina.

I kommittémotion 2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslås i förhållande till regeringens förslag en ökad anslagsnivå med 50 000 000 kronor för anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för att stärka möjligheten för studenter som inte valt lärarutbildningen att senare ta vägen in i läraryrket och för att få fler som lämnat läraryrket att komma tillbaka. Motionärerna behandlar denna satsning även i yrkande 16. I partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19 finns en liknande begäran.

I kommittémotion 2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna en ökad anslagsnivå med 300 000 000 kronor för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* till följd av en satsning på ökad undervisningstid på lärarutbildningen. Motionärerna behandlar denna satsning även i yrkande 15 och anför att den genomsnittliga läraryrkes utbildningstiden bör kunna öka från dagens knappa 8 timmar till uppemot 12 timmar per vecka. I partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 14 finns en liknande begäran.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslaget 2:19 *Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med totalt 62 627 000 kronor och en minskning av vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 51 772 000 kronor. Sverigedemokraterna föreslår vidare en ökning av anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* med totalt 36 367 000 kronor. För anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* föreslår Sverigedemokraterna en minskning med 2 227 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. Sverigedemokraterna föreslår vidare att ett anslag 99:3 *Tidigare förslag Högskolan* inrättas och avsätter 650 000 000 kronor för detta. Inom Sverigedemokraternas föreslagna anslag 99:6 *Kommittémotioner förslag* avsätts 125 000 000 kronor för en ökning av de direkta anslagen (basanslagen) till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. I kommittémotion 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås en ökning av basanslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Motionärerna begär vidare att begreppet konstnärlig forskning ska avskaffas och att det i stället ska ingå i högskolornas basanslag (yrkande 8).

Olika aspekter av lärarutbildningen och möjliga vägar till läraryrket tas upp i motioner från Sverigedemokraterna. Enligt kommittémotion 2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 1 bör anslagen till den högre utbildningen ökas i enlighet med vad Sverigedemokraterna föreslår i sin budgetmotion för att öka kvaliteten på undervisningen. Motionärerna anför att den s.k. Grundbultens beräkningar indikerar ett tillskottsbehov till lärosätena. Framför allt anföras att en satsning bör göras med fokus på områdena naturvetenskap och teknik för att öka lärartätheten. I yrkande 10 föreslås att akademiker med naturvetenskaplig examen ska erbjudas två terminers betald pedagogisk utbildning för att bli behöriga gymnasielärare. I kommittémotion 2016/17:834 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 8 föreslås att det införs en möjlighet för lärare på högskolan att undervisa i gymnasiet och att staten stöttar detta ekonomiskt. Motionärerna framhåller att förslaget i första hand avser lärare i matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Enligt kommittémotion 2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6 bör produktivitetsavdraget inom högskoleväsendet avskaffas. Motionärerna anser att produktivitetsavdraget i längden är orimligt då det är svårt att effektivisera undervisning med bibehållen kvalitet.

I kommittémotion 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 9 föreslås att ytterligare 300 utbildningsplatser för barnmorskor inrättas så att bristen på barnmorskor på sikt kan åtgärdas.

Centerpartiet

I kommittémotion 2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 387 876 000 kronor. Centerpartiet föreslår vidare en minskning av vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt 65 437 000 kronor. Anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* föreslås minska med 23 747 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler platser på lärarutbildningen samt förstärkningen för temporär kvalitetsförstärkning avvisas. Centerpartiet föreslår en ökad anslagsnivå för anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 7 370 000 kronor till följd av en förstärkt satsning på kompletterande utbildning. Centerpartiet föreslår en minskad anslagsnivå i förhållande till regeringens förslag för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* med 3 173 000 kronor och för anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* med 11 239 000 kronor. Motionärerna föreslår dessutom en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån för samtliga 66 anslag inom området Universitet och högskolor.

Enligt kommittémotion 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 11 bör möjligheterna att införa speciella kompletteringsutbildningar ses över för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Liberalerna

I kommittémotion 2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 254 597 000 kronor och en minskning av vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 401 335 000 kronor. Liberalerna föreslår vidare en minskning av vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt 41 204 000 kronor. För anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* föreslår Liberalerna en minskning med 14 429 000 kronor. Vidare föreslås en ökning med 76 246 000 kronor av anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*. För anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* föreslår Liberalerna en minskning med 2 115 000 kronor. Liberalerna föreslår även en minskning med 7 492 000 kronor i förhållande till regeringens förslag för anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*. Motionärerna föreslår även en nedjustering av pris- och löneomräkningen med 20 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån för ytterligare 47 anslag inom området Universitet och högskolor.

Enligt partimotion 2016/17:1069 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 bör ämneslärutbildningen koncentreras till färre orter för att uppnå högre kvalitet och effektivitet. Motionärerna framhåller att de mindre lärarhögskolorna har svårt att erbjuda ämnesutbildning i alla ämnen. Lärarutbildningen för s.k. tidigarelärare och förskollärare kan även fortsättningsvis erbjudas på alla orter, men utbildningen för högstadielärare och gymnasielärare bör endast erbjudas på universiteten för att garantera en god kvalitet i ämnesutbildningen. I viss begränsad omfattning skulle den även kunna erbjudas genom distansutbildning.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning av vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 93 815 000 kronor. Kristdemokraterna föreslår vidare en minskning av vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt 65 437 000 kronor. Kristdemokraterna föreslår vidare minskningar av anslagen 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* med 13 803 000 kronor och 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 60 606 000 kronor, av anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* med 253 173 000 kronor och med 11 239 000 kronor av anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*. Motionärerna föreslår dessutom en 30-procentig minskning av pris- och löneomräkningen. Kristdemokraterna föreslår vidare ytterligare utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor (yrkande 45) och avsätter resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier med 50 000 000 kronor 2017.

Socialdemokraterna

Enligt motion 2016/17:906 av Krister Örnfjäder och Laila Naraghi (båda S) bör basanslagen viktas för forskning och forskarutbildning till de nya universitetens och högskolornas fördel. Motionärerna anför att universitet och högskolor i hela landet ska kunna ta ett större och mer långsiktigt ansvar för utvecklingen av forskningen och på så vis bidra till att Sverige kan behålla sin tätposition i världen. Därför bör det övervägas att, liksom i förra höstens budget, vikta basanslagen som går direkt till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå.

Utskottets ställningstagande

Validering

När det gäller yrkanden om validering vill utskottet framhålla att för att alla individers kompetens ska tas till vara på arbetsmarknaden är en väl fungerande validering av tidigare studier och erfarenheter avgörande. I

budgetpropositionen för 2017 föreslår regeringen en ökning med 15 miljoner kronor för 2017 och ytterligare medel för 2018 till Universitets- och högskolerådet (UHR) för myndighetens arbete med att bedöma utländsk utbildning, bl.a. för att belastningen på verksamheten har varit hög och handläggningstiderna har varit långa.

UHR har vidare fått i uppdrag att vidareutveckla bedömningen av utländsk utbildning, bl.a. för att också personer som har bristande dokumentation över sin eftergymnasiala utbildning ska kunna få utbildningen bedömd. Utskottet noterar vidare att regeringen i november 2015 tillsatte en nationell delegation för att utveckla dagens system för validering. Valideringsdelegationen har i uppdrag att under perioden 2015–2019 följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på den nationella och regionala nivån och ska bl.a. föreslå en nationell strategi för validering.

Utskottet ställer sig positivt till regeringens förslag till satsningar på validering inom den högre utbildningen och anser inte att någon åtgärd från riksdagen bör vidtas med anledning av motionsyrkanden i denna fråga.

Läroarutbildningen

Ett flertal motionsyrkanden rör frågor om läroarutbildningen, dess kvalitet och utformning. Den nuvarande läroarutbildningen infördes 2011. Det finns fyra olika examina: förskolläroar-, grundläroar-, ämnesläroar- och yrkesläroarexamen. Längden på utbildningarna varierar men ämnesläroarutbildningen kan omfatta upp till 5,5 års heltidsstudier. Det är därför fortfarande ganska få studenter som har examinerats från de nya utbildningarna, och de första stora studentkullarna examinerades under 2015 och 2016. Att utbildningarna har funnits så kort tid betyder också att de ännu inte har kvalitetsutvärderats och att de flesta uppgifter som rör t.ex. genomströmning och etablering på arbetsmarknaden avser den tidigare utbildningen.

I skrivelsen Kvalitetssäkring av högre utbildning (skr. 2015/16:76) presenterade regeringen sina bedömningar av hur ett ramverk för ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem ska utformas. I det nya systemet ska Universitetskanslersämbetet fortsätta att utvärdera utbildningar, men också undersöka hur universitet och högskolor arbetar med kvaliteten på sina utbildningar samt göra examenstillståndsprövningar och tematiska utvärderingar. Riksdagen ansåg att det nya systemet måste följas upp för att se till att det verkligen förbättrar utbildningarnas kvalitet och riktade tillkännagivanden till regeringen. Dels ska regeringen utvärdera systemet efter tre år, dels ska Universitetskanslersämbetet lämna en rapport varje år om hur systemet fungerar. Riksdagen ansåg också att det nya kvalitetssäkringssystemet riskerar att göra jämförelser mellan lärosäten svårare, och regeringen uppmanades vidare att se över hur jämförelser kan göras på ett bra sätt (bet. 2015/16:UbU9, rskr. 2015/16:155).

Inom ramen för den tidigare läroarutbildningen var den verksamhetsförlagda utbildningsdelen, VFU, en av de delar som kritiserades mest.

Universitetskanslersämbetet redovisade i december 2015 en utvärdering av VFU (Rapport 2015:24) som visade att de verksamhetsförlagda utbildningsdelarna i de nya lärar- och förskollärarytbildningarna överlag fungerar betydligt bättre nu än tidigare och att studenterna är påfallande nöjda med sin VFU. För att höja kvaliteten ytterligare i lärar- och förskollärarytbildningarna pågår under perioden 2014–2018 en försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor i vilken 16 universitet och högskolor deltar. Universitetskanslersämbetet har i uppdrag att följa upp och utvärdera om och i så fall på vilket sätt försöksverksamheten bidrar till att höja kvaliteten inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Uppdraget ska delredovisas senast september 2018 och slutredovisas i april 2020.

Utskottet vill vidare framhålla att regeringen har tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket, med målet att skapa förutsättningar för att attrahera, behålla och utveckla en högkvalitativ lärarkår. Regeringen genomför en rad insatser på både kort och lång sikt för att öka lärar- och förskolläraryrkenas status och attraktionskraft och för att vända skolans fallande kunskapsresultat så att alla elever får med sig de kunskaper de behöver för livet. Insatserna omfattar bl.a. höjda lärarlöner, förbättrade arbetsvillkor i skolan genom minskad administration och mer personal som avlastar lärare och ett gemensamt ansvarstagande för att vända utvecklingen.

För att stärka kvaliteten i lärar- och förskollärarytbildningarna har ytterligare medel, totalt 875 miljoner kronor, avsatts för att ersättningsbeloppen för humaniora och samhällsvetenskap samt lärar- och förskollärarytbildningen ska kunna höjas under perioden 2015–2018. Satsningen ger respektive lärosäte möjligheter att själv avgöra var i verksamheten de ytterligare medlen ska användas för att ge bästa effekt i förhållande till de lokala förutsättningarna.

Skolkommissionen har i sitt delbetänkande Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet (SOU 2016:38) aviserat att kommissionen avser att återkomma till frågor om lärarutbildningen i sitt slutbetänkande som ska lämnas senast den 20 april 2017. I delbetänkandet nämner kommissionen bl.a. att kompetensförsörjningen för lärarutbildningarna samt utbildningarnas forskningsanknytning behöver ses över.

Regeringen skickade den 18 november 2016 ett förslag med ändringar i lärarutbildningen på remiss för att öka kvaliteten på utbildningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9. Regeringen anför att det i dag finns problem med för få sökande och för få som tar sig igenom denna utbildning. Samtidigt behövs fler behöriga och kompetenta lärare för att vända kunskapsresultaten i skolan. Förslaget ökar flexibiliteten för studenterna och det innebär djupare och mer omfattande ämnesstudier som kan bidra till att öka utbildningens kvalitet och status.

Utskottet konstaterar att regeringen på flera sätt arbetar med frågan om läraryrket, inklusive hur lärarutbildningen kan utvecklas och förbättras.

Utskottet anser att pågående analys och utvecklingsarbete bör avvaktas och ser därför inga skäl att tillstyrka motionsyrkanden i denna fråga.

Fler vägar till och tillbaka till läraryrket m.m.

När det gäller yrkanden som rör frågor om fler vägar till och tillbaka till läraryrket konstaterar utskottet att regeringen har byggt ut lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna under 2015 och 2016 så att 2 300 fler studenter kan antas varje år. I budgetpropositionen föreslår regeringen ytterligare en utbyggnad med 970 nybörjarplatser med start 2017. Fullt utbyggd beräknas satsningen omfatta 270 miljoner kronor från 2021, exklusive studiemedel, vilket motsvarar 3 600 helårsstudenter. Regeringen anser vidare att ytterligare medel ska avsättas för att öka antalet lärare i svenska som andraspråk och därmed möta det kraftigt ökade behovet som uppstått på grund av flyktingsituationen.

Utskottet noterar även att regeringen för att skapa fler vägar till läraryrket fortsätter att investera i verksamheter med särskild kompletterande pedagogisk utbildning, som t.ex. det program som bedrivs i samarbete med Teach for Sweden samt VAL-projektet inom vilket yrkesverksamma lärare som saknar examen kan vidareutbilda sig för att bli legitimerade. Vidare konstaterar utskottet att regeringen föreslår att resurser tillförs för att en webbutbildning för lärare och förskollärare som återvänder till yrket ska kunna införas för att underlätta för dem som söker sig tillbaka till skolväsendet.

Utskottet välkomnar regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017 om satsningar på fler vägar till och tillbaka till läraryrket och anser inte att det är motiverat med någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandena om fler vägar till och tillbaka till läraryrket.

När det gäller motionsyrkanden om att avsätta medel för utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor konstaterar utskottet att riksdagen i december 2015 beslutade om fortsatta satsningar på vissa utbildningar som leder till yrken där det finns en stor brist på högskoleutbildad arbetskraft (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16,bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). Beslutet omfattade bl.a. en satsning på utbildningarna till sjuksköterska, barnmorska och specialistsjuksköterska. Utskottet som stöder regeringens förslag anser att det inte finns anledning för någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandena.

Övrig resursfördelning

I en skrivelse till utskottet daterad den 30 september 2016 (dnr 255-2016/17) har Teologiska Högskolan, Stockholm, efterfrågat möjligheten att erbjuda högskoleutbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin samt mänskliga rättigheter. Utskottet vill i det sammanhanget framhålla att mycket i och för sig talar för att det behövs fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin på högskolenivå i Sverige. Utskottet

skulle därför välkomna att regeringen i framtiden genom en omfördelning inom den befintliga budgetramen för utgiftsområde 16 ser över möjligheten till fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin vid Teologiska Högskolan, Stockholm.

Ett antal yrkanden rör fördelning av medel till lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, bl.a. utifrån bedömningar i kvalitetsutvärderingar, liksom fördelning av medel till lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå utifrån kvalitet.

Utskottet noterar att regeringen nyligen i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) aviserar att en utredning kommer att tillsättas under 2017 med uppdrag att lämna förslag till ett nytt system för styrning och resurstilldelning. Regeringen anför att utredningen bör omfatta både resurser till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till forskning och utbildning på forskarnivå. Utredningen bör föreslå ett styr- och resurstilldelningssystem som stöder universitet och högskolor och ger dem incitament att utveckla verksamheten i enlighet med kraven i högskolelagen och högskoleförordningen samt de mål i övrigt som riksdagen och regeringen har fastställt för högre utbildning och forskning. Detta inkluderar uppgiften att samverka med det omgivande samhället. Styrningen och finansieringen ska enligt regeringen utformas så att den stöder lärosätenas möjligheter att möta de stora samhällsutmaningar som Sverige står inför.

Utskottet anser att regeringens fördelning av medel till lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt anslag för forskning och utbildning på forskarnivå är väl avvägd. Utskottet välkomnar den aviserade utredningen om ett nytt system för styrning och resurstilldelning och anser att detta arbete bör avvaktas. Motionsyrkandena som rör fördelning av medel till lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till deras anslag för forskning och utbildning på forskarnivå avstyrks därmed.

Utskottet finner inga skäl för riksdagen att bifalla motionsyrkanden om övrig resursfördelning.

Övriga minskningar av anslag

När det gäller yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna hänvisar utskottet till redovisningen av regeringens satsningar och reformer ovan under avsnittet Anslag och bemyndiganden för universitet och högskolor. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden samt avstyrka motionerna 2016/17:194 (M), 2016/17:831 (SD) yrkandena 1, 6 och 10, 2016/17:834 (SD) yrkande 8, 2016/17:906 (S), 2016/17:1069 (L) yrkande 3, 2016/17:2228 (SD) i denna del,

2016/17:2506 (SD) yrkande 9, 2016/17:2520 (SD) yrkandena 1 och 8, 2016/17:3038 (C) yrkande 11, 2016/17:3046 (M) yrkandena 1 i denna del och 15–17, 2016/17:3211 (KD) yrkande 1 i denna del och 45, 2016/17:3389 (M) yrkandena 14 och 19, 2016/17:3453 (C) i denna del, 2016/17:3464 (L) yrkande 1 i denna del (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

6 Forskning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av de resultat som redovisas i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Forskning för budgetåret 2017 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet för verksamhetsområdet Forskning är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Resultaten för verksamhetsområdet Forskning sammanfattas nedan för de indikatorer som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 147 f.). Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också övergripande indikatorer om svensk utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden i ett inledande avsnitt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 45 f.), som sammanfattas under avsnitt 2 och återges kortfattat i bilaga 6. I budgetpropositionen presenterar regeringen även en samlad resultatredovisning om lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f.), som sammanfattas under avsnitt 1 och återges kortfattat i bilaga 8.

Omfattning och kostnader

Det svenska nationella målet för forskning och utveckling (FoU) är att de totala investeringarna i FoU ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020

(prop. 2010/11:100). År 2000 uppställdes målet inom EU att de samlade privata och offentliga investeringarna i FoU skulle uppgå till 3 procent av BNP 2010. Flera länder inom EU har ökat sina avsättningar till FoU till följd av detta och uppnår därmed målet. Målsättningen att fler länder ska uppnå målet till 2020 kvarstår. Regeringen redovisar i budgetpropositionen att för Sveriges räkning uppgick de samlade privata och offentliga investeringarna till FoU 2013, vilket är senast uppmätta samlade år, till ca 3,4 procent av BNP.

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) beräknas de statliga anslag som investeras i FoU uppgå till 34,4 miljarder kronor 2016, vilket är en ökning med 747 miljoner kronor i 2016 års prisnivå jämfört med 2015. FoU-medlen i statens budget 2015 beräknas därmed av SCB ha motsvarat 0,8 procent av BNP.

Av de totala FoU-medlen 2016 om 34,4 miljarder kronor anvisades 22,8 miljarder kronor inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Universitet och högskolor tilldelades 14,2 miljarder kronor av dessa medel som direkta forskningsanslag. Dessutom fördelades 1,1 miljarder kronor av anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet för forskning och forskarutbildning. Sammantaget uppgår anslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå till 15,3 miljarder kronor 2016. De fyra myndigheterna med särskilda uppgifter att finansiera FoU, dvs. Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) beräknas fördela 10,3 miljarder kronor under 2016. Avsättningarna till FoU inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap beräknas uppgå till 1,4 miljarder kronor 2016. Inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd finansieras FoU med 811 miljoner kronor och inom utgiftsområde 21 Energi med 1,3 miljarder kronor. Övriga myndigheters finansiering beräknas uppgå till 6,4 miljarder kronor. Detta motsvarar 19,4 procent av statens budgetmedel för FoU.

Förutom de medel som är avsatta till FoU i statens budget beräknas investeringar i FoU under 2016 göras med 1,6 miljarder kronor från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedlen, med ca 2,25 miljarder kronor från EU:s forskningsmedel och med drygt 2,3 miljarder kronor från kommuners och landstings medel för FoU. Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till drygt 40,5 miljarder kronor 2016, vilket motsvarar en andel av BNP på ca 0,95 procent. Det är en minskning med 0,15 procentenheter jämfört med 2015.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU uppgick till 85,9 miljarder kronor 2013, vilket är senast uppmätta år. Företagens investeringar i FoU motsvarade 2013 en andel på 2,3 procent av BNP. Tillsammans med offentliga avsättningar på ca 1,1 procent 2013 avsattes därmed ca 3,4 procent av BNP på FoU 2013.

Resultat

Indikatorn *Vetenskapliga artiklar* beskriver antalet vetenskapliga artiklar från Sverige, vissa mindre, medelstora och större europeiska länder och från USA, Kina, Japan och Sydkorea. Antalet vetenskapliga artiklar per land är ett mått på hur omfattande den forskning som bedrivs i ett land är och på den vetenskapliga produktiviteten. Sverige, Danmark och Schweiz är de tre länder i världen som producerar flest artiklar per capita. Svenska forskare publicerade ca 15 000 artiklar (fraktionerat¹⁵) 2015. Forskare i Danmark publicerade ca 10 200 artiklar och forskare i Schweiz ca 15 200 artiklar med samma mått. Från Schweiz publiceras därmed fler artiklar än från Sverige trots att det är ett mindre land. Den svenska produktionen av vetenskapliga artiklar har ökat med 30 procent sedan 1999, medan den från Schweiz har ökat med 57 procent och från Danmark med 83 procent. Den största ökningen av vetenskaplig produktion har skett i Asien. Kina har tiofaldigat sin publicering av vetenskapliga artiklar sedan 1999 och Sydkorea har fyrfaldigat sin produktion under samma period. Kina är nu, efter USA med 300 000 fraktionerade artiklar per år, världens näst största producent av vetenskapliga artiklar. Därefter följer Storbritannien, Tyskland och Japan.

Indikatorn *Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar¹⁶ per artikel eller för olika vetenskapsområden* beskriver vilken påverkan ett arbete har på vetenskapen och brukar generellt användas som ett mått på forskningens kvalitet. När kvaliteten på forskning mäts som fältnormaliserade medelciteringar återfinns Sverige bland de tio länder i världen varifrån artiklar citeras mest. Skillnaden mellan de tio länder som citeras högst är små. Dock finns det skillnader inom denna grupp som visar på att jämförbara länder ändå skiljer sig åt något avseende citeringsgrad. Sverige som under 2015 har en citeringsgrad på ca 50–60 procent över världsgenomsnittet ligger här högre än Finland och Norge, i nivå med USA och Storbritannien, men lägre än Danmark, Nederländerna, Schweiz och Singapore. Sveriges citeringsgrad ökade från 2006 till 2011, men har därefter fallit något. Artiklar från Danmark, Nederländerna, Schweiz och Singapore citeras nu i högre grad än de från Sverige. När enskilda forskningsområden för Sverige jämförs med världsgenomsnittet ligger medicin och teknik högst, följt av agronomi och naturvetenskap. Även för samhällsvetenskap är trenden positiv. Inom humaniora har publiceringen ökat, vilket har resulterat i ett ökat antal citeringar, dock med en stor variation över tid beroende på ett jämförelsevis lågt antal artiklar. Regeringen anser därför att det är svårt att dra slutsatser av citeringsgraden.

¹⁵ En artikel med t.ex. två författare räknas som en halv för vardera författare.

¹⁶ Fältnormaliserade medelciteringar är ett medelvärde för alla områden och beräknas som antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje område.

Regeringens analys och slutsatser

Av regeringens resultatanalys framgår att i takt med den ökade finansieringen har antalet publicerade artiklar från Sverige ökat, men ökningen per capita har varit större i flera andra länder. Schweiz, med en större publicering per capita, ökar mer med motsvarande finansiering. Även från Danmark kommer fler artiklar per capita än från Sverige, med motsvarande finansiering. I förhållande till de offentliga anvisade medlen är antalet artiklar ändå jämförelsevis högt i Sverige och något högre än från exempelvis Finland, Nederländerna och Norge.

Kvaliteten mätt som antalet fältnormaliserade citeringar har ökat sedan 2007. Regeringen framhåller att jämfört med våra konkurrentländer har medelciteringarna ökat mer för Sverige än för Finland och Norge. Artiklar av svenska författare citeras nu i nivå med författare från Storbritannien och USA. Citeringsgraden har däremot ökat mindre än den i Danmark, Nederländerna, Schweiz och Singapore. Regeringen konstaterar avslutningsvis att citeringsgraden ökade fram till 2011, men därefter har avtagit, trots att medel har tillförts även under åren efter 2011. Den ökade finansieringen har alltså inte lyckats öka svensk forsknings konkurrenskraft i samma takt som i Sveriges konkurrentländer.

Politikens inriktning

Inledning

Det övergripande målet för regeringens forskningspolitik är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Regeringen ser över målet för forskningspolitiken i samband med propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50). I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenteras satsningarna och inriktningen för politiken för de kommande tio åren att närmare.

I denna budgetproposition föreslår regeringen att de statliga anslagen för forskning (inklusive medel som anslås inom andra utgiftsområden) bör öka med 390 miljoner kronor 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas satsningarna till 1 490 miljoner kronor, 2 100 miljoner kronor respektive 2 815 miljoner kronor.

Förstärkning av anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå

Sverige ska möta de stora utmaningarna som samhället står inför, både nationellt, inom EU och internationellt i övrigt. För detta krävs att

forskningsfinansieringen utformas ändamålsenligt och att de resurser som finns används effektivt.

Regeringen beräknar att 2020 minska anslagen till Vetenskapsrådet och till forskning och utbildning på forskarnivå med 120 miljoner kronor respektive 30 miljoner kronor eftersom delar av medlen till strategiska forskningsområden inte avses att fördelas.

När det gäller universitets och högskolors anslag till forskning och utbildning på forskarnivå, se avsnittet 5 Universitet och högskolor.

Strategiska satsningar för att möta samhällsutmaningar

Sverige och världen står inför flera stora samhällsutmaningar som måste mötas och hanteras för att ett modernt välfärdssamhälle ska utvecklas. Regeringens ambition är att stärka den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken kopplas till globala samhällsutmaningar som är relevanta för vårt samhälle. Prioriterade globala samhällsutmaningar är klimat och miljö (se prop. 2016/17:1 utg.omr. 20), hälsa och livsvetenskap samt en ökad digitalisering. Nationellt står Sverige även inför flera stora utmaningar som att skapa ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle, att förbättra kunskapsresultaten i det svenska skol- och utbildningssystemet samt att utveckla välfärd och ett hållbart arbetsliv utifrån den demografiska utvecklingen (se prop. 2016/17:1 utg.omr. 9).

Hälsoutmaningen

Regeringen föreslår en ny satsning på en nationell forskningsinfrastruktur för insamlande och bevarande av biologiskt material från människor i biobanker. Dessutom föreslås en ny satsning för tvärspektoriell forskning, som kan bidra till att starka forskningsmiljöer effektivt kan utnyttja den registerbaserade infrastrukturen och bidra till dess utveckling. Vidare föreslår regeringen en satsning på att stärka klinisk forskning inom områden där samverkan mellan universitet och högskolor, hälso- och sjukvården och näringslivet är en central del.

För att möta hälsoutmaningen satsar regeringen totalt 115 miljoner kronor under perioden 2017–2020. Regeringen föreslår därför att Vetenskapsrådets forskningsanslag anvisas 25 miljoner kronor 2017 för klinisk forskning.

Digitaliseringsutmaningen

Modern forskning producerar allt större mängder data, vilket har lett till att forskningen har blivit alltmer datadriven och dataintensiv. Tillgången till stora mängder data har genomgripande förändrat hur forskning bedrivs inom många vetenskapliga discipliner. Den snabba utvecklingen ställer ökade krav på allt kraftfullare och snabbare datorresurser och nätverk, vilket kräver långsiktig planering och effektivt resursutnyttjande. För att Sverige ska vara en stark forskningsnation även i fortsättningen bedömer regeringen att det behövs en

satsning på digital infrastruktur för att öka kapaciteten att lagra, analysera och överföra data. Detta kommer att främja både högkvalitativ forskning och bättre utnyttjande av forskningsinfrastrukturer.

För att möta digitaliseringsutmaningen beräknar regeringen att Vetenskapsrådets forskningsanslag bör öka med totalt 40 miljoner kronor 2018 och 2019.

Migration och integration

Just nu pågår den svåraste flyktingsituationen i modern tid. Fler människor än någonsin tidigare har sökt asyl i Sverige, med påföljande frågor om nyanländas etablering och integration. Det innebär stora utmaningar för vårt samhälle och ökade kunskaper om migration och integration, bl.a. kunskap om jämställdhetsaspekter, kan spela en viktig roll i det pågående arbetet med att möta dessa utmaningar. Den nuvarande situationen understryker på så sätt behovet av forskning om migrationens och integrationens alla aspekter samt ökad kunskap om förutsättningarna för att skapa inkluderande samhällen.

För att kunna möta denna utmaning satsar regeringen totalt 30 miljoner kronor under perioden 2017–2020.

Jämlika villkor

Jämlikhet är en del av lösningen på de utmaningar som samhället står inför på såväl nationell som global nivå. En viktig uppgift för den svenska forskningen bör därför vara att möta de stora samhällsutmaningarna med forskning för jämlika villkor.

För att möta denna samhällsutmaning beräknar regeringen att Vetenskapsrådets forskningsanslag bör öka med totalt 20 miljoner kronor under perioden 2018–2020.

Förstärkning av humaniora och samhällsvetenskap

För att möta samhällsutmaningar och stärka Sveriges konkurrenskraft behövs kunskap inom alla ämnesområden. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och kunskap bidrar till en ökad förståelse för samhället och dess utmaningar. Den bidrar också med viktig kunskap inom andra ämnesområden och till tvärvetenskaplig forskning. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning har historiskt ofta prioriterats lågt då deras betydelse för kommersialisering och utveckling av nya varor och tjänster har underskattats. Dessa vetenskapliga områden har därför inte i samma utsträckning som andra kunnat attrahera externa forskningsmedel.

För att stärka humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning beräknar regeringen att Vetenskapsrådets forskningsanslag bör öka med totalt 60 miljoner kronor under perioden 2018–2020.

Ökad kvalitet i skolan

För att stärka den vetenskapliga grunden i lärar- och förskolläraryr utbildningarna föreslår regeringen att medel avsätts för forskarskolor för anställda vid universitet och högskolor. De ska syfta till att öka tillgången på forskarutbildade lärare på dessa utbildningar. Medlen ska omfatta utbildningskostnader och lönekostnader för de individer som går utbildningen. Vetenskapsrådet bör ges ansvaret att utlysa forskarskolorna. Regeringen föreslår med anledning av detta att Vetenskapsrådets forskningsanslag anvisas en anslagsökning med 10 miljoner kronor 2017.

Regeringen avser vidare att inleda en försöksverksamhet där syftet ska vara att pröva och utveckla modeller för samverkan om praktisk forskning mellan skolhuvudmän och lärosäten med tillstånd att utfärda en lärar- eller förskollärarexamen. Modellerna ska kunna stärka utvecklingen av skolväsendet och undervisningen, öka kvaliteten på den praktiska forskningen och eventuellt skapa nya former av kombinationstjänster som gör en möjlig forskarkarriär mer intressant för en lärare eller förskollärare.

Regeringen föreslår därför att anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* anvisas 15 miljoner kronor 2017 för en försöksverksamhet som syftar till att stärka skolväsendets och lärar- och förskolläraryr utbildningarnas vetenskapliga grund (ibland benämnt forskningsanknytning).

Arbetslivsforskning

För att stärka arbetslivsforskningen föreslår regeringen i denna proposition en anslagsökning med 30 miljoner kronor för arbetslivsforskning och samordnade insatser för 2017 till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). Regeringen beräknar en ökning av Fortes forskningsanslag med 10 miljoner kronor 2018 och ytterligare en ökning med 20 miljoner kronor 2019 (se prop. 2016/17:1 utg.omr. 9).

Rymdforskning och rymdverksamhet

Rymdverksamhet är i dag av strategisk betydelse för samhället. Rymdforskning ger oss ny och unik kunskap om livsbetingelserna på jorden och i universum. Forskning baserad på satellitdata om tillståndet på jorden, i haven och i atmosfären är helt avgörande för att förstå och hantera den globala klimat- och miljöutmaningen. Samhället är beroende av rymdtekniken för t.ex. navigation, logistik, exakt tid, väderprognoser, telekommunikation och miljö- och klimatövervakning. Samtidigt sker omfattande förändringar av rymdverksamheten i Europa och globalt, vilket ställer krav på nya arbetssätt, verktyg och förstärkta resurser.

För att stärka rymdforskning och rymdverksamhet beräknar regeringen att Rymdstyrelsens forskningsanslag bör öka med totalt 40 miljoner kronor 2018 och 2019.

Ökat nyttjande av forskningsinfrastrukturer

För att stärka tillväxten och möta de globala samhällsutmaningarna är det viktigt att forskningsinfrastruktur nyttjas av många olika aktörer i olika konstellationer och attraherar nya aktörer i systemet. Den forskningsinfrastruktur som byggs upp i Sverige ska nyttjas på ett tillväxtfrämjande och effektivt sätt som gynnar alla parter som samverkar.

Befintlig forskningsinfrastruktur, t.ex. Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (Science for Life Laboratory) och röntgenljuskällan Max IV, bör därför i högre grad tillgängliggöras för forskare från näringsliv, offentlig sektor och internationellt för att uppnå en ökad utväxling på befintliga forskningsinfrastrukturer.

För att öka nyttjandet av forskningsinfrastrukturer beräknar regeringen att Vetenskapsrådets forskningsanslag bör öka med totalt 40 miljoner kronor 2018 och 2019.

Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur

3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 5 844 916 000 kronor till anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source (ESS), efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget bör öka med 41 050 000 kronor 2017. Inom ramen för denna ökning föreslår regeringen en satsning om 25 000 000 kronor för klinisk forskning, 10 000 000 kronor för forskning om migration och integration samt 10 000 000 kronor för forskarskolor. Dessutom minskas anslaget med 4 000 000 kronor till följd av att satsningen till fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering (proof-of-concept), som presenterades i budgetpropositionen för 2016, minskas fr.o.m. 2017.

I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenteras ovanstående satsningar närmare.

Vidare föreslår regeringen att 60 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för att finansiera European Spallation Source ERIC.

Regeringen föreslår att 15 500 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för att finansiera ökade administrativa utgifter i och med ökade satsningar inom forskning och forskningsinformation och för att inrätta ett kansli inom Vetenskapsrådets förvaltning som ska tillhandahålla ett administrativt stöd till styrgruppen för avtalet mellan svenska staten och vissa landsting om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (det s.k. ALF-avtalet).

Regeringen föreslår att 6 500 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* för att finansiera vidareutveckling av den nationella databasen för vetenskaplig produktion, SwePub och nationellt samordningsuppdrag avseende öppen tillgång till vetenskapliga publikationer (open access).

Regeringen föreslår att 7 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:9 *Polarforskningssekretariatet* för finansiering av isbrytaren Oden.

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:10 *Sunet* för att finansiera utveckling av digital kommunikation och it-tjänster.

Regeringen föreslår att 3 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för finansiering av Medelhavsinstitutet.

För 2018 beräknar regeringen att anslaget ökar med ytterligare 120 017 000 kronor. Inom ramen för denna ökning beräknar regeringen en satsning om 30 000 000 kronor för forskning om biobanker och register, en ökning om 5 000 000 kronor för klinisk forskning, 20 000 000 kronor för forskning om antibiotikaresistens, en ökning om 10 000 000 kronor för forskning om migration och integration, 40 000 000 kronor för forskning inom området humaniora och samhällsvetenskap, 10 000 000 kronor för forskning om jämlika villkor, 20 000 000 kronor för stöd till datadriven forskning, 30 000 000 kronor för ökat nyttjande av forskningsinfrastrukturer och en ökning om 10 000 000 kronor för forskarskolor. Vidare beräknas anslaget minska med 55 000 000 kronor 2018 till följd av en minskning av satsningen för internationell rekrytering av framstående forskare (prop. 2014/15:1 utg.omr.16, bet. 2014/15:UbU1, rskr. 2014/15:90).

För 2019 beräknar regeringen att anslaget ökar med 46 000 000 kronor jämfört med anslagsnivån 2018. Inom ramen för denna ökning beräknar regeringen en ökning om 10 000 000 kronor för forskning om biobanker och register, en ökning om 5 000 000 kronor för klinisk forskning, en ökning om 5 000 000 kronor för forskning om antibiotikaresistens, en ökning om

10 000 000 kronor för forskning om migration och integration, en ökning om 20 000 000 kronor för stöd till datadriven forskning och en ökning om 10 000 000 kronor för ökat nyttjande av forskningsinfrastrukturer.

Vidare beräknas anslaget minska med 14 000 000 kronor 2019 till följd av att satsningen till fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering (proof-of-concept), som presenterades i budgetpropositionen för 2016 avslutas.

För 2020 beräknar regeringen att anslaget minskar med 5 000 000 kronor jämfört med 2019. Inom ramen för denna minskning beräknar regeringen att ytterligare 10 000 000 kronor anvisas för forskning om biobanker och register, ytterligare 5 000 000 kronor för klinisk forskning, ytterligare 20 000 000 kronor för forskning inom området humaniora och samhällsvetenskap, ytterligare 10 000 000 kronor för forskning om jämlika villkor, ytterligare 70 000 000 kronor för forskarskolor samt att anslaget minskar med 120 500 000 kronor avseende strategiska forskningsområden.

I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenteras även ovanstående satsningar närmare.

För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* till 6 057 846 000 kronor, 6 103 846 000 kronor respektive 6 098 346 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 900 000 000 kronor 2018–2027.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av konsortiet för europeisk forskningsinfrastruktur, European Spallation Source ERIC.

Bemyndigande om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS)

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 600 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS).

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att anläggningen 2012 projekterades att kosta drygt 1,8 miljarder euro för perioden 2013–2025. Sveriges andel är 35 procent av den totala kostnaden, motsvarande ca 5,8 miljarder kronor i 2013 års priser. Vissa driftskostnader av anläggningen

kommer att uppstå redan under konstruktionsperioden. Medel för detta har dock avsatts i den beräknade finansieringen för konstruktionskostnaderna. Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014 och anläggningen beräknas stå helt färdig 2025.

Enligt vad som presenterades i de två senaste forskningspropositionerna (prop. 2008/09:50 och prop. 2012/13:30) anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kronor per år fr.o.m. 2010, och ytterligare 200 miljoner kronor per år anvisades fr.o.m. 2015 för att finansiera ESS. Vidare överfördes 70 miljoner kronor till Vetenskapsrådets forskningsanslag fr.o.m. 2015. Dessutom avsattes 40 miljoner kronor från Vetenskapsrådets anslag. I denna proposition föreslås att ytterligare 60 miljoner kronor överförs till Vetenskapsrådet för finansieringen av ESS, se vidare under Regeringens överväganden ovan. Utöver finansiering från Vetenskapsrådet har Lunds universitet och Skåne läns landsting (Region Skåne) bidragit med medel. Även strukturfondens nationella program kommer att bidra med medel till finansieringen för konstruktionen av ESS.

3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 280 061 000 kronor till anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2018–2022.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer.

3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 160 919 000 kronor till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 4 341 000 kronor (3,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsavgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 15 500 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* fr.o.m. 2017 för att finansiera ökade administrativa utgifter i och med ökade satsningar inom forskning och forskningsinformation och för att inrätta ett kansli inom Vetenskapsrådets förvaltning, som ska tillhandahålla ett administrativt stöd till styrgruppen för avtalet mellan svenska staten och vissa landsting om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (det s.k. ALF-avtalet).

3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 373 044 000 kronor till anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange och till utgifter för ersättning till vissa samebyar samt till samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

Regeringens överväganden

Regeringen beräknar att anslaget bör öka med 25 000 000 kronor 2018 för rymdforskning och med ytterligare 15 000 000 kronor 2019 för detta ändamål. I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenteras satsningen närmare.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2018–2034.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att en verksamhet som finansieras via anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt.

3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 28 518 000 kronor till anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 360 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 551 309 000 kronor till anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2018–2034.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att den verksamhet som finansieras via anslaget vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt som innebär långsiktiga ekonomiska åtaganden.

3:7 Institutet för rymdfysik

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 54 427 000 kronor till anslaget 3:7 *Institutet för rymdfysik* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 748 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

3:8 Kungl. biblioteket

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 362 343 000 kronor till anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 5 340 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 6 500 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* fr.o.m. 2017. Av detta avser 3 500 000 kronor finansiering av vidareutveckling av den nationella databasen för vetenskaplig produktion SwePub och

3 000 000 kronor avser nationellt samordningsuppdrag för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer (open access).

3:9 Polarforskningssekretariatet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 46 478 000 kronor till anslaget 3:9 *Polarforskningssekretariatet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 556 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Polarforskningssekretariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk, och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Regeringen föreslår att 7 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* fr.o.m. 2017 för att finansiera isbrytaren Oden.

3:10 Sunet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 48 755 000 kronor till anslaget 3:10 *Sunet* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av digital information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, centrala statliga museer och Kungl. biblioteket.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* fr.o.m. 2017 för att finansiera utveckling av gemensamma lösningar inom digital kommunikation och it-tjänster.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sunet har intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. För 2017 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 135 000 000 kronor. Kostnaderna beräknas uppgå till 183 615 000 kronor.

3:11 Centrala etikprövningsnämnden

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 7 257 000 kronor till anslaget 3:11 *Centrala etikprövningsnämnden* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 30 000 kronor (0,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala etikprövningsnämndens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som expertgruppen för oredlighet i forskning har ansvar för.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

3:12 Regionala etikprövningsnämnder

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 40 912 000 kronor till anslaget 3:12 *Regionala etikprövningsnämnder* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 227 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för de regionala etikprövningsnämndernas förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

De regionala etikprövningsnämnderna har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. Myndigheterna får inte disponera avgiftsintäkterna.

3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 105 712 000 kronor till anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för tull och mervärdesskatt som har betalats av EISCAT Scientific Association. Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet. Anslaget får även användas för aktieägartillskott till holdingbolag knutna till universitet och högskolor efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget minskar med 10 000 000 kronor 2017 för att finansiera samarbete om utbildning av läkare och klinisk forskning samt utveckling av hälso- och sjukvården, inom ramen för det s.k. ALF-avtalet. För 2018 beräknas anslaget minska med ytterligare 5 000 000 kronor för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 3 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation fr.o.m. 2017* för att finansiera Medelhavsinstitutet.

Bemyndigande om kapitaltillskott knutna till universitet

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att regeringen bör bemyndigas att under 2017 besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet för att göra det möjligt att öka forskningsresultat som kommersialiseras, genom en fortsatt uppbyggnad av idébanker.

Idébankerna består av forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även införandet av en struktur och process för att hantera sådana forskningsresultat.

Motionerna

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) i denna del föreslås en satsning på 125 000 000 kronor på institutsforskning via RISE Research Institutes of Sweden AB genom att dessa medel avsätts inom det nya anslaget 99:6 *Kommittémotioner förslag*. När det gäller satsningen inom anslaget 99:6 *Kommittémotioner förslag* om 125 000 000 kronor för en ökning av de direkta anslagen (basanslagen) till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå och en satsning på metallurgiforskning vid Luleå tekniska universitet (jämför anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet*) hänvisas till redogörelsen för förslagen i avsnitt 5 Universitet och högskolor.

Också i kommittémotion 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås en ökning av basanslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Även här hänvisas till redogörelsen för förslaget i avsnitt 5 Universitet och högskolor.

Centerpartiet

I kommittémotion 2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslås en minskning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med 18 330 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Motionärerna föreslår dessutom en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån på ytterligare tio anslag inom området Forskning.

Liberalerna

I kommittémotion 2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L) i denna del föreslås en nedjustering av pris- och löneomräkningen med 20 procent. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån på fyra anslag inom området Forskning.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslås en 30-procentig minskning av pris- och löneomräkningen. Detta får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån på åtta anslag inom området Forskning.

Socialdemokraterna

I avsnitt 5 Universitet och högskolor redogörs för förslaget i motion 2016/17:906 av Krister Örnfjäder och Laila Naraghi (båda S) om att vikta basanslagen för forskning och forskarutbildning till de nya universitetens och högskolornas fördel.

Utskottets ställningstagande

När det gäller forskning vill utskottet inledningsvis påminna om att målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Det övergripande målet för regeringens forskningspolitik är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Utskottet noterar att regeringen ser över målet för forskningspolitiken i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) och avser att återkomma till frågan i samband med behandlingen av nämnda proposition.

Utskottet är angeläget om att svensk forskning ska hålla hög kvalitet. Utskottet anser förvisso att svensk forskning i dag håller hög kvalitet men att det samtidigt finns tecken på att forskningen har tappat i konkurrenskraft i förhållande till flera jämförbara länder. Det behövs därför insatser för att säkerställa kvaliteten i svensk forskning. I sammanhanget bör särskilt vikten av långsiktig planering inom forskningspolitiken betonas. Utskottet ser därför fram emot att propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) innehåller förslag och inriktningen för forskningspolitiken för de kommande tio åren.

Utskottet kommer vid sin behandling av propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) att närmare utveckla sina ståndpunkter gällande förslag och inriktningen för forskningspolitiken men vill redan nu framhålla att det är angeläget att anslagen till forskning ökar så att svensk forskning kan behålla sin tätposition i världen. Utskottet kan i det sammanhanget med glädje konstatera att regeringen föreslår att de statliga anslagen för forskning ökas med totalt 390 miljoner kronor för 2017 och beräknas öka med 1 490 miljoner kronor 2018, 2 100 miljoner kronor 2019 och 2 815 miljoner kronor 2020. Det är enligt utskottets mening ett bra vägval att stärka den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken kopplas till vissa prioriterade globala samhällsutmaningar som klimat och miljö, hälsa och livsvetenskap samt en ökad digitalisering. Utskottet anser det också vara angeläget att lärosätena skapar attraktiva karriärvägar med genomtänkta karriärsystem och bättre villkor för unga forskare.

När det gäller yrkandet om en satsning på RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) vill utskottet anföra följande. RISE Research Institutes of Sweden är det gemensamma varumärket för svenska industriforskningsinstitut. I dag ingår 16 institut i RISE. RISE AB är statens ägarbolag för industriforskningsinstitut. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2017 för utgiftsområde 24 att regeringen bemyndigas att vidta ett antal åtgärder för att effektivisera den legala och organisatoriska strukturen kring RISE AB. Någon förändring av den industriforskningsverksamhet som bedrivs inom RISE-gruppen som helhet avses dock inte ske med anledning av förslaget. Regeringen föreslår för anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* förutom sedvanlig pris- och löneomräkning i princip oförändrad anslagsnivå för 2017 och beräknar ett tillskott om 100 miljoner kronor fr.o.m. 2018. Anslaget får bl.a. användas för utgifter för statsbidrag för strategiska kompetensmedel för industriforskningsinstituten med ägande under RISE AB (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24 s. 87–98). Med hänvisning till det anförda ser utskottet ingen anledning att bifalla yrkandet om RISE AB.

När det gäller de yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att utskottet i avsnittet Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur ovan har redovisat regeringens satsningar och reformer. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Övriga minskningar av anslag

När det gäller yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna hänvisar utskottet till redovisningen av regeringens satsningar och reformer ovan under avsnittet Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna 2016/17:2228 (SD) i denna del, 2016/17:3211 (KD) yrkande 1 i denna del, 2016/17:3453 (C) i denna del och 2016/17:3464 (L) i denna del (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

7 Gemensamma ändamål

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av några uppgifter (nyckeltal) om internationellt studentutbyte som ges i propositionen (prop. 2016/17:1

utg.omr. 16 s. 168–169). Därefter följer en närmare redogörelse för propositionens förslag inom verksamhetsområdet och en beskrivning av den motion som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionen (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Internationellt studentutbyte

Inresande studenter

Läsåret 2014/15 deltog 33 200 inresande studenter i svensk högskoleutbildning, vilket var 600 fler än föregående år. Kvinnorna var, liksom läsåret innan, i majoritet bland de inresande: 52 procent var kvinnor och 48 procent var män. Av dessa inresande studenter var det 21 770 som studerade i Sverige för första gången, vilket var 330 fler än föregående år.

Av inresande utbytesstudenter som var nybörjare vid svenska universitet och högskolor 2014/15 kom ungefär 6 procent från nordiska länder och 68 procent från övriga Europa. Därefter följde Asien och Nordamerika med 17 respektive 9 procent. Av de fritt inresande studenterna som var nybörjare kom 30 procent från Europa. Därefter följde Asien med 22 procent. De enskilt största länderna var Indien, Finland och Kina.

Läsåret 2014/15 betalade ca 2 800 studenter studieavgift¹⁷ som nybörjare i svensk högskoleutbildning, vilket var en ökning med nästan 50 procent från föregående år. Jämfört med första året med studieavgifter har antalet nybörjare som betalar studieavgift mer än fördubblats. Av de studieavgiftsbetalande fritt inresande studenterna kom de flesta från Indien, Kina, Bangladesh, Pakistan och Iran.

Utresande studenter

Under läsåret 2014/15 studerade 29 100 svenska studenter utomlands, vilket var 200 fler än föregående läsår. Av de utresande studenterna var 66 procent fritt utresande studenter (s.k. freemover-studenter) och 25 procent utbytesstudenter, medan 10 procent studerade språkkurser på eftergymnasial nivå.

Majoriteten av de utresande studerade i Europa, främst i Storbritannien, Danmark och Polen. Många valde även att studera i Nordamerika och allt fler valde Asien.

¹⁷ Hösten 2011 infördes studieavgifter och anmälningsavgifter för personer som inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

Anslag och bemyndiganden

4:1 Internationella program

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 81 589 000 kronor till anslaget 4:1 *Internationella program* för budgetåret 2017. Även för 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 81 589 000 kronor för respektive år.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2018–2012.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Universitets- och högskolerådet under 2017 kommer att bevilja stipendier för senare läsår.

4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 30 886 000 kronor till anslaget 4:2 *Avgift till Unesco och ICCROM* för budgetåret 2017. Även för 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 30 886 000 kronor för respektive år.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017.

4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 10 214 000 kronor till anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* för budgetåret 2017. Anslaget ökar med 121 000 kronor (1,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 10 404 000 kronor, 10 615 000 kronor respektive 10 847 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2017 utöver ökningen till följd av pris- och löneomräkning.

4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 17 519 000 kronor till anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning* för budgetåret 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 13 343 000 kronor, 13 343 000 kronor respektive 8 343 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

Regeringens överväganden

Under 2015 och innevarande år har en stor del av medlen avsatts för den årliga övergripande utbildningsstatistiken och för OECD:s indikatorprojekt Indicators of Education Systems (INES). Anslaget har även belastats med

förvaltningskostnader för utredningen Nationell delegation för en samordnad utveckling av validering. Delar av anslaget används för verksamheter av tillfällig art där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

Motionen

Centerpartiet

I kommittémotion 2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning med 36 000 kronor av anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* och en minskning med 17 000 kronor av anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning*. Motionärerna föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent, vilket får till följd att det i förhållande till regeringens förslag föreslås minskningar av anslagsnivån på två anslag inom området Gemensamma ändamål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag om anslag är väl avvägda. Utskottet har därmed redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och avstyrker motion 2016/17:3453 (C) yrkande 1 i denna del (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 16 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M) anför:

Riksdagen beslutade den 23 november 2016 om ramar för statsbudgetens utgiftsområden och om en beräkning av statens inkomster. I motionen Plan för ett starkare Sverige – Moderaternas budgetmotion 2017 (mot. 2016/17:3350) presenteras Moderaternas budgetförslag och Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken.

Sverige beskrivs ofta som ett av världens bästa länder att leva och växa upp i. Men vi behöver göra mer för att fortsätta utvecklas i samma höga takt som vi gjort historiskt. Sverige utmanas av ett nytt och växande utanförskap som snart omfattar motsvarande 1 miljon människor, av skolresultat som sjunker och av otrygghet i alltför många områden. Många människor lever ett bra liv i Sverige med jobb, familj och fritidssysslor. Men många människor lever i en annan verklighet. En verklighet där man aldrig fått sitt första jobb, där barnens skolgång inte fungerar och där samhällsgemenskapen brister. Så får det inte vara. Vårt samhälle ska inte svika någon.

Budgetpropositionen visar tyvärr på en regering som är anmärkningsvärt nöjd, trots de utmaningar som människor ser omkring sig, och som verkar sakna plan och riktning. En regering som lånar i högkonjunktur och låter kostnaderna för bidrag och flyktmottagande öka kraftigt. En regering som inte tar skolans problem på allvar, säger nej till en timmes mer undervisningstid per dag och skjuter fram mer matematik i högstadiet.

Vi moderater står för en annan väg. För att möta framtiden behövs en plan för ett starkare Sverige. Moderaternas mål är att öka välbefindandet, tillväxten och tryggheten för alla i Sverige. De reformförslag vi presenterar är fokuserade på hur jobben ska bli fler och skolan ska bli bättre. Vi vill bryta utanförskapet och stärka incitamenten för att arbeta genom att stå upp för rimliga skattenivåer, investera i utbildning och infrastruktur och värna företagsklimatet. Fler i arbete är avgörande för att få mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens förslag till utgiftsramar, beräkning av statens inkomster och inriktning på budgetpolitiken. I enlighet med riksdagens rambeslutsprocess ställs regeringens budgetförslag och oppositionspartiernas budgetförslag mot varandra som helheter, och budgeten beslutas sedan i två steg. Moderaternas budgetförslag är en sammanhållen helhet, och eftersom riksdagen i steg ett, rambeslutet, har ställt sig bakom regeringens förslag till ekonomiska ramar för statsbudgeten och inriktning på budgetpolitiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagens fördelning inom utgiftsområde 16. I stället framför vi i detta särskilda yttrande synpunkter

på regeringens förslag och redovisar den anslagsfördelning och de förslag som Moderaterna presenterar i kommittémotion 2016/17:3046.

Förskolan har stor betydelse för barns chanser att lyckas senare i livet. Dagens förskola bör ha höga ambitioner för att ge barnen pedagogisk utveckling och en bra kunskapsmässig grund att stå på inför skolstarten. Moderaterna anser därför att det är viktigt att satsa på fortbildning av förskollärare och förlänger Förskolelyftet genom att avsätta 35 miljoner kronor per år för ändamålet.

Forskningen visar att ökad fysisk aktivitet får eleverna att prestera bättre i skolan och minskar risken för psykisk ohälsa. För att stimulera till rörelse och ge alla elever chans att utöva en idrott, även efter skoltid, vill vi anslå 10 miljoner kronor till ett aktivitetslyft för fritidshemmen.

Moderaterna vill införa nolltolerans mot skolor som inte ger tillräckliga kunskaper. Om Skolinspektionen bedömer att en skola har kvalitetsbrister ska en åtgärdsplan upprättas. Efter åtgärdsplanen ska Skolverket sedan erbjuda dessa skolor ett särskilt kunskapskontrakt med nationella resurser kopplade till vissa åtgärder som forskningen visar stärker kunskapsresultaten. I de fall skolan inte lyckas genomföra de åtgärder som krävs behövs enligt Moderaterna ett utökat statligt ansvar. Moderaterna vill därför att en skola som trots hjälp inte lyckas lyfta resultaten övergår till statligt huvudmannaskap. Detta ska gälla oavsett vem som är huvudman. Vid behov ska en skola läggas ner. Det innebär att Skolverket ska inrätta en ny enhet som ansvarar för driften av skolor som tidigare omfattats av åtgärder i ett kunskapskontrakt men som inte lyckats förbättra resultaten. Moderaterna vill avsätta 1 200 miljoner kronor fr.o.m. 2017 för åtgärder som avser framför allt införandet av obligatoriska kunskapskontrakt och statligt huvudmannaskap av svagpresterande skolor.

Skickliga lärare ska ha bra betalt, och Sveriges lärare ska känna sig trygga med att de riktade lönehöjningar som görs i dag ska fortsätta att gälla. För att göra läraryrket mer attraktivt behövs även möjligheter att göra karriär och utvecklas i yrket. Alliansregeringen införde därför karriärlärartjänster, och målet var att fler än var femte lärare med pedagogisk högskoleexamen skulle få möjlighet till en förstelärartjänst. Vi anser att karriärlärarsystemet ska byggas ut då karriärtjänsterna har varit betydelsefulla. I sin granskning av den svenska skolan lyfter OECD bl.a. fram vikten av goda karriärvägar för att höja läraryrkets status. Vi vill därför fortsätta bygga ut antalet karriärtjänster så att de uppgår till 22 000 tjänster. För detta avsätter vi 186 miljoner kronor för 2017, 316 miljoner kronor för 2018 och 496 miljoner kronor för 2019 och 2020. Vi förstärker även anslagen till vår tidigare satsning på fler karriärtjänster i utanförskapsområden genom att avsätta dubbelt så mycket medel som tidigare. Vi avsätter för ändamålet 26 miljoner kronor 2017, 36 miljoner kronor 2018, 44 miljoner kronor 2019 och 52 miljoner kronor 2020.

Internationella undersökningar visar att svenska lärare använder mindre andel av sin tid till undervisning jämfört med lärare i andra länder. Skolverket pekar på att svenska lärare lägger över två timmar per dag på administration

och uppgifter relaterade till ordning och omsorg. Det handlar exempelvis om att iordningställa lokaler, behandla ledighetsansökningar, agera rastvakt och övervaka omklädningsrum. Detta är tid som skulle kunna användas till lärande, till att förbereda lektioner och till att ge stöd åt dem som behöver det mest. För att ge lärare mer tid för att exempelvis förbereda lektioner och fokusera på undervisningen föreslår Moderaterna att 200 miljoner kronor per år används till att utöka antalet lärarassistenter i skolan.

Alla elever har rätt att känna sig trygga i skolan, men mobbning är tyvärr fortfarande ett stort problem. Ska skolan kunna skapa en trygg miljö utan hot, våld och kränkningar krävs ett genomgripande och systematiskt arbete. Det måste finnas rutiner för hur hot, våld och olika former av kränkningar ska hanteras. Det är viktigt att allt arbete mot olika former av kränkningar i skolan är evidensbaserat. Den brist på kunskap om mobbning som finns på många skolor behöver åtgärdas. Vi vill därför satsa 2 miljoner kronor för att Skolverket i samråd med Skolinspektionen, Brå och Folkhälsomyndigheten ska utarbeta en webbaserad pilotmodell, liknande Matematiklyftet, med syfte att kunna erbjuda ett digitalt kompetenslyft i frågor som rör att förebygga mobbning, våld och kränkningar i skolan.

Högre utbildning har en central roll i det kunskapssamhälle som vi vill förvalta och utveckla. Den är viktig för människors tillgång till bildning och möjligheten att ta del av kunskap och fritt söka ny. Den högre utbildningen är vidare viktig för företagets kompetensförsörjning och matchningen på arbetsmarknaden och för att öka innovation och entreprenörskap. Antalet platser på högskoleutbildningar vars efterfrågan på arbetsmarknaden är stor, t.ex. läkarutbildningen, sjuksköterskeutbildningen och ingenjörsutbildningarna, har ökat under de senaste åren. Fortfarande finns brist på utbildad arbetskraft, och matchningen på svensk arbetsmarknad fungerar dåligt. Att företag kan rekrytera kvalificerad specialist- och yrkeskompetens är centralt för konkurrenskraft och tillväxt.

För den kunskapsintensiva industrin är högskolan särskilt viktig. Trots en omfattande satsning på antalet platser i högre utbildning sedan 1990-talet ser vi fortsatta utmaningar för företagen att få tillgång till specialistkompetens. Detta beror till stor del på att utbildningskvaliteten samtidigt har fallit över tid och att resurserna per student fördelas på ett sätt som premierar kvantitet framför kvalitet. Moderaterna vill därför låta utreda hur ett reformerat resurstilldelningssystem som i högre utsträckning premierar kvalitet ska utformas. Moderaterna vill också förstärka kvalitetsutvärderingen hos Universitetskanslersämbetet och att myndigheten ska behålla sitt mandat att stänga ned undermåliga program. Den svenska högskolan är internationaliserad, men mer kan göras för att ytterligare öppna högskolesektorn både för framstående internationella studenter och lärare. Ett sätt är att locka utländska universitet till att etablera sig i Sverige. Moderaterna vill därför se över hur tillståndsgivning för utländska lärosäten som vill upprätta filialer i Sverige kan förenklas.

För att möta behovet av rekrytering behöver fler vägar till läraryrket öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Redan i dag finns utbildningsprogrammet Teach for Sweden, som kombinerar studier ibland annat ledarskap med praktik för blivande lärare. För att stärka möjligheten för studenter som inte valt lärarutbildningen att senare ta vägen in i läraryrket och få fler som lämnat läraryrket att komma tillbaka vill Moderaterna satsa 50 miljoner kronor årligen.

Över tid har den lärarledda undervisningstiden på lärarutbildningen minskat. För 40 år sedan hade lärarstudenterna i snitt 24 timmar lärarledd undervisningstid på lärarutbildningen. I dag har över hälften av lärarstudenterna mindre än 8 timmar lärarledd undervisning i veckan. Moderaterna satsar 300 miljoner kronor 2017, 600 miljoner kronor 2018, 900 miljoner kronor 2019 och 1 200 miljoner kronor 2020 för att möjliggöra att den genomsnittliga lärarledda utbildningstiden kan öka från dagens knappa 8 timmar till ca 12 timmar per vecka. För att stärka och påskynda valideringen av utländsk kompetens tillförs Universitets- och högskolerådet 120 miljoner kronor 2017.

I en skrivelse till utskottet daterad den 30 september 2016 (dnr 255-2016/17) har Teologiska Högskolan, Stockholm, efterfrågat möjligheten att erbjuda högskoleutbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin samt mänskliga rättigheter. Moderaterna vill i det sammanhanget framhålla att mycket i och för sig talar för att det behövs fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin på högskolenivå i Sverige. Moderaterna skulle därför välkomna att regeringen i framtiden genom en omfördelning inom den befintliga budgetramen för utgiftsområde 16 ser över möjligheten till fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin vid Teologiska Högskolan, Stockholm.

2. Anslag inom utgiftsområde 16 (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Crister Spets (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället. Partiets övergripande mål är att formera en demokratisk, politisk rörelse som slår vakt om den gemensamma nationella identitet som har utgjort grunden för framväxten av välfärdsstaten och vårt lands fredliga och demokratiska utveckling.

Sverigedemokraterna eftersträvar ett försiktigt framåtskridande som baseras på varsamhet, eftertanke och långsiktigt ansvarstagande. Vi eftersträvar ett demokratiskt, jämställt och miljövänligt samhälle där alla medborgare skyddas av, och är lika inför, lagen. Genom att kombinera frihet och trygghet, individualism och gemenskap hoppas vi kunna skapa ett folkhem

som i så hög grad som möjligt är präglat av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet.

Sverigedemokraterna står fria från såväl socialismens som liberalismens ekonomiska teorier och kan därför inta ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor. Förutsatt att det kan gagna Sverige och dess medborgare är vi öppna för samtal, diskussioner och samarbeten med alla andra partier.

I Sverigedemokraternas höstbudget stakar vi ut våra viktigaste visioner för de kommande åren. Vi visar att det inte måste finnas någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning å den ena sidan och allmän välfärd, trygghet och socialt ansvarstagande å den andra.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår vi från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 16. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha begränsats till 1 347 143 000 kronor på det sätt som framgår av kommittémotion 2016/17:2228 (SD).

Sverigedemokraterna gör stora satsningar inom utbildningsområdet då det är ett av de viktigaste områdena för att bibehålla och utveckla hela vårt samhälle. Nästan alla samhällsområden oavsett om det gäller ekonomi, företagande och förvaltning är i grunden beroende av ett välutvecklat och stabilt utbildningssystem. Inför detta budgetår gör vi flera stora och viktiga satsningar för att vässa vårt utbildningssystem. Vårt samhälle står också inför stora utmaningar, inte minst beroende på det stora inflödet av immigranter under hösten 2015. Vi är med vårt budgetalternativ redo att möta dessa allvarliga utmaningar.

Grundläggande utbildning

Ökad personaltäthet på fritidshem

Vi har under lång tid sett en minskning av personaltätheten på fritids och för närvarande har vi ungefär halva den personaltäthet vi en gång hade. Fritids spelar en viktig kompensatorisk och social roll för eleverna, och just därför gör vi en rejäl satsning på ökad personaltäthet på fritids.

Slopad karensdag för lärare och fritidspedagoger

Lärare och fritidspedagoger inom grundskolan och fritidshemmen samt förskollärare inom förskolan löper en avsevärt förhöjd risk att smittas av vanliga infektionssjukdomar på sin arbetsplats, jämfört med de flesta övriga yrkesgrupper. En åtgärd att slopa karensdagen är både rättvis och skulle göra läraryrket mer attraktivt. Vi gör en rejäl satsning för att avsevärt förbättra situationen för landets lärare genom att avskaffa karensdagen för dem.

Jourskolor

Sverigedemokraterna har länge propagerat och budgeterat för ett system med jourskolor eller jourklasser. Till dessa skolor eller klasser ska den elev som inte fungerar i den normala skolsituationen kunna flyttas med omedelbar verkan, för en lite längre eller kortare tid. Detta är en nödvändig reform för att skapa studiero i våra skolor. Sverigedemokraterna har budgeterat för en start i begränsad omfattning för jourskolor eller jourklasser.

Förberedelseskola

Det ligger i sakens natur att nyanlända elever har specifika behov. Det gäller inte minst kunskaper i svenska, som är en förutsättning för att tillgodogöra sig annan utbildning. Det krävs en helt ny strategi på området efter den stora utmaning som immigrationsflödet hösten 2015 visat sig utgöra. Vi vill införa en förberedelseskola där fokus ska ligga på det svenska språket och kunskap om det svenska samhället. Skolverket ska bidra till att ta fram lämpligt material och garantera att denna verksamhet fungerar likvärdigt över hela landet. En viktig grundförutsättning är att elever inte överförs till vanliga klasser innan de kan följa undervisningen och någorlunda behärskar språket. Denna reform anser vi vara helt nödvändig för att skolan ska klara av de utmaningar den står inför.

Mat

För att öka förståelsen för, och förmedla vikten av, ett hållbart och ekologiskt samhälle samt betydelsen av ett bevarande av den biologiska mångfalden ska elevernas miljömedvetande stimuleras. Vi bör sträva efter att skolmaten genomgående ska ha högt näringsvärde, vara av svenskt ursprung, närproducerad, ekologiskt framställd, tillverkad på plats och avgiftsfri för eleverna. Detta ska gälla elever i såväl grund- som gymnasieskola. Sverigedemokraterna gör en kraftfull satsning på denna matreform i vårt budgetalternativ.

Stärkt och effektiviserad studie- och yrkesvägledning

Sverigedemokraterna har som målsättning att få en så effektiv matchning av arbetskraft och arbetsmarknad som möjligt. Som ett led i vår strävan att skapa en högre grad av matchning ser Sverigedemokraterna det som en självklarhet att stärka och effektivisera studie- och yrkesvägledningen i såväl grund- och gymnasieskolan som på komvux och också budgetera för detta.

Digitalisering

Sverige och världen är mitt uppe i en omställningsprocess med kraftigt ökande digitalisering, den kanske mest omfattande förändring som skett sedan industrialiseringens dagar. Hälften av alla arbetstillfällen som finns i dag beräknas försvinna till följd av digitaliseringen inom en 20-årsperiod.

Vårt budgetalternativ innebär att ett stimulansbidrag inrättas för kommuner och friskolor så att kompetensutveckling för lärare och rektorer kan genomföras inom området. Vi vill också digitalisera de nationella proven.

Landsbygdsskolor

Vi Sverigedemokrater vill införa ett särskilt stöd för landsbygdsskolor. Skolor med ett tillfälligt litet elevunderlag ska under högst tre år kunna ansöka om medel för att klara sådana perioder. Det är fråga om öronmärkta medel till kommunerna. Medel reserveras för detta i vårt budgetalternativ.

Grundbemanning i skolan

Ett stort problem på vissa skolor är att lärare är tvungna att sluta vid tillfälliga nedgångar i elevantalet. För att få stabila förhållanden på skolor och rimliga arbetsvillkor för lärare vill vi att en grundbemanning på grundskolan införs och som bestäms årsvis. Vi budgeterar för detta.

Rektorer

Det pedagogiska ansvaret för undervisningen ligger på lärarna, men rektorn har en ledande funktion att fylla. Genom ett nära samarbete med lärarkollegiet kan rektorn skapa förutsättningar för lärarkollegiet att utveckla den pedagogiska verksamheten. Därför anser vi att rektorer på sikt bör rekryteras bland behöriga lärare från certifieringsnivå tre och högre i enlighet med den karriärtjänstreform för lärare med en karriärstege med sex steg som vi vill införa. Detta är en modell vi är övertygade om kommer att bidra till en mer effektiv och ändamålsenlig styrning av skolan.

Karriärtjänster för lärare

Vi saknar i dagsläget 5 000–6 000 behöriga lärare, och intresset för att söka till landets lärarutbildningar är ljust. Yrket är helt enkelt inte attraktivt på grund av mycket svag löneutveckling och en på vissa håll helt oacceptabel arbetsmiljö. Vår mest genomgripande reform innebär införande av karriärtjänster för lärare, vilket innebär kraftiga lönellyft men också större ansvar för lärare som stannar och utvecklas i yrket.

Utred lärarutbildningen

Sverigedemokraterna vill se över och utreda hur vi ska få en effektiv och bättre lärarutbildning som skapar lärare som kan ta sig an de utmaningar svensk skola står inför. Vi behöver både höja lärarnas status och ge nyutbildade lärare de verktyg de behöver för att klara av dagens utmanande klassrumsklimat.

Betalt snabbspår för högskolepersonal

Bristen på behöriga lärare inom matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen är av sådant slag att vi behöver vidta särskilda åtgärder för att snabbt få fler kompetenta och behöriga lärare i dessa ämnen. Vi sverigedemokrater vill att akademiker med master- eller magisterexamen i ovan nämnda ämnen ska erbjudas en två terminer lång pedagogikutbildning vid ett flertal av landets lärosäten, som ska leda till lärarbehörighet för högstadiet och gymnasieskolan. Under dessa två terminer får studenterna en studielön på 25 000 kronor i månaden, vilket finansieras av staten och som vi budgeterar för.

Teknikcollege

Teknikcollege finns redan som en etablerad institution. I korthet är det ett samarbete mellan kommuner, utbildningsanordnare och lokalt näringsliv som anpassar utbildningen till industrins behov. Verksamheten kvalitetssäkras utifrån tio kvalitetskriterier som teknik- och industriföretag har tagit fram. Bakom teknikcollege står Industrirådet, som i sin tur består av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom industrisektorn. Det är Sverigedemokraternas uppfattning att teknikcollege kan utvecklas genom statlig finansiering, vilket Sverigedemokraterna budgeterar för.

Teknikbrygga

Det förutspås ett dramatiskt underskott på över 100 000 förvärvsarbetande med industriutbildning på gymnasial nivå fram till år 2035. Vi är övertygade om att vi behöver satsa på att få fler gymnasieingenjörer som i ett senare skede kommer att söka sig dit jobben finns eller vidareutbilda sig för framtidens arbetsmarknad. Vissa utbildningsval på gymnasiet kan för studenterna verka intressanta men leder sedan inte till ett arbete efter avslutade studier.

Vi vill ge dessa ungdomar en andra chans att bli anställningsbara i industrin genom en s.k. teknikbrygga. Det innebär att de under två terminer stärker sina kunskaper i teoretiska och praktiska ämnen varefter de får en termin betald praktik hos en lokal industri. Vi gör här en kraftig satsning på att dels ge ungdomar en chans på arbetsmarknaden, dels förse industrin med lämplig arbetskraft.

Personal i förskolan

Vi avsätter inga medel för regeringens satsning på fler anställda i lågstadiet i vårt budgetalternativ. Vi har i stället en egen annorlunda utformad satsning på mer personal i förskolan.

Lärlöner

Vi budgeterar inte för regeringens satsning på lärlöner, till förmån för en egen utformad satsning gällande höjda lärlöner.

Nya satsningar

Skolrenoveringar

De svenska skollokalerna är i stort behov av renovering. Sverigedemokraterna gör därför en stor satsning på renovering och utbyggnad av skollokalerna. Ljus, luft och yta är uppenbara kvalitetsfaktorer i en inlärningsmiljö medan buller är en stressfaktor. Dessa faktorer påverkas helt eller delvis av om skolans lokaler är i gott skick och anpassade efter utbildningsändamålen.

Nationell lektionsdatabank

Sverigedemokraterna budgeterar för en nationell lektionsdatabank där landets alla skolor både ska kunna lägga in lektioner samt ta del av lektioner, både som inspiration och som en viktig hjälp åt vikarier. Denna bank skulle tjäna många syften, t.ex. vara en källa för forskning och pedagogisk undervisning på lärarhögskolorna.

Återinföra samhällsorientering för annan anhörig

Vi vill återinföra frivillig samhällsorientering för annan anhörig vid utbildning i svenska för invandrare (sfi), bl.a. för att undvika beroendeställning vid giftermål.

Nationell plattform för studie- och yrkesvägledare

Sverigedemokraterna vill inrätta en nationell plattform för studie- och yrkesvägledare. Detta råd ska till en början ge riktlinjer för vad tjänsterna ska innebära, krav och verksamhetsbeskrivning. Viktigt är också att delge alla studie- och yrkesvägledare vederhäftig information om arbetsmarknadsläget och vilka möjligheter praktiska respektive teoretiska utbildningar ger. Detta råd är att se som en början som senare ska utvecklas mer och bli mer obligatoriskt och fast i sina ramar.

Förlängd tid för idrottsutbildningarna på gymnasial nivå

Många studenter vid idrottsutbildningarna på gymnasial nivå tränar oerhört hårt, vilket de ska göra. Tyvärr innebär detta att en del av studenterna kan behöva ett extra år för att hinna med studierna, vilket Sverigedemokraterna vill ge dem möjlighet till.

Utred skoluniform i svensk skola

Sverigedemokraterna vill utreda införandet av skoluniform. Vilka är möjligheterna och kostnaderna? Vilket är bäst, obligatorisk uniform eller uniform på frivillig basis? Vi budgeterar för en grundlig genomlysning av frågan en gång för alla.

Fortbildning för lärare och förskolepersonal

Regeringen drar kraftigt ned på anslaget för fortbildning av lärare och skolpersonal i årets budget. Vi tycker detta är ett viktigt område och satsar betydligt mer än regeringen på detta område. Bland annat måste ledarskapsutbildningen för lärare förstärkas i dagens skola.

Yrkeshögskola, högskola och forskning

Yrkeshögskolan

Människor med praktisk utbildning är på många håll en bristvara på arbetsmarknaden. Det finns också många ungdomar som inte klarar av eller vill fullfölja en teoretisk utbildning. För dessa människor kan praktiska yrken vara en framkomlig väg in på arbetsmarknaden. Dessutom har vi i dag många människor som kommit till Sverige från ett annat land i vuxen ålder och som vid ankomsten saknar relevant akademisk utbildning, och för dessa kan en yrkesutbildning vara det enda realistiska alternativet. För såväl arbetsgivare som arbetstagare är ett utökat stöd till yrkeshögskolan en välkommen satsning. Vi budgeterar därför för en rejäl satsning på denna utbildningsform.

Ökad lärartäthet på våra högskolor – kvalitet i stället för kvantitet

Den viktiga interaktionen mellan lärare och student på våra lärosäten har minskat över tid allteftersom varje lärare har fått ansvar för ett ökat antal

studenter och lärartätheten har minskat. Den minskade lärarledda undervisningstiden innebär en kraftig sänkning av utbildningskvaliteten, vilket på sikt även riskerar att påverka kvaliteten på svensk forskning negativt. Sverigedemokraterna väljer därför att satsa extra resurser i enlighet med vad som framgår av vårt budgetalternativ. Framför allt ska satsningen ske med fokus på områdena naturvetenskap och teknik.

Produktivitetsavdraget

Sverigedemokraterna vill avskaffa det s.k. produktivitetsavdraget som drabbar alla lärosäten i landet.

Ökat basanslag

Vi vill försiktigt börja öka basanslagen för att underlätta karriärvägarna för forskare och för att öka lärosätenas frihet att kunna styra forskningen till det de själva finner bäst. Kvaliteten bör på sikt bli bättre genom denna omprioritering, och lärosätena kommer att fungera effektivare.

Tekniskt forskningsinstitut

Vi vill finansiera en del forskning genom ett statligt forskningsinstitut. Exempel på detta finns i en del andra europeiska länder som är framgångsrika inom forskning. Sverige har redan RISE Research Institutes of Sweden AB som är ett nätverk av forskningsinstitut. Forskningsinstituten är samlade i fyra starka forskningskoncerner, bl.a. Innventia och SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut. Sverigedemokraterna vill öppna upp för att RISE AB ska kunna utöka sin verksamhet och utveckla kvaliteten i sina satsningar som ett led i vår strävan att främja företagsnära och tillväxtdrivande forskning.

Metallurgi

Sverigedemokraterna gör en extra satsning på metallurgiforskning vid Luleå tekniska universitet då vi anser att Sverige har en stor potential att utveckla gruv- och stålindustrin ytterligare. Detta är en näring som vårt välstånd är beroende av och här ska vi ha en världsledande position.

Kulturarvsfond

Sverigedemokraterna har en långsiktig strävan att stärka kärnan i den svenska kulturen och återupprätta en gemensam nationell identitet. Därför vill vi upprätta en kulturarvsfond och göra en kraftig satsning på detta. Privatpersoner, organisationer, föreningar och i särskilda fall även kommuner ska kunna vända sig till fonden för att äska medel till verksamheter som bevarar och levandegör det traditionella svenska kulturarvet.

3. Anslag inom utgiftsområde 16 (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C) anför:

Sverige behöver ett nytt ledarskap. Trots att vi befinner oss i en högkonjunktur, där fler jobb borde växa fram och sysselsättningen borde stiga, ökar tudelningen i samhället. Tudelningen finns mellan unga och äldre, mellan högutbildade och de som saknar gymnasieexamen samt mellan inrikes och

utrikes födda. Tudelningen är också regional. Samtidigt som vissa orter växer och utvecklas har många mindre orter drabbats av neddragningar i globaliseringens, finanskrisens och lågkonjunktorens spår.

Regeringen har valt att föra en politik där underskotten ökar, trots att det är i goda tider som vi borde bygga skyddsvallar inför framtida lågkonjunkturer. De åtgärder som regeringen finansierar med dessa lånade pengar har, enligt regeringens egna expertmyndigheter, en obefintlig eller negativ effekt på arbetsmarknaden. Det är inte en ansvarsfull politik.

Centerpartiets budgetmotion stakar ut en annan riktning för Sverige. Bland annat följande frågor prioriteras särskilt:

Bryt tudelningen. Trots högkonjunkturen växer gapet mellan inrikes och utrikes födda och mellan hög- och lågutbildade. Fler enkla jobb måste skapas för att de som står utanför ska kunna komma i arbete. Inte minst är det viktigt för att snabbt integrera de många nyanlända. Dessutom behöver kommunsektorn stärkas och fler satsningar göras på fler jobb och företag.

Regeringen har visat sig oförmögen att hantera dessa utmaningar. Det är uppenbart att Sverige behöver ett nytt ledarskap.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår jag från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 16. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Jag vidhåller vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha begränsats till 2 724 066 000 kronor på det sätt som framgår av kommittémotion 2016/17:3453 (C).

Medan lönenivån är relativt låg i Sverige så har Sverige en lärartäthet i grundskolan som ligger över genomsnittet inom OECD. En bra lärare är den mest avgörande faktorn för elevernas framgång. Att det finns bra lärare är också mycket viktigare än att det finns många lärare, och för att få bra lärare krävs goda karriär- och lönemöjligheter. Centerpartiet anser därför att högre löner och bättre karriärmöjligheter för bra lärare bör prioriteras framför hög lärartäthet. Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att det bör skapas ett tydligt och transparent karriärsystem för förskollärare, lärare och skolledare. Möjligheterna att kombinera undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning bör förbättras, liksom samarbete med universitet och näringsliv. I ett första steg mot ett tydligt karriärsystem för lärare anser Centerpartiet att antalet karriärtjänster bör utökas till 22 000 platser. Antalet karriärtjänster i utanförskapsområden förstärks dessutom med 600 tjänster. En andel av karriärtjänsterna reserveras för lärare i svenska som andraspråk. Centerpartiet anvisar därför totalt 212 miljoner kronor för att finansiera förslaget varav 186 miljoner kronor avser karriärtjänstreformen och 26 miljoner kronor utökningen av antalet karriärtjänster i utanförskapsområden.

Teach for Sweden är ett ideellt program där högpresterande personer med examen inom matematik, naturvetenskap och liknande får möjligheten att läsa in behörighet till lärare på kort tid för att arbeta som lärare i en utsatt skola i

två år. En utvärdering av den brittiska motsvarigheten till Teach for Sweden pekar mot att programmet varit framgångsrikt i att attrahera högpresterande studenter och förmå dem att framgångsrikt arbeta som lärare. Teach for Sweden har därmed potential att bidra med många framgångsrika lärare. I dag är dock programmet på en mycket blygsam nivå. I syfte att utöka programmet och möjliggöra för personer med fler ämnesbakgrunder att söka vill Centerpartiet att Teach for Sweden utökas med 30 miljoner kronor, motsvarande kostnaden för ca 300 utbildningsplatser.

Ett problem för många nyanlända barn är att de inte klarar av att nå målen i skolan. Många nyanlända barn har liten eller ibland ingen skolerfarenhet, och om de dessutom har dåliga kunskaper i svenska blir det svårt för dem att hänga med i undervisningen. För att kompensera för detta krävs en längre period av intensifierad skolgång med fokus på de viktigaste kunskaperna. Bland de viktigaste av dessa är förmågan att tala svenska. Det är av största vikt att de nyanlända barnen snabbt lär sig språket. För att möjliggöra detta föreslår Centerpartiet att antalet timmar med undervisning i svenska utökas för dessa barn. Pedagogiken för snabbinläring av språk bör förstärkas genom att framgångsrika metoder i Sverige och internationellt dokumenteras och sprids. Totalt bör utbildningen för nyanlända barn enligt Centerpartiet stärkas med 475 miljoner kronor.

Alla barn och ungdomar bör få en chans att lära sig vad entreprenörskap och företagsamhet innebär. Därför vill Centerpartiet att alla elever i grundskolan ska få ta del av information och få chansen att pröva Ung Företagsamhet. Forskning visar att det är 80 procent större chans att kvinnor som deltagit i Ung Företagsamhet startar ett aktiebolag än kvinnor utan den bakgrunden. I gymnasiet bör fler elever få möjlighet att arbeta med sin egen företagsamhet. Därför avsätts 16 miljoner kronor för att organisationer som Ung Företagsamhet ska få ytterligare statlig finansiering för att utveckla entreprenörskap i skolan.

I dag har de nationella proven två syften. Dels ska de ge en rättvis grund för betygsättning, dels ska de kunna ligga till grund för rättvisande jämförelser mellan skolor, huvudmän och kunskapsutveckling på nationell nivå. För att det ska fungera krävs att de nationella proven bedöms likvärdigt. Det är dock inte fallet i dag. Hur de nationella proven rättas skiljer sig mycket åt från skola till skola. Det bidrar till betygsinflation. Det försämrar därigenom elevers och föräldrars möjlighet att välja skola på ett rättvisande sätt. Centerpartiet anser därför att de nationella proven ska rättas externt. På så sätt minskar lärarnas arbetsbörda samtidigt som betygsinflationen kan stävjas. För implementering av externt rättade nationella prov avsätter Centerpartiet 16 miljoner kronor utöver vad regeringen avsätter för detta.

Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och det omgivande samhället är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela

landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Resursfördelningssystemet bygger på två delar. Den första är att lärosätena får ersättning per helårsstudent, dvs. antal studenter som antas på utbildningarna. Den andra delen i resursfördelningssystemet är att lärosätena får ersättning per helårsprestation, dvs. antalet godkända studenter. Det nuvarande systemet riskerar därmed att ge betygsinflation då lärosätena tjänar pengar på att godkänna studenter. Det premierar inte heller lärosätena för utbildningarnas användbarhet och koppling till arbetslivet. Det trots att en stor majoritet går vidare till arbetsmarknaden efter avslutade studier.

Centerpartiet vill se ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Det finns även behov av en större översyn av resurstilldelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan införandet. Exempelvis behöver resursfördelningen per område ses över för att man ska kunna skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar. Resursfördelningssystemet borde också kunna vara en del i att belöna mer relevanta sommarkurser, t.ex. genom att fördjupningskurser premieras. Studenter skulle därmed tidigare kunna avsluta sina studier och snabbare komma i arbete.

Det är viktigt att nya utbildningsmodeller prövas, utvecklas och kvalitetssäkras. Centerpartiet är därför positivt till initiativ likande Nya vägar, som Linnéuniversitetet och Högskolan Väst tillsammans med kommunala lärocentrum vill utveckla. Högre utbildning ska leda till jobb och med nya, decentraliserade utbildningsmetoder kan högre utbildning bidra till att företag, kommuner och landsting bättre kan klara den lokala kompetensförsörjningen.

Centerpartiet avvisar regeringens förslag om fler platser på lärarutbildningen och temporär kvalitetsförstärkning. Anslagen för de enskilda lärosätenas utbildning på grundnivå och avancerad nivå föreslås därför minska med 302 miljoner kronor 2017. Vidare beräknas anslagen minska med 358 miljoner kronor 2018, 162 miljoner kronor 2019 och 216 miljoner kronor 2020.

Centerpartiet föreslår vidare en minskning av vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt drygt 65 miljoner kronor. Centerpartiet tillför drygt 7 miljoner kronor till följd av en förstärkt satsning på kompletterande utbildning. Centerpartiet föreslår en minskad anslagsnivå i förhållande till regeringens förslag på anslaget Särskilda medel till universitet och högskolor med drygt 3 miljoner kronor och på anslaget Ersättningar för klinisk utbildning och forskning med drygt 11 miljoner kronor. Centerpartiet anser att möjligheterna att införa speciella kompletteringsutbildningar för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden bör ses över.

I en skrivelse till utskottet daterad den 30 september 2016 (dnr 255-2016/17) har Teologiska Högskolan, Stockholm, efterfrågat möjligheten att erbjuda högskoleutbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin samt mänskliga rättigheter. Centerpartiet vill i det sammanhanget framhålla att

mycket i och för sig talar för att det behövs fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin på högskolenivå i Sverige. Centerpartiet skulle därför välkomna att regeringen i framtiden genom en omfördelning inom den befintliga budgetramen för utgiftsområde 16 ser över möjligheten till fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin vid Teologiska Högskolan, Stockholm.

4. Anslag inom utgiftsområde 16 (L)

Christer Nylander (L) anför:

De offentliga finanserna är i ordning, sysselsättningen växer och ekonomin befinner sig i en högkonjunktur. Men i stället för att använda högkonjunkturen för att bygga en buffert för sämre tider väljer regeringen att låna och presentera ofinansierade bidragshöjningar. I stället krävs en liberal ekonomisk politik där utbildning belönas, där skatten på jobb är lägre än i dag och där det alltid är lönsamt att gå från bidrag till jobb.

Det är tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006 och 2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. Efter två år av rödgrön regeringsmakt står det klart att Sverige är på fel väg. Alltför många står utanför arbetsmarknaden, ofta är det personer med bristande utbildning eller utrikes födda. En stor andel elever lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Att vi är fast förvissade om att visa solidaritet i den största flyktingkatastrofen sedan andra världskriget understryker bara behovet av att vårda de offentliga finanserna. För att vända utvecklingen behövs en ny vision för vad Sverige ska vara och nya och kraftfulla förslag för att nå dit. För att möta framtidens utmaningar behöver Sverige en ny reformagenda.

Liberalerna lägger fram en budget med reformer för framtiden. Vi satsar på bättre kunskaper i skolan, bättre möjlighet för företag att anställa och ett försvar med kapacitet att försvara Sverige. Dessutom presenterar vi en integrationsplan som bygger på lika delar humanism och realism, och som motverkar parallellsamhällen och hedersvåld.

Riksdagen har genom rambeslutet avvisat Liberalernas förslag till inkomstberäkning och fördelning av utgifter per utgiftsområde. Därmed tar Sverige nu en annan väg än den Liberalerna vill se. Sverige kommer att tappa i jobb, kunskap och försvarsförmåga.

Vårt budgetförslag är att betrakta som en helhet. På majoriteten av utgiftsområdena överensstämmer inte riksdagens beslut med det förslag till ram som Liberalerna förespråkade. Liberalerna ser ett värde i att budgeten och budgetprocessen hålls samman. Även enskilda och på kort sikt motiverade utbrytningar riskerar att på lång sikt försvaga budgetprocessen och effektiviteten i finanspolitiken. Jag väljer därför att inte delta i beslutet om fördelningen till anslag inom utgiftsområde 16. I det följande redovisas i sammanfattning innehållet i vårt budgetförslag för utgiftsområde 16 som återfinns i kommittémotion 2016/17:3464 (L).

Kunskap är skolans huvuduppslag. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Vi ser dock nu med oro hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik.

Bland alla reformer som alliansregeringen genomförde finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får i dag fler matematiklektioner än tidigare. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformerats, exempelvis genom mer undervisningstid i svenska.

Liberalerna vill göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Också attityden till skolan måste förändras. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Sverige behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket, inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

Liberalerna anslår 200 miljoner kronor för riktade utbildningsinsatser för förskollärare och lärare där prioritering ska ske av utbildning i specialpedagogik. Utöver detta anslås 50 miljoner kronor för riktade insatser för specialpedagogik.

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande. Vi vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och målpuppfyllelse. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun. Liberalerna anslår 10 miljoner kronor årligen för denna satsning.

Liberalerna avvisar regeringens förslag om riktade statsbidrag för att minska gruppstorlekar på förskolor och öka personaltätheten på fritidshem för att i stället fokusera på kvalitet i verksamhetens innehåll. Skolverket har allmänna riktlinjer för hur stora barngrupper bör vara. Det är Liberalernas bedömning att detta är väl avvägda riktlinjer. Att främja kvalitet genom en lämplig gruppstorlek är en angelägen kommunal uppgift. Dessa åtgärder innebär att medel tillförs motsvarande 830 miljoner kronor respektive 500 miljoner kronor från år 2017.

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser, vilket ger fler elever förutsättningar att nå målen för grundskolan. Liberalerna anslår 68 miljoner kronor för fortbildningsinsatser för de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklass så att de kan bli lågstadielärare vid införandet av en tioårig grundskola.

Liberalerna vill införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna kan själva utforma förslag till satsningar. Antalet anmälningar om våld i skolan som

Arbetsmiljöverket ser som allvarliga har ökat rejält de senaste åren. En kommission för ökad studiero som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan bör därför inrättas, och för detta avsätts 150 miljoner kronor.

För att göra läraryrket mer attraktivt och ge möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen i den takt som alliansregeringen planerade. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den tidigare utbyggnadstakten, och Liberalerna vill därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena. Liberalerna anslår 170 miljoner kronor för en utbyggnad av karriärtjänsterna. Utöver detta anslås 298 miljoner kronor till karriärtjänster i utanförskapsområden.

En omfattande vidareutbildning av den svenska lärarkåren är nödvändig. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite vidareutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv. Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse legitimerade lärare som har minst tio års tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön. Utbildningen ska avse fördjupning i ämnen eller ämnesmetodik i de ämnen som läraren redan är behörig i, eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder. Kostnaderna ska bäras av staten, och omfattar 2 miljarder kronor per år. Reformen och kostnaderna är permanenta. Under den kommande budgetperioden fram till 2020 avsätter Liberalerna således 8 miljarder kronor för denna reform. Det är den största satsningen i historien på vidareutbildning av lärare.

För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses. Regeringen genomförde i förra årets budgetproposition en nedskärning av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning med 10 000 kronor per lärling och läsår. Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Därför återställer vi regeringens tidigare genomförda besparing, och höjer därutöver bidraget med ytterligare 5 000 kronor per lärling och läsår. För denna satsning avsätts 310 miljoner kronor.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade Alliansen yrkeshögskolan. Liberalerna anser att alla ska ha rätt till komvux.

Regeringen föreslår vid sidan av en sådan reform statliga medel till bl.a. komvux och yrkesvux. Det är viktigt att det finns kommunal gymnasial utbildning med hög kvalitet. Anordnandet av sådan utbildning är dock en

kommunal uppgift och därför delar Liberalerna regeringens förslag om att medel för rätt till komvux överförs till utgiftsområde 25. Liberalerna vill också göra vissa förändringar för att förbättra sfi-undervisningen. Liberalerna anslår också 5 miljoner kronor avseende ökad fjärrundervisning för sfi.

Liberalerna vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en del av migrationsöverenskommelsen. Regeringen aviserar i budgeten att den avser att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, t.ex. genom införandet av yrkesskolor. Det är positivt, men Liberalerna oroas samtidigt över att det snart gått ett år sedan migrationsöverenskommelsen slöts och att ingen utredning ännu tillsatts. Liberalerna anslår 5 miljoner kronor 2017 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna förbereda inrättandet av yrkesskola, och från 2018 anslår vi 248 miljoner kronor för genomförandet av reformen. Detta innebär att det för 2018 finansieras motsvarande 4 000 platser. För 2019 finansieras motsvarande 10 000 platser.

Liberalerna motsätter sig vissa satsningar i regeringens förslag t.ex. om en utbildningssatsning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård, som är en del i regeringens satsning på s.k. moderna beredskapsjobb. Detsamma gäller för bl.a. traineejobb. Detta finansierar bl.a. Liberalernas egen satsning på yrkesskolan.

Då yrkeshögskolan varit en framgångsrik utbildningsform anslår Liberalerna även ytterligare resurser till en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan.

En satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva effekter. Genomströmningen skulle öka genom att fler av studenterna snabbare skulle kunna avsluta sina studier, och de sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av andra arbetslösa ungdomar och andra för vilka enkla jobb är en väg in på arbetsmarknaden. Liberalerna anslår 65 miljoner kronor för sommarkurser för 25 000 studenter för 2017.

Regeringen avser att bygga ut lärarutbildningen med 3 600 platser till år 2021 i ett försök att minska lärarbristen, trots att flera lärosäten i dag inte kan fylla sina platser och trots att ett stort antal studenter inte fullföljer utbildningen. Liberalerna avvisar regeringens förslag och anslagen i fråga minskas sammantaget med 54 miljoner kronor 2017.

Läroutbildningen behöver centraliseras till färre orter. Valmöjligheterna för studenterna ökar då genom fler ämnesinstitutioner på ett minskat antal utbildningsorter eftersom ett större lärosäte kan erbjuda fler ämnen än mindre lärosäten. Ämnesläroutbildningen koncentreras därför till de högst rankade och största universiteten Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Den stora spridningen av ämnesläroutbildningen till många små

högskolor riskerar att medföra dålig kvalitet och ökar lärarbristen i de mindre skolämnena. De praktisk-estetiska högskolorna och de tekniska universiteten ska dock kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bör bibehållas på nuvarande orter men utbildningen för högstadielärare och gymnasielärare bör endast erbjudas på universiteten för att garantera en god kvalitet i ämnesutbildningen. Liberalerna fördelar ungefär 2 600 platser på lärosätena till de sex ovan nämnda universiteten och anslagen omfördelas därefter.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Regeringen bygger ut antalet platser, men i stället föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på de humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningarna. Skälet är att dessa utbildningar har låg andel lärarledda timmar. Förbättringen sker i form av en förhöjd ersättningsnivå med 1 000 kronor per student. För att finansiera denna reform justerar Liberalerna antalet platser på vissa högskolor och omfördelar anslag med sammanlagt 246 miljoner kronor år 2017.

Liberalerna föreslår en ökning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt ca 255 miljoner kronor och en minskning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt drygt 401 miljoner kronor. Liberalerna föreslår även en minskning på vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt drygt 41 miljoner kronor. På anslaget Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet föreslår Liberalerna en minskning med drygt 14 miljoner kronor. Vidare föreslås en ökning med drygt 76 miljoner kronor på anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor. Liberalerna föreslår även en minskning i förhållande till regeringens förslag med 7 492 000 kronor på anslaget Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.

Med Liberalerna och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med 9 miljarder kronor. Det var en ökning med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

I en skrivelse till utskottet daterad den 30 september 2016 (dnr 255-2016/17) har Teologiska Högskolan, Stockholm, efterfrågat möjligheten att erbjuda högskoleutbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin samt mänskliga rättigheter. Liberalerna vill i det sammanhanget framhålla att mycket i och för sig talar för att det behövs fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin på högskolenivå i Sverige. Liberalerna skulle därför välkomna att regeringen i framtiden genom en omfördelning inom den befintliga budgetramen för utgiftsområde 16 ser över möjligheten

till fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin vid Teologiska Högskolan, Stockholm.

5. Anslag inom utgiftsområde 16 (KD)

Annika Eclund (KD) anför:

För ökad gemenskap och framtidstro vill vi ha en politik som skapar förutsättningar för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och som gör det lättare för människor att gå från utanförskap till arbete. Vi vill skapa förutsättningar för en god tillväxt och ett företagsklimat som står sig väl i den globala konkurrensen. Att stärka familjernas självbestämmande och det civila samhällets ställning skapar en grund för fungerande mellanmännsliga relationer. Genom en välfungerande ekonomisk politik kan vi också satsa resurser på offentlig välfärd, lägre skatt för arbetande föräldrar, lägre skatt för arbetande seniorer och lägre skatt på pensionsinkomster.

Det är också av stor vikt att den ekonomiska politiken utformas på ett sådant sätt att resurserna används effektivt för att skapa trygghet för dem som befinner sig i utsatta situationer. Tillväxten måste komma alla till del. Välfärden måste utvecklas genom fortsatt valfrihet, tydligt kvalitetsarbete och effektivt användande av resurser.

Riksdagen har genom sitt beslut den 23 november 2016 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 16 inte får överstiga 72 381 263 000 kronor 2017 (bet. 2016/17:FiU1). Kristdemokraternas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således formellt inte tillstyrkas. Därför väljer jag att avstå från att delta i beslutet och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Kristdemokraternas politik inom utgiftsområde 16. Vårt budgetalternativ bör ses som en helhet. Jag står fast vid uppfattningen att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha utformats i enlighet med förslagen i Kristdemokraternas kommittémotion 2016/17:3211 (KD).

Småbarnsgrupperna i förskolan är i dag alltför stora. För barnet är det viktiga hur många vuxna och hur många andra barn som det enskilda barnet behöver förhålla sig till under dagen i förskolan. Kristdemokraterna vill att kommunerna inför ett tak för barngruppernas storlek i förskolan, om högst tolv barn för åldrarna 1–3 år och högst 15 barn för åldrarna 4–5 år.

I dag finns ett statsbidrag som utgår till kommuner som minskar barngruppernas storlek. Statsbidraget utgår om kommunerna minskar barngrupperna med ett barn men även till de kommuner som inte ökar barngrupperna. Det saknas dock ett mål för barngruppernas storlek och de kommuner som faktiskt satsar på små barngrupper premieras för dåligt. Utformningen av det nuvarande systemet är därför inte optimal. Kristdemokraterna föreslår att fördelningen av statsbidraget förändras genom att målet om högst tolv barn i småbarnsgrupperna inkluderas och att de kommuner som uppnått, eller visar att de arbetar mot, detta mål får del av satsningen. Utformningen bör likna den s.k. kömiljarden som tidigare fanns i sjukvården, med en tydlig koppling till prestation. Liksom tidigare ska

Skolverket administrera statsbidraget. Kristdemokraterna avsätter ytterligare 250 miljoner kronor för att minska barngrupperna i förskolan. Med en ökad kvalitet är det rimligt att höja taket i maxtaxan för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m. för hushåll med högre inkomster. Kristdemokraterna föreslår därför att maxtaxan höjs med 5 procent.

Kristdemokraterna vill att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn och anhörigas barn i hemmet. För att få del av barnomsorgspeng för egna barn och anhörigas barn bör kraven på pedagogiskt innehåll inte vara lika högt ställda. Barnomsorgspengen ska uppgå till 6 000 kronor per barn och månad och betraktas som inkomst och vara skattepliktig. Barnomsorgspengen kan inte samtidigt tas ut som föräldraförsäkring eller ersättningar från andra transfereringssystem. Barnomsorgspeng för egna barn gäller barn 1 till 3 år. Kristdemokraterna avsätter 1,1 miljarder kronor för att införa en barnomsorgspeng för egna barn.

En av Kristdemokraternas budgetsatsningar är ett specialläraryft där lärare erbjuds att komplettera sin grundutbildning med en specialläraryft med 80 procent av lönen. Reformen innebär att den ordinarie undervisningen kan fungera bättre för samtliga elever, när elever som behöver speciellt stöd får det. Specialläraryftet är också ett sätt att öka karriärvägar för lärare och därmed öka statusen i yrket, samt ett sätt att förbättra arbetsmiljön i klassrummet. Kristdemokraterna anslår 230 miljoner kronor mer än regeringen per år till 2020 till Specialläraryftet.

Alliansregeringen införde karriärtjänster som innebär att skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer. Dessa får statligt finansierade lönelyft på ca 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden utan att lämna undervisningen och eleverna. Det är därför beklagligt att regeringen stoppat den utbyggnad av karriärlärartjänstsystemet som Alliansen drivit på för. Kristdemokraterna menar att karriärlärartjänsterna behöver bli fler, inte färre, samt att det behövs fler förstelärare i utanförskapsområden. Kristdemokraterna vill förstärka reformen vilket innebär ett tillskott med 212 miljoner kronor 2017, 352 miljoner kronor 2018, 540 miljoner kronor 2019 och 548 miljoner kronor 2020. Genom att fler skickliga lärare söker sig till de skolorna med störst utmaningar leder det till en ökad kvalitet på undervisningen i dessa skolor.

För att stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen hos nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk föreslår Kristdemokraterna en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. Reformen innebär att närmare 3 000 personer får behörighet som lärare i svenska som andraspråk, och den kostar 200 miljoner kronor årligen 2017–2020.

En god kunskapsutveckling kräver också en bra skolmiljö och elevhälsa. Eleverna som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Kristdemokraterna föreslår därför en förstärkning på elevhälsovården jämfört

med både dagens nivå och regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017. Kristdemokraterna tillför elevhälsovården totalt 1 520 miljoner kronor 2017–2020, dvs. 380 miljoner kronor per år. Kristdemokraterna föreslår också att en elevhälsogaranti införs så att man får kontakt med elevhälsan inom ett dygn.

Kristdemokraterna bedömer att personer som går yrkesvuxenutbildningar eller utbildningar inom yrkeshögskolan har långt större möjlighet att få ett arbete efter utbildningen än efter en arbetsmarknadsutbildning upphandlad av Arbetsförmedlingen. Genom att avveckla arbetsmarknadsutbildningarna försvinner ca 3 150 helårsplatser inom arbetsmarknadsutbildningen. I stället anslår Kristdemokraterna medel för att skapa fler platser inom yrkesvuxutbildning. Yrkesvux är yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå. Med Kristdemokraternas satsning på 537 miljoner utöver regeringens anslagna medel 2017 skapas alltså ytterligare ett stort antal platser inom yrkesvux utöver vad regeringen anslår. De följande åren satsar Kristdemokraterna 387 miljoner kronor under 2018 och 447 miljoner kronor under 2019 och 2020.

Yrkesprogramsutredningen som tillsattes av alliansregeringen 2013 och överlämnade sitt betänkande Välja yrke (SOU 2015:97) till regeringen i november 2015 med en rad förslag på yrkesutbildningens område. I utredningen identifierades en rad branscher där det råder rekryteringssvårigheter till yrken som inte kräver eftergymnasial utbildning. Det är t.ex. kockar, lastbilmekaniker, medicinska sekreterare och installationselektriker. Inom smalare branscher råder det brist på glasmästare, fastighetstekniker, bagare eller konditor och många fler.

Den stora bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Därför anslår Kristdemokraterna resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier med 50 miljoner kronor 2017, 100 miljoner kronor 2018, 150 miljoner kronor 2019 och 200 miljoner kronor 2020. Nyutbildade sjuksköterskor har generellt sett goda teoretiska kunskaper, men begränsad praktisk erfarenhet, trots att cirka en fjärdedel av utbildningstiden består av verksamhetsförlagd praktik. Den verksamhetsförlagda praktiken ser dessutom olika ut på våra lärosäten både när det gäller omfattning och innehåll. Utvecklingen i vården har dessutom blivit alltmer specialiserad, vilket ställer högre krav på specialistkunskaper vilket ofta även gäller nyutbildade sjuksköterskor. En obligatorisk AT-tjänstgöring skulle bidra till att öka nyutbildade sjuksköterskors praktiska färdigheter. Kristdemokraterna vill därför se över möjligheten att införa en obligatorisk AT-tjänstgöring på försök för alla nyutbildade sjuksköterskor med efterföljande utvärdering.

Enligt SCB har 17 procent av befolkningen från 16 år och uppåt någon form av hörselproblem. Behovet av audionomer är stort eftersom det är angeläget att tekniska och pedagogiska lösningar förbättras och kommer fler till del. Det finns i dag möjlighet att läsa till audionom vid Örebro universitet, Sahlgrenska, Karolinska Institutet och Lunds universitet. Trots detta präglas arbetsmarknaden av brist på såväl nyutexaminerade som erfarna audionomer.

Vi vill därför se över möjligheten att utöka antalet högskoleplatser på audionomprogrammet.

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Eftersom Sverige är ett litet land med begränsade resurser har vi inte råd att enbart fördela resurserna jämnt för högskola och forskning. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning – och bildning. Eftersom Sverige är en kunskapsnation är utveckling av ny kunskap central för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt. Det säkerställer välfärden på längre sikt.

Den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Därför behöver det finnas möjligheter att studera eller forska oavsett om man är nybliven student eller ensamstående tvåbarnsförälder.

Kristdemokraterna värnar akademins autonomi. Kristdemokraterna anser att universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och huvuddelen av forskningsmiljöerna. Högskolorna ska ha ett smalare och vassare utbud av grundutbildning, en bra forskningsanknytning i samarbete med universitet samt bedriva statsfinansierad forskning där man är nationellt eller t.o.m. internationellt ledande.

I en skrivelse till utskottet daterad den 30 september 2016 (dnr 255-2016/17) har Teologiska Högskolan, Stockholm, efterfrågat möjligheten att erbjuda högskoleutbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin samt mänskliga rättigheter. Kristdemokraterna vill i det sammanhanget framhålla att mycket i och för sig talar för att det behövs fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin på högskolenivå i Sverige. Kristdemokraterna skulle därför välkomna att regeringen i framtiden genom en omfördelning inom den befintliga budgetramen för utgiftsområde 16 ser över möjligheten till fler platser för utbildning inom den östkyrkliga traditionen och teologin vid Teologiska Högskolan, Stockholm.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:1 Budgetpropositionen för 2017 utgiftsområde 16:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 besluta om medlemskap i en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och under 2017–2024 för anslaget 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag på högst 600 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 för anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapital-tillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet.
4. Riksdagen anvisar för budgetåret 2017 ramanslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1.1.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2017 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:194 av Margareta Cederfelt och Lars-Arne Staxäng (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbare validering av migranternas examina och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:351 av Helena Lindahl m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kursen entreprenörskap, t.ex. genom Ung Företagsamhet, ska tillgängliggöras för fler gymnasieprogram och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka anslagen till den högre utbildningen i enlighet med vad Sverigedemokraterna föreslår i sin budgetmotion för att öka kvaliteten på undervisningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa produktivitetsavdraget inom högskoleväsendet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att akademiker med naturvetenskaplig examen ska erbjudas två terminers betald pedagogisk utbildning för att bli behöriga gymnasielärare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:832 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra matkvaliteten i den svenska förskolan genom främst införandet av tillagningskök och användandet av närodlade råvaror och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:833 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka personaltätheten på fritidshemmen samtidigt som man ger dessa kompensatoriska uppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:834 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gymnasieskolan bör utveckla ett nära samarbete med det lokala näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på yrkesgymnasium och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa teknikgymnasium i det svenska skolsystemet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en satsning på studievägledning och yrkesvägledning i den svenska gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge möjlighet för lärare på högskolan att undervisa i gymnasiet och att staten går in med medel för detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ungdomar som inte blivit anställbara genom sitt första gymnasieval en

andra chans genom att erbjuda två terminers gymnasiestudier samt en termin betald praktik och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortbilda lärare enligt ett certifieringssystem och på två nivåer, en basnivå samt en mer avancerad nivå, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en utbildningstrappa där tydliga krav ställs på att agera mentor för lärarkollegor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tydlig individuell lönetrappa som följer ansvar och utbildningsnivå och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa stimulansbidrag för digital kompetensutveckling av skolans personal och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska utreda hur ett system med s.k. jourkolor ska kunna införas i samtliga svenska kommuner dit elev som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att värna landsbygdsskolorna, inte minst de bygdeskolor som fortfarande finns kvar, och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en satsning på barn med särskilda behov och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av obligatorisk förberedelseklass för nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en matreform i den svenska grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en satsning på studievägledning och yrkesvägledning i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en satsning på skolmiljön i den svenska grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:906 av Krister Örnfjäder och Laila Naraghi (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att viktiga basanslagen för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1068 av Jan Björklund m.fl. (L):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa yrkesskola och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1069 av Jan Björklund m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämnesläroartutbildningen bör koncentreras till färre orter för att uppnå högre kvalitet och effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en kommission för studiero i skolan och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt utökning av antalet förstelärare, särskilt i utanförskapsområdena, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudmännen efter en viss tids tjänstgöring ska erbjuda alla lärare inom grundskolan och gymnasiet en längre vidareutbildning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1375 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en nationell plattform som arbetar med SYV-frågor och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1382 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att införa gemensam skolklädsel på frivillig basis och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1384 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska införa och driva en nationell databank över inspelade lektioner och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1386 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheter till förlängd utbildning för alla dem som läser på idrottsgymnasium och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1387 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en statlig fond för att säkerställa befintlig personal på landsbygdsskolorna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2228 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver fortsätta satsningarna på YH-utbildningar så att de kan etableras i fler sektorer och län, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2489 av Linus Bylund m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka statsbidragen för barnomsorg under obekväma arbetstider för att täcka nuvarande behov och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2493 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barnomsorgspeng som också ska gälla för vård av egna barn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka dagens antal utbildningsplatser med ytterligare 300 så att bristen på barnmorskor på sikt kan åtgärdas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja anslaget för kvalitetssäkrande åtgärder med 250 miljoner kronor per år och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett särskilt stimulansbidrag för att höja matkvaliteten inom barnomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja anslagen till SKL för att ta fram en handlingsplan för särbegåvade för förskolan och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka anslagen för barnomsorg vid obekväma arbetstid samt att ålägga samtliga kommuner att tillhandahålla s.k. nattis om efterfrågan finns och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka basanslagen till forskningen inom högskolorna och samtidigt dra ned motsvarande summa för strategiska satsningar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa begreppet konstnärlig forskning och inlemma detta anslag i högskolornas basanslag och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2954 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett transparent och tydligt karriärsystem för förskollärare, lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skickliga lärare och skolledare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska premieras och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nationella proven hanteras och rättas av för eleven fristående examinatore, att proven digitaliseras och att proven sker kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevernas kunskapsprogression och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa speciella kompletteringsutbildningar för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3040 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utformandet av kunskapskontrakt som en obligatorisk åtgärdsplan som upprättas mellan Skolverket och lågpresterande skolor enligt Skolinspektionens bedömning av skolornas utbildningskvalitet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska kunna ta över huvudmannaskapet för skolor med bristande utbildningskvalitet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3044 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förskolelyftet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3046 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på fortbildning av förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på kunskapskontrakt och möjlighet för Skolverket att ta över svagpresterande skolor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på lärarassistenter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på mobbningsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på karriärtjänster och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på att utöka undervisningstiden på lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på fler vägar in till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utökad satsning på validering av kompetens och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3070 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör rikta en del av karriärtjänsterna till utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet till vidareutbildning av förskollärare så att de kan bli behöriga att undervisa i den nya tioåriga grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hbtq-frågor i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3211 av Annika Eclund m.fl. (KD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta elever med behov av särskilt stöd få en bättre anpassad klassrumsmiljö och undervisning av lärare med rätt utbildning i specialpedagogik, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler karriärlärartjänster och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka elevhälsovården och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en elevhälsogaranti bör införas så att man får kontakt med elevhälsan inom ett dygn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förskolans barngrupper och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnomsorgspong och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka utbildningsplatserna inom komvux samt lärlings- och yrkesvuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör införa ett tak för barngruppernas storlek i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsbidraget till de kommuner som minskar barngrupperna i förskolan bör ha ett tydligt mål om högst tolv barn i småbarnsgrupperna och endast ges till dem som har uppnått eller som visar att de arbetar mot detta mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja statsbidraget som går till att minska barngrupperna i förskolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en elevhälsogaranti och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3349 av Désirée Pethrus m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa fler platser inom yrkesvuxenutbildning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot dåliga skolor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapskontrakt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska kunna ta över huvudmannskapet för skolor med bristande utbildningskvalitet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärarassistenter och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka den lärarledda undervisningen på lärarutbildningen med 50 procent och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler vägar till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en webbaserad modell för att kunna erbjuda ett kompetenslyft för lärare i frågor som rör att förebygga mobbning, hot, våld och kränkningar i skolan och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3453 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2016/17:3464 av Christer Nylander m.fl. (L):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att under 2017 för anslaget 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 680 000 000 kronor 2018 (avsnitt 10.1.15).

BILAGA 2

Regeringens och oppositionens anslagsförslag

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen		
	förslag	M	SD	C	L	KD
1:1 Statens skolverk	1 055 963	-3 000	+25 000	-64 150	-17 101	+181 848
1:2 Statens skolinspektion	409 644			-1 778	+8 814	-1 778
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	712 572			-3 264	-2 176	-3 264
1:4 Sameskolstyrelsen	41 249			-128		-128
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2 868 670	-58 000		-255 400	-602 935	-261 403
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	263 077			-2 533		-2 533
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 630 000	-130 000		-1 410 000	-1 330 000	-250 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	177 325			-1 011	-674	-1 011
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	90 692			-535		-535
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	295 226		+103 000	-35 000	+2 318 000	-85 000
1:11 Bidrag till vissa studier	17 525					
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	107 448		+26 862	-500	+5 000	-500
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	1 453 775		-335 000	-173 420	-912 000	+370 000
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 171 588		+210 000		+52 000	-6 424
1:15 Upprustning av skollokalerna och utemiljöer	480 000	-480 000	+250 000	-480 000	-480 000	-480 000
1:16 Fler anställda i lågstadiet	2 300 000		-2 300 000			
1:17 Skolforskningsinstitutet	23 146			-142		-142
1:18 Praktisk skolforskning	18 211			-63		
1:19 Bidrag till lärarlöner	4 442 000	+212 000	-4 422 000	+212 000	+468 000	+212 000

Ramanslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen		
	förslag	M	SD	C	L	KD
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	156 420			-858	-3 000	-858
2:1 Universitetskanslersämbetet	137 398			-459	-306	-459
2:2 Universitets- och högskolerådet	146 782	+120 000		-463	-309	-463
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 684 040		-6 680	-38 058	+42 307	-7 520
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 066 943			-9 294	-6 196	-9 294
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 982 302		-3 897	-30 403	+45 252	-8 777
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 119 873			-9 532	-6 355	-9 532
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 039 526		-3 897	-41 929	+43 073	-9 045
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 504 493			-6 764	-4 510	-6 764
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 669 947		-6 680	-47 744	+52 351	-7 454
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 580 369			-7 106	-4 737	-7 106
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 336 777		-2 227	-20 463	+35 813	-5 941
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 082 429			-4 868	-3 245	-4 868
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 484 334		-3 062	-21 910	+34 569	-6 553
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	854 065			-3 768	-2 512	-3 768
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	696 179		-835	-3 711	-1 050	-3 075
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 506 141			-6 771	-4 514	-6 771
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 082 273			-5 875	-2 190	-4 784

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen				
		M	SD	C	L	KD
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 499 593			-6 743	-4 495	-6 743
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	643 531	+62 627		-8 126	+1 233	-2 899
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	369 250	+36 367		-1 660	-1 107	-1 660
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	634 496		-1 113	-13 049	-56 982	-2 804
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	227 090			-1 021	-681	-1 021
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 029 306		-2 227	-21 437	-63 308	-4 621
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	323 317			-1 454	-969	-1 454
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	766 819		-1 113	-13 497	-20 390	-3 415
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	254 064			-1 142	-762	-1 142
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	525 658		-1 670	-4 629	-33 248	-2 368
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	234 620			-1 055	-703	-1 055
2:29 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	237 135			-1 974	-12 737	-1 106
2:30 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	92 543			-416		-416
2:31 Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	894 005		-4 732	-24 866	-38 369	-3 956
2:32 Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	139 059			-626	-417	-626
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	583 055			-10 533	-31 734	-2 601
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	105 206			-473		-473

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen				
		M	SD	C	L	KD
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	197 275			-964	-592	-889
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	49 490			-223		-223
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	97 639		-1 392	-2 425	-1 392	-433
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	31 987			-144		-144
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	476 847		-1 670	-11 198	-3 068	-2 097
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	67 386			-303		-303
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	408 483		-278	-9 068	-33 502	-1 836
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	62 277			-280		-280
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	433 294		-1 948	-9 006	-31 242	-1 941
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	92 372			-415		-415
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	374 906		-1 392	-8 172	-7 516	-1 686
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 458			-285		-285
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	373 379		-1 670	-9 612	-18 775	-1 657
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	53 466			-240		-240
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	296 793			-3 396	-14 907	-1 361
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	47 423			-213		-213

Ramanslag	Regeringens		Avvikelse från regeringen			
	förslag	M	SD	C	L	KD
2:51 Högsolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	343 773		-1 113	-8 027	-25 127	-1 522
2:52 Högsolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	48 249			-217		-217
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	158 283		-557	-1 620	-1 030	-710
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 513			-43		-43
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	62 611			-282		-282
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	6 102			-28		-28
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	127 784		-557	-1 495	-939	-572
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 609			-43		-43
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	395 592		-3 062	-14 256	-3 237	-1 763
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	57 840			-260		-260
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	24 553			-152		-152
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	10 580			-48		-48
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 193 384		-2 227	-23 747	-14 429	-13 803
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	579 243	+50 000		+7 370	+76 246	-60 606
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	414 532	+300 000		-3 173	-2 115	-253 173
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 521 132			-11 239	-7 492	-11 239
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5 844 916			-18 330	-2 883	-4 000
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	280 061					
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	160 919			-1 302	-868	-1 302
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	373 044			-279	-186	-279
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	28 518			-108		-108

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen				
		M	SD	C	L	KD
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309					
3:7 Institutet för rymdfysik	54 427			-224		-224
3:8 Kungl. biblioteket	362 343			-1 602	-1 068	-1 602
3:9 Polarforskningssekreteriatet	46 478			-167		-167
3:10 Sunet	48 755			-33		
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	7 257			-9		
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	40 912			-68		-68
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	105 712			-84		
4:1 Internationella program	81 589					
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	30 886					
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	10 214			-36		
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	17 519			-17		
Nya anslag						
99:1 Tidigare förslag Förskolan			+810 000			
99:2 Tidigare förslag Skolan		+2 175 000				
99:3 Tidigare förslag Höskolan		+650 000				
99:4 Teknikbrygga		+300 000				
99:5 Teknikcollege		+75 000				
99:6 Kommittémotioner förslag		+460 000				
99:7 Övriga nya förslag		+580 000				
99:8 Elevhälsogaranti						+380 000
99:9 Barnomsorgspeng						+1 100 000
Summa för utgiftsområdet	72 381 263	+11 000	-1 347 143	-2 724 066	-637 426	+643 526

BILAGA 3

Regeringens och oppositionens förslag till beställningsbemyndiganden

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Tidsperiod	Avvikelse från regeringen					
			M	SD	C	L	KD	
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 780 000	2018–2023					
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	34 000	2018					
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	665 000	2018					
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	350 000	2018–2020					
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	335 000	2018					
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 800 000	2018–2024					
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	680 000	2018				–680 000	
1:16	Fler anställda i lågstadiet	1 152 000	2018					
1:18	Praktiknära skolforskning	19 000	2018–2019					
1:19	Bidrag till lärarlöner	2 235 000	2018					
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	17 900 000	2018–2027					
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	1 700 000	2018–2022					
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	1 000 000	2018–2034					
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	2 900 000	2018–2034					
4:1	Internationella program	153 000	2018–2020					
Summa beställningsbemyndiganden		35 703 000		±0	±0	±0	–680 000	±0

BILAGA 4

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2017 inom
utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning*Tusental kronor*

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1 Statens skolverk	±0	1 055 963
1:2 Statens skolinspektion	±0	409 644
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	±0	712 572
1:4 Sameskolstyrelsen	±0	41 249
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	±0	2 868 670
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	±0	263 077
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	±0	4 630 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	±0	177 325
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	±0	90 692
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	±0	295 226
1:11 Bidrag till vissa studier	±0	17 525
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	±0	107 448
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	±0	1 453 775
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	±0	2 171 588
1:15 Upprustning av skollokalerna och utemiljöer	±0	480 000
1:16 Fler anställda i lågstadiet	±0	2 300 000
1:17 Skolforskningsinstitutet	±0	23 146
1:18 Praktisknära skolforskning	±0	18 211
1:19 Bidrag till lärarlöner	±0	4 442 000
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	±0	156 420
2:1 Universitetskanslersämbetet	±0	137 398
2:2 Universitets- och högskolerådet	±0	146 782
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 684 040
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	2 066 943
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 982 302
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	2 119 873
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	2 039 526

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 504 493
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 669 947
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 580 369
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 336 777
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 082 429
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 484 334
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	854 065
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	696 179
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 506 141
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 082 273
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 499 593
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	643 531
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	369 250
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	634 496
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	227 090
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 029 306
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	323 317
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	766 819
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	254 064
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	525 658
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	234 620
2:29 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	237 135

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:30 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	92 543
2:31 Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	894 005
2:32 Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	139 059
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	583 055
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	105 206
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	197 275
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	49 490
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	97 639
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	31 987
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	476 847
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	67 386
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	408 483
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	62 277
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	433 294
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	92 372
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	374 906
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	63 458
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	373 379
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	53 466
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	296 793
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	47 423
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	343 773

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:52 Högsolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	48 249
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	158 283
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	9 513
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	62 611
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	6 102
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	127 784
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	9 609
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	395 592
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	57 840
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	24 553
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	10 580
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	±0	3 193 384
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	±0	579 243
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	±0	414 532
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	±0	2 521 132
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	±0	5 844 916
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	±0	280 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	±0	160 919
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	±0	373 044
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	±0	28 518
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	±0	551 309
3:7 Institutet för rymdfysik	±0	54 427
3:8 Kungl. biblioteket	±0	362 343
3:9 Polarforskningssekretariatet	±0	46 478
3:10 Sunet	±0	48 755
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	±0	7 257

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	±0	40 912
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	±0	105 712
4:1 Internationella program	±0	81 589
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	±0	30 886
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	±0	10 214
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	±0	17 519
Summa för utgiftsområdet	±0	72 381 263

BILAGA 5

Utskottets förslag till beställningsbemyndiganden

Förslag till beslut om beställningsbemyndiganden för 2017 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag	Tidsperiod
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	±0	1 780 000	2018–2023
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	±0	34 000	2018
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	±0	665 000	2018
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	±0	350 000	2018–2020
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	±0	335 000	2018
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	±0	4 800 000	2018–2024
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	±0	680 000	2018
1:16 Fler anställda i lågstadiet	±0	1 152 000	2018
1:18 Praktisknära skolforskning	±0	19 000	2018–2019
1:19 Bidrag till lärarlöner	±0	2 235 000	2018
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	±0	17 900 000	2018–2027
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	±0	1 700 000	2018–2022
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	±0	1 000 000	2018–2034
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	±0	2 900 000	2018–2034
4:1 Internationella program	±0	153 000	2018–2020
Summa beställningsbemyndiganden	±0	35 703 000	

BILAGA 6

Regeringens redovisning av resultaten för utgiftsområde 16 i korthet

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Resultaten för utgiftsområde 16 i korthet sammanfattas nedan utifrån de indikatorer och övriga resultat regeringen använder för att följa upp måluuppfyllelsen på en övergripande nivå (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). I budgetpropositionen presenterar regeringen även en samlad resultatredovisning om lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 54 f.), som sammanfattas under avsnitt 1 och återges i korthet i bilaga 8.

Befolkningens utbildningsnivå

Indikatorn *Befolkningens uppnådda utbildningsnivå* visar att Sveriges befolkning har en högre utbildningsnivå än genomsnittet för såväl EU21-¹⁸och OECD-länderna. Ökningstakten har sedan slutet av 1990-talet dessutom varit högre i Sverige än den genomsnittliga ökningstakten inom EU21- och OECD-länderna. Andelen personer i Sverige som har minst två års eftergymnasial utbildning är i dag 5 procentenheter fler än i OECD-länderna och 7 procentenheter fler än i EU21-länderna.

När det gäller *Unga vuxnas deltagande i utbildning*¹⁹ visar indikatorn att denna andel under hela 2000-talet har legat på en högre nivå i Sverige än inom OECD och EU21 som helhet. Ökningstakten har dock varit större inom OECD och EU21, vilket lett till att det försprång som Sverige har haft har minskat från 11 procentenheter 2000 till 7 procentenheter för OECD respektive 6 procentenheter för EU21 2013.

Indikatorn *Olika ålderskohorters uppnådda utbildningsnivå* visar att den genomsnittliga utbildningsnivån i Sverige vid en viss given ålder inte är lika hög för de unga ålderskohorterna som den är för de något äldre kohorterna. Högst utbildningsnivå i de ålderskohorter som regeringen redovisar har de som föddes 1980. I ålderskohorterna födda 1985 och 1990 är utbildningsnivån något lägre än bland födda 1980.

¹⁸ EU21 omfattar alla EU:s medlemsländer innan utvidgning i maj 2004 samt OECD-länderna Estland, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

¹⁹ Denna indikator mäts som andelen personer i åldern 20–29 år som deltar i någon form av utbildning.

Indikatorer för jämställdhet inom universitet och högskolor

Indikatorn *Könsfördelningen bland högskoleexaminerade inom olika utbildningsinriktningar* visar att utbildningsvalen är mer könsstereotypa i Sverige än i andra OECD-länder. I fem av åtta utbildningsinriktningar har Sverige en mer ojämn könsfördelning än vad OECD-länderna som helhet i genomsnitt har.

Indikatorn *Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen i högskolan* visar att andelen kvinnor bland den undervisande och forskande personalen är något högre i Sverige än i OECD som helhet och inom EU21. I såväl Sverige som EU21- och OECD-länderna är dock andelen kvinnor längre än andelen män.

När det gäller indikatorn *Andelen professorer som är kvinnor* var andelen kvinnliga professorer 2013 ca 24 procent i Sverige och ca 20 procent i EU15-länderna²⁰. Ökningen har varit större i Sverige än i EU som helhet, särskilt under den senast uppmätta perioden 2010–2013.

Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten

Inom forskningsområdet redovisar regeringen den övergripande indikatorn *Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten*, som avser att beskriva den svenska forskningens kvalitet och hur den bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Totalt 26 000 artiklar publicerades 2014 med svenska författare. Det är en ökning med 70 procent på tio år och en genomsnittlig ökning med drygt 6 procent per år. Under de senaste fem åren har det största forskningsfältet varit medicin med drygt 20 procent av de publicerade artiklarna. Den fältnormaliserade medelciteringen²¹ för Sverige i vetenskapliga tidskrifter som ingår i det nederländska företaget Elseviers databaser hamnar på 70 procent över världsgenomsnittet, vilket är något svagare än jämförbara länder som Danmark, Nederländerna och Schweiz, men högre än Norge och Finland.

Ett annat sätt att mäta kvalitet är att studera andelen artiklar som är bland de 10 procent mest citerade artiklarna i världen. För svenskt vidkommande ligger detta på drygt 20 procent. Det är högre än Norge och Finland men lägre än länder som Belgien, Danmark, Nederländerna, Schweiz och Singapore.

När det gäller forskningssamarbeten med andra länder och företag var 2014 mer än hälften av de publicerade artiklarna resultatet av ett internationellt forskningssamarbete, vilket var högt i ett internationellt perspektiv såväl i Norden som i världen i stort.

Ytterligare ett sätt att följa upp det forskningspolitiska målet är att mäta graden av samverkan med det omgivande samhället. I Sverige hade 8 procent

²⁰ EU15 omfattar de länder som var medlemmar i unionen strax före utvidgningen 2004.

²¹ Fältnormaliserade medelciteringar är ett medelvärde för alla områden och beräknas som antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje område.

av företagen med minst tio anställda innovationsrelaterade samarbeten med universitet och högskolor under perioden 2010–2012 (samarbeten med institut var 5 procent). Denna andel var mindre än i andra jämförbara länder som Finland, i paritet med Tyskland, men större än i länder som Storbritannien, Danmark och Nederländerna. Jämfört med alla länder hamnade Sverige på en fjärdeplats när det gäller innovationsrelaterad samverkan mellan företag med minst tio anställda och universitet och högskolor respektive en femteplats när det gäller samverkan med institut.

Uppföljning av EU:s gemensamma utbildningsmål

I maj 2009 kom EU-ländernas utbildningsministrar överens om ett ramverk med strategiska mål för att förbättra utbildningsresultaten inom EU (Utbildning 2020). Inom detta samarbete har ministrarna enats om sju riktmärken som regeringen följer upp med indikatorn *Uppföljning av EU:s gemensamma utbildningsmål*.²² Riktmärkena avser EU som helhet och inte enskilda medlemsländer. En del länder förutsätts kunna bidra till utvecklingen i Europa genom att överträffa riktmärket. Regeringen anger i resultatredovisningen att en uppföljning av dessa riktmärken belyser hur Sverige står sig som kunskapsnation.

Det första riktmärket innebär att andelen unga kvinnor och män i åldern 18–24 år som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent i EU.²³ Detta riktmärke är även ett av de övergripande målen i EU:s tillväxtstrategi Europa 2020. Sverige har inom ramen för Europa 2020-strategin antagit det nationella målet att andelen 18–24-åringar som inte fullföljt gymnasieskolan och som inte studerar 2020 ska vara mindre än 7 procent. I den senaste statistiken från 2015 var denna andel i Sverige 6,6 procent, vilket innebär att Sverige har uppfyllt såväl EU:s mål om mindre än 10 procent som det nationella målet om mindre än 7 procent. För kvinnor uppgick andelen till 6,4 procent och för män till 7,6 procent under 2015. Även inom EU totalt sett har andelen minskat påtagligt under de senaste tio åren, dock från en högre nivå. Genomsnittet för EU:s 28 medlemsstater låg 2015 på 10,9 procent.

Det andra riktmärket anger att andelen personer i åldern 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent. I begreppet eftergymnasial utbildning ingår utbildning vid högskola och

²² Regeringen redovisar i budgetpropositionen sex av dessa sju överenskomna riktmärken. Enligt information i budgetpropositionen pågår det ett arbete inom Eurostat för att få fram statistik som belyser det sjunde riktmärket om internationell rörlighet. Detta riktmärke anger att andelen högskoleexaminerade som studerat utomlands under en period som omfattar minst 15 högskolepoäng ska uppgå till minst 20 procent och att andelen 18–34-åringar som deltar i en grundläggande yrkesutbildning och som studerat utomlands under minst två veckor ska uppgå till minst 6 procent.

²³ Riktmärket mäter andelen unga kvinnor och män i åldern 18–24 år som saknar eller har mindre än två års studier på gymnasial nivå och som inte heller befunnit sig i formell eller icke-formell utbildning under fyra veckorsperioden närmast före mätningen. Detta innebär att personer med två eller flera års studier på gymnasial nivå inte klassas som ”ung med låg utbildning”, oavsett om dessa har fullföljt utbildningen eller inte.

universitet, kvalificerad yrkesutbildning och utbildning inom yrkeshögskolan. Även detta riktmärke är ett övergripande mål i Europa 2020-strategin, och Sverige har inom ramen för denna strategi satt upp det nationella målet att andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska vara 45–50 procent 2020. Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning har fortsatt att öka i Sverige och uppgick 2015 till 50,2 procent. Sverige uppfyllde därmed både EU-riktmärket och det nationella målet. Bland män var andelen 43,2 procent och bland kvinnor 57,7 procent. Även genomsnittet inom EU har förbättrats något och uppgick under 2015 till 40 procent bland kvinnor och 34 procent bland män.

Måluppfyllelsen för det tredje riktmärket – att högst 15 procent av ungdomarna ska prestera på låg nivå i läsning, matematik respektive naturvetenskap – mäts med hjälp av den internationella kunskapsmätningen PISA. Den senaste mätningen genomfördes 2012. Andelen svenska 15-åringar som var lågpresterande i läsförmåga uppgick i denna mätning till 31,3 procent bland pojkar och 14 procent bland flickor, i matematik till 28,2 procent bland pojkar och 26 procent bland flickor och i naturvetenskap till 24,8 procent bland pojkar och 19,6 procent bland flickor. Samtliga resultat är en försämring jämfört med tidigare mätningar, och Sverige uppfyller därmed inte EU-riktmärket. För de tre kunskapsområdena är andelen lågpresterande elever i Sverige högre än den genomsnittliga andelen i EU som helhet.

Det fjärde riktmärket anger att andelen barn i åldern fyra år fram till åldern för obligatorisk skolstart som går i förskola ska uppgå till minst 95 procent. I Sverige uppgick andelen flickor i förskola till 95,7 procent och andelen pojkar till 96 procent 2014, vilket innebär att Sverige uppfyller EU-riktmärket. Genomsnittet för EU-länderna uppgick samma år till 94,3 procent för såväl flickor som pojkar.

Det femte riktmärket innebär att andelen vuxna som deltagit i någon form av utbildning, såväl formell som informell, de senaste fyra veckorna ska uppgå till minst 15 procent. Bland svenska kvinnor ökade den genomsnittliga nivån till 36,7 procent 2015. Bland män var motsvarande andel 22,3 procent. Sverige ligger därmed över EU:s riktmärke. Inom EU som helhet uppgick den genomsnittliga andelen för kvinnor till 11,7 procent och för män till 9,7 procent.

Det sjätte riktmärket innebär att sysselsättningsgraden bland personer i åldern 20–34 år ska uppgå till minst 82 procent tre år efter att de avlagt examen på gymnasial eller eftergymnasial nivå. Andelen sysselsatta tre år efter avslutade studier på gymnasial och eftergymnasial nivå uppgick i Sverige 2015 till 86 procent bland kvinnor och till 85,7 procent bland män, vilket överträffar målet på 82 procent. Genomsnittet för EU som helhet var 76,9 procent totalt sett. För kvinnor uppgick andelen till 75,3 procent och för män till 78,6 procent.

Regeringens analys och slutsatser

I resultatanalysen av den övergripande måluppfyllelsen om hur Sverige placerar sig i förhållande till omvärlden framhåller regeringen att indikatorerna ger en blandad bild av hur Sverige står sig som kunskaps- och forskningsnation. Regeringen pekar på att Sverige har uppnått goda resultat när man ser till befolkningens utbildningsnivå, och presterar bra i mätningar av den vuxna befolkningens kunskaps- och kompetensnivå. Sysselsättningsgraden efter avslutad utbildning är också hög och dessutom stigande i Sverige. I Sverige är det också en större andel barn som går i förskolan jämfört med genomsnittet i EU-länderna, även om många andra länder är på god väg att komma i kapp. Sverige har också en betydligt större andel 20–29-åringar som studerar än vad EU och OECD totalt sett har, men även här har flera medlemsländer på senare år börjat komma i kapp Sverige. Andelen unga som inte fullföljer gymnasieskolan och som därefter inte deltar i någon form av utbildning är betydligt lägre i Sverige än i EU som helhet. Andelen kvinnliga professorer har dessutom ökat snabbare i Sverige än i EU totalt sett. Sverige står sig också väl i mätningar av omfattningen och kvaliteten på den forskning som bedrivs.

Samtidigt konstaterar regeringen att Sverige uppnår klart sämre resultat vid internationella mätningar av kompetens- och kunskapsnivå i läsförståelse, matematik och naturvetenskap bland 15-åringar. Dessa resultat har även varit fallande under en lång följd av år. Den svenska befolkningens utbildningsnivå ökar inte längre utan tenderar i stället att minska något. Andelen högutbildade bland de kohorter som t.ex. är födda 1985 och 1990 är något lägre än bland de som är födda några år tidigare. Antalet studenter vid universitet och högskolor minskar sedan fem år tillbaka. Den tidigare ökningen av andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning har planat ut och övergått i en liten minskning under det senaste året. Regeringen framhåller att detta skulle kunna tyda på att utbildningsbehoven och efterfrågan på utbildning är på väg att mättas.

I den övergripande resultatanalysen lyfter regeringen även fram att Sverige i vissa avseenden har långt kvar innan vi når ett jämställt utbildningssystem. Regeringen nämner i detta sammanhang bl.a. att utbildningsvalen inom högskolan är mer könsstereotypa i Sverige än vad de är inom OECD som helhet samt att männen genom hela utbildningssystemet presterar sämre än vad kvinnor gör och att de i genomsnitt uppnår en lägre utbildningsnivå.

Sammantaget framhåller regeringen att Sverige i flera avseenden har varit och är en framstående kunskaps- och forskningsnation. Samtidigt uttrycker regeringen i analysen en oro över den negativa resultatutvecklingen och menar att den, om den fortgår, kan innebära att Sveriges position som framstående kunskaps- och forskningsnation hotas.

BILAGA 7

Särskild uppföljning av mål och indikatorer för utgiftsområde 16 och verksamhetsområdet Forskning

Bakgrund

Utskottets uppföljning har tidigare år haft budgetpropositionens struktur och resultatredovisningens utformning i fokus. Styrgruppen har beslutat att flytta fokus till resultatindikatorerna. Indikatorerna följs upp i två avseenden:

- vilka indikatorer som regeringen har valt för att mäta måluppfyllelsen och skälen för dessa val
- om regeringen använder indikatorerna i sin resultatanalys och bedömning av måluppfyllelsen.

I budgetpropositionen för 2017 har denna särskilda uppföljning gjorts för utgiftsområde 16 och för ett verksamhetsområde inom utgiftsområdet, nämligen verksamhetsområdet Forskning.²⁴

Utgiftsområde 16

Regeringens val av indikatorer för att mäta måluppfyllelsen för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). För att följa upp hur framstående Sverige är som kunskaps- och forskningsnation anser regeringen att jämförelser behöver göras med andra länder.²⁵ Huvuddelen av de indikatorer som regeringen har valt ut för uppföljningen bygger därför på internationell statistik. I de fall det finns tidsserier att tillgå beskriver regeringen utvecklingen under flera år bakåt i tiden. De indikatorer som regeringen har valt ut för att mäta måluppfyllelsen är

- befolkningens uppnådda utbildningsnivå
- unga vuxnas deltagande i utbildning
- olika ålderskohorters uppnådda utbildningsnivå
- könsfördelningen bland högskoleexaminerade inom olika utbildningsinriktningar

²⁴ Regeringen har delat in utgiftsområdet i sex verksamhetsområden: Förskola och grundskola, Gymnasieutbildning, Kommunernas vuxenutbildning, Eftergymnasial yrkesutbildning, Universitet och högskolor samt Forskning.

²⁵ I budgetpropositionen för 2016 följde regeringen upp måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet för första gången (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16). Tre indikatorer är desamma som förra året: *Befolkningens uppnådda utbildningsnivå*, *Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten* och *Riktmärkena i EU:s utbildningspolitiska samarbete*.

- andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen i högskolan
- andelen professorer som är kvinnor
- publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forsknings-samarbeten
- riktmärkena i EU:s utbildningspolitiska samarbete.

Av indikatorn *Befolkningens uppnådda utbildningsnivå* framgår att andelen högutbildade personer i befolkningen är högre i Sverige än i OECD och EU21, som Sverige jämförs med här.²⁶ Enligt regeringen har Sverige i den bemärkelsen blivit en mer framstående utbildningsnation än under tidigare år. Indikatorn mäts som andelen personer i åldern 25–64 år som har minst två års eftergymnasial utbildning. Tidsserien är 1997–2014.

En framstående utbildningsnation bör enligt regeringen erbjuda många, i synnerhet unga, personer god tillgång till utbildning. Indikatorn *Unga vuxnas deltagande i utbildning*, som mäts som andelen personer i åldern 20–29 år som deltar i någon form av utbildning, visar att Sverige ligger på en högre nivå än OECD och EU21. Tidsserien är 2000–2013.

Datakälla för dessa båda indikatorer är OECD. Den publicerade internationella statistiken finns enligt regeringen inte uppdelad efter kön.

Indikatorn *Olika ålderskohorters uppnådda utbildningsnivå* mäts som andelen personer med minst tre års eftergymnasial utbildning i olika ålderskohorter. Den visar den genomsnittliga utbildningsnivån i Sverige vid en viss given ålder, från 20 år till 65 år. Datakälla är Statistiska centralbyrån och regeringens egna beräkningar. Måttet är uppdelat på kvinnor och män.

En framstående kunskaps- och forskningsnation med hög kvalitet bör enligt regeringen också ha ett jämställt utbildningssystem. Könsstereotypa utbildningsval bör enligt regeringen motverkas. Ett sätt att studera detta är enligt regeringen att undersöka *hur könsfördelningen ser ut bland de som examineras från olika utbildningsinriktningar inom högskolan*. För denna indikator jämförs utfallet för Sverige med utfallet för OECD för åtta olika utbildningsinriktningar 2013.²⁷ Datakälla är OECD.

Ett annat sätt att följa upp jämställdheten är enligt regeringen att se hur *könsfördelningen bland undervisande och forskande personal inom högskolan* ser ut i Sverige jämfört med andra länder. Sverige jämförs här med OECD och EU21 under 2010–2013. Det är andelen kvinnor som mäts, och datakälla är OECD.

Könsfördelningen bland professorer mäts som *andelen professorer som är kvinnor* i Sverige jämfört med EU27 och EU15 2000–2013. Datakälla är EU-kommissionen.

²⁶ EU21 omfattar alla EU:s medlemsländer innan utvidgningen i maj 2004 samt OECD-länderna Estland, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

²⁷ De åtta utbildningsinriktningarna är utbildning; humaniora och konst; samhällsvetenskap; juridik och ekonomi; naturvetenskap; teknik; tillverkning och konstruktion; lantbruk; hälsa och välfärd samt tjänster.

Indikatorn *Resultaten i internationella kunskapsmätningar* har utgått. Den mätte Sveriges resultat i studierna PIAAC, PISA, Timss, Pirls och Talis jämfört med övriga medverkande länder.²⁸

Indikatorn *Övergången mellan olika utbildningsnivåer* har också utgått. Den mätte andelen elever i grundskolan som uppnår behörighet för gymnasieskolans nationella program och andelen elever som går vidare till högskolan ett år efter avslutad gymnasieskola. Regeringens skäl för att då välja denna indikator var att det i en framstående kunskapsnation är viktigt att varje nivå i utbildningssystemet på ett bra sätt förbereder eleverna för nästa nivå.

Det övergripande målet att Sverige ska vara en framstående forsknings- och kunskapsnation präglad av hög kvalitet har inom forskningsområdet av regeringen specificerats till att Sverige ska vara en framstående forskningsnation där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Ett vanligt sätt att mäta forskningens kvalitet är enligt regeringen att följa upp *antal publiceringar och citeringar av forskningsartiklar*. Indikatorn kan mätas som antalet artiklar med svenska författare. Ett annat mått på indikatorn är s.k. fältnormaliserade medelciteringar av vetenskapliga artiklar.²⁹ Ytterligare ett mått på indikatorn är andelen artiklar som är bland de 10 procent mest citerade artiklarna i världen. Sverige jämförs här med länder som enligt regeringen är jämförbara: Danmark, Finland, Norge, Belgien, Nederländerna, Schweiz och Singapore. Jämförelsen görs för 2014. Datakälla är det nederländska företaget Elseviers databaser.

Enligt regeringen syftar forskningssamarbete med andra länder och företag till att bidra till kvalitet och till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Indikatorn *Forskningssamarbete* mäts här som andelen publicerade artiklar 2014 som var resultatet av ett internationellt forskningssamarbete eller företagssamarbete. Regeringen beskriver inte hur ett internationellt forskningssamarbete eller företagssamarbete har definierats.

Ytterligare ett sätt att följa upp det forskningspolitiska målet är enligt regeringen att mäta graden av samverkan med det omgivande samhället. Regeringen mäter det som andelen företag av en viss storlek respektive andelen forskningsinstitut som hade innovationsrelaterade samarbeten med universitet och högskolor under perioden 2010–2012. Utfallet för Sverige jämförs med andra länder som Danmark, Finland, Nederländerna, Tyskland, Storbritannien och EU. Det framgår inte vilken datakällan är.

²⁸ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) organiserar de tre internationella studierna PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), PISA (Programme for International Student Assessment) och Talis (The Teaching and Learning International Survey). IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) organiserar de två internationella studierna Timss (Trends in International Mathematics and Science Study) och Pirls (Progress in International Reading Literacy Study).

²⁹ Det vill säga ett medelvärde för alla områden av antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje forskningsfält.

I bedömningen av hur Sverige står sig som kunskapsnation är det enligt regeringen viktigt att även följa upp de *riktmärken som överenskommits inom ramen för Utbildning 2020* (se bilaga 5). Regeringen redovisar hur Sverige och EU som helhet ligger till i förhållande till de antagna riktmärkena och hur utvecklingen har varit under de senaste tio åren, i de fall det finns långa tidsserier att tillgå. Tidsserierna sträcker sig i vissa fall fram till 2012 och i andra fall till 2015. Datakälla är Eurostat och OECD:s senaste PISA-undersökning.³⁰

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för utgiftsområdet

När det gäller analysen och slutsatserna för utgiftsområde 16 konstaterar regeringen att de indikatorer som används för att bedöma om Sverige är en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet visar en blandad bild. Enligt regeringen kan Sverige sägas vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet i vissa bemärkelser men mindre framstående i andra bemärkelser. Regeringen går igenom samtliga indikatorer som grund för sin bedömning. Resultaten för utgiftsområdet beskrivs kortfattat i bilaga 6.

Verksamhetsområdet Forskning

Regeringens val av indikatorer för att mäta måluppfyllelsen för verksamhetsområdet Forskning

Regeringens mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.³¹

De indikatorer för forskning som regeringen använder för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- antal vetenskapliga artiklar, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder (källa: Web of Science)
- antal vetenskapliga artiklar, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder (källa: Web of Science)
- genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel för Sverige och jämförbara länder (källa: Scopus)
- genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel för USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder (källa: Scopus)

³⁰ PISA (Programme for International Student Assessment) är en studie som mäter tre kunskapsområden hos 15-åringar (matematik, naturvetenskap och läsförståelse). Studien organiseras av OECD och genomförs vart tredje år. Resultaten från PISA 2015 presenteras i december 2016.

³¹ Regeringen avser att se över målet för forskningspolitiken i samband med att propositionen för forskning, innovation och högre utbildning presenteras hösten 2016.

- genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar för olika vetenskapsområden i Sverige (källa: Scopus).

Antalet vetenskapliga artiklar per land är enligt regeringen ett mått på hur omfattande den forskning är som bedrivs i respektive land. Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel är enligt regeringen ett mått på vilken påverkan på vetenskapen ett arbete har.³² Denna synlighet brukar enligt regeringen generellt användas som ett mått på forskningens vetenskapliga kvalitet.³³

Regeringen utgår från två databaser för att mäta publiceringsdata, Web of Science, som inkluderar 12 000 tidskrifter, och Scopus, som inkluderar ca 20 000 tidskrifter varav en större andel än hos Web of Science avser tidskrifter från Europa och Asien.

Resultaten för forskningsindikatorerna presenteras under en särskild rubrik i resultatavsnittet, Svensk forskning i internationell jämförelse. Resultaten för indikatorn *Antal vetenskapliga artiklar* mäts som antal artiklar per capita.³⁴ Sverige jämförs här med länder som regeringen i sammanhanget betraktar som mindre och medelstora: Danmark, Finland, Nederländerna, Norge och Schweiz. Sedan redovisas motsvarande uppgifter för USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder (Tyskland och Storbritannien). Källa är Web of Science och tidsserien är 1999–2015.

Ett mått på kvalitet är enligt regeringen antalet citeringar av vetenskapliga artiklar. För indikatorn *Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel* jämförs Sverige först med länder som enligt regeringen är jämförbara: Danmark, Finland, Nederländerna, Norge, Schweiz och Singapore. Sedan redovisas motsvarande uppgifter för USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder (Tyskland, Italien och Storbritannien). Källa är Scopus och tidsserien är 1997–2015.

Utfallet för indikatorn *Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar för olika vetenskapsområden*³⁵ i Sverige redovisas. Källa är Scopus och tidsserien är 1997–2015. Regeringen jämför också de enskilda vetenskapsområdena i Sverige med världsgenomsnittet.

Regeringen hänvisar till en annan rubrik i resultatavsnittet, Nyttiggörande av forskning, för information om universitetets och högskolors samverkan med det omgivande samhället, nyttiggörande av forskningsresultat samt innovation. Under denna rubrik redogör regeringen för de delar av

³² Fältnormaliserade citeringar är enligt regeringen ett medelvärde för alla områden av antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje område.

³³ I sammanhanget kan nämnas att regeringen även använder samma mått för verksamhetsområdet Universitet och högskolor för att följa upp sitt mål att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt. Indikatorn benämns då *Vetenskaplig produktion*, och regeringen hänvisar till verksamhetsområdet Forskning för uppgifter i fråga om vetenskaplig produktion.

³⁴ Antalet avser s.k. fraktionerade artiklar. Det betyder att en artikel med två författare räknas som en halv artikel per författare.

³⁵ Vetenskapsområdena är agronomi, medicin, teknik, naturvetenskap och samhällsvetenskap.

nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap som sker vid universitet och högskolor. Enligt regeringen är det ett integrerat åtagande som berör både utbildning och forskning. En del av denna uppgift utförs av innovationskontoren, som finns vid samtliga universitet. Innovationskontoren följs årligen upp via ett antal flödestal: antal idéer som har kommit in för prövning eller rådgivning från forskare respektive studenter samt hur en idé definieras och avgränsas³⁶, antal idéer som går vidare till s.k. verifiering från forskare respektive student samt hur verifiering definieras och avgränsas och antal idéer som har gått vidare till inkubatorer.

Universitetens och högskolornas holdingbolag är en del av det innovationsstödande systemet och har ofta en nära koppling till innovationskontoren. Vid holdingbolagen har idébanker etablerats som ska underlätta övertagande av idéer där idébäraren inte själv är aktiv. Holdingbolagen rapporterar ett antal indikatorer: det totala antalet unika idéer som holdingbolaget och dess dotterföretag tar emot, antal idéer som skyddas i form av patent, mönsterskydd och varumärke, antal idéer som holdingbolaget äger helt eller delvis, antal idéer som har sålts vidare till bolag och antal nya bolag som startas med idén som grund.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsområdet Forskning

Under rubriken Svensk forskning i internationell jämförelse sammanfattar regeringen utvecklingen över tid när det gäller antalet publicerade artiklar från Sverige (dvs. vetenskaplig produktivitet) och antalet fältnormaliserade citeringar för Sverige (dvs. vetenskaplig kvalitet) i jämförelse med andra länder. Regeringen kommenterar utvecklingen för Sveriges del i förhållande till tillförda offentliga medel och drar sedan slutsatsen att den ökade finansieringen inte har lyckats öka svensk forsknings konkurrenskraft i samma takt som i Sveriges konkurrentländer.

Under rubriken Nyttiggörande av forskning kommenterar regeringen innovationskontorens flödestal och konstaterar att holdingbolagens idébanker fortfarande är i en etableringsfas.

³⁶ Definitionen av en idé börjar enligt regeringen bli allt tydligare. Många innovationskontor definierar en idé som en idé där ett första möte har genomförts. Därmed har idén beskrivits på ett mer omfattande sätt.

BILAGA 8

Regeringens särskilda redovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet i korthet

Riksdagen har efterfrågat en samlad redovisning av skolans personalsituation (bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). För att tillgodose riksdagens önskemål redovisar regeringen detta i ett särskilt avsnitt i anslutning till resultatredovisningen för utgiftsområdet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 avsnitt 2.5, s. 54–89).³⁷ Detta sammanfattas nedan.

Avsnittet inleds med en beskrivning av tre grupper med resultatindikatorer: personalens utbildning, lärares legitimation och behörighet samt lärar- och förskollärarytbildningarna. Därefter redovisas resultaten för indikatorerna, först för personalens utbildning och lärares legitimation och behörighet, dvs. personalsituationen, per skol- och verksamhetsform, sedan för lärar- och förskollärarytbildningarna. Därpå följer en redovisning av statens insatser för att påverka tillgången på utbildade lärare och förskollärare. Avsnittet avslutas med regeringens bedömning av kommande personalbehov, en analys av orsakerna till personalbristen, huvudmännens bedömning av personalsituationen och en analys av resultatredovisningen.

Resultatindikatorer

I avsnitt 2.5.1 beskrivs de indikatorer som används i resultatredovisningen. Indikatorerna avser personalens utbildning, lärares legitimation och behörighet samt lärar- och förskollärarytbildningarna. *Personalens utbildning* mäts, liksom tidigare år, som andel av lärarna i de olika skolformerna som har pedagogisk högskoleexamen, respektive andel av personalen i förskola och fritidshem som har pedagogisk högskoleutbildning. *Lärares legitimation och behörighet* mäts som andel tjänstgörande lärare i de olika skolformerna med legitimation och behörighet per ämne och nivå, respektive andel tjänstgörande lärare och förskollärare i förskoleklass med legitimation. Dessa indikatorer är nya. För *lärar- och förskollärarytbildningarna* redovisas söktryck (dvs. antal behöriga förstahandssökande per antagen), antalet nybörjarstudenter och antalet examinerade. Dessa uppgifter har även redovisats tidigare år.

³⁷ Regeringen definierar i detta avsnitt *skola* som de skolformer som ingår i skolväsendet, inklusive fritidshem (1 kap. 1 § skollagen), dvs. förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och kommunal vuxenutbildning. *Personal* definieras som lärare, förskollärare och fritidspedagoger som ansvarar för undervisning (2 kap. 13, 17 och 18 §§ skollagen) samt rektorer och förskolechefer som arbetsleder dessa lärare och förskollärare (2 kap. 9 § skollagen).

Resultat

I avsnitt 2.5.2 redovisas resultaten för indikatorerna. I denna sammanfattning redovisas endast uppgifter för indikatorerna. Övriga kvantitativa uppgifter som regeringen redovisar har inte tagits med här med undantag för uppgifter om utbildning och legitimation för rektorer och förskolechefer. Först redovisas resultaten per skol- och verksamhetsform för de indikatorer som avser personalens utbildning samt lärares legitimation och behörighet. De ger en bild av den nuvarande personalsituationen och den historiska bakgrunden. Samtliga uppgifter avser läsåret 2015/16, om inte något annat anges. Alla uppgifter om lärare, förskollärare eller annan personal är omräknade till heltidstjänster. Sedan redovisas resultaten för de indikatorer som avser lärar- och förskollärarytbildningarna. De ger en bild ur ett personalförsörjningsperspektiv.

Personalens utbildning

För personalens utbildning finns det fyra resultatindikatorer. Indikatorn *Andel av personalen i förskola och fritidshem som har pedagogisk högskoleutbildning* visar att andelen årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleexamen eller pedagogisk högskoleutbildning har legat stabilt på drygt 50 procent under perioden 1997–2015. Av förskolecheferna 2014/15 hade 85 procent en pedagogisk högskoleutbildning (förskollärarexamen, lärarexamen eller fritidspedagogexamen) och knappt 55 procent hade en legitimation.³⁸ Andelen personal i fritidshemmet med pedagogisk högskoleexamen har minskat sedan 2007, och är mindre än 50 procent 2015.³⁹

Indikatorn *Andel av lärarna i obligatoriska skolformer samt förskoleklass som har pedagogisk högskoleexamen* visar att i genomsnitt 85 procent av lärarna i grundskolan hade en pedagogisk högskoleexamen. Av lärarna i sameskolan hade 64 procent en pedagogisk högskoleexamen. Andelen lärare i grundsärskolan med pedagogisk högskoleexamen var knappt 90 procent. Andelen lärare i specialskolan med pedagogisk högskoleexamen var 83 procent, och andelen lärare med en specialpedagogisk högskoleexamen var 25 procent. Andelen personal i förskoleklass med en lärarexamen motsvarade knappt 25 procent, och andelen med en förskollärarexamen utgjorde drygt 50 procent. Andelen personal i förskoleklass utan en pedagogisk högskoleexamen var 17 procent.

Indikatorn *Andel av lärarna i gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan som har pedagogisk högskoleexamen* visar att andelen lärare i gymnasieskolan med pedagogisk högskoleexamen uppgick till 80 procent, och andelen yrkeslärare i gymnasieskolan med pedagogisk högskoleexamen var 59 procent. Av lärarna i gymnasiesärskolan hade 84 procent en sådan examen. Andelen lärare med en specialpedagogisk högskoleexamen uppgick till 23 procent.

³⁸ Det finns inte något krav på legitimation för en anställning som förskolechef.

³⁹ För fritidshemmet saknas uppgift om legitimationer.

Indikatorn *Andel av lärarna i komvux, särvtux och sfi som har pedagogisk högskoleexamen* visar att andelen lärare i komvux med pedagogisk högskoleexamen uppgick till 84 procent, i särvtux till 90 procent och i sfi till 73 procent.

Lärares legitimation och behörighet

För lärares legitimation och behörighet finns det fyra resultatindikatorer. Uppgifterna nedan avser den personal som omfattas av kravet på legitimation och behörighet.⁴⁰

Indikatorn *Andel tjänstgörande lärare och förskollärare i förskoleklass med legitimation* visar att 76 procent av lärarna och förskollärarna hade legitimation. Motsvarande andel för speciallärarna var 6 procent.

Indikatorn *Andel tjänstgörande lärare i obligatoriska skolformer med legitimation och behörighet per ämne och nivå* visar att i genomsnitt 73 procent av lärarna i grundskolan hade legitimation och behörighet i minst ett ämne. Andelen legitimerade och behöriga lärare var störst i årskurs 1–3 (74 procent) och minst i årskurs 4–6 (69 procent). I årskurs 7–9 var 70 procent av lärarna legitimerade och behöriga.

Det finns vissa regionala skillnader i landet när det gäller andelen behöriga lärare i grundskolan. Exempelvis är andelen legitimerade och behöriga lärare i minst ett ämne i årskurs 7–9 något mindre i vissa kommuner i södra Norrland samt i vissa inlandskommuner i mellersta Svealand och Götaland, än genomsnittet för riket. Andelen legitimerade och behöriga lärare är också lägre i Stockholms förortskommuner.

En särskild analys har genomförts som visar på vissa skillnader mellan olika grundskolor.⁴¹ Analysen visar att ju större andel elever som är utrikes födda, desto mindre andel lärare som är legitimerade och behöriga för minst ett ämne. Skillnaderna kan också beskrivas som att vid den tiondel skolor som hade minst andel elever som var utrikesfödda var i genomsnitt 75 procent av lärarna legitimerade och behöriga för minst ett ämne. Motsvarande andel på den tiondel skolor som hade störst andel utrikesfödda elever var 63 procent.

Det finns också vissa skillnader i lärarnas behörigheter mellan olika ämnen. I årskurs 1–3 var andelen ämnesbehöriga störst i svenska, matematik och svenska som andraspråk. Minst var den, förutom i moderna språk och hem- och konsumentkunskap, i engelska, slöjd och teknik. I årskurs 4–6 var andelen legitimerade och behöriga lärare störst i svenska, matematik och biologi. Minst

⁴⁰ Vissa skolenheter är undantagna från legitimationskravet, t.ex. de som bedriver annan undervisning än språkundervisning på engelska samt waldorfskolor.

⁴¹ Genom att koppla samman uppgifter om lärarnas legitimation och behörighet med uppgifter om respektive skolas elevsammansättning har en analys genomförts för skolor med elever med slutbetyg från årskurs 9 (statistiken är hämtad från Skolverkets databas Siris). Totalt ingår 1 341 av 1 689 grundskolor med årskurs 9 (79 procent) i analysen. Bortfallet beror på saknade eller maskerade data. Resultaten är statistiskt signifikanta. För läsåret 2015/16 framkommer ett visst negativt samband mellan exempelvis lärarnas behörighet och andel elever som är födda utomlands.

var den i hem- och konsumentkunskap, spanska och svenska som andraspråk. I årskurs 7–9 var andelen legitimerade och behöriga lärare störst i idrott och hälsa, historia och franska. Minst var den i teknik, spanska och svenska som andraspråk.

I sameskolan var andelen lärare med legitimation och behörighet högst i Kiruna sameskola, där 77 procent av lärarna var legitimerade och behöriga för minst ett undervisningsämne.⁴² Uppgifter om rektorer saknas för sameskolan.

Av lärarna i grundsärskolan var andelen legitimerade och behöriga för rätt ämne och nivå förhållandevis låg. Av lärarna med inriktning mot undervisning i årskurs 1–3 hade 16 procent legitimation och behörighet för grundsärskolan, nivån och i minst ett ämne. Motsvarande andel mot årskurs 4–6 var 14 procent och mot årskurs 7–9 var andelen 15 procent.

Av lärarna i specialskolan hade drygt 30 procent legitimation och behörighet.

Indikatorn *Andel tjänstgörande lärare i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan med legitimation och behörighet per ämne* visar att knappt 80 procent av lärarna i gymnasieskolan var behöriga att undervisa i något eller några ämnen i gymnasieskolan.⁴³ Skillnaderna i lärarnas behörighetsgrad mellan olika ämnen är betydande. Störst andel behöriga fanns i historia, biologi och kemi och lägst andel behöriga i naturkunskap, teknik och svenska som andraspråk. Det finns vissa regionala skillnader i andelen legitimerade och behöriga gymnasielärare. I synnerhet vissa kommuner i Norrlands inland samt i norra respektive västra Svealand har en mindre andel legitimerade och behöriga gymnasielärare än övriga delar av landet.

I gymnasiesärskolan var andelen legitimerade och behöriga lärare för rätt ämne och nivå låg, endast 16 procent var legitimerade och behöriga. Störst andel legitimerade och behöriga fanns i idrott och hälsa respektive engelska. Minst andel fanns i bild och svenska som andraspråk.

Indikatorn *Andel tjänstgörande lärare i vuxenutbildningen med legitimation och behörighet per ämne* visar att knappt 80 procent av lärarna i komvux hade legitimation och behörighet i minst ett ämne.⁴⁴ Det finns vissa skillnader i lärares behörighet mellan olika ämnen. På grundläggande nivå hade störst andel lärare legitimation och behörighet i kemi, engelska och matematik. Minst andel legitimerade och behöriga fanns i religionskunskap, svenska som andraspråk och samhällskunskap. På gymnasial nivå hade störst andel lärare legitimation och behörighet för bild, biologi och fysik. Minst andel legitimerade och behöriga fanns i teknik, svenska som andraspråk och filosofi.

Av lärarna i särvux hade 31 procent legitimation, och drygt 40 procent av lärarna i sfi var legitimerade och behöriga för undervisning i sfi.

⁴² Uppgifterna är baserade på endast 5,7 heltidstjänster.

⁴³ Eftersom det finns ett särskilt undantag från kravet på legitimation för yrkeslärare har Skolverket valt att inte redovisa hur stor andel som är legitimerade och behöriga. Däremot redovisas andelen som har en pedagogisk högskoleexamen (se ovan).

⁴⁴ Skillnaderna mellan lärarna på grundläggande respektive gymnasial nivå i komvux var endast 1 procentenhet.

Läsåret 2014/15 hade knappt 90 procent av rektorerna i grundskolan en pedagogisk högskoleexamen, och drygt 40 procent hade dessutom legitimation. Av rektorerna i gymnasieskolan hade drygt 75 procent en pedagogisk högskoleexamen och knappt 40 procent en legitimation. Av rektorerna i komvux hade drygt 70 procent en pedagogisk högskoleexamen och 30 procent en legitimation. I samtliga skolformer hade rektorerna någon typ av högskoleutbildning. Den vanligaste utbildningsbakgrunden var lärarutbildning, vilket knappt 80 procent hade (Skolverket 2016, Beskrivande data 2015, rapport 434).⁴⁵

Läraryr- och förskolläraryrutbildningarna

För läraryr- och förskolläraryrutbildningarna finns det tre resultatindikatorer. Indikatorn *Söktryck till läraryr- och förskolläraryrutbildningarna* (antal behöriga förstahandssökande per antagen) är fortfarande låg. Söktrycket var 1,4 sökande per antagen höstterminen 2015. Det skiljer sig dock mellan de olika inriktningarna. Högst söktryck är det till specialpedagogutbildningen och förskolläraryrutbildningen. Höstterminen 2015 gick det nästan två behöriga förstahandssökande per antagen till dessa utbildningar. Sedan höstterminen 2011 har ämnesläraryrutbildningen haft lägst söktryck med drygt en behörig förstahandssökande per antagen. Höstterminen 2015 var söktrycket dock marginellt lägre till specialläraryrutbildningen. Den hade då knappt 1,1 sökande per antagen.

Indikatorn *Antalet nybörjarstudenter på läraryr- och förskolläraryrutbildningarna* var närmare 15 000 nybörjarstudenter höstterminen 2015.

Indikatorn *Antalet examinerade från läraryr- och förskolläraryrutbildningarna* visar att under perioden 1978–2015 har i genomsnitt 8 500 personer per år fått en lärarexamen i Sverige. De som har examinerats de senaste åren har examinerats i enlighet med 2001 års examensordning. De första reguljära programstudenterna att examineras från 2011 års läraryr- och förskolläraryrutbildning examinerades under i synnerhet 2015 och 2016.

Regeringen redovisar i detta sammanhang också uppgifter om den s.k. befattningsutbildningen för rektorer. Av de rektorer som har arbetat fem år som rektor har 60 procent avslutat utbildningen med godkänt resultat.

Statliga insatser

I avsnitt 2.5.3 redovisas pågående och beslutade statliga insatser för att påverka tillgången på utbildade lärare och förskollärare. Regeringen konstaterar att svenskt skolväsen under flera år har haft problem att rekrytera tillräckligt många utbildade lärare och förskollärare och att många insatser har

⁴⁵Rektorernas utbildningsbakgrund läsåret 2014/15 var lärarutbildning (78 procent), förskolläraryrutbildning (8 procent), samhällsvetenskaplig utbildning (4 procent), utbildning i omsorg/socialt arbete (3 procent) och övrig utbildning, t.ex. humanistisk utbildning eller polis-/militärutbildning (7 procent).

genomförts för att stärka yrkenas och utbildningarnas attraktivitet och på så sätt locka fler studenter och få fler yrkesverksamma att stanna i yrket. Regeringen konstaterar att ansvaret för frågor som rör yrkets attraktivitet dock är delat mellan stat och skolhuvudmän. Regeringen redovisar följande *insatser för att stärka attraktiviteten i yrket*: en nationell samling för läraryrket, en legitimation för lärare och förskollärare, karriärvägar för lärare, ett lärarlönelyft och en informationskampanj för lärar- och förskolläraryrkena.

Regeringen redovisar också de *generella statliga fortbildningsinsatser* som genomförs för vissa yrkesgrupper i skolväsendet: Förskolelyftet, bidrag för kompetensutveckling av yrkeslärare, kompetensutveckling för lärare i nationella minoritetsspråk, fortbildning för förskolechefer och fortbildning för rektorer.⁴⁶ Andra satsningar som kan väntas få positiva effekter för läraryrkets attraktivitet är enligt regeringen t.ex. satsningen på fler anställda i förskoleklass och lågstadiet.

För att få legitimation som lärare eller förskollärare krävs en behörighetsgivande examen. Regeringen redovisar *olika utbildningsvägar som kan leda till en behörighetsgivande examen*. För de reguljära lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna redovisar regeringen följande insatser: nya lärar- och förskolläraryrkesexamen, en försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor, höjda ersättningsbelopp för lärar- och förskolläraryrkesutbildningen, en försöksverksamhet med lämplighetsbedömning och fler platser inom lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. För att skapa fler vägar in i läraryrket för personer med annan yrkes- eller utbildningsbakgrund redovisar regeringen följande insatser: en särskild kompletterande pedagogisk utbildning, en kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade, en vidareutbildning av yrkesverksamma lärare utan behörighetsgivande examen (VAL), en kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarutbildning (ULV) och en ämneslärarutbildning i minoritetsspråk.

För att locka fler till utbildningar som leder till en behörighetsgivande examen pågår ett antal *insatser som ska förbättra villkoren under studietiden*: ett statsbidrag för behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare, en anställning under viss kompletterande utbildning och en möjlighet till den högre bidragsnivån inom studiemedlet.

När det gäller *utbildningsinsatser för ökad behörighet* finns Lärarlyftet II för att legitimerade lärare ska bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisar. Befattningsutbildningen för rektorer m.fl. är obligatorisk sedan 2011.

Analys och slutsatser

I avsnitt 2.5.4 presenteras regeringens analys och slutsatser. Regeringen konstaterar att det svenska skolväsendet står inför en betydande personalbrist

⁴⁶ Resultaten för de ämnesspecifika fortbildningsinsatserna, t.ex. Mattelyftet och Läslyftet, redovisas under verksamhetsområdet Förskola och grundskola.

och pekar på flera bidragande faktorer, såväl kommande pensionsavgångar som antal examinerade från landets lärarutbildningar och demografiska förändringar i elevunderlaget.

Prognoser och rekryteringsbehov

Skolverket redovisade sitt uppdrag om en prognos över behovet av olika lärarkategorier för regeringen i juni 2015 (U2014/04128/S). Prognosen utgick från lärarsituationen 2014 och sträckte sig fram till 2029. Regeringen konstaterar att mycket dock har ändrats sedan dess, inte minst i och med de stora flyktingströmmar som nått Sverige under 2015, men också genom olika reformer som ökar personalbehovet. Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) följer därför noggrant de olika prognoser som görs, framför allt när det gäller befolkningsutvecklingen.

Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) senaste beräkning gjordes efter Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos från maj 2016 och baseras på Skolverkets prognos från 2015. Prognosen visar att det totala rekryteringsbehovet kan komma att uppgå till 79 000 heltidstjänster perioden 2015–2019. Enligt regeringen finns det flera förklaringar till det stora rekryteringsbehovet. En orsak är ett förväntat ökat elevunderlag i samtliga verksamhetsformer; t.ex. väntas elevunderlaget öka med nästan 11 procent i grundskolan och med 13 procent i gymnasieskolan. Parallellt med att eleverna blir fler blir också den befintliga lärarkåren äldre. Enligt Skolverkets prognos är rekryteringsbehovet av yrkeslärare i förhållande till yrkeskåren mycket stort, och en orsak är att de är förhållandevis äldre. En annan orsak är att kvarvaron i yrket är lägre hos yrkeslärare, som har en alternativ arbetsmarknad. De flesta lärare fortsätter dock att arbeta som lärare, enligt Skolverket.

Huvudmännens bedömning av personalsituationen

I SCB:s arbetskraftsbarometer 2015 uppger en stor majoritet av de tillfrågade arbetsgivarna att det råder brist på såväl nyutexaminerade som yrkeserfarna lärare inom ett flertal inriktningar och ämnen. Störst brist rapporteras för grundskollärare med inriktning mot senare år och matematik/naturorienterande ämnen (NO).

Skolinspektionen fick under 2014 regeringens uppdrag att kartlägga huvudmäns och skolledares arbete med att säkra tillgången till behöriga lärare och förskollärare. I redovisningen av uppdraget (Skolinspektionen 2015, Kompetensförsörjningen – en nyckelfråga för skola och förskola) framkommer att de största utmaningarna för huvudmännen och skolledarna att anställa legitimerade förskollärare och legitimerade och behöriga lärare består i att det finns för få sökande med rätt kvalifikationer, att det är hård konkurrens om de med rätt kvalifikationer samt att det är svårt att erbjuda tillräckligt attraktiva anställningsformer och anställningsvillkor.

Genom förordningen (2015:215) om statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning har staten gjort det möjligt för huvudmän att söka statsbidrag för att genomföra personalförstärkningar. I förordningen anges att de huvudmän som ansöker om statsbidrag ska bifoga en beskrivning av sina lokala rekryteringsstrategier. Skolverket har regeringens uppdrag att årligen analysera den information som presenteras i dessa beskrivningar. Skolverket har i en första uppföljning analyserat redogörelser från 559 huvudmän (Skolverket 2015, Redovisning av analys av den information som förmedlas i de lokala rekryteringsstrategier som lämnas i enlighet med förordningen [2015:215] om statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning). Analysen visar att huvudmännen i någon form har en rekryteringsstrategi eller kompetensförsörjningsplan. Det handlar t.ex. om att upprätta register över lärarnas behörighet samt kartlägga kommande pensionsavgångar. Det är främst kommunala huvudmän som lyfter fram svårigheter i förhållande till nyanlända elever. Detta förklaras enligt de enskilda huvudmännen av regelverkets utformning; många av dessa har köer till sina skolor. Likt Skolinspektionens rapport visar Skolverkets analys att bristen på utbildade och legitimerade lärare och pedagoger är det största problemet.

Läraryrkets attraktivitet

En viktig del i att motverka lärarbrist är att utbildade lärare väljer att fortsätta arbeta som lärare. Kvarvaron i yrket är också hög. Ändå arbetar 40 000 personer med lärarutbildning inte som lärare, enligt SCB, och en stor andel lärare uttrycker missnöje med sitt yrke, enligt Talis. Detta pekar enligt regeringen på betydelsen av att sträva efter att det ska vara attraktivt att arbeta som lärare. Det är sannolikt också betydelsefullt för inströmningen till yrket. De kommande pensionsavgångarna bland Sveriges lärare är den största orsaken till den befintliga och prognostiserade lärarbristen. För vissa lärarkategorier är åldersfördelningen bland de yrkesverksamma lärarna särskilt problematisk. Exempelvis sticker lärare i gymnasieskolans yrkesämnen ut som en lärarkategori med en högre genomsnittlig ålder. För att göra en lärarkarriär attraktiv har regeringen bl.a. initierat Lärarlönelyftet och vidareutvecklat karriärtjänstsystemet. Arbetet fortsätter också bl.a. inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket inom vilken regeringen tillsammans med berörda parter arbetar för att stärka läraryrkets attraktivitet.

Resultatredovisningen

Resultatredovisningen visar att *antalet förskollärare och lärare*, oavsett utbildningsbakgrund, i hög grad har följt antalet barn och elever. I förskolan och grundskolan har antalet barn och elever per årsarbetare varit stabilt från tidigt 1990-tal fram till i dag, medan det däremot har ökat i förskoleklassen

och i fritidshemmet i takt med att elevkullarna vuxit från millennieskiftet och framåt.

Redovisningen visar genomgående att snabba ökningarna i antalet elever sammanfaller med en sjunkande *andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning*. Det är enligt regeringen en likvärdighetsfråga över tid för eleverna att få en utbildning av hög kvalitet oavsett om man tillhör en liten eller stor elevkull. Regeringen påpekar att det tar lång tid att utbilda lärare, vilket gör det svårare för universitet och högskolor att planera utbildningsutbudet. Det talar enligt regeringen för att det måste finnas alternativa sätt att få en behörighetsgivande examen, vid sidan om de reguljära lärar- och förskollärarytbildningarna, för att möta skolväsendets behov. Utöver fler platser i de reguljära lärar- och förskollärarytbildningarna har man därför satsat på ytterligare möjligheter för yrkesverksamma lärare att bredda sin behörighet och skapat fler vägar in i läraryrket för personer med annan yrkes- eller utbildningsbakgrund. Regeringen bedömer dock att ytterligare insatser behövs och har därför förstärkt personalsituationen i verksamheterna generellt, inklusive personal som inte är lärare och förskollärare. Sedan läsåret 2013/14 har det totala antalet pedagogisk personal i skolväsendet ökat med 13 000 heltidstjänster. Detta innefattar personal i samtliga skolformer exklusive förskolan. I förskolan har antalet årsarbetare ökat med 2 500 heltidstjänster.

Utbildningen måste enligt regeringen också vara likvärdig för elever inom en och samma elevkull, och eleverna ska enligt regeringen ges samma förutsättningar att nå målen oavsett vilken bakgrund de har och var i landet de bor. Regeringen menar att det därför är oroande att det i resultatredovisningen finns tecken på vissa skillnader i skolors tillgång till *legitimerade och behöriga lärare*. Det finns dels vissa regionala skillnader, dels skillnader mellan skolor som kan härröras till socioekonomiska faktorer i elevsammansättningen. Många av de skolor och regioner som redan har en lägre andel legitimerade och behöriga lärare i grund- och gymnasieskolan har också tillhört de som tagit emot många nyanlända. Regeringen har därför genomfört satsningar riktade mot skolor med svåra förutsättningar, t.ex. Samverkan för bästa skola och karriärtjänster i utanförskapsområden.

Antalet examinerade från lärar- och förskollärarytbildningarna har sedan 2007 legat i nivå med toppnoteringarna under den första halvan av 1980-talet. I och med att nya lärar- och förskollärarytprov infördes 2011, liksom en lärar- och förskollärarytlegitimation, fluktuerar tidsserierna kraftigt. Det är därför svårt att i dag bedöma trenden, men det finns skäl att tro att antalet examinerade kan fortsätta att öka de närmaste åren i och med att *antalet nybörjarstudenter* har ökat med 23 procent sedan läsåret 2011. Trots detta visar resultatredovisningen att *antalet examinerade* inte täcker de prognosticerade behoven. Enligt Skolverkets prognos finns ett årligt examinationsbehov om 16 800 personer under den första femårsperioden (2015–2019), 14 100 personer den andra perioden (2020–2024) och 12 700 personer den tredje perioden (2025–2029). Läsåret 2014/15 påbörjade ca

13 000 personer en lärar- eller förskollärarytbildning som, givet en examinationsfrekvens om 65 procent, motsvarar ca 8 500 examinerade. Det täcker således halva examinationsbehovet.

BILAGA 9

Utskottets uppföljning av riktade statsbidrag och vissa satsningar inom skolområdet 2015

Inledning

Mot bakgrund av att de riktade statsbidragen inom skolområdet ökat i antal och omfattning har utbildningsutskottet beslutat att inom ramen för utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 särskilt följa upp sådana riktade statsbidrag över tid (bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). Uppföljningen har genomförts av Mimmi Lapadatovic, föredragande vid kansliet.

I utskottets budgetbetänkande från riksmötet 2015/16 identifierades elva riktade statsbidrag och två uppdrag inom fem olika anslag inom skolområdet (bet. 2015/16:UbU1, bilaga 5). Samtliga statsbidrag är s.k. stimulansbidrag. Denna typ av statsbidrag syftar till att påverka huvudmännens prioriteringar. De är av mer tillfällig karaktär och avser insatser som syftar till att stimulera skolutveckling, t.ex. undervisningen i vissa ämnen, lärarfortbildning eller personaltäthet.

De aktuella anslagen och statsbidragen, eller satsningarna där statsbidragen är en del, samt uppdragen är följande:

Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*

- Matematiklyftet
- Läsflyftet
- En förstärkt elevhälsa
- Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan
- Nationella skolutvecklingsprogram (uppdrag)
- Samverkan för bästa skola (uppdrag)
- Ökad specialpedagogisk kompetens

Anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.*

- Mindre barngrupper i förskolan

Anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*

- Lärarlyftet II

Anslaget 1:18 *Lågstadielyftet* (nuvarande 1:16 *Fler anställda i lågstadiet*)

- Fler anställda i lågstadiet

Anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner*

- Höjda lärarlöner – Lärarlönelyftet
- Karriärtjänster för lärare (tidigare anslag 1:5)

Denna genomgång fokuserar på statsbidragens syfte och utformning eller motsvarande för uppdragen samt utfallet 2015⁴⁷. Förordningen beskrivs i det fall det finns en sådan. Syftet med statsbidragen enligt förordning alternativt enligt uppdragens utformning kartläggs inför utskottets uppföljning av regeringens bedömning av måluppfyllelsen. En slutlig uppföljning bör göras när en satsning är avslutad. En förstärkt elevhälsa är den enda av satsningarna som avslutades 2015. Denna satsning följs upp vad gäller regeringens bedömning av måluppfyllelsen. För denna satsning redovisas även uppföljning.

Nedan redogörs för de elva statsbidragen, eller satsningarna där statsbidrag är en del, och de två uppdragen. Redovisningen innefattar statsbidragens syfte och utformning enligt förordning eller uppdrag och utfallet 2015 (såväl antal deltagare – huvudmän och enskilda lärare – som medelsanvändningen) enligt i huvudsak regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2015/16:102), Skolverkets årsredovisning för 2015 och budgetpropositionen 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16). I anslutning till dessa redogörs för de aktuella anslagens medelsanvändning för 2015 enligt regeringens skrivelse Årsredovisningen för staten (skr. 2015/16:101). Sist redovisas en tabell med en översikt över statsbidragens utformning och en tabell som visar kommande uppföljningar och utvärderingar.

Anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* används bl.a. för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget används även för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Inom anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ligger bl.a. Matematiklyftet, Läsllyftet, En förstärkt elevhälsa, Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan, Nationella skolutvecklingsprogram, Samverkan för bästa skola och Ökad specialpedagogisk kompetens. Dessa redogörs för nedan.

Matematiklyftet

Skolverket har 2012–2016 regeringens uppdrag att i samverkan med Nationellt centrum för matematikutbildning vid Göteborgs universitet ansvara för en ämnesdidaktisk fortbildnings satsning för lärare som undervisar i matematik, det s.k. Matematiklyftet (dnr U2012/02013/GV).

⁴⁷ Två satsningar påbörjades först 2016.

För 2015 avsattes 185 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Syfte och utformning

Av förordningen (2012:161) om statsbidrag för fortbildning av matematiklärare och för matematikhandledare framgår att syftet med satsningen är att öka eleverns måluppfyllelse i matematik genom att ge matematiklärare möjlighet att få ökade kunskaper i matematikdidaktik genom kollegialt lärande så att innehåll, metoder och former för matematikundervisningen kan stärkas, och att ge dessa lärare professionellt stöd genom matematikhandledare (2 §). Fortbildningen vänder sig till lärare inom grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, den kommunala vuxenutbildningen och den särskilda utbildningen för vuxna. Det finns också stödmaterial för personal inom förskolan och förskoleklassen. Huvudmannen beslutar om deltagande. I uppdraget till Skolverket ingår att utbilda matematikhandledare och rektorer samt att utveckla en särskild webbplats för det didaktiska stöd materialet i fortbildningen. Materialet bygger på forskning om lärande i matematik och på analyser av svenska elevers resultat i nationella och internationella undersökningar.

Statsbidrag lämnas för ett kalenderår (bidragsår) i sänder (4 §). Statsbidrag lämnas till skolhuvudmännen med ett schablonbelopp för matematiklärare som deltar i fortbildning och för personer som tjänstgör som handledare för matematiklärare som deltar i fortbildningen (5 och 6 §§). Skolverket ska följa upp och utvärdera hur statsbidraget har använts (12 §).

Utfallet 2015

Statsbidraget är indelat i två delar: ett bidrag per matematikhandledare och ett bidrag per deltagande lärare. Läsåret 2014/2015 var statsbidraget 4 000 kronor per matematiklärare. För en matematikhandledare lämnas statsbidrag som ersättning för lön. Det är ett schablonbelopp som ska motsvara högst 20 procent av en genomsnittlig heltidslön för en matematiklärare. Under läsåret 2014/15 utbetalades 104 000 kronor per matematikhandledare och läsår. Av de som till och med läsåret 2014/15 har fullgjort kompetensutvecklingsinsatsen är totalt 20 procent män och 80 procent kvinnor. För grundskolans del är förhållandet 83,6 procent kvinnor och 16,4 procent män och för gymnasieskolans del 43,5 procent kvinnor och 56,5 procent män. Lsåret 2015/16 deltar ca 230 huvudmän, 8 987 lärare och 590 matematikhandledare i satsningen. Det sista läsåret med bidrag är 2015/16, vilket innebär att de sista som fullgör Matematiklyftet har gjort detta i juni 2016. Då har drygt 37 000, 81 procent, av alla matematiklärare runt om i landet deltagit i satsningen. Totalt har 654 miljoner kronor aviserats för Matematiklyftet fram till 2016 (prop. 2016/17:1, utg. omr. 16 s. 108).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes i enlighet med vad som ovan anförts 185 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades 157 miljoner kronor, varav 116 miljoner kronor i form av statsbidrag för lärare och handledare (skr. 2015/16:102, s. 48). Andra stora utgiftsposter har varit bl.a. utgifter för didaktiskt stödmaterial i form av moduler (drygt 12 miljoner kronor), handledarutbildning (närmare 8 miljoner kronor) och utbildning av rektorer (närmare 8 miljoner kronor) (Skolverkets årsredovisning 2015 s. 42).

Läsllyftet

Under 2014–2018 har Skolverket i uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning av lärare i läs- och skrivutveckling, med fokus på det kollegiala lärandet (U2013/7215/S). Målgruppen för insatserna är i första hand lärare i den obligatoriska skolan samt i gymnasie- och gymnasiesärskolans första år. Även förskollärare och lärare i förskoleklass omfattas dock av satsningen. Vissa insatser riktas även till rektorer. Material ska också tas fram för förskolan och för personal i skolbibliotek. Skolverket ansvarar även för att anordna utbildning av handledare med uppgift att handleda grupper av lärare inom området läs- och skrivutveckling. Läsåret 2014/15 genomfördes en provomgång med ett representativt urval av skolor. Satsningen genomfördes i större skala under läsåret 2015/16.

För 2015 avsattes 81 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

Av budgetpropositionen för 2017 framgår att regeringen avser att utvidga Läsllyftet till att även omfatta förskollärare och skolbibliotekarier samt satsa på utbildning för språk-, läs- och skrivutvecklare med inriktning mot förskolan (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 196–197).

Syfte och utformning

Av förordningen (2015:42) om statsbidrag för handledare i läs- och skrivutveckling framgår bl.a. följande: Handledningen syftar till att lärare och förskollärare ska utveckla undervisningen för att bättre kunna stödja och förbättra elevers läs- och skrivförmåga (2 §). Statsbidrag får lämnas till huvudmän inom förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasie- och gymnasiesärskolan för ett kalenderår (bidragsår) i sänder (4 §). Statsbidrag lämnas med ett schablonbelopp för lön till personer som tjänstgör som handledare för lärare i läs- och skrivutveckling (5 §). Skolverket ska följa upp hur statsbidraget har använts (12 §).

Utfallet 2015

Enligt Skolverket har statsbidrag för ca 800 handledare beviljats för läsåret 2015/16. Dessa fördelade sig på 172 kommunala huvudmän, 88 enskilda huvudmän och 2 statliga huvudmän (skr. 2015/16:102, s. 49).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes som framgår ovan 81 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades 71 miljoner kronor, varav 24 miljoner kronor avsåg statsbidrag för handledare (skr. 2015/16:102, s. 49). Av Skolverkets årsredovisning 2015 (tabell 31, s. 46) framgår att en annan stor utgiftspost har varit utgift för didaktiskt stödmaterial (drygt 26 miljoner kronor).

Av budgetpropositionen för 2017 framgår att Skolverket beräknar att ca 1 600–3 000 handledare kommer att kunna leda det kollegiala lärandet med ca 32 300 lärare under perioden 2015–2018 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 108).

En förstärkt elevhälsa

Regeringen gav i oktober 2011 Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa under åren 2011–2015 (U2011/05947/S). I uppdraget ingick bl.a. att sprida information om och fördela statsbidrag, utbildningsinsatser till elevhälsans personal samt utveckling av stödmaterial. För uppdragets genomförande fick Skolverket 641 miljoner kronor.

För 2015 avsattes 114 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

Från och med den 1 juni 2016 finns en ny förordning – förordningen (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser.

Syfte och utformning

Skolverket har fördelat statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan enligt förordningen (2011:1597) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan (upphävd den 1 juni 2016). Bidraget har fördelats både till kommunala, enskilda och statliga huvudmän och omfattar skolformerna förskoleklass, grundskola, sameskola, särskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Av den numera upphävda förordningen framgår bl.a. följande: Syftet med satsningen har varit att den genomsnittliga personaltätheten inom elevhälsan hos en huvudman ska öka jämfört med de två närmast föregående åren (4 §). Statsbidrag har lämnats med ett fastställt belopp per bidragsår för heltidsanställning eller uppdrag motsvarande heltid inom sex angivna personalkategorier (5 §). Statsbidrag har lämnats med 250 000 kronor per bidragsår för heltidsanställning eller uppdrag motsvarande heltid i någon av de personalkategorier som anges i 5 §. En huvudman har kunnat få statsbidrag för flera heltidsanställningar eller uppdrag motsvarande

heltid (6 §). Statsbidraget har lämnats för högst två år i sänder per huvudman (3 §). Om ansökningarna överstigit tillgängliga medel har ansökningar från huvudmän som inte tidigare beviljats statsbidrag prioriterats (9 §). Skolverket skulle följa upp hur statsbidraget använts (11 §).

Utfallet 2015

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes i enlighet med vad som ovan anförts 114 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades 100 miljoner kronor, varav 97 miljoner kronor i form av statsbidrag till kommunala och fristående huvudmän. Av de personalförstärkningar som skedde 2015, och som motsvarade 386 heltidstjänster, utgjordes den största gruppen, motsvarande 131 heltidstjänster, av skolkuratorer, följd av lärare med specialpedagogisk kompetens, motsvarande 88 heltidstjänster (skr. 2015/16:102, s.49–50). Av Skolverkets årsredovisning 2015 (tabell 42, s. 50) framgår att de andra två utgiftsposterna har varit administrativa kostnader (drygt 2 miljoner kronor) och utbildningsinsatser (drygt 1,5 miljoner kronor).

Uppföljning

Skolverket har haft i uppdrag att följa upp och sammanställa erfarenheter från uppdraget att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa. Skolverket redovisade uppdraget i sin helhet i mars 2016 (U2015/03324/S) Av redovisningen framgår sammanfattningsvis följande (s. 1–2):

Satsningen på en förstärkt elevhälsa är nu avslutad och Skolverket har betalat ut drygt 540 miljoner kronor till huvudmän som avser att utöka sin personal inom elevhälsan. Inom ramen för uppdraget har Skolverket fått använda vissa medel till statsbidrag varje år: högst 46 miljoner kronor 2012, drygt 203 miljoner kronor 2013 och drygt 262 miljoner kronor 2014, samt 2015 högst 107 miljoner kronor. Söktrycket har överträffat statsbidragsanslaget samtliga år utom 2014, och Skolverket har därför behövt göra urval bland sökande huvudmän dessa år. Däremot har inte alla huvudmän som beviljats medel rekviderat sin ram. Huvudmännen har beviljats bidrag om 250 000 kronor per heltidstjänst, och det utbetalda bidragsbeloppet har resulterat i en förstärkning motsvarande 2 164 heltidstjänster hos huvudmän runt om i landet. Cirka två tredjedelar av bidraget har gått till personalförstärkningar inom elevhälsan i grundskolan, ca en femtedel till gymnasieskolan, och den övriga tiondelen har fördelats på förskoleklass, grundsärskola och gymnasiesärskola. Under åren 2012–2015 har det berört i genomsnitt 660 000 elever per år hos de huvudmän som tagit del av statsbidraget. Skolverket har vidare genomfört utbildningsinsatser i form av seminarierier samt tagit fram stödmaterial och kunskapsstöd.

Förordningen som reglerat statsbidraget har specificerat sex personalkategorier inom vilka förstärkningen ska äga rum och prioriterat några personalkategorier framför andra. Den personalkategori som huvudmännen sökt förstärkningar för i störst omfattning är lärare med specialpedagogisk kompetens, som varit lägre prioriterad enligt förordningen. Vid urval måste dessa ansökningar därför prioriteras bort. Det innebär att huvudmännen själva inte kunnat göra prioriteringar utifrån lokala behov.

Informationen som Skolverket samlat in från huvudmännen i samband med ansökningar och rekvisition visar att personaltätheten inom elevhälsan har ökat sedan satsningens början 2012, både bland enskilda och kommunala huvudmän som tagit del av satsningen.

Uppföljningar som Skolverket gjort visar att huvudmännen som tagit del av statsbidragen anser att personalförstärkningen av elevhälsan har haft positiva effekter och bidragit till att stärka elevhälsans verksamhet såväl som elevhälsoteamens eget arbete. Närmare 90 procent av huvudmännen som tagit del av bidraget bedömer att eleverna har kunnat få mer stöd i syfte att nå kunskapsmålen tack vare personalförstärkning inom elevhälsan. Vidare anger 90 procent att de avser att behålla personalförstärkningen som de har genomfört med hjälp av det riktade statsbidraget.

Samtidigt som insatserna har haft positiva resultat och effekter, har hanteringen av bidraget också inneburit vissa utmaningar både för sökande huvudmän och för Skolverket. Antalet sökande huvudmän har minskat för varje år och har nästan halverats under perioden 2012–2015. Möjliga förklaringar är att finansieringsgraden varit för låg, och att administrationen för huvudmännen varit omfattande. Svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens är ett annat hinder. Att storleken på anslaget varierat kraftigt mellan de fyra bidragsåren kan också ha varit ett skäl till att huvudmän har avstått från att söka statsbidraget.

Administrationen av statsbidraget har varit omfattande och beroende av huvudmännens prognoser och egna uppgifter om personal och elever. Skolverket har behövt jämföra uppgifter retroaktivt med offentlig statistik om elevuppgifter, medan det saknas nationell statistik över elevhälsans personal.

Regeringen

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att regeringen ska se till att det görs en nationell översyn av tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan (bet. 2010/11:UbU7, rskr. 2010/11:206).

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2017 Skolverkets redovisning av uppdraget enligt ovan (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 106–107). Vidare tar regeringen upp att det av Skolverkets redovisning framgår att det är svårt att skapa en modell för valida mått som mäter kvaliteten på och tillgången till elevhälsa, eftersom det i väsentliga delar saknas kunskap om vad som ska mätas, och hur det skapas mått som går att operationalisera. Det skulle behövas ett mycket omfattande arbete med att ta fram nationella riktlinjer,

register och säkra former för uppgiftsinsamling. Mycket talar också för att huvudmännens totala uppgiftslämnarbörda skulle bli omfattande. Ytterligare en aspekt som försvårar möjligheten att mäta tillgången till elevhälsa är att elevhälsan organiseras på många olika sätt. Elevhälsans uppdrag är vidare komplext och svårt att mäta eftersom elevhälsans insatser utgör en viktig del av hela skolans uppdrag samtidigt som indikatorer kräver en tydlig avgränsning.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det finns skäl att vidta andra åtgärder för att öka tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan. I syfte att öka den genomsnittliga personaltätheten inom elevhälsan beslutade regeringen den 5 maj 2016 förordningen (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser. Vidare beslutade regeringen den 23 juni 2016 att ge Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra det förebyggande och främjande arbetet inom elevhälsan i syfte att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2017.

Med hänsyn till områdets komplexitet anser regeringen att de vidtagna åtgärderna är de mest ändamålsenliga med anledning av riksdagens tillkännagivande. Tillkännagivandet får därmed enligt regeringen anses färdigbehandlat (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 107).

Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan

Under 2013–2016 pågår en fyraårig försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska för elever i grundskolan. Skolverket beslutar om deltagande i försöksverksamheten och om statsbidrag enligt förordningen (2013:69) om försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan. Statsbidrag utbetalas enligt förordningen till huvudmän som deltar i försöksverksamhet för nyanlända elever i årskurs 1–9 som får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningen. En elev anses nyanländ under de fyra första terminerna.

För 2015 avsattes 120 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Syfte och utformning

Av förordningen (2013:69) om försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan framgår bl.a. följande: Statsbidrag utbetalas enligt förordningen till huvudmän som deltar i försöksverksamhet för nyanlända elever i årskurs 1–9 som får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningen. En elev anses

nyanländ under de fyra första terminerna (2 §). Syftet är att stärka nyanlända elevers kunskapsutveckling i svenska språket (1 §). Varje huvudman som har nyanlända elever i sin grundskola får ansöka om att delta i försöksverksamheten (3 §). Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel och betalas ut med lägst 3 000 och högst 7 000 kronor per termin och nyanländ elev (5 och 7 §§). Skolverket beslutar om deltagande i försöksverksamheten och om statsbidrag. Om antalet sökande överstiger vad tillgängliga medel räcker till beslutar Skolverket om urval (6 §). Förordningen gäller för utbildning från och med höstterminen 2013 till och med höstterminen 2016. Skolverket ska följa upp hur statsbidraget har använts och utvärdera försöksverksamheten (8 §).

Utfallet 2015

I försöksverksamheten med ökad undervisningstid för nyanlända elever i grundskolan deltog under 2015 191 huvudmän varav 162 kommunala och 29 enskilda. Skolverket har under 2015 fördelat drygt 42 miljoner kronor (Skolverkets årsredovisning 2015, s. 68).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes i enlighet med vad som ovan anförts 120 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades 42 miljoner kronor till skolhuvudmännen. Enligt Skolverket beror den begränsade användningen av statsbidraget på att bidraget inledningsvis inte kunde användas för elever i förberedelseklass samt på brist på behöriga lärare och stor arbetsbelastning för eleverna. Enligt en utvärdering anser dock de medverkande skolorna att satsningen har ökat de nyanlända elevernas chanser att nå målen (Skolverket 2013:224) (skr. 2015/16:102, s. 50).

Ökad specialpedagogisk kompetens

Satsningen på ökad specialpedagogisk kompetens uppgår till 500 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016 under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

Enligt förordningen (2015:938) om statsbidrag för fortbildning i specialpedagogik kan huvudmän ansöka hos Skolverket om bidrag till en kompetensutvecklingsinsats inom specialpedagogik. Syftet med insatsen är att generellt stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolan. Insatsen pågår 2016–2019.

Syfte och utformning

Av förordningen (2015:938) om statsbidrag för fortbildning i specialpedagogik framgår bl.a. följande: Skolhuvudmän kan ansöka om statsbidrag för fortbildning i specialpedagogik i syfte att generellt stärka den

specialpedagogiska kompetensen i skolan (1 §). Statsbidrag lämnas för ett kalenderår (bidragsår) i sänder (2 §). Statsbidrag får lämnas för 1. fortbildning i specialpedagogik för legitimerade lärare i grundskolan och sameskolan och i utbildning som motsvarar grundskolan vid särskilda ungdomshem, och 2. handledare i specialpedagogik (4 §). Skolverket ska följa upp och utvärdera hur statsbidraget har använts (13 §).

Utfallet för 2015

Satsningen påbörjades 2016 och går därför inte att följa upp för 2015.

Uppdrag

Nationella skolutvecklingsprogram

Skolverket fick den 9 juli 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor (U2015/03844/S). Syftet med de nationella skolutvecklingsprogrammen är att utveckla och stärka utbildningen för att ge eleverna de bästa förutsättningarna för att utvecklas så långt som möjligt. Insatserna ska ha fokus på grundskolan och motsvarande skolformer samt på gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och ska avse olika kompetensutvecklings- och stödinsatser. Insatserna ska vara breda, systematiska och långsiktiga kompetensutvecklings- och stödinsatser som riktar sig till hela systemet, från huvudmannan- till skolenhetsnivå. Uppdraget ska genomföras så att de nationella skolutvecklingsprogrammen kan införas fullt ut fr.o.m. 2016.

För satsningen på nationella skolutvecklingsprogram avsattes 140 miljoner kronor för 2016 på anslaget 1:5 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Utfallet 2015

Medelsanvändningen

För uppdraget fick Skolverket under 2015 använda högst 19 miljoner kronor (U2015/03844/S, s. 4). 500 000 kronor förbrukades och 18,5 miljoner kronor fanns kvar (saldo) (Skolverkets årsredovisning 2015 s. 118).

Samverkan för bästa skola

Skolverket har sedan 2015 i uppdrag att, som en del i satsningen Samverkan för bästa skola, i dialog med skolhuvudmän genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor (dnr U2015/03357/S). Insatserna ska riktas till skolor med låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier, och som har eller bedöms få svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand. Bedömningen av vilka skolor som ska prioriteras ska främst baseras på underlag från

Skolinspektionen som fått i uppdrag att lämna sådant underlag. Skolverket ska komma överens med varje berörd huvudman om hur insatserna ska utformas och genomföras. I överenskommelserna ska Skolverkets och skolhuvudmannens respektive ansvar och åtaganden klargöras. Skolverket fattar beslut om att genomföra insatserna. Samarbetet mellan Skolverket och respektive skolhuvudman kan pågå i upp till tre år.

Av budgetpropositionen för 2017 framgår att även mer generella insatser för nyanlända elever och elever med ett annat modersmål än svenska erbjuds inom ramen för satsningen. Regeringen förstärker Samverkan för bästa skola genom att beräkna mer medel för detta ändamål. Utsatta bostadsområden ska särskilt uppmärksammas. Regeringen anser att satsningen bör utökas till att även omfatta förskoleklassen och förskolan och breddas genom att inkludera gymnasieskolan som helhet och gymnasiesärskolan så att Skolverkets insatser också ska kunna omfatta dessa skolformer (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 126).

För 2015 avsattes 30 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Utfallet 2015

Under 2015 träffades överenskommelser mellan Skolverket och 16 kommunala och åtta enskilda huvudmän, totalt 24 huvudmän. Skolverket räknar med att Samverkan för bästa skola successivt kommer att utvidgas med ca tio nya kommuner eller enskilda huvudmän varje halvår. Fram till 2019 beräknas 180 skolor ha medverkat i satsningen (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 106).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes som framgår av ovan 30 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades endast drygt 4 miljoner kronor (skr. 2015/16:102, s. 51). Enligt Skolverket beror de begränsade utbetalningarna på att uppdraget nyligen påbörjats. Regeringsuppdraget beslutades i juni 2015, och överenskommelser med de första huvudmännen kunde därför göras först i början av november. Av de 4,2 miljoner kronorna avser 2,8 miljoner kronor kostnader för insatser till huvudmän och skolenheter och 1,4 miljoner kronor Skolverkets interna samordning och utveckling.

Utfallet 2010–15 för anslaget 1:5

Av regeringens skrivelse Årsredovisningen för staten (skr. 2015/16:101) framgår bl.a. följande (s. 112): Utgifterna för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* blev 2 851 miljoner kronor, vilket är 860 miljoner kronor (23,2 procent) lägre än anvisat. Det lägre utfallet jämfört med anvisade medel i statens budget förklaras bl.a. av att huvudmän

(t.ex. kommuner och enskilda huvudmän inom skolväsendet) har rekviderat statsbidrag i mindre omfattning än planerat bl.a. för karriärsteg för lärare⁴⁸ och för försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan. En ytterligare förklaring till det lägre utfallet är att flera uppdrag inte kom igång som planerat. Vidare beslutade riksdagen med anledning av propositionen Vårändringsbudget för 2015 att anslaget skulle minskas med 152 miljoner kronor. Minskningen omfattade ett flertal olika insatser.

Utgifterna för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* blev dock under 2015 653 miljoner kronor (29,7 procent) högre än 2014. Ökningen jämfört med föregående år avser bl.a. utgifter för karriärsteg för lärare, gymnasial lärlingsutbildning och medel till de kommuner som tagit emot en stor andel asylsökande och kommunplacerade barn och ungdomar. Till de kommuner som under 2015 tagit emot en stor andel asylsökande och kommunplacerade barn och ungdomar i åldern 1–19 år utbetalades 200 miljoner kronor från anslaget. Medlen betalades ut 2015, men avses täcka kostnader som kan förväntas uppstå 2016 (skr. 2015/16:101 s. 113).

Tabell 1 Utfall 2010–2015 för anslaget 1:5 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	906	757	-149	-16,5
2011	917	805	-112	-12,2
2012	857	632	-224	-26,2
2013	1 591	1 350	-241	-15,1
2014	2 708	2 198	-511	-18,9
2015	3 711	2 851	-860	-23,2

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101, skr. 2014/15:101 och skr. 2015/16:101.

Anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m

Anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* avser utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet, statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet till kommuner som tillämpar maxtaxa, statsbidrag för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, statsbidrag för mindre barngrupper i

⁴⁸ Medlen för Karriärtjänster för lärare flyttades 2016 från anslaget 1:5 till anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16), se nedan.

förskolan och statsbidrag för ökad personaltäthet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet.

Inom anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* ligger Mindre barngrupper i förskolan. Denna redogörs för nedan.

Mindre barngrupper i förskolan

År 2015 infördes ett statsbidrag som utgår till huvudmän i förskolan för insatser som syftar till att minska barngruppernas storlek. Statsbidraget ligger inom anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* För 2015 uppgick anslagsposten Mindre barngrupper i förskolan till 415 miljoner kronor.

Syfte och utformning

Skolverket har regeringens uppdrag att fördela statsbidrag till huvudmännen för förskolan för att minska barngruppernas storlek i förskolan enligt förordningen (2015:404) om statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan.⁴⁹ Av förordningen framgår bl.a. följande: Statsbidraget kan sökas av kommunala och enskilda huvudmän, för insatser i förskolan som syftar till att minska barngruppernas storlek (1 §). Bidraget får även användas för att motverka en ökning av barngruppernas storlek. Huvudmännen ska prioritera att minska grupper med barn födda 2013 eller senare. Huvudmännen som beviljas bidrag får 30 000 kronor för varje plats som barngruppen minskas med (6 §). Annan pedagogisk verksamhet såsom pedagogisk omsorg (familjedaghem eller flerfamiljslösningar), omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, öppen förskola samt öppen fritidsverksamhet kan inte ansöka om statsbidraget. Statsbidraget lämnas för ett år i sänder i den mån det finns tillgång till medel (2 §). Skolverket ska följa upp och utvärdera effekterna av statsbidraget. Skolverket ska i samband med sin årsredovisning till Regeringskansliet lämna en redovisning av hur bidraget har använts (8 §).

Utfallet 2015

Under 2015 gick det i genomsnitt 5,2 barn per årsarbetare och 16,7 barn per grupp, vilket är en minskning sedan 2014 då det var 5,3 barn per årsarbetare och 16,9 barn per grupp. Under de senaste fem åren har personaltätheten varierat mellan 5,2 och 5,4 barn per årsarbetare (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 92).

Medelsanvändningen

Av beloppet om 415 miljoner kronor som avsattes 2015 utbetalades drygt 270 miljoner kronor till huvudmän i 231 av landets 290 kommuner. Avvikelsen

⁴⁹ (U2015/03229/S).

om 35 procent förklaras av att huvudmännen ansökt om bidrag i lägre grad än tilldelat (Skolverkets årsredovisning för 2015, s. 119). Enligt Skolverket var anledningen till att inte fler huvudmän ansökte om bidrag bl.a. att ansökningsperioden för 2015 inföll vid ett olämpligt tillfälle (skr. 2015/16:102, s. 51). Enligt Skolverket kom uppdraget om statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan in sent, och det fanns inte förutsättningar att förbruka medlen på den korta tiden (Skolverkets årsredovisning, s. 117).

Utfallet 2010–15 för anslaget 1:7

Av regeringens skrivelse Årsredovisningen för staten (skr. 2015/16:101) framgår bl.a. följande (s. 112): Utfallet för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* blev 3 934 miljoner kronor, vilket är 121 miljoner kronor lägre än anvisat, men 245 miljoner kronor (6,6 procent) högre än 2014. Skillnaderna avser främst statsbidrag till huvudmän i förskolan för insatser som syftar till att minska barngruppernas storlek. Anslaget anvisades medel för detta ändamål 2015. Det lägre utfallet jämfört med det som anvisats i statens budget förklaras av att huvudmännen ansökt om bidrag i lägre grad än beräknat.

Tabell 2 Utfall 2010–2015 för anslaget 1:7 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	3 660	3 658	-2	-0,1
2011	3 660	3 656	-4	-0,1
2012	3 660	3 658	-2	-0,1
2013	3 676	3 671	-5	-0,1
2014	3 691	3 689	-2	-0,1
2015	4 055	3 934	-121	-3,0

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101, skr. 2014/15:101 och skr. 2015/16:101.

Anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* avser utgifter för statsbidrag för fortbildning av lärare, fritidspedagoger och motsvarande, rektorer, förskolechefer, förskollärare, barnskötare och annan pedagogisk personal anställda i förskolan.

Läraryftet II

Skolverket hade 2012–2015 i uppdrag att genomföra det s.k. Läraryftet II (dnr U2011/05531/S). Satsningen var en fortsättning på det första läraryftet, men

inriktades enligt förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare på att lärare skulle bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisar. Det övergripande syftet med satsningen var att bidra till att öka elevernas måluppfyllelse. Satsningen omfattade även utbildning i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen för fritidspedagoger eller motsvarande. Syftet med detta var att dessa skulle uppnå behörighet för lärarlegitimation för att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 eller sameskolan. Uppdraget utvidgades senare genom att Skolverket gavs i uppdrag att skapa möjligheter för lärare och förskollärare att genom utbildning kunna avlägga speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning (dnr U2012/01181/S). Uppdraget har förlängts ytterligare ett år och pågår också under 2016.

För 2015 avsattes 220 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*.

Syfte och utformning

Av förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande framgår bl.a. följande: Fortbildningen av lärare syftar till att ge dem behörighet för den undervisning de bedriver, så att elevernas måluppfyllelse kan öka (1 §). Fortbildningen av fritidspedagoger och motsvarande syftar till att ge dem behörighet för undervisning i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen i årskurserna 1–6 i grundskolan eller sameskolan, så att elevernas måluppfyllelse i dessa ämnen kan öka. Skolverket ska genom överenskommelser med lärosäten erbjuda utbildning som leder till sådan behörighet. Fortbildningen av lärare som saknar behörighetsgivande examen och bedriver undervisning i en fristående skola med waldorfpedagogisk inriktning syftar enbart till att öka elevernas måluppfyllelse.

Statsbidrag lämnas med ett fastställt belopp per erhållen högskolepoäng (5 §). Skolhuvudmännen ansöker hos Skolverket och anmäler den personal som omfattas av ansökan (6 §). Skolverket prövar frågor om och betalar ut statsbidrag (9 §). Skolverket ska vid sin fördelning av statsbidrag ta särskild hänsyn till 1. huvudmannens behov av lärare med behörighet för den undervisning de bedriver och då särskilt behov av lärare med behörighet för undervisning i matematik, och 2. behovet av geografisk spridning (9 §). Statsbidrag ska betalas ut en gång per termin för den utbildning som avses att bli genomförd under den termin som bidraget avser (10 §).

Skolverket ska följa upp och utvärdera hur statsbidraget har använts (14 §). En huvudman som har tilldelats statsbidrag ska medverka i den uppföljning och utvärdering av verksamheten som bestäms av Skolverket. Huvudmannen ska också lämna de uppgifter som Skolverket begär.

Huvudmän kan få statsbidrag om 500 kronor per högskolepoäng för de lärare som deltar i Lärarlyftet. För att särskilt locka till utbildningar i matematik, svenska som andraspråk och viss speciallärarutbildning lämnas ett högre belopp per högskolepoäng. Under 2016 förbättrades villkoren

ytterligare för lärare och förskollärare som deltar i utbildning till speciallärare och specialpedagog, samt i utbildning i svenska som andraspråk, då det sökbara statsbidraget täcker delar av deltagarens lönekostnad under utbildningstiden (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 81).

Utfallet 2015

Av sammanlagt 5 630 sökande under 2015 antogs 2 655 personer. Totalt beräknar Skolverket att 2 287 personer har påbörjat en ämneskurs som riktar sig mot lärare under året. 77 personer påbörjade en kurs avsedd för fritidspedagoger eller motsvarande. Till speciallärarutbildningen inom Lärarlyftet II antogs 105 sökande, och 50 personer deltog i utbildningen.

Av de totalt 2 364 deltagarna i behörighetsgivande ämneskurser läste 87 procent kurser med inriktning mot undervisning i grundskolan, 6 procent mot gymnasieskolan, 4 procent mot svenska för invandrare och 3 procent deltog i kurser avsedda för fritidspedagoger eller motsvarande. Det totala antalet lärare som deltagit i behörighetsgivande ämneskurser har ökat något jämfört med föregående år, medan antalet deltagande fritidspedagoger eller motsvarande har minskat kraftigt. Andelen deltagande lärare som bedriver undervisning i fristående skola med inriktning mot waldorfpedagogik är fortsatt mycket lågt.

Under 2015 var 87 procent av deltagarna i fortbildningen anställda av en offentlig huvudman och 13 procent av en enskild huvudman. Andelen fritidspedagoger anställda av en offentlig huvudman var 92 procent och av enskilda huvudmän 8 procent. Av deltagarna i speciallärarutbildningen var 96 procent anställda av en offentlig huvudman och 4 procent av deltagarna av en enskild huvudman.

Från och med 2015 har deltagare i Lärarlyftet II erbjudits möjlighet till validering för tillgodoräknande. Valideringen innebär en kartläggning och bedömning av deltagarens kunskaper och färdigheter i förhållande till lärandemålen i utbildningen, vilket kan innebära att vägen till behörighet blir kortare. Under året har totalt 228 deltagare i behörighetsgivande ämneskurser ansökt om validering och genomgått någon form av valideringsprocess (prop. 2016/17:1 utg.omr.16 s. 81–82).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes i enlighet med vad som ovan anförts 220 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*, varav 40 miljoner kronor avsåg statsbidrag till huvudmännen, där 87 procent avsåg deltagare som var anställda hos offentliga huvudmän och 13 procent deltagare anställda hos enskilda huvudmän (skr. 2015/16:102, s. 51).

Av Skolverkets årsredovisning för 2015 framgår vidare följande (s. 60): Under 2015 beviljades totalt 39,9 miljoner kronor i statsbidrag, 15,9 miljoner kronor för våren och 24 miljoner kronor för hösten. Skolverkets kostnader för köp av kurser och utbildningar uppgick under 2015 till 178,4 miljoner kronor (dessa ingår i anslagsposten om 220 miljoner kronor), varav 167 miljoner

kronor avsåg kostnader för kurser som riktar sig mot lärare och fritidspedagoger och 11,4 miljoner kronor avsåg kostnader för speciallärarutbildning med inriktning mot utvecklingsstörning.

Utfallet 2010–15 för anslaget 1:10

Av regeringens skrivelse Årsredovisningen för staten (skr. 2015/16:101) framgår bl.a. följande (s. 112): Utgifterna för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* blev 287 miljoner kronor, vilket är 69 miljoner kronor (19,3 procent) lägre än det som anvisats i statens budget. I propositionen Vårändringsbudget för 2015 minskades anslaget med 61 miljoner kronor, bl.a. med anledning av en indragen satsning på vidareutbildning av förskollärare i syfte att ge behörighet att undervisa i årskurs 1–3.

Tabell 3 Utfall 2010–2015 för anslaget 1:10 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	1 264	841	-423	-33,5
2011	1 046	739	-307	-29,4
2012	503	277	-226	-44,9
2013	523	338	-185	-35,4
2014	400	265	-135	-33,8
2015	356	287	-69	-19,3

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101, skr. 2014/15:101 och skr. 2015/16:101.

Anslaget 1:18 Lågstadielyftet

Fler anställda i lågstadiet

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2015 ett nytt anslag som skulle införas och användas för utgifter för att främja en ökning av antalet anställda i lågstadiet. Riksdagen beslutade då att införa det nya anslaget 1:18 *Lågstadielyftet* som anvisades 1 987 miljoner kronor och disponerades av Skolverket. Anslaget avser utgifter för statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning.

I budgetpropositionen för 2016 införde regeringen att ett nytt anslag, 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* och det tidigare anslaget 1:18 upphörde.

Syfte och utformning

Skolverket beslutar om statsbidrag enligt förordningen (2015:215) om statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer

samt viss annan utbildning. Enligt förordningen är syftet med bidraget att höja utbildningens kvalitet (1 §). Utgångspunkten för tilldelningen av medel ska vara skolhuvudmannens behov. Insatserna ska syfta till att öka antalet anställda så att förskollärare och lärare i förskoleklassen och lågstadiet ges mer tid för sitt undervisningsarbete. Statsbidrag lämnas i den mån det finns tillgång på medel och för ett bidragsår i sänder (2 §). Till ansökan om statsbidrag ska det bifogas en redogörelse för huvudmannens lokala rekryteringsstrategi (5 §). Inför varje bidragsår fastställer Skolverket bidragsram för varje huvudman (8 §). Skolverket ska följa upp hur statsbidraget använts (10 §).

Den 31 maj 2016 trädde ändringar i kraft i förordningen (SFS 2016:369). Ändringarna innebär i korthet bl.a. följande:

- Det är nu möjligt att ansöka om bidrag för att behålla personal man tidigare fått bidrag för att förstärka med.
- Det går inte längre att ansöka om statsbidrag för annat än personalförstärkningar.
- Vissa huvudmän, som har tagit emot många nyanlända eller där det behövs särskilda insatser, kan söka extra statsbidrag från en särskild bidragspott.
- Man kan även söka bidrag för personalförstärkningar i fritidshemmen – Fritidshemssatsningen. Detta är ett separat bidrag, som söks i en egen ansökan men under samma period som Lågstadiesatsningen.

Det innebär bl.a. att statsbidrag får lämnas till huvudmän för kostnader för att 1. utöka antalet lärare eller förskollärare inklusive speciallärare eller fritidspedagoger eller motsvarande i fritidshemmet i förhållande till antalet elever, eller 2. utöka antalet annan personal i verksamheterna i förhållande till antalet elever om lärarna därigenom i större utsträckning kan bedriva undervisning. Statsbidrag får även lämnas för kostnader för att behålla det utökade antal årsarbetskrafter som huvudmannen tidigare har fått bidrag för enligt första stycket, om antalet elever inte har sjunkit markant sedan dess. Vidare innebär regelförändringarna att för huvudmän för sådana skolor där ett stort antal nyanlända elever har tagits emot eller där det behövs särskilda insatser för att höja såväl utbildningens kvalitet som elevernas resultat ska det fastställas ytterligare en bidragsram (8 § tredje stycket).

Utfallet 2015

Samtliga landets 290 kommuner och drygt hälften av de enskilda huvudmännen sökte bidrag i lågstadiesatsningen 2015. Tillsammans ansökte huvudmännen om bidrag till förstärkning av ca 2 150 heltidstjänster för lärare, 390 förskollärare och 630 speciallärare. Huvudmännen har också ansökt om bidrag till att anställa fritidspedagoger, specialpedagoger och icke pedagogisk personal som t.ex. administratörer. Vissa har även ansökt om bidrag till andra insatser för att minska klassernas storlek och öka lärarnas tid med eleverna (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 104).

Medelsanvändningen

För 2015 avsattes 1 987 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:18 *Lågstadielyftet*. Hela beloppet utbetalades (skr. 2015/16:102, s. 52). Det innebär att Skolverket för läsåret 2015/16 fördelat ca 2 miljarder kronor till totalt 562 huvudmän (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 104).

Utfallet 2010–15 för anslaget 1:18

Av regeringens skrivelse Årsredovisningen för staten (skr. 2015/16:101) framgår bl.a. följande (s. 113): Fler anställda i lågstadiet gav en ökning av utgifterna med 2 miljarder kronor jämfört med 2014. Utfallet för anslaget 1:18 *Lågstadielyftet* blev 1 987 miljoner kronor. Anslaget användes främst för utgifter för att öka antalet anställda i förskoleklassen och lågstadiet. Utbetalningarna av statsbidrag till huvudmän för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer gällde för ansökningar som avsåg bidragsåret 2015/16.

Tabell 4 Utfall 2015 för anslaget 1:18 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2015	1 987	1 987	–	–

Källa: Skr. 2015/16:101.

Anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner

Anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* används för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem samt utbildade fritidspedagoger eller motsvarande i förskolan, karriärstegsreformen och särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå. Anslaget infördes 2016.

Höjda lärarlöner – Lärarlönelyftet

I budgetpropositionen för 2016 föreslog regeringen ett nytt statsbidrag för höjda löner för lärare från halvårsskiftet 2016, det s.k. Lärarlönelyftet. Av anslagsbeloppet avsattes 1 500 miljoner kronor för ändamålet. Riksdagen beslutade i enlighet med detta (prop. 2015/16: 1, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Statsbidraget fördelas enligt förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda lärarlöner till lärare och vissa andra personalkategorier. Det övergripande syftet med satsningen är enligt regeringen att bidra till att höja statusen och attraktiviteten i läraryrket och därmed i förlängningen bidra till högre kunskapsresultat i skolan (U2016/02466/UH, s. 3). Statsbidraget ska användas för att höja lönen för vissa lärare i syfte att premiera skicklighet och

utveckling i yrket. Även förskollärare och fritidspedagoger kommer i mindre omfattning att kunna ta del av satsningen.

Modellen för lärarlönelyftet har tagits fram i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer. På sikt, när modellen har etablerats och fungerar, är avsikten att medlen ska fördelas till kommunerna via det generella statsbidraget (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 170).

Från och med 2017 beräknas 3 miljarder kronor per år avsättas för detta ändamål (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16). Skolhuvudmännen kan rekvidrera medel från Skolverket för första gången höstterminen 2016. Lärarlönelyftet bygger på att huvudmännen fattar beslut om lönehöjningar lokalt. Arbetsgivarna bestämmer hur många lärare som uppfyller de kriterier som har fastställts i förordningen, och hur mycket de ska få i höjd lön. Den sammanlagda löneökningen hos varje huvudman ska överstiga den lön som annars skulle ha utgått enligt den ordinarie lönerevisionen med i genomsnitt minst 2 500 kronor och högst 3 500 kronor per månad och person. Lärarlönelyftet ska fördelas så att det premierar skicklighet och utveckling i yrket. Det ska bidra till en långsiktig löneökning till de lärare som kommer i fråga, utöver den ordinarie lönerevisionen. Minst 2,7 miljarder kronor (90 procent) av pengarna avsätts till lärare och förskollärare i förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och motsvarande skolformer. Maximalt 300 miljoner kronor (10 procent) får rekvidreras till förskollärare i förskolan och fritidspedagoger i fritidshemmet. Huvudmännen får använda även detta utrymme för lärare och förskollärare i förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och motsvarande skolformer om de så önskar.

Syfte och utformning

Av förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda lärarlöner till lärare och vissa andra personalkategorier framgår bl.a. följande: Förordningen innehåller bestämmelser om statsbidrag till skolhuvudmän som höjer lönen för lärare, förskollärare eller fritidspedagoger utöver vad som följer av den ordinarie lönerevisionen (1 §). Syftet med statsbidraget är att stimulera skolhuvudmännen att ge särskilt kvalificerade lärare, förskollärare eller fritidspedagoger högre lön för att därigenom bidra till en ökad kvalitet i undervisningen, till förbättrade kunskapsresultat och till verksamhetens utveckling i övrigt (2 §). Statsbidrag lämnas för ett år i sänder (bidragsår) i den mån det finns tillgång på medel (4 §). Statsbidrag får lämnas för vissa kategorier lärare, förskollärare och fritidspedagoger som räknas upp (5 §), för den som är särskilt kvalificerad för den undervisning som huvudmannen bedriver (6 §).

Inför varje bidragsår ska Skolverket fastställa en bidragsram för varje huvudman som avses i 5 § (12 §). Statsbidrag betalas ut av Skolverket efter rekvisition en gång per halvår. Vid rekvisitionen ska huvudmannen 1. ange vilka personer och hur stor löneökning varje person har fått som statsbidrag

rekvireras för, och 2. intyga att förordningsvillkoren är uppfyllda, däribland att den utbetalda lönen överstiger den lön som skulle ha betalats ut enligt den ordinarie lönerevisionen (16 §).

Skolverket ska följa upp hur statsbidraget har använts. Huvudmän som har tagit emot statsbidrag är skyldiga att medverka i den uppföljning och utvärdering av verksamheten som bestäms av Skolverket. Detsamma gäller om en annan myndighet har fått regeringens uppdrag att följa upp hur statsbidraget har använts (19 §).

Utfallet 2015

Satsningen påbörjades 2016 och går därför inte att följa upp för 2015.

Karriärtjänster för lärare

Den 1 juli 2013 infördes ett s.k. målsättningsstadgande i skollagen som innebär att skolhuvudmän ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Vidare beslutar Skolverket om statsbidrag enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Sedan 2014 beslutar myndigheten även om bidrag enligt förordningen (2014:145) om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden.

År 2015 avsattes 1 287 miljoner kronor till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

År 2016 överfördes avsatta medel till det nya anslaget 1:19 från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16).

Skolhuvudmän som gör insatser enligt särskilda överenskommelser inom ramen för bl.a. Skolverkets uppdrag om samverkan för bästa skola (U2015/03357/S) kan också sedan 2016 få ytterligare statsbidrag för att inrätta karriärsteg i form av förstelärare och lektorer. I detta fall kan statsbidrag även lämnas för insatser för personer i ledande befattning.

Syfte och utformning

Av förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare framgår bl.a. följande: Statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare syftar till att stimulera huvudmännen att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare inom olika skolformer, från förskoleklass till kommunal vuxenutbildning (1 §). En förutsättning för att bidrag ska utgå är bl.a. att lärarens arbetsuppgifter huvudsakligen består av undervisning och uppgifter som hör till undervisning (6 §). Statsbidraget lämnas för ett år i taget och beviljas i mån av tillgängliga medel (11 §). Det finns en gemensam bidragspott för skolhuvudmän med färre än 75 elever och enskilda bidragsramar i förhållande till antalet elever hos de huvudmän som har minst 75 elever (15 §). Lärare som utses till förstelärare eller lektor tilldelas

i genomsnitt 5 000 kronor respektive 10 000 kronor per månad (skr. 2005/16:102 s. 53). Skolverket ska följa upp hur statsbidraget har använts. Huvudmän som har tagit emot statsbidrag är skyldiga att medverka i den uppföljning och utvärdering av verksamheten som bestäms av Skolverket (27 §).

Av förordningen (2014:145) om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare och förskoleklasser i grundskolor och utanförskapsområden framgår bl.a. följande: Förordningen innehåller bestämmelser om extra statsbidrag till huvudmän inom skolväsendet som inrättar karriärsteg för fler lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden än det betalas ut statsbidrag för enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare (1 §). Statsbidrag får lämnas i mån av tillgång på medel (2 §). Inför varje bidragsår ska Statens skolverk fastställa en bidragsram för varje huvudman (6 §). Förutsättningar för att få bidrag är bl.a. att huvudmannen använder lärare som har utsetts till förstelärare och lektorer för undervisning i en förskoleklass eller grundskola inom något av de 15 områden som anges i en bilaga till förordningen (7 §). Vidare ska huvudmannen ha ansökt om högsta möjliga statsbidrag enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Av de förstelärare och lektorer som huvudmannen får statsbidrag för enligt den förordningen ska minst samma andel arbeta i förskoleklasser eller grundskolor, i något av de områden som anges i bilagan till den här förordningen, som eleverna vid dessa skolor utgör av hela det elevantal hos huvudmannen som låg till grund för beräkningen av statsbidraget (8 §).

Utfallet 2015

En lärare kan utses till förstelärare eller lektor med därtill kopplat statsbidrag som innebär ett genomsnittligt lönepåslag med 5 000 kronor per månad för en förstelärare och 10 000 kronor per månad för en lektor.

Under 2015 betalade Skolverket ut drygt 1 miljard kronor i statsbidrag för förstelärare och lektorer. För hösten 2015 rekvirerade 773 huvudmän statsbidrag för drygt 14 000 förstelärare och ca 170 lektorer. Motsvarande siffror för våren 2015 var drygt 12 000 förstelärare och ca 140 lektorer.

Av de totalt drygt 14 000 förstelärarna hösten 2015 arbetade 72 procent i grundskolan (19 procent i årskurs 1–3, 24 procent i årskurs 4–6 och 30 procent i årskurs 7–9), 23 procent i gymnasieskolan och mindre än 5 procent i övriga skolformer. Av lektorerna arbetade 77 procent i gymnasieskolan, 21 procent i grundskolan och 2 procent i övriga skolformer.

De flesta undervisade i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. I gymnasieskolan var förstelärare vanligast förekommande på de högskoleförberedande programmen.

Av de tio huvudmän som kunde ansöka om extra statsbidrag till utanförskapsområden ansökte nio. Samtliga var kommunala huvudmän. Under

hösten var det dock endast fyra av huvudmännen som rekviderade medel och tog del av statsbidraget.

Av förstelärarna hösten 2015 var 77 procent kvinnor och 23 procent män. För lektorer var motsvarande andelar 54 respektive 46 procent. Inom ramen för det extra statsbidraget för karriärtjänster i utanförskapsområden var 85 procent av förstelärarna kvinnor och 15 procent män (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 74).

Medelsanvändningen

År 2015 avsattes i enlighet med vad som ovan anförts 1 287 miljoner till satsningen på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Av detta belopp utbetalades 1 095 miljoner kronor i statsbidrag (skr. 2015/16:102, s. 53).

För det extra statsbidraget till utanförskapsområden har ca 2,5 miljoner kronor betalats ut (Skolverkets årsredovisning 2015 s. 71).

Statsbidragens utformning – tabell 5

I tabell 5 finns det en sammanställning över statsbidragen, eller satsningarna där statsbidrag är en del. Statsbidragen presenteras per anslag med uppgifter om syfte, statsbidragens eller satsningens utformning, mottagare, beslut och urval samt period.

Anslag	Satsning	Syfte	Mottagare	Beslut och urval	Period
1:5	Matematiklyftet 2012–2016	(SFS 2012:161) Öka elevers måluppfyllelse i matematik genom att ge matematiklärare möjlighet att få ökade kunskaper i matematikdidaktik.	HM	Om det finns tillgång på medel. Beslut får villkoras.	Ett bidragsår (kalenderår)
1:5	Läsflytet 2014–2018	(SFS 2015:42) Lärare och förskollärare ska utveckla undervisningen för att bättre kunna stödja och förbättra elever läs- och skrivförmåga.	HM	Beslut får villkoras. Om antalet sökande överstiger tillgängliga medel gör Skolverket ett urval.	Ett bidragsår (ett kalenderår)
1:5	En förstärkt elevhälsa 2012–2015	(SFS 2011:1597) Den genomsnittliga personaltätheten inom elevhälsan hos en HM ska öka jmf med de två närmast föregående åren.	HM	Om antalet sökande överstiger tillgängliga medel gör Skolverket ett urval i HM och personalkategorier.	Två bidragsår
1:5	Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan 2013–2016	(SFS 2013:69) Stärka nyanlända elevers kunskapsutveckling i svenska språket.	HM	Om antalet sökande överstiger tillgängliga medel gör Skolverket ett urval.	Per termin

Anslag	Satsning	Syfte	Mottagare	Beslut och urval	Period
1:5	Ökad specialpedagogisk kompetens 2016–2019	(SFS 2015:938) Generellt stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolan.	HM	Beslut får villkoras. Om fler ansökningar än medel gör Skolverket ett urval.	Ett bidragsår (kalenderår)
1:7	Mindre barngrupper i förskolan 2015–	(SFS 2015:404) Minska barngruppernas storlek.	HM	Beslut får villkoras. Om antalet sökande överstiger tillgängliga medel finns en prioritering i förordning.	Ett bidragsår
1:10	Läraryftet II 2012–2016	(SFS 2007:222) Fortbildningen av lärare syftar till att ge dem behörighet för den undervisning de bedriver, så att elevernas måluppfyllelse kan öka. Motsv. för fritidspedagoger.	HM	Särskild hänsyn till 1.HM:s behov av lärare med behörighet för den undervisning de bedriver, särskilt lärare med behörighet för matematik, och 2. geografisk spridning.	Per termin
1:18	Fler anställda i lågstadiet 2015–	(SFS 2015:215) Höja utbildningskvaliteten.	HM	Bidragsram. Statsbidrag lämnas i den mån det finns tillgång på medel.	Ett bidragsår

Anslag	Satsning	Syfte	Mottagare	Beslut och urval	Period
1:19	Höjda lärarlöner 2016–	(SFS 2016:100) Att stimulera skolhuvudmännen att ge särskilt kvalificerade lärare, förskollärare eller fritidspedagoger högre lön för att därigenom bidra till en ökad kvalitet i undervisningen, till förbättrade kunskapsresultat och till verksamhetens utveckling i övrigt.	HM	Bidragsram. Statsbidrag lämnas i den mån det finns tillgång på medel.	Ett bidragsår
1:19	Karriärtjänster för lärare 2013–	(SFS 2013:70) Stimulera skolhuvudmän att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare.	HM	Bidragsram.	Ett bidragsår om det finns tillgång på medel
1:19		(2014:145) Extra statsbidrag till huvudmän som inrättat karriärsteg för fler lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden än det betalas ut statsbidrag för enligt förordningen (2013:70).	HM	Bidragsram. Statsbidrag beviljas i mån av tillgängliga medel.	Ett bidragsår

Uppföljning/utvärdering av statsbidragen – tabell 6

I tabell 6 finns det en sammanställning över när statsbidragen, eller satsningarna där statsbidrag är en del, och uppdragen ska följas upp och/eller utvärderas.

Satsning	Uppföljning/utvärdering
Matematiklyftet 2012–2016 (anslaget 1:5)	Nov 2016 Skolverket, slutredovisning inkl. utvärdering (Ramböll Management Consulting och Umeå universitet) Efter 2016 utvärdering av IFAU (på eget initiativ)
Läsllyftet 2014–2018 (anslaget 1:5)	15 dec 2018 Slutredovisning inkl. utvärdering av Skolverket (2014/15 Utvärdering av Göteborg och Umeå universitet)
En förstärkt elevhälsa 2012–2015 (anslaget 1:5)	Mars 2016 Uppföljning av Skolverket
Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan 2013–2016 (anslaget 1:5)	1 april 2017 Uppföljning och slutredovisning med en utvärdering Skolverket (i samarbete med SU och LU) (Delrapport januari 2015)
Nationella skolutvecklingsprogram 2015– (anslaget 1:5)	16 dec 2016 Uppföljning av uppdraget, Skolverket 13 april 2018 Utvärdering av Skolverket (2015 Två delredovisningar av Skolverket)
Samverkan för bästa skola 2015– (anslaget 1:5)	Årlig uppföljning av Skolverket Framtida utvärdering på eget initiativ av Skolverket
Ökad specialpedagogisk kompetens 2016–2019 (anslaget 1:5)	Skolverket ska följa upp och utvärdera

Satsning	Uppföljning/utvärdering
Mindre barngrupper i förskolan 2015– (anslaget 1:7)	Skolverket ska följa upp och utvärdera (Delredovisning november 2016) Skolinspektionen ska 2015–2017 granska förskolornas kvalitet och måluppfyllelse
Läraryftet II 2012–2016 (anslaget 1:10)	Redovisning av Skolverket (Skolverkets årsredovisning 2015)
Fler anställda i lågstadiet 2015– (2015 anslaget 1:18, från 2016 anslaget 1:16)	Uppföljning Skolverket Utvärdering extern aktör Redovisning senast 1 mars 2018
Höjda lärarlöner 2016– (anslaget 1:19)	Uppföljning Skolverket Utvärdering Statskontoret Delredovisning 1 dec 2017 och 1 dec 2019 Slutredovisning 1 juni 2021 Juni 2017 Granskning av Riksrevisionen
Karriärtjänster för lärare 2013– (anslaget 1:19, tidigare anslaget 1:5)	Februari 2017 Uppföljning Statskontoret (Delrapporter 2015 och 2016) Juni 2017 Granskning av Riksrevisionen